

ආයුර්වේද රස ශාස්ත්‍රය

වෛද්‍ය
චක්‍රලතා සමරසේකර

පිළිම

ආයුර්වේද රස සතර
සපුරා ම වෙත දායාද කළ
ගුරු දේවයන් වූ
මා ආදරණීය පියාණන්
සහ
දයාබර මෑණියන් වෙත.

පෙරවිදන

රස ශාස්ත්‍රය ආයුර්වේද වෛද්‍ය ක්‍රමයෙහි සුවිශේෂ වූ අංගයකි. රස ඖෂධ සහිතව යොදනු ලබන ආයුර්වේද විකිත්සාව රෝග ශමනයෙහි ලා අනෙකුත් ඖෂධ අභිබවා ලීමෙහි සමත් වේ. රස ශාස්ත්‍රයෙහි ඇතුළත් රසායන, වාඡිකරණ ඖෂධ ස්වභාවයෙන් ඖෂධ වර්ධනයට මෙන්ම රෝගියාගේ රෝග නැසීම සඳහා ද මහෝපකාරී වේ.

අද මිනිස් ජීවිතයට තර්ජනයක් විය හැකි විවිධ වූ සංකීර්ණ රෝගාබාධයන්ට ද විසඳුම් රස ශාස්ත්‍රයෙහි අන්තර්ගතව ඇත. ඉතා සුළු මාත්‍රාවෙන් ගුණ දෙන ක්ෂණික ක්‍රියාකාරී රස ඖෂධයෙන් විකිත්සා සාධ්‍ය සියලු රෝග ජයගත හැකි වේ. එහෙයින් රස ශාස්ත්‍රය ආයුර්වේද වෛද්‍යවරයානට සම්පතකි. මෙම මහඟු ශාස්ත්‍රය රැක ගැනීමට උරදීම ආයුර්වේද හිතකාමී සියල්ලන්ගේ ම යුතුකමකි.

රස ශාස්ත්‍රය පුළුල් විෂයයකි. වත්මන් ආයුර්වේද සිසු පරපුරට මෙම විෂයය පිළිබඳ ලැබෙන දැනුම ඉතාමත් අල්ප බැව් පෙනේ. රස ශාස්ත්‍ර විෂයය නිබඳව ගුරු ඇසුරෙහිම පුරුදු පුහුණු කළ යුත්තකි. රසදිය ඇතුළු බණ්ඞ, ධාතු, විෂ, උපවිෂ, රත්න, උපරත්න, ආදීන්හි ශෝධන මාරණාදිය හා විශේෂ ඖෂධ සංස්කරණ විධි පිළිබඳ දැනුමද කර්මාභ්‍යාසයෙන්ම ලබාගත යුතුවේ.

රස ශාස්ත්‍රයෙහි නිෂ්ඛිම වූ භාරතයෙහි හින්දි, වංග හා සංස්කෘත භාෂාවෙන් ලියැවුණු වටිනා රස ශාස්ත්‍ර ග්‍රන්ථ රාශියකි. එහෙත් එම පොත් පරිශීලනය සඳහා අප වෙද සිසුනට ඇති ඉඩප්‍රස්ථාවන ද සීමිතය. වෙද සිසුනට මෙම විෂයය හැදෑරීම සඳහා සිංහල භාෂාවෙන් සැකසූ රස ශාස්ත්‍ර ග්‍රන්ථයන්හි අඩුවක් ද පැහැදිලිව පෙනේ. එම අඩුව අල්ප මාත්‍රයකින් හෝ පිරිමසාලීම සඳහා දායකවීමෙහි අහිප්‍රායයෙන් මෙම කෘතිය සකස් කළෙමි.

මෙය ආයුර්වේද විෂය හදාරණු ලබන සිසුන් සඳහා රස ශාස්ත්‍රය පිළිබඳ පාඨ්‍ය ග්‍රන්ථයක් මෙන්ම ආයුර්වේද වෛද්‍යවරුන් සඳහා රස ඖෂධ ද්‍රව්‍යයන්හි ශෝධන මාරණාදිය සහ රස සංස්කරණයන්

හි නිමැණික වීම් පිළිබඳ මාර්ගෝපදේශකයක් වේ ය යන අදහස විස්තර කළාය.

මෙහි රස ශාස්ත්‍රයෙහි භාවිත වන පාර්ථිව් (බනිත) සත්ව හා උද්භිද ද්‍රව්‍ය පිළිබඳව විස්තර කර ඇත. එමෙන්ම ඒ ඒ ද්‍රව්‍යයන්හි ව්‍යවහාරික නම්, පෝෂීයයන්, ද්‍රව්‍ය පිළිබඳ කෙටි හැඳින්විම්, ගුණාදිය, ශෝධන මාර්ග වීම්, විශේෂ ගුණ, ඖෂධ යෝග, පාත්‍ර සහ අනුපාත පිළිබඳ වැදගත් කරුණු සම්පිණ්ඩනය කොට දක්වා ඇත.

ආයුර්වේද විකිත්සාව සඳහා මුල් යුගයන් හි දී උද්භිද ද්‍රව්‍ය මූලික වශයෙන් යොදාගන්නා ලදී. ක්‍රමයෙන් සංහිතා කාලයන් හි බනිත ද්‍රව්‍ය භාවිතය ආරම්භ වුව ද එහි ප්‍රයෝගය සීමිත විය. බනිත ද්‍රව්‍ය ස්වභාවයෙන් ම මිනිස් සිරුරට විෂ සහිත වීම එයට හේතු විය. එකල පාර්ථිව් ද්‍රව්‍ය අදුන් හා සමාන ඉතා සියුම් වූණ් බවට පත් කර ඖෂධ සඳහා යොදන ලදී. රස ශාස්ත්‍රයෙහි සඳහන් වන අග්නි පුට මඟින් හස්ම නිමැණියක් අතීතයෙහි භාවිත වූ බැව් සඳහන් නොවේ. එහෙත් වරක සුග්‍රාත කාලයෙහි මුතු, ප්‍රචාල ආදී රත්ත සහ උපරත්ත වර්ගයන් හි පිෂ්ටි උපයෝග කළ බවට සාක්ෂි ඇත. එමෙන් ම යකඩ (ලෝහ), රත්රන්, රිදී ආදී ධාතූන් අල්පෙනෙත්තකින් සිදුරු කළ හැකි පමණට ඉතා සියුම් ව තලා ගින්නෙන් හි රත් පැහැ වන තෙක් දවා ශාලසාරාදී ගණ, ත්‍රිඵලා ආදී උද්භිද ද්‍රව්‍යයන් හි කෂාය මෙන් ම ගෝමුත්‍ර ආදියෙහි බහා නිවා පසු ව ඉතා සියුම් ව වූණ් කර ප්‍රයෝග කළ බැව් වරක, සුග්‍රාත සංහිතා ග්‍රන්ථයන්හි දක්වේ. මෙසේ සැකසූ ධාතූන් හි වූණ් 'අයස්කාති' යනුවෙන් නම් කර ඇත. ක්‍රමයෙන් රස ශාස්ත්‍රයෙහි විකාසයත් සමඟින් පාර්ථිව් ද්‍රව්‍ය මෙන් ම ශංඛ, ගුක්ති ආදී ප්‍රාණිජ ද්‍රව්‍යයන් ද අග්නි පුට මඟින් හස්ම කර ඖෂධ සඳහා යෙදීම ප්‍රචලිත විය.

රස ශාස්ත්‍රයෙහි දක්වෙන ශෝධන වීම්

රස ශාස්ත්‍රයෙහි රසදිය ප්‍රධාන වේ. රසදිය ඇතුළු උපරස, මහාරස, සාධාරණ රස මෙන් ම රත්ත, උපරත්ත, ධාතු, උපධාතු, විෂ, උපවිෂ ආදී ද්‍රව්‍ය කාණ්ඩයන්හි ඇතුළත් වන උද්භිද ප්‍රාණිජ හා ඛනිජ යන සියලු ද්‍රව්‍ය ප්‍රකෘති තත්වයෙන් විෂ සහිත වේ. තීක්ෂණ වියර් සහිත මෙම ද්‍රව්‍ය, ඒ ඒ ද්‍රව්‍ය සඳහා විශේෂ වූ විවිධ ක්‍රම මඟින් ශෝධනය කර ඖෂධ සඳහා යොදාගන්නා අයුරු රස ශාස්ත්‍රයෙහි පැහැදිලිව දක්වා ඇත.

මාරණ විධි

රස ශාස්ත්‍රයෙහි දක්වෙන ලෝභ, ඛණිජ, රක්ත, උපරත්ත හා ප්‍රාණිජ ද්‍රව්‍ය හස්ම හෝ පිෂ්ටි බවට පත් කිරීමෙන් එම ද්‍රව්‍ය ඉතා සුක්ෂ්ම අණු බවට පරිවර්තනය වේ. එහෙයින් මෙම හස්ම හා පිෂ්ටි ශරීරයෙහි ඉක්මනින් ක්‍රියා කර ක්ෂණික ගුණ ලබා දීමෙහි සමත් වේ. විවිධ රස ග්‍රන්ථයන්හි ඒ, ඒ ද්‍රව්‍ය සඳහා විවිධ ශෝධන මාරණ විධි සඳහන්ව ඇත. ඒ අතරින් බොහෝ සෙයින් රස වෛද්‍යවරුන් අතරෙහි ප්‍රචලිත වූ ද නිර්මාණයෙහි පහසු වූද අප විසින් ප්‍රගුණ කරනු ලැබූවා වූ ද ශෝධන මාරණ විධි මේ ග්‍රන්ථයෙහි සඳහන් කරනු ලැබේ.

සත්ත්ව පාතන විධි

යම් ඛනිජයක (ධාතුවක) පවතින කිසි යම් ලෝහයක් වේද එය වෙන් කර ගැනීම සත්ත්ව, පාතන නම් වේ. වෙන් කර ගන්නා ලද පදාර්ථය හෙවත් ලෝහය 'සත්ත්ව' නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. විවිධ සත්ත්ව පාතන පිළිබඳ විස්තර පරිශීෂ්ටයෙහි දක්වේ.

රස ශාස්ත්‍රයෙහි ද්‍රව්‍ය වර්ගීකරණය

රස ශාස්ත්‍රයෙහි පාරද හෙවත් රසදිය කිසිදු 'වර්ගයකට' ඇතුළත් කර නොමැත. එහෙයින් රසදිය ස්වභාවයේ ද්‍රව්‍යයක් ලෙස පිළිගැනේ. අනෙකුත් ද්‍රව්‍ය ලෝහ, මහාරස, සාධාරණ රස, උපරස, රක්ත, උපරත්ත යනුවෙන් ප්‍රධාන වර්ග සයකට වෙන් කර ඇත.

ලෝහ වර්ග - ස්වර්ණ (රත්තරත්)

රෝප්‍ය (රිදී)

තාම්‍ර (තඹ)

තීක්ෂණ (යකඩ)

වංග (සුදු රියම්)

නාග (කළු රියම්)

වෛකෘන්තක

මෙම ලෝභ වර්ග හත බ්‍යවස්ථාපිත ස්වරූප හෙයින් ස්වරූප බාහු, රූපය බාහු, තාමු බාහු, තීක්ෂණ බාහු, ත්‍රස්ත බාහු, සීඝ්‍ර බාහු සහ වෛකෘත්තක බාහු වශයෙන් ද නම් කර ඇත. රසායනවශයෙන් රත්, රිදී ශුද්ධ ලෝහ ලෙස ද, තඹ සහ යකඩ සාධාරණ ලෝහ ලෙස ද, සුදු රියම් සහ කළු රියම් පූර්ණ ලෝහ ලෙස ද නම් කරමින් අමිශ්‍ර ලෝහ රක් දක්වා ඇත. කෙසේ වුව ද ඇත අතීතයේ සිට ම සුවර්ණ, රත්න, තාමු, ලෝහ, වංශ සහ නාග ඡඩ් විධ ලෝහ ලෙස සලකන ලදී.

මහාරස වර්ග	- අනු	වෛකෘත්ත
	මාක්ෂික	විමල
	අද්‍රිප්	සසරක
	වපල	රසක

උපරස වර්ග	- ගන්ධක	ගෞරීක
	කාසීස	කාබ්‍යෂී
	හරිතාල	මනාශිලා
	අඤ්ජන	කඩකුණ්ඩ

සාධාරණ රස වර්ග	- කම්පිල්ල	ගෞරීපාෂාණ
	නවසාර	කපදී
	වන්තිජාර	ගිරිසින්දුර
	හිංගුල	මෘද්දරශාඩග

රත්න වර්ග

මාණික්‍ය, මුක්තා, ප්‍රවාල, මරකත, පුෂ්පරාග, වජ්‍ර, ඉන්ද්‍රනීල, ගෝමේද සහ වෛද්‍යසී රත්න වර්ග වේ. මෙය නව රත්න නමින් ද හැඳින්වේ.

උපරත්න වර්ග

වෛකෘත්ත, සුයෂිකාන්ත, වන්ද්‍රකාන්ත, රාජාවතී, පේරෝජක (හරිතාශ්ම), ස්ඵටික, ව්‍යෝමාශ්ම සහ තෘණකාන්ත උපරත්න වර්ගයට අයත් වේ.

විෂ, උපවිෂ වර්ග

විෂෙහි හේද - ස්ථාවර - ඛනිජ සහ උද්භිද
- ජංගම - සරී, වෘක්ක ආදී
- කෘත්‍රිම - සංයෝගජ හෙවත් ගරවිෂ

විෂ වර්ග

වත්සනාභ (වච්චනාවි)

උපවිෂ වර්ග

අර්ක - වරා කරවිර - කතෝරු
ස්නුහි - දඵක් ගුක්කා - ඔළිඳ
ධුන්කුර - අත්තන අහිඵන - අබිං
ලාභාලි - නියගලා

ගොඩකදුරු, කංසා, සෙංකොට්ටන්, ජයපාල යන උද්භිද ද උපවිෂ වර්ගයෙහි ලා හඳුන්වනු ලැබේ.

මෙම ග්‍රන්ථයෙහි අධ්‍යාය ක්‍රම

රස ශාස්ත්‍රයෙහි ප්‍රධාන ද්‍රව්‍ය රසදිය (පාරද) වේ. එහෙයින් ප්‍රථම අධ්‍යාය වන රස විඥාන අධ්‍යායයෙහි රසදිය පිළිබඳ විස්තර කෙරේ. පාරද අෂ්ට සංස්කාර විධි මෙම අධ්‍යායයෙහි දක්වා ඇත. රස යෝග නිර්මාණයෙහි දී නිරතුරුව රසදිය හා මිශ්‍ර කරනු ලබන ගන්දගම් ගන්ධක විඥාන නමැති දෙවන අධ්‍යායයෙහි විස්තර කෙරේ. ලෝහ විඥාන නමැති තුන්වන අධ්‍යායයෙහි ස්වර්ණ, රජත, තාම්‍ර, වංග, නාග, යශද සහ ලෝහ (යකඩ) යන ප්‍රධාන ලෝහ ස්ප්තකය පිළිබඳ හඳුන්වා දී ඇත. පිත්තල සහ කාංසය තාම්‍ර ප්‍රධාන ව ඇති මිශ්‍ර ලෝහ වන හෙයින් ද සුවර්ණ මාක්ෂික සහ පල්මානික්කම් තාම්‍ර සහිත ඛනිජ වන හෙයින් ද එම ද්‍රව්‍ය තාම්‍ර ප්‍රකරණයෙහි විස්තර කර ඇත. සින්දුර, මෘද්දාරශාඛ සහ නීලාංජන නාග අඩංගු ඛනිජ වන හෙයින් එම ද්‍රව්‍යයන් නාග ප්‍රකරණයෙහි විස්තර කරන ලදී. පුෂ්පාංජන සහ ඛරිර යශද ප්‍රකරණයෙහි ද මණ්ඩුර, විමල, කාසීස ගෞරීක, අභ්‍රක, අයස්කාන්ත සහ ශිලාජතු ලෝහ අඩංගු ධාතූන් වන හෙයින් ලෝහ ප්‍රකරණයෙහි ද දක්වන ලදී.

මෙම විද්‍යාන නව්‍යාලි සිදුවන අධ්‍යයනයේ පාසානම් මෙන් ම පාසානම් අඩංගු වන හරිතාල සහ මනෝශිල පිළිබඳ විස්තර දක්වා ඇත. සස්වන අධ්‍යයනයේ සුධා (හුණුගල්) ආදී වුණිකර ද්‍රව්‍ය පිළිබඳ හඳුන්වා ඇති අතර සස්වන අධ්‍යයනයේ ලවණ සහ ක්ෂාර පිළිබඳව විස්තර කෙරේ. සස්වන අධ්‍යයනයේ රත්න, උපරත්න සහ යුනාති වෛද්‍ය කර්මයෙහි භාවිත වන අකික් (අගස්ති) ආදී ද්‍රව්‍ය කිහිපයක් පිළිබඳ විස්තර කරන ලදී. අවමන අධ්‍යයනයෙහි විකිත්සාව සඳහා බෙහෙවින් අවශ්‍ය වන ඖෂධ 63ක් දක්වා ඇත. මෙහි මෙම ඖෂධ සඳහා අවශ්‍ය ද්‍රව්‍ය, නිර්මාණ වීම්, යෙදිය හැකි රෝග අවස්ථා මාත්‍රා සහ අනුපාතාදිය සඳහන් වේ.

ඉන් අනතුරුව දක්වා ඇති පරිශීෂ්ටයෙහි රස ඖෂධ නිෂ්පාදනය සඳහා අවශ්‍ය වන යන්ත්‍රෝපකරණ, හස්ම වීම්, ශිලාජතු ශෝධන වීම් හා ගුණාදිය, අඟුද්ධ ලෝහ-ධාතු ආදිය යෙදීමෙන් ඇති විය හැකි දෝෂ, සත්ත්ව පාතන වීම් සහ රස ඖෂධ සඳහා භාවිත කරනු ලබන වීෂ, උපවීෂ ආදී උද්භිද ද්‍රව්‍යයන්හි ශෝධන වීම් ද පැහැදිලි කර ඇත.

. . .

බරණැස හින්දු විශ්වවිද්‍යාලයේ රස ශාස්ත්‍ර පීඨාධිපති, හිතවත් ආචාර්ය වන්දනාමාන ඤාණ මහත්මා සහ අපගේ කලාණ මිත්‍ර විශේෂඥ වෛද්‍ය අමරසිරි පොත්තම්පෙරුම සූරීන් මෙම කෘතිය සම්පාදනය කිරීමේදී මවෙත ලබා දුන් උපදේශාත්මක සහයෝගය කෘතචේදීව සිහිපත් කරමි. එමෙන්ම මෙම කායඝීය පිළිබඳව මා දිරිගැන්වූ මාගේ සහාය වෛද්‍යවරුන් සහ වෛද්‍ය ශිෂ්‍යයන්ටද මාගේ කෘතඥතාව හිමි වේ.

මෙම කෘතියෙහි පිටු සකසා අලංකාර ලෙස පිටකවරය නිර්මාණය කර දුන් අප සොයුරු ප්‍රසාද් සමරසේකර මහතාට ද, මහත් උනන්දුවකින් අපගේ ඡායාරූපය නිමවා දුන් ප්‍රචීන ඡායාරූපවේදී සරත් පෙරේරා සොයුරාණන්ට ද අපගේ ස්තූතිය පුද කරමි. මෙම කෘතියෙහි මුද්‍රණ කටයුතු කඩිනමින් හා ඉතා හොඳින් නිම කර දුන් සමයවර්ධන මුද්‍රණාලයේ අධිපති තුමා ඇතුළු කායඝී මණ්ඩලයට ද අපගේ ස්තූතිය හිමිවේ.

මෙවැනි ග්‍රන්ථයක ඇති කාලීන අවශ්‍යතාව පිළිබඳව තිබඳව පෙන්වාදෙමින් මෙම කාර්යය සඳහා නිරතුරුව මා උනන්දු කරවමින් මෙම ග්‍රන්ථය ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සඳහා කැපවූ මා දයාබර හිමි ගාමණි සමරසේකරයන්ගෙන් ලද සහය අගය කරමි. මෙම කෘතියෙහි යන්ත්‍රෝපකරණ පිළිබඳ පරිගණක චිත්‍ර සැකසුවේ අපගේ කණිටු පුත් චතුරය.

මෙම පොත ලිවීම සඳහා ම වෙන කාලය ඉතිරි කර දෙමින්, සැම විටම සහාය ලබාදුන් දයාබර දියණිය පූර්නිමාත්, හිරණ්‍ය සහ චතුර පුතුන් දෙදෙනාත් සෙනෙහසින් සිහිපත් කරමි.

චන්ද්‍රකා සමරසේකර

2003 ජනවාරි 18

පටුන

		පිටු අංක
අධ්‍යාය	1 - රස විඥාන	17-38
අධ්‍යාය	2 - ගණක විඥාන	39-40
අධ්‍යාය	3 - ලෝහ විඥාන	41-92
අධ්‍යාය	4 - මල විඥාන	93-99
අධ්‍යාය	5 - සුධා විඥාන	100-102
අධ්‍යාය	6 - ලවණ කෂාර විඥාන	103-111
අධ්‍යාය	7 - රත්න, උපරත්න විඥාන	112-124
අධ්‍යාය	9 - රසයෝග	125-172
පරිශිෂ්ට		173-204

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

අග්නි සංහිතා	අ.සං.
අභ්‍යාසිත සංග්‍රහ	අ. සං
ආයුර්වේද ප්‍රකාශ	ආ. ප්‍ර.
ආනන්ද කන්ද	ආ.ක.
ආයුර්වේද රස ශාස්ත්‍ර	ආ.ර.
යෝග රත්නකාර	යෝ. ර.
රසේන්ද්‍ර සාර සංග්‍රහ	ර. සා. සං
රස රත්න සමුවිවය	ර. ර. ස.
රස පද්ධති	ර. ප.
රසේන්ද්‍ර වෘද්ධාමණි	ර. වූ
රස ප්‍රකාශ සුධාකර	ර. ප්‍ර. සු.
රස සාර	ර. සා.
රස තඹගනී	ර. ත.
රත්න ප්‍රදීප	ර. ප්‍ර.
රස ජල නිධි	ර. ජ. නි.
රස හෘදය තන්ත්‍ර	ර. හෘ. ත.
රසාමාන	ර.මා.
රසරාජ සුන්දර	ර.රා.සු.
සුශ්‍රූත සංහිතා	සු. ස.
වරක සංහිතා	ව. ස.
හේමචන්ද්‍ර රත්නාවලි	හේ. ර.

අධ්‍යය 1 - රස විශ්‍ය

රස - රසදිය

රස ශාස්ත්‍රයෙහි 'රස' ශබ්දයෙන් රසදිය හෙවත් පාරද හඳුන්වනු ලැබේ. රසදිය මූලික වශයෙන් ආධාර කර ගනිමින් මෙම උතුම් ශාස්ත්‍රය ගොඩනැගී ඇති හෙයින් එහි ශ්‍රේෂ්ඨත්වය සලකා 'රස' ශාස්ත්‍රය නමින් ප්‍රසිද්ධ විය.

සං. පාරද

ඉං. Mercury, Quick Silver

ල. Hydrargyrum

රසදිය ලෝහයකි. ද්‍රවයකි. චංචලයි. රිදී පැහැය ගනී. දිලිසෙන සුළුය. පිරිසිදු රසදියෙහි රසයක් හෝ ගඳක් නොමැත. රසදිය යකඩ හැර අනෙකුත් ධාතුන් සමඟ වනා එක් වේ. එහෙයින් රසදිය හා රසදිය අඩංගු වන වෙනත් ඖෂධ ගබඩා කිරීම, සේදීම, ඇඟරීම ආදී ක්‍රියාවන් සඳහා මැටි, ගල්, ලෝහ (යකඩ), වීදුරු හෝ එනැමල් භාජන සුදුසු පරිදි යොදාගත යුතු වේ.

රසදිය පයඝාය

සංස්කෘත සාහිත්‍යයෙහි ඒ, ඒ, ද්‍රව්‍ය විවිධ වූ නම් වලින් හඳුන්වා ඇත. එම ද්‍රව්‍යයන්හි ආකෘතිය, වණිය, ගුණ, උත්පත්තිස්ථාන, උපයෝගිතාව ආදී වශයෙන් කිසියම් අර්ථයක් පැහැදිලි වන සේ යොදා ඇති මෙම නම් පයඝාය හෙවත් සමාන වාචී නම් ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

විවිධ ආචායඝීවරුන් විසින් රසදිය සඳහා පයඝාය නාම රාශියක් දක්වා ඇත.

රසය රසයේ සුභාස පාදයන් වේ.
රස, රසයේ (රසාය), සුභ, පාද, පටල සහ
ශීල (ශීලය) රසයෙහි ප්‍රධාන සංස්කෘත නාම වේ.

රස

- රසනාත් සච්ඡායා රස ඉන්ද්‍රියයෙන් -

ර. ර. ස.

සියලුම ධාතුන් දිය කරන හෙවත් කා දමන හෙයින් රස
නම් වේ.

-ජල රුක් මාත්‍රණාශ්‍රය රසයෙන් වා රසාමනා -

ර. ර. ස.

පහළ බව, රෝගාබාධය මෙන් ම මරණය ද නසන හෙයින්
රස නම් වේ.

රසයේ

- රසාපරස රාජධානි රසයේ ඉති කීර්තිනා -

ර. ර. ස.

රස, අපරස, සාධාරණ රසාදීන්ව ප්‍රධාන හෙයින් රසයේ
නම් වේ.

සුභ

- දේහලෝහමයී සිද්ධිං සුභේ සුභසන්නා සමානා

ර. ර. ස.

දේහ සිද්ධි මෙන්ම ලෝහ සිද්ධිය ද ඇති කරන හෙයින්
සුභ යනුවෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

පාරද

- රෝග පඬුකාබධි මහනානාං පාරදානාවලි පාරදා -

ර. ර. ස.

රෝග රුපී සමුද්‍රපෙන් එතෙර කරවන අරුතින් පාරද
නම් වේ.

පටල

වංචල සවභාවය හෙවත් එක්සථානයක ස්ථිරව
නොදෙන හෙයින් පටල නම් වේ.

ශිව බීජ -

ශිව දෙවියන්ගේ වියර් හෙවත් ශුක්‍ර යන අරුතින් ශිව බීජ නමින් හැඳින්වේ. ශිව යනු සෞභාග්‍ය යන අරුතයි. එහි උත්කෘෂ්ට ශක්තිය වියර් වේ.

රසදියෙහි දෝෂ

විෂ, වහ්නිමිලශ්‍යෙහි දෝෂා නෛසර්ගිකාස්ත්‍රයා:
රස මරණ සන්තාප මූවජ්ජානාං හේතව: ක්‍රමාත්
යෞගිකා නාගවඩගාදිලෝභ සංයෝගජා: සමාතා:
තේෂාං තු පරිහාරාය සංස්කාරාශ්ටක මීරිතම්
රසාගමේෂු තත් කෘත්වා රසං යෝගේෂු යෝජයේත්

ර.මා.

රසදියෙහි විෂ, අග්නි, මල යන නෛසර්ගික දෝෂ සහ නාග, වංග ආදී අන්‍ය ධාතුන්හි සංයෝගයෙන් ඇතිවන යෞගික දෝෂ ද පවතී. විෂ දෝෂයෙන් මරණය ද, වහ්නි දෝෂයෙන් සන්තාපය ද, මල දෝෂයෙන් මූර්ඡා ද, යෞගික දෝෂයෙන් ඒ, ඒ, ධාතු නිසා ඇතිවන විෂ ලක්ෂණ ද ඇතිවේ. මෙම දෝෂ ඉවත් කිරීම සඳහා ආවායර්වරුන් විසින් රසදිය අෂට සංස්කාර විධි දක්වා ඇත. මෙම අෂට සංස්කාර විධි අනුව ශෝධනය කරන ලද රසදිය, රසයෝග සඳහා යොදනු ලැබේ.

රස රත්න සමූච්චය ග්‍රන්ථයෙහි රසදිය දෝෂ 12ක් දක්වා ඇත.

නෛසර්ගික දෝෂ 3 - විෂ, වහ්නි, මල

යෞගික දෝෂ 2 - නාග, වංග

ඖෂාධික දෝෂ 7 - පජීටී, පාටනී, හේදී, ද්‍රාවී, මලකරී, අක්කාරී,
ධ්වාංකෂී

මෙම ඖෂාධික දෝෂ සජ්න කක්ෂාක දෝෂ යනුවෙන් ද හැඳින්වේ. පොළවෙහි පවතින බණ්ඨයන්ගෙන් වෙන්කර ගන්නා

රසදිය නාග, පසු ආදී වෙනත් යාතුන්ගෙන් ආරම්භය වී පැවැත්ම
හේතුපෙන් ඇතිවන දෝෂ තත්ත්වය කළක නම් වේ.

පසිටි පානි හේදි ද්‍රාවි ලෙකරි තථා
අසකාරි තථා යොංකි විශේයා සජන කංචුකා

ර. ර. ස.

ආයුර්වේද ප්‍රකාශ ග්‍රන්ථය රසදියෙහි නොසර්ගික දෝෂ 8ක් දක්වා
ඇත.

නාගෝ පසෝ ලො වහි යොකුලංච විෂංගිරි
අසනංගිමිතා දෝෂා නිසභිත් පාරදේ ස්විතා

ආයු. ප්‍ර.

නොසර්ගික හෙවත් ස්වභාවික දෝෂ

නාග - කළු වියම් ද, පසු - සුදු වියම් ද, ලො - ජඩ බව ඇති
කරන අපවිත්‍ර දෑ ද, වහි - දාහය ලපදවන අග්නිය ද, යොකුලංච
- වියම් නසන පංචල බව ද, විෂ - මරණය ඇතිකරන විෂ ද, ගිරි
ජඩ බව ඇතිකරන අඳුන් ද, අසනංගි - ගිනි නොඉවසන ගුණය
ද යන මේ වනා දෝෂයෝ රසදියෙහි පවතින ස්වභාවික දෝෂ
ලෙස සැලකිය යුතු වේ.

නාග, පසු ආදී අනෙකුත් විය රස දෝෂයෝ පිළිවෙළින් වණ, කුණ, දාහය, වියම් නැසීම, මරණය, ජඩබව හා ස්ථාවර හෙවත් බිබිලි ද ඇති කෙරෙත්.

ප්‍රණං කුණං තථා ජාඩං දාහං වියම්සං නාගනම්
මරණං ජඩතාං ස්ථාවරං කුච්ඡෙනං තෙ කුමානනාණම්

ර. සා. සං.

රසදියෙහි නාගාදී දෝෂ ඇති බැවින් එහි ශෝධනය වැනවින්
කළ යුතුවේ. ශෝධනය කළ රසදිය මරණය දුරු කරන හෙයින්
(දරුණු රෝග ප්‍රයානනා හෙයින්) අමානයක් බඳු වේ. එහෙත් දෝෂ
සහිත රසදිය මරණය පමුණුවන හෙයින් විෂක් වැනි වේ.

රසදියෙහි ග්‍රාන්ථ අග්‍රාන්ථ ස්වරූප

භෞත සඳහා සුදුසු රසදිය

යම් රසදියක් ඇතුළත නිල වර්ණයෙන් බැබළේද බාහිරින් ඉල්පි පෙනේ ද මධ්‍යාත්මක සුය්‍යා මෙන් තේජසක් ඇති කරයි ද, දීප්තිමත් ද එම රසදිය රස කම් සඳහා සුදුසු වේ.

භෞත සඳහා නුසුදුසු රසදිය

දුම් බැඳුනාක් වැනි ස්වරූප ඇති, පඬුවන් පැහැගත් හෝ විවිධ පැහැගත්, රසදිය අශුද්ධ හෙවත් රස කම් සඳහා සුදුසු නොවේ.

අන්ත: සුනිලෝ බහිරුජ්ඣලෝ යෝ මධ්‍යාත්මක

සුය්‍ය ප්‍රතිමා ප්‍රකාශා

ශසොත්ථ දුමු පරිපාණ්ඩු රශව විත්‍රොන යෝජෙසා

රස කම් සිද්ධො

ර. සා. සං.

රසදිය ශෝධන

තෛසර්ගික, යෝගික සහ සාපාධික ආදි දෝෂ සහිත රසදිය සේවනයෙන් විවිධ වූ රෝගාබාධ පමණක් නොව විෂ හේතුකොට ගෙන මරණය පවා සිදුවිය හැක. එහෙත් ශුද්ධ රසදිය රෝග හා මරණය නැති කරන හෙයින් අමාත්‍ය හා සමාන වේ.

රසදිය ශෝධනය ක්‍රියාවේ වේ.

1. සාමාන්‍ය ශෝධනය - රෝග නැසීම සඳහා
2. විශේෂ ශෝධන - රසායන ගුණ සඳහා

රෝග නැසීම පිණිස දක්වන ලද ශෝධන විධි අනුව ශෝධනය කළ රසදියෙන් රසායන ගුණ ලබාගත නොහැකි වේ. එහෙත් රසායන ගුණ අපේක්ෂාවෙන් කරනු ලබන ශෝධන ක්‍රියාවන්ගෙන් රෝග නැසීම ද සිදු වේ.

ව්‍යාධෝ රසායනේ වෛව ද්විවිධා සා පරිකීර්තිතා
යා ශුද්ධි: කථිතා ව්‍යාධෝ සා නේෂ්ටා හි රසායනේ
රසායනේ තු යා ශුද්ධි: සා ව්‍යාධාවපි කීර්තිතා

ර. රා. සු.

රසදිය සාමාන්‍ය ශෝධන ක්‍රමයක්

රසදිය ශෝධනය සඳහා ක්‍රම රාශියකි. ඒ අතරින් බහුලව භාවිත
වන ශෝධන ක්‍රමයක් මෙහි දක්වනු ලැබේ.

පළමුව රසදිය බල්ව. යන්ත්‍රයෙහි දමා සුදුසුනු සවරසයෙන් ඉතා
හොඳින් ඇඟිරිය යුතු වේ. රසදිය සුදුසුනු සවරස සමඟ
සම්පූර්ණයෙන්ම මිශ්‍ර වූ පසු කාඩියෙන් (පොල් විනාකිරි යොදාගත
හැකි වේ.) සෝදාගත් කල්හි නැවතත් රසදිය පැහැදිලිව දැකිය
හැකිය. දෙවනුව බුලත් සවරසයෙන් ද තෙවනුව තිපල් කෂායෙන්
ද පෙර සේ ම හොඳින් ඇඟිරා කාඩියෙන් සේදිය යුතු වේ.
අවසානයේදී පිරිසිදු රෙදි කඩකින් රසදිය පෙරා පිරිසිදු බෝතලයක
අසුරා තබනු ලැබේ. ශෝධිත රසදිය සියලු දෝෂයන්ගෙන් තොර වූ
හෙයින් ඖෂධ සංස්කරණය සඳහා යෙදීම සුදුසු වේ.

රසෝන සවරසෙ: සුත: නාගවලලී දලොත්තේ:
ත්‍රිඵලා යාසනථා ක්වාටේ: රසෝමද්‍රි: ප්‍රයත්නත:

තතසෙනහ: පාඨකකාත්වා සුතං ප්‍රකෂාලාකාඤ්ඤිකේ:
සවිදොෂ විනිර්මුක්තං යොජයෙද්‍රසකම්සු

ර. සා. සං.

රසදියෙහි අෂට සංස්කාර විධි

සෙවදනං මද්දිනං වෛව මූවජ්ඣෝත්ථාපනං තථා
පාතනං බෝධනං වෛව නියාමන මත: පරම්
දීපනං චෙති සංස්කාරා: සුතසායාෂෙට්ඨා ප්‍රකීර්තිතා:

ර. සා. සං.

සෙවදන, මද්දින, මූවජ්ඣ, උත්ථාපන, පාතන, බෝධන, නියාමන
සහ දීපන රසදියෙහි අෂට විධ සංස්කාර වේ.

සෝදන, මදින, මූර්චන, උත්ථාපන සහ පාතන සංස්කාර මගින් රසදිය සියලු දෝෂයන්ගෙන් දුරු වේ.

බෝධන, නියාමන සහ දීපන සංස්කාර මගින් රසදියෙහි බලය සහ තේජස වඩනය වේ.

පාරද අෂට විධ සංස්කාර සඳහා අවශ්‍ය උපකරණ

පාතන යන්ත්‍ර, දෝලා යන්ත්‍ර, මදිනය සඳහා තජන බල්ව, මැටි බදුන්, එනැමල් බන්දේසි, රෙදි කැබලි, කාඩ්දිය, උණු ජලය, රසදිය සහ සංස්කාර සඳහා උපයෝගී කරගනු ලබන ද්‍රව්‍ය.

සෝදන සංස්කාර

ආසුරි පටු කටුකත්‍රය විත්‍රාදිකමූලකො: කලාංශෙශව
සුතසං කාංජිකේන ත්‍රිදිනං මාදුච්ඡන්තා සෙවදා:

ර. හෘ. ත.

මැටි බදුනක රසදිය මෙන් 1/16 බැගින් අබ, සහිද ලුණු, වියළි ඉඟුරු, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, රත්නිටොල් මුල්, අමු ඉඟුරු සහ රාබු අල ගෙන අඹරා කල්කය සාදා එය තුළ රසදිය මැදිකොට කාඩියෙන් දෝලා යන්ත්‍රයෙහි දින තුනක් මාදු අග්නි දෙමින් පැසවා ගත යුතු වේ. මෙය සෝදන සංස්කාරයයි. මේ මගින් පාරදයෙහි අඩංගු වන මල ශීර්ෂ වේ.

මදින

ගුඩදගොධාර්ණාලවණෙමන්දිර ධූමේෂ්ටිකාසුරිසහිතො:
රසණ්ඩශාංශමානො: සකාඤ්ජ කෙමීදිනංත්‍රිදිනම්

ර. හෘ. ත.

ගල් හෝ ලෝහ ඛල්වයක පාරද, උක් හකුරු, බැටළු ලොම්, සවිද ලුණු, වියන් දුඹුලු, ගඩොල් කුඩු, සහ අබ පූණි වෙන් වශයෙන් පාරදයෙන් 1/16 බැගින් ගෙන විනාකිරි එක් කරමින් දින තුනක් ඇඹරිය යුතු වේ. මෙය මදින සංස්කාරයයි. මේ මගින් පාරදයෙහි බාහිර මල ඉවත් වේ.

මූව්න

ගෘහ කන්‍යා හරිත මලං, ත්‍රිඵලා'ගනිං චිත්‍රකශව විෂම්
තසමා දේහිර්මිශ්‍රෙවාරාන් සමමුර්ජයේත් සප්ත

ර. හෘ. ත.

රසදියෙහි මල දෝෂය දුරු කිරීමට කෝමාරිකා ද අග්නි දෝෂයට ත්‍රිඵලා ද, විෂ දෝෂයට රත්නිටුල් ද යොදනු ලැබේ. මෙම එක් එක් ද්‍රව්‍යයෙහි යුෂ හෝ වූණ පාරද මෙන් 1/16 ක කොටසක් සමඟ එක් දින බැඟින් අඹරා ගැනීම මූවණ සංස්කාර යනුවෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

උත්‍යාපන

සෙවදනපාදියෝගේන සවරූපාපාදනං හි යත්
තදුත්‍යාපන මිත්‍යාකතං මූවණව්‍යාපත්ති නාශනම්

ර. වූ.

මූවණ සංස්කාරයෙන් පසු රසදිය සමඟ මිශ්‍රව පවතින අනෙක් ද්‍රව්‍යයන් ඉවත් කිරීම සඳහා උණුසුම් ජලයෙන් කිහිපවරක් සෝදා හරිනු ලැබේ. පසුව දෙහි යුෂයෙන් අඹරා අවිච්චි තබා වියළා රෙදි කඩකින් පෙරා ගත යුතු වේ. ඉන් පසුව ඩමරුයන්හු මඟින් උදාවී පාතනය කර රසදිය වෙන් කරගනු ලැබේ. මේ අයුරින් රසදිය එහි ස්වභාවික තත්ත්වයට ගෙන ඒම උත්‍යාපන නම් වේ.

පාතන

කෘත්වා තු ශුචිපිෂ්ටිං නිපාතයතේ නාගවඩගශඩකාතා
තස්මින් දෝෂාන් මුක්තවා නිපතති ශුද්ධසතථා සුතා

ර. හෘ. ත.

රසදිය හාග තුනක් තාමු හස්ම හාග එකක් සමඟ එක්කොට දෙහි ස්වරූප සමඟ මදිනය කරමින් පිෂ්ටි තනාගත යුතු වේ. දෙහි ඉස්ම වියළි ගිය පසු විද්‍යාධරයන්හු මඟින් උදාවීපාතනය කර පසුව තියරික් පාතන යන්ත්‍ර මඟින් තියරියක් පාතනය කළ යුතුයි. මෙසේ

තාමු හස්ම සමඟ පිෂ්ටි සාදාගෙන පානන සංස්කාර කිරීමෙන් රසදිය සමඟ මිශ්‍රව පවතින නාග, වංග ආදී අනෙකුත් ලෝහ (ධාතු) ඉවත්ව රසදිය යොගික දෝෂවලින් තොරව අභිශයින් පිරිසිදු බවට පත්වේ.

භාගාස්ත්‍රයෝ රසසාධකවූ ණසොයකෝ'ථ නිමබ්‍රකොකො:

ඒතත් සංමදියේතතාවද්‍යාවද්‍යාති පින්ධතාමි

ආ. ප්‍ර. අ. 1

උෂ්මපාතන (Sublimation)

තාමුචුණි සමඟ අඹරාගත් රසදිය (පිෂ්ටි) ඩමරු යන්ත්‍රයෙහි පහත ඇති පාත්‍රයෙහි තබන්න. මතුපිට බඳුනට පිටතින් තෙත් රෙදිකඩක් තබන්න. සන්ධිසථානය මනා සේ මැටි බැඳ සකසා ගත් ඩමරු යන්ත්‍රය ලිප තබා තදින් ගිනි දෙන්න. අග්නිය නිසා රසදිය වාෂ්ප වී ඉහළ බඳුනේ ඇතුළු පැත්තේ රැඳේ. මෙය උෂ්මපාතනයයි. යන්ත්‍රය ස්වාංගගීත වූ පසු සන්ධි බන්ධනය ඉවත් කර ප්‍රවේසම් සහිතව රසදිය වෙන් කරගත යුතුවේ.

අධිපාතන විධි (Sublimation)

උෂ්මපාතනය කරන ලද රසදිය තාමුචුණි සමඟ අඹරා පිෂ්ටි කර එය මුනින් නවන ලද උඩ බඳුනේ ඇතුළු පැත්තේ ආලේප කර, පහත ඇති බඳුනෙහි අඩක් ජලය පුරවා සන්ධිසථාන හොඳින් මැටි බැඳ, පොළවෙහි තනාගත් වලක උඩ බඳුනෙහි පතුල පමණක් මතුපිටින් පෙනෙන සේ වළලා ගොමවැරටි අතුරා තදින් ගිනි දෙන්න. අධික තාපය නිසා වාෂ්ප වන රසදිය පහත බඳුනේ ජලයට එකතු වේ. මෙය අධිපාතන විධියයි.

නියඹික් පාතන (Distillation)

මැටි බඳුනක බඳෙහි සිදුරක් සාදා එයට නලයක් සවිකොට එම නලයෙහි කෙළවර දෙවැනි බඳුනට විවෘත වන සේ සවි කරන්න. පළමු බඳුනට තාමුචුණි සමඟ අඹරන ලද රසදිය දමා එහි මුඛය හොඳින් මැටි බැඳ ලිප මත තබන්න. දෙවැනි බඳුනෙහි අඩක් ජලයෙන් පුරවා තෙත් රෙදි කඩකින් නලය ඔතා සිසිල් වන සේ

තබන්න. දැන් ලිප මත ඇති බඳුනට තදින් ගිනි දෙන්න. එය අග්නිය නිසා රසදිය වාෂ්ප වී නලය දිගේ ක්‍රමයෙන් දෙවැනි බඳුනෙහි ජලයට පතිත වේ. මෙය නියමිත පාතන විධියයි. මෙම පාතන විධි මගින් රසදියෙහි නාග, වංග දෝෂයන් ඉවත් වේ.

බෝධන

ජලසෛෂ්‍යය යුක්තසා රසසා දිවසත්‍රයම්
සවිතිරාප්‍රායනී කුමන යා'සො බෝධනමුවානේ

ර. වු.

මදින, මුළුන සහ පාතන සංස්කාර මගින් පාරදයෙහි වීර්යය අඩුවේ. ඉන්පසුව නලන ශක්තිය ඇති කිරීම සඳහා මැටි භාජනයෙකුහි එම පාරද බහා සහිද ලුණු පලම් දහයක් සහ ජලය ප්‍රස්ත තුනක් ද බහා භාජනයෙහි මුව වසා දින තුනක් නිශ්චලව තබා වෙන්කර ගැනීම බෝධන (රෝධන) සංස්කාරයයි.

නියමන

ඉති ලබධවියඨි: සමාක් වපලෝ'සො නියමානේ තදත්‍ර
එණිලශුනාම බ්‍රජමාකීවකකෝටිවිඤ්චිකාසොදාත්

(ර. නා.)

බෝධන සංස්කාරයෙන් වියඨි ලද රසදියෙහි වපල බව දුරුකිරීම සඳහා වියලි ඉඟුරු, සුදු ලුණු, සවිද ලුණු, කිකිරිදිය සහ සියඹලා යන එක් එක් ද්‍රව්‍ය 1/16 බැගින් ගෙන සාදාගත් කාඩියෙහි දෝලායන්ත්‍ර මගින් සෝද දිය යුතු වේ. මෙය නියමන සංස්කාරයයි.

දීපන

භුබගංඛකණමරිවෙලිවණාසුරිගිගාකාඤ්චිකෙසත්‍රිදිනම්
සොදේන දීපිතෝ'සො ග්‍රාසාර්ථි ජායනේ සුතා:

සීනක්කාරං, කාසිස, පුස්කර ගම්මිරිස්, සහිද ලුණු, අබ, මුරුංගා පොතු කල්ක සහ කාඩි සමඟ පාරද දින 3ක් දෝලා යන්ත්‍රයෙහි සෝද දීමෙන් දීපන සංස්කාරය සිදු කෙරේ.

දීපන සංස්කාරයෙන් පාරදයෙහි අග්නි දීපන ගුණය වැඩේ. එහෙයින් පාරද ස්වභාවය ලෝහ සමග එක්වූ කල්හි ශීඝ්‍රයෙන් ග්‍රහණය කරගනී. මෙහි ඉහතින් දක්වන ලද අෂට විධ සංස්කාර විධි යොදන ලද පාරද රසයෝග නිර්මාණයෙහි ප්‍රයෝග කළ යුතු වේ. යම් හෙයකින් එම සංස්කාර විධි යෙදීමෙහි අවකාශ නොමැති කල්හි හිංගුලෝතපාරද (සාදිලිංගම් වලින් වෙන්කර ගත් පාරද) රසයෝගයන්හි උපයෝග කළ යුතු වේ.

රසදියෙහි ගති ස්වරූප

රසදිය සංස්කාරයන්හිදී අග්නිය යෙදීම, ජලයෙන් සේදීම ආදී ක්‍රියාවන්හිදී රසදිය විවිධ ස්වරූපයෙන් ඉවත්වන හෙයින් එහි බර අඩුවීමක් සිදුවේ. රසදිය ඉවත්වෙන විධි 'ගති' නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. 'ගති' ජලග, හංසග, මලග, ධූමග සහ ජීව හෙවත් අදාශ්‍රය යනුවෙන් පස් ආකාර වේ.

ජලග ★ ජලගෝ ජලරූපේන
සෞඛ්‍ය, ප්‍රවෘත්තන ආදී ක්‍රියාවන්හිදී ජලය සමග රසදිය ඉවත්ව යයි. මෙය ජලග හෙවත් ජලගති නම් වේ.

හංසග ★ තවරිතෝ හංසගෝ හවේත්
රසදිය අනෙක් ද්‍රව්‍ය සමග අඹරන (මදින) කල්හි මෙන්ම එක් බඳුනකින් තවත් බඳුනකට දැමීමෙහිදී ද හංසයකු මෙන් සුදු පැහැති දිලිසෙන රසදිය බිංදු වෙන්වී ඉවත් වේ. මෙය හංසග හෙවත් හංසගති නම් වේ.

මලග ★ මලගෝ මල රූපේණ
රසදියෙහි පවතින නාග, වංග ආදී මල හෙවත් දෝෂ ඉවත් කිරීම සඳහා කරනු ලබන උෞධවී, අධෘ, තියරික් පාතන ක්‍රියාවන්හිදී රසදිය ප්‍රමාණයෙහි අඩුවීමක් සිදු වේ. මල සමග රසදිය ප්‍රමාණයක් ද ඉවත්වෙන හෙයින්. මෙය මලග නම් වේ.

මූලය ★ සමූහයේ මූලයෝ හවෙත්

රසදිය සඳහා අග්නිය යොදන අවස්ථාවන්හිදී එය දුම් ස්වරූපයෙන් ඉවත් වේ. රසදිය පාතන ක්‍රියාවන්හිදී සහ රස සිත්දුර ආදී ඖෂධ නිමාණයේදී මෙසේ දුම් ලෙස නික්මීම හේතුවෙන් රසදියෙහි අඩුවීමක් සිදුවේ. මෙය මූලය හෙවත් මූලගති නම් වේ.

ජීවගති (අදාශ්‍යගති) -

★ අනාසා ජීවගතිර්දෙව් ජීවෝ අණ්ඩාදිව නිෂ්ක්‍රමේන් ශරීරයෙන් ජීවය යම් සේ නික්මේද එසේම රස ක්‍රියාවන්හිදී අදාශ්‍යමාන ලෙස රසදිය ඉවත් වේ. මෙය රසදියෙහි ජීවගති ලෙස හැඳින්වේ.

සාදිලිංගම් වලින් රසදිය ලබා ගැනීම
(හිංගුලොකු පාරද)

සාදිලිංගම් රසදියෙහි ප්‍රධාන ඛණිජය වේ. සාදිලිංගම් වලින් වෙන් කරගනු ලබන රසදිය පිරිසිදු, සජ්ත කැකුළුක ආදී දෝෂ රහිත මෙන්ම ගෙන්දගම් සම ප්‍රමාණයක් හා සමග ජීව කරගත් රසදිය හා සමාන වේ. අෂ්ට සංස්කාරිත රසදිය නොමැති කල්හි හිංගුලොකු පාරද යෙදිය හැකි වේ.

සාදිලිංගම් වලින් රසදිය වෙන්කර ගැනීම සඳහා උෟධවිපාතන, තියයික්පාතන හා අධ්‍යාපාතන ක්‍රම යොදාගත හැකි වේ.

අඵවා දරදකෘෂ්ටං සවින්නං ලවණාමබ්‍රහ්මිසතු දෝලායාම්
රසමාදය යථෙව්ෂං කතීව්‍යසෙන්න හේෂජෝ යෝග්‍යා
නිම්බුරසේන සංපිෂ්ටාත් ප්‍රහරං දරදාදාසම්
තියයික් පාතනයන්ත්‍රෙණ සංග්‍රාහෝ නිර්මලෝ රසා

ර. හෘ.

සාදිලිංගම් දෙහි යුෂයෙන් යාමයක් හොඳින් අඹරා වක්‍රිකා හෙවත් පැතලි පෙති සේ සකස් කර තියයික් පාතන යන්ත්‍රය මගින් රසදිය වෙන් කරගනු ලැබේ. ඉන් පසුව මැටි බඳුනක දෝලායන්ත්‍ර විදි අනුව සෙවද දී ගත් රසදිය, රස යෝග සැකසීම සඳහා යොදාගත හැකි වේ.

රසදිය ප්‍රධාන යෝග කථ්‍යලි

යෝගෝක්තමාන ගණ්‍යන නිර්ද්‍රවෝ මර්දිතෝ රස:
නිශ්චන්ද්‍ර: කජ්‍යලාභාස: කජ්‍යලිතාහිධියතේ

ගල් හෝ ලෝහ බල්වයක නියමිත ප්‍රමාණ රසදිය සහ ගණ්‍යන එක්කර කිසිදු ද්‍රවයක් එක් නොකර, රසදියෙහි දිලිසෙන ස්වභාවය සම්පූර්ණයෙන් ඉවත්වන තුරු අඹරා දැලි මෙන් කළු පැහැයට පත්වන පාරද ගණ්‍යන මිශ්‍රණය 'කජ්‍යලි' නම් වේ. කථ්‍යලි නිමාණයෙහිදී පාරද, හා ගණ්‍යන ප්‍රමාණ සඳහන් නොවන අවස්ථාවන්හිදී පාරද හා ගණ්‍යන සමනාගව යෙදිය යුතු වේ.

රස පටිටි

ජයෙරණ්ඩ හාඛරාජකාකමාවිරසෙ: ක්‍රමාත්
රසං සංශෝධ්‍ය යත්තේන තතඤ්ඤ ශෝධයේද්බලිම්

ගණ්‍යකං ක්‍ෂුද්‍රිතං කාතවා භාව්‍යං හාඛරසේන තු
සප්තධා වා ත්‍රිධා වා'පි පශ්‍යාවස්‍රණං විච්ඡින්නම්

සාතාලිපෙන ලෝහපාත්‍රෙ දත්වා වහේනා ප්‍රතාපයේත්
දාතං හාඛරසේ කෂිප්තං තත උද්ධාතා ශෝෂයේත්

ඒවං ශුද්ධං රසං ගණ්‍යං යෝජයේත් පටිටිරසේ
රසගණ්‍යා සමෝ කාතවා දාඩෙ බලෙව විමදියේත්

තෂ්ටසුතං යද චූෂ්ණං හවේත් කජ්‍යලසනනිහම්
සාතාලිපෙන ලෝහපාත්‍රෙ තද තං ස්වාපයේද් බුධි:

තං පාත්‍රං ස්වාපයේදනො වාලුකාස්නිෂ්පාත්‍රකේ
නිර්මුමේ බදරාඛගාරේ ද්‍රවිකුය්‍යාත් ප්‍රයතන:

මහිමිමලවිනයසෙන් තතු තං කදලීදලේ
නික්මපා තදුපයිනයත් පත්‍රං දත්තවා ප්‍රපිඬයේත්

ශීතලකං ගතේ පත්‍රාත් සමුද්ධාතා විවුණියෙන්
ඒවං සිඬා භවේද්ව්‍යාධිසාතිනී රස පපිටි

විධිරේෂ තු විඥේයා සචාසු පපිටිෂවපි
රක්තිකාසංමිතාං ප්‍රාතර්භාෂට්ඨරකසංයුතාමි

ගුඤ්ජාධිභාෂට්ඨගවාච්ඡාං භක්ෂයේද්‍රසපපිටිමි
රෝගානුරූප භෛෂජෛයරපි තාං යෝජයේද්බ්‍රධා

අනු ජේයං පයසනක්‍රං දඩ්මාදිරසෝ'පිවා
ප්‍රත්‍යහං වධියේත්තසා භෝකෙකාං රක්තිකාං හිෂක්

නාධිකාං දශ ගුඤ්ජාතෝ භක්ෂයේත්තාං කදවන
ආරෝග්‍ය දශීනං යාවද් භක්ෂයේද්දශරක්තිකාමි

ආරෝග්‍යදශීනාද්‍රවං තාං තලෙච්චාපකමියේත්
ක්‍රම ඒෂ තු විඥේයා සචාසු පපිටිෂවපි

ජිණි ජුරං ච ග්‍රහණිං තථා'ති සාරමේච ච
පාණ්ඩුරෝගං වහනිමාන්ද්‍යං යකාත්පලිහ ජලෝදරාත්

ඒවමාදීන් ගදාත් හන්ති සේවිතා රස පර්පටි.

ර.මා.

සාදිලිංගම් වලින් ලබාගත් රසදිය ක්‍රමයෙන් කීකිරිදිය, එඬරු සහ කළුකැමීමේරිය සාරසයෙන් එක් දින බැගින් අඹරා උණුසුම් ජලයෙන් සෝදන්න. ගණක සියුම්ව අඹරා කීකිරිදිය සාරසයෙන් දින තුනක් භාවනාදී වියළා ගන්න. මෙසේ ශෝධනය කරගත් පාරද සහ ගණක රස පපිටි සෑදීම සඳහා යොදාගත යුතු වේ. පළමුව ශුඬ රසදිය සහ ශුඬ ගෙන්දගම් සම භාගව ගෙන බල්ව යන්ත්‍රයෙහි

ඉතා සිදුම්භ අඟුරා ගත යුතුය. මෙසේ සිදුම්භ අඟුරාගත් කජ්ජලි ස්වල්පයක් වැලි භාජනයෙක්හි තැබූ එළඟිතෙල් ආලේප කරන ලද ලෝහ තාවචියකට දමා වැලි සහිත බඳුන ලිප තබා ගිනි දී ලෝහ තාවචියෙහි ඇති වූණිය ද්‍රව වූ පසු එය ගොම මතුපිට එලන ලද කෙසෙල් දළුවක් මත තබා තවත් එවැනිම පත්‍රයකින් පිඩනය කළ යුතු වේ. (කෙසෙල් පත්‍රයක ඔතන ලද ගොම පිඩකින්) ඖෂධය සිසිල් වූ පසුව කෙසෙල් පත්‍රයෙන් ඉවත් කොට සිදුම්භ වූණි කළ යුතුය. මෙසේ සකස් කරගත් ඖෂධය රස පට්ටි නම් වේ.

මාත්‍රා - රස පර්පට් රක්තිකා 1 න් ආරම්භ කර දිනපතා රක්තිකා 1 බැගින් වැඩි කරමින් රක්තිකා 10 දක්වා රෝගය අනුව හා රෝගියාගේ ශක්තිය අනුව යෙදිය යුතු වේ. රෝගය සුව වන තුරු එම මාත්‍රාව යෙදිය හැක. රෝගය සුව වූ පසුව දිනපතා එක් එක් රක්තිකාව අඩු කරමින් ඖෂධ දීම අවසාන කළ යුතු වේ.

අනුපාත - සුදුසුරු වූණි සහ ගිතෙල්හි බහා ලූ පෙරුංකායම් රක්තිකා භාගයක් සමඟ රස පර්පට් යොදනු ලැබේ. ඉන්පසුව දෙළුම්, දොඩම්, දෙහි, නාරං ආදී පළතුරු යුෂ දිය හැකි වේ.

පථ්‍යා පථ්‍ය - අමිශ්‍රිත එළකිරි හෝ අමිශ්‍රිත මෝරු පානයට දීම ඉතා සුදුසු වේ. මෙය රෝගියාගේ ප්‍රකෘතිය අනුව සුදුසු පරිදි දිය යුතු වේ.

උපයෝග - සියලු ආකාර ජයරාග්‍රහි විකෘති අවස්ථා සඳහා රස පට්ටි උත්තම ඖෂධයක් වේ. ග්‍රහණී රෝග, ජීර්ණ අතිසාර, අග්නිමාන්ද්‍ය සහ පාණ්ඩු රෝග සඳහා රස පට්ටි ඉතා ගුණදායීය.

රස පට්ටි සේවනය කරන කාලය තුළදී ආහාර, ලවණ සහ ජලය අඩුකර මෝරු සහ පළතුරු යුෂ වැඩි වශයෙන් දීම වඩාත් ඵලදායී වේ.

තවද මෙම කාලය තුළදී රෝගියා හට සම්පූර්ණ ඇඳ විවේක අවශ්‍ය වේ. පරිච්ඡාදන අවසන් කළ පසුව ද රෝගියා හට 3-4 ක් ගතවන තුරු ලවණ අඩු ආහාර මෙන්ම කිරි, මෝරු, පළතුරු යුෂ නොකඩවා දීම අවශ්‍ය වේ.

රස සින්දුර

පලාමකං ශුද්ධ රසං තදධිං ශුද්ධ ගන්ධකම්
කමේකං නරසාරසං සාධිකායාං මදියේත්

සජ්ජ මාද්වක්‍යු ලිප්තායාං කාවකුප්‍යාං කෂිපේව තත්
සව්ජ්ජේ මාත්තිකාභාණ්ඩ කාවකුපීං නාසේව තාමි

කුපිකාකණ්ඩමානේන පුරයේදිභවාලකා:
ක්‍රම වාද්ධාගනිනා සමයක් පවේද්‍යාමාමකං හිෂක්

පාතේ රුද්ධං මුඛං කුප්‍යා ගන්ධකේන ප්‍රජායතේ
ශලාකාමායසීං තප්තාං දත්තවා ගන්ධං විශෝධයේත්

ජ්වේණ ගන්ධං මුඛං රුද්ධවා කුප්‍යා යාමද්වයං පවේත්
සාධාග්‍රිතේ තතෝ යනෙත්‍ර කුපීං හිතවා සමුද්ධරේත්

රසං සින්දුරනාමානං කුපිකණ්ඩගතං හිෂක්
යෝගවාහි පරං වාෂේයා බලයශ්වාපි රසායනා:

නිජානුපානෙනයෝජ්‍යශ්ව සකලේෂ්වාමයේෂවපි.

ශුද්ධ පාරද තෝලා 32, ශුද්ධ ගන්ධක තෝලා 16, නවසාරං තෝලා 1, සිනක්කාරම් තෝලා 1 - සියල්ල එක්කර කජ්ජලී සාදාගෙන හොඳින් මැටි බැඳගත් කවචියන්ත්‍රයෙහි එය බහා එය කට පළල මැටි මුට්ටියක තබා කවචී යන්ත්‍රයෙහි ගෙල දක්වා වැලි පුරවා ලිප තබා ක්‍රමයෙන් ගිනි දෙන්න. මෙහිදී ක්‍රමයෙන් මන්ද, මධ්‍ය හා තීක්‍ෂණ අග්නිය ලබා දිය යුතු වේ.

පළමුව පැය 6 ක් මද වශයෙන් ගිනිදී ක්‍රමයෙන් මධ්‍යම ප්‍රමාණ අග්නි දිය යුතුය. මෙහිදී ගෙන්දගම් දුම පිටවීම ආරම්භ වේ. එවිට රත්කරන ලද ලෝහ ශලාකාවකින් කවචී යන්ත්‍රයෙහි ගෙලෙහි බැඳෙන ගන්ධක කවචී යන්ත්‍රය තුළට පතිත වීමට සැලැස්විය යුතු වේ. සියලු ගන්ධක දෑවී ගිය පසුව ශලාකාවෙහි ගන්ධක තැවරීම සිදු නොවේ. ඉන්පසුව කවචී යන්ත්‍රයෙහි මුඛය තුළින් ඇතුළත බැලූ කල්හි එහි පතුල රක්ත වර්ණයෙන් දැකිය හැකි වේ. එවිට සකස් කරන ලද මැටි පිටකින් කවචී යන්ත්‍රයෙහි මුව වසා පැය 6 ක් තදින් ගිනි දිය යුතු වේ. පසුව වාලුකා යන්ත්‍රය සිසිල් වූ පසුව (සවාංග ශීත) කවචී යන්ත්‍රය පිටතට ගෙන, එය වටා බැඳ ඇති මැටි ඉවත් කර වීදුරු බෝතලය මැදින් කඩා වෙන් කොට එහි ගෙල පෙදෙසේ බැදී ඇති රස සින්දුර ඉවත් කරගත යුතු වේ. මෙම සින්දුරය දින තුනක් බල්ව යන්ත්‍රයෙහි සියුම්ව අඹරා වීදුරු බෝතලයක අසුරා තැබිය යුතු වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 -2

අනුපාත - මී පැණි

ගුණ - රස සින්දුර බලකාරකයි. වාජිකරණයි. යෝගවාහිය. රසායනයි. අනුපාත විශේෂයෙන් සියලු රෝගයන් සඳහා යෙදිය හැක.
සාමාන්‍ය සින්දුර, තාල සින්දුර, මල්ල සින්දුර ආදී සියලු සින්දුර කල්පනා රස සින්දුර විධි අනුව සකස් කළ යුතු වේ.

මකරධවජ් රස

පලං මෘදු සවණ්දලං රසේන්ද්‍රාත් පලාඡටකං ඡෝඩග
ගන්ධකසා

තායග්‍රොධශාඛාප්‍රභවෙව රසෙසක්කු දිනං විමර්ද්‍යාථ
කුමාරිකාද්හි:

සතකාපකුමෙන නිහිතං සුගාසේ මාතකපිටේසාඥිවසත්‍රයං
පථෙත්තුමාග්නොසිකතා බසයනෙත්‍රහවේද්රසෝ වෛ
මකරධවජාබ්‍යං

තලසා සවණ්ණභාගා සභාදේකෝෂෙථා මකරධවජාත්
තදධිභාගා දේයා සපුර්ලවඞ්ගාත් කුඞ්කුමාත්තථා
ජාතිඵලාචා කප්පිරාදේකඤ්ඤ මාගනාහිතා

වලලං වලලභයං වා'පි තාමබ්බුච්ඡි දලසංයුතම්
භක්‍ෂයේනමධුර සනිග්ධං කට්ඨකාමල විවර්ජිතම්

ශාතශීතං සිතායුක්තං දුග්ධං ගෝධුමමාජ්‍යකම්
කරෝත්‍යග්නි බලං පුංසාං ජරා ව්‍යාධි විනාශනා

මේධායුූ කාන්තිජනනෝ වෘෂ්ඨ්‍යඤ්ඤ මකරධවජා

ශුද්ධ රසදිය තෝලා 32 ක් ලෝහ හෝ ගල් බල්වයක බහා ශුද්ධ රත්රන් පත්‍ර තෝලා 4 ක් එකින් එක මිශ්‍ර කරමින් අඹරන්න. රත්රන් හොඳින් මිශ්‍ර වූ පසු ශුද්ධ ගෙන්දගම් තෝලා 64 ක් එක්කර නුග අරළු යුෂින් පළමුව හොඳින් අඹරන්න. දෙවනුව කෝමාරිකා යුෂින් අඹරා කජ්ජලි සාදා ගන්න. කජ්ජලි වියලුනු පසුව එය සත්වරක් මැටි බැඳ වියළා සකස් කර ගත් කවච්ඡි යන්ත්‍රයෙහි බහා වාලුකා යන්ත්‍රයෙන් වැලි මධ්‍යයෙහි ලිප තබා ක්‍රමයෙන් ගිනි දෙමින් තුන් දිනක් පාකය දෙන්න. බඳුන සිසිල් වූ පසු කවච්ඡි යන්ත්‍රය පිටතට ගෙන මැටි ඉවත් කොට බෝතලයෙහි ගෙලෙහි බැඳුණු මකරධවජය සහ පතුලේ එකතු ව ඇති රත්රන් ප්‍රවේසමෙන් ඉවත් කරගත යුතු වේ. මෙම යෝගය මකරධවජ, වජ්‍රෝදය හෝ සවණ්ණ සින්දුර යනුවෙන් හැඳින්වේ. පතුලේ බැඳී ඇති රත්රන් මකරධවජ සමඟ දින තුනක් බල්වයෙහි සියුම්ව අඹරා ඒ, ඒ, රෝග සඳහා උචිත අනුපාත සමඟ ප්‍රයෝග කරනු ලැබේ. එසේම පතුලේ රැඳුණු රත්රන් භාග 1, මකරධවජ භාග 8, කරාඬුනැටි පුණ්ණ භාග 4, සාදික්කා පුණ්ණ භාග 4, නාමල් රේණු භාග 4 එක්කොට අඹරා අනතුරුව බුලත් යුෂ සමඟ හොඳින් අඹරා කපුරු තෝලා 1 සහ කස්තුරි තෝලා 1 ක් මිශ්‍ර කොට නැවත බුලත් යුෂින් අඹරා රක්තිකා 3 ගුලිකර පවනේ වියළා පිරිසිදු වීදුරු බෝතලයක බහා තබන්න. මාත්‍රාව - ගුලි 1 - 2 බැගින් උදය

සවස උණුකර නිවාගත් එළකිරි සහ සීනි සමඟ දෙන්න. මේ මකර යාජ රසය ජයිරාගනි වඩයි. සමරණ ශක්තිය ඇති කරයි. ආයුෂ්‍යයි. ශරීර කාන්තිය වඩයි. ජරා ව්‍යාධි නසයි. වෘෂ්‍යයි. අනුපාත විශේෂයෙන් සියලු ව්‍යාධි නැසීමෙහි සමත් වෙයි.

මල සින්දුර රස

රස රසසවිධු නවාකෞෂ සාධේෂුවතු: සුවණ්ඩලි මලෙෆා
කුප්‍යාං හ්‍යහං විපකච: පවනකථො හන්ති මල සින්දුර:
සි. හේ. ම. මා.

ශුඬ රසදිය භාග 9, ශාස්ත්‍රානුකූලව සකස් කරන ලද රසකර්පුර භාග 9, ශුඬ ගෙන්දගම් භාග 4 1/2 සහ ශුඬ පාසානම් භාග 4 1/2 ද ගෙන, පළමුව රසදිය හා ගෙන්දගම් කප්පලි කර රස කපුර සහ පාසානම් එක්කර හොඳින් අඹරා දින දෙකක් කෝමාරිකා ස්වරසයෙන් ද අඹරා කවචි යන්ත්‍රයෙහි බහා වාලුකා යන්ත්‍රය මගින් රස සින්දුර මෙන් දින දෙකක් පාකය දී ගන්න.

සාමාන්‍ය වූ පසුව වීදුරු බෝතලය මැදින් කඩා එහි ගෙල ප්‍රදේශයේ බැඳී ඇති මල්ල සින්දුර ඉවත් කරගන්න. මෙය දින 3 ක් ගල් බල්වයෙහි අඹරා පිරිසිදු වීදුරු බඳුනක අසුරා තබන්න. මෙම යෝග්‍ය මල්ල සින්දුර නම් වේ. යම් හෙයකින් මෙය සැකසීමේදී ශුඬ රත්තරන් භාග 1 ක් එක් කළෙහි නම් ඖෂධය සකස් කළ පසුව බෝතලය පතුලේ ඉතිරි වන රත්තරන් සහ එහි ගෙලෙහි බැඳෙන මල්ල සින්දුර, බල්ව යන්ත්‍රයෙහි දින 3 ක් අඹරා ගත් විට ලැබෙන ඖෂධ යෝග්‍ය මල්ල වන්ද්‍රදය නම් වේ.

මාත්‍රා සහ අනුපාත - රක්තිකා 1/2 - 1 දක්වා මීපැණි සමඟ හෝ සිතෝඵලාදීවූණ් මාශ 1 සහ මීපැණි සමඟ මිශ්‍ර කර යොදනු ලැබේ. කථිජ රෝග වලදී අමු ඉඟුරු ස්වරස හෝ බුලත් ස්වරස සමඟ යෙදීම සුදුසුයි. වාත, කථි රෝග සඳහා යොදන මෙම ඖෂධය විශේෂයෙන් අර්දිත, පක්ෂාසාත, කල්ගතවූ ප්‍රතිශ්‍යාය සහ කථාධික කාස ශ්වාස රෝගයන්හි ගුණ ලබා දේ.

රස කර්පුර

සඵවිකාං නරසාරං ච කාසීසං සෛශ්ඨවං තථා
සෝරකං තුඤ්ඤං ටඛකං ප්‍රකෝශකං පලමානකම්
දත්තවා කපාතේ මනෝගතාවයෝදර්වයා ප්‍රචාලයේත්
නිර්ද්‍රවේ තු සමුත්තායී සඵතුලයං තු පාරදම්
ද්විකෂීං ශුඬං මලලං ච දත්තවා සමයග්විමදියේත්
විපවේදාලකායනෙත්‍ර යාමද්වාදශමාත්‍රකම්
කුපිකණ්ඩවිලගතා ස්වාද්‍යසා කප්පිරසඤ්ඤා
තං දේවකුසුමවන්දන සවණ්ණිකිරිපටායුක්තම්
බාදන් හරති වීරභගං ව්‍යාධිං සෝපද්‍රවං සපදි
ජාතයා රසං තු සධාතමත්‍රපානං ප්‍රයෝජයේත්

ර.මා

සීනක්කාරම්, නවසාරං, කාසීස, සහිදලුණු, පල්මාණික්කම් සහ පුස්කර තෝලා 4 බැගින් ගෙන වෙන් වෙන්ව වූණිකර ලෝහ භාජනයක දමා මන්දාග්නි දෙමින් උණු කරන්න. ද්‍රව ගතිය පහව ගොස් හොඳින් වියලුණු පසුව ඉවත් කර බල්වයන්ත්‍රයට දමා සියලුම ද්‍රව්‍ය හා සමබරක් ශුඬ රසදිය හා ශුඬ පාසානම් තෝලා දෙකක් එකතු කර දිනක් අඹරන්න. මෙය පසුව සත්වරක් මැටි බදින ලද කවචියන්ත්‍රයක දමා ක්‍රමයෙන් මන්ද හා මධ්‍යම අග්නි දෙමින් වාලුකා යන්ත්‍රයෙහි පිසගන්න. වීදුරු බෝතලයේ මුචෙන් ජල වාෂ්ප පිටවීම නතර වුණු පසුව හුඹස් මැටිවලින් මුච වසා ඒ මත උක්සකුරු හා වූණි මිශ්‍රණය ආලේප කර පැය 8 ක් තිවු අග්නි දිය යුතු වේ. වීදුරු බෝතලය ස්වාංග ශීත වූ පසුව එය මැදින් බිඳ ගෙලෙහි බැඳී ඇති රස කර්පුර ඉවත් කරගත යුතු වේ.

රස කර්පුර, කරාබුනැටි, සුදුහඳුන්, රත්කිරිගොකටු වූණිය සමභාගව ගෙන බුලත් යුමින් දින තුනක් අඹරා රක්තිකා 1 ප්‍රමාණ ගුලි තනා පවතේ වියළා වීදුරු බඳුනක අසුරා තබන්න.

මාත්‍රාව - රක්තිකා 1 ගුලි 1 බැගින් උදේ/සවස

අනුපාත - එළඟිතෙල්

ගුණ - උපද්‍රව සහිත වීරංග රෝගය සහ නාඩිවුණ නසයි.

රසදිය සහිත බන්ධන

හිඩුල

හිඩුලෝ හිඩුලං චෛව හංසපාදශව මෙල්වෂක:

නාම. සං.	හිඩුල, දරද, හංසපාද, මෙල්වෂ
හිං.	හිංගුල, ශිඟරල්
ඉං.	Cinnabar

හිඩුල, රසදිය ගෙන්දගම් සංයෝගයකි. මෙය සාමාන්‍ය ලෙස පොළවෙන් ලැබෙන අතරම කෘත්‍රිම වශයෙන් ද නිපදවනු ලැබේ. අද වෙළඳපොළෙන් ලබාගත හැකිවන්නේ කෘත්‍රිම හිඩුලය. මෙකල සුරත්, කල්කටා ආදී ප්‍රදේශවල කෘත්‍රිම හිඩුල නිපදවනු ලැබේ.

හිඩුල ගුණ

හිඩුල: සවිදෝෂසේනා දීපනෝති රසායන:
සවිදෝෂහරෝ වෘෂෝ මාරණායාතිශසාතේ
ඒතසාදාහාත: සුතො ජිහ්වග්‍රාසමෝ ගුණේ:

ර. වූ.

සාදිලිංගම් වාත, පිත සහ කථි දෝෂත්‍රයෙන් උපන් රෝග නසයි. දීපනයයි. වෘෂයි. රසායනයයි. සාදිලිංගම් වලින් වෙන් කරගනු ලබන රසදිය ගෙන්දගම් සමඟ ජාරණය කරන ලද රසදිය හා ගුණයෙන් සමාන වේ. රත්රන්, යකඩ ආදියෙහි හස්ම කිරීම සඳහා සාදිලිංගම් ඉතා සුදුසු වේ.

සාදිලිංගම් ශෝධනය

මේෂි කෂීරේන දරදං නිම්බුනීරේන භාවිතම්
සජ්තවාරං ප්‍රයතෙන්න ශුද්ධිමායාති නිශ්චිතම්

සාදිලිංගම් එළකිරි සමඟ එක් වරක් භාවනා දී දෙහි යුෂ සමඟ සත්වරක් භාවනා දී ගැනීමෙන් ශෝධනය වේ.

සාදිලිංගම් ප්‍රධාන යෝග

දරද වටි

යවනේෂටපලාණඤ්ඤාං තාමබ්බලභාර්ද්‍රකපෙඡ රසො
දරදං සප්තවාරාති භාවයිත්වා වටිං වරේත්
ගුඤ්ජාදායොනමිතාං හන්ති රෝගාන් වාතකපෝෂ්ඨාචාත්
සංඝිවාතං විශේෂේන පුරාණං පීනසං තථා

ශුද්ධ සාදිලිංගම් සුදුලුනු, රතුලුණු, අමු ඉඟුරු, බුලත් ඉස්ම සමඟ
සත් වර බැගින් භාවනා දී රක්තිකා 2, ගුලි සාදන්න. මෙය දරද වටි
නම් වේ. දරද වටි සියලු වාත රෝග, කළු රෝග සහ විශේෂයෙන්
සංඝිවාත, කල්ගතවූ ප්‍රතිශ්‍යාය රෝග නසයි.

මාත්‍රා - ගුලි 1 බැගින් දිනකට දෙවරක් කිරි හෝ ජලය සමඟ

ගිරි සින්දූර

මහාගිරිපු වාල්පියා පාෂාණානතා සටිතෝ රසා
ගුෂකශෝණා සනිර්දිෂෝ ගිරි සින්දූරසඤ්ජා

ර. වූ.

මහාගිරෝ ගිලාන්තාසෙථා රක්තවණ්ණව්‍යුතෝ රසා
සුයම් තාපේන සංශුෂකා ගිරි සින්දූර සංඤ්ජා

ර. ප්‍ර. සු.

විශාල පච්ඡායන්ති ගල් අතරින් සුයම් තාපයෙන් වියලුනු රසදිය
රතු පැහැයෙන් යුතුව දක්නට ලැබේ. එය ගිරි සින්දූර නම් වේ.

අධ්‍යය 2 - ගණක විශ්ලේෂණ

ගණක - ගෙන්දගම්

නාම-සිං. ගෙන්දගම්

සං. 'ගණක, ලේඛක, බලිවසා, ගණාශාලා, බලි

හිං. ගණක

ඉං. Sulphur

ගණක අමිශ්‍රිතව පොළවෙන් ලැබෙන්නේ සාලප වශයෙන් පමණි. බොහෝවිට ගණක ලෝහ, නාග, පාරද, රජත, තාමු ආදී බහිෂ්ඨ හා මිශ්‍රව හමුවේ. බිත්තර, කිරි, රක්තය, පිත ආදියෙහි හා කැරට්, එෂු, සුදුසු වැනි උද්භිදයන්හිද ගණක සුළු ප්‍රමාණයෙන් අඩංගු වේ. ගණක වර්ණ හේදයෙන් ශෛත, පිත, රක්ත සහ කෘෂ්ණ යනුවෙන් වර්ගීකරණය කළ හැක. ඖෂධ නිෂ්පාදනය සඳහා පිත වර්ණ තෙල්ලික්කා ගෙන්දගම් සුදුසු වේ.

ගණක ගුණ

ගණකෝ මධුර: පාකෝ කටුරුෂෙණෝ රසායන:
පාචනෝ දීපනෝ වාෂ්ප: කෘමී කුෂ්ඨ විනාශන:
යෝගවාහි සර: සනිගධ: කථිවාත රුජා පහ:

ගණක මධුර විපාකයි. කටුකයි. උෂ්ණ වීර්යයයි. රසායනයයි. දීපන පාචනයයි. වාෂ්පකරයි. කෘමී, කුෂ්ඨ නාශයයි. යෝගවාහිය. සර හා සනිගධ ගුණ යුතු වේ. කථි, වාත රුජා දුරු කරයි.

¹ලේඛකෝ බලිවසා ගණාශාලා ගණකෝ බලි:

ගණක ශෝධනය

ගණක පද්ධති ගණක තුළ භාවිතා කරනු ලබන
රස පරිවර්තනයෙන් විශාලතම විශේෂයක්

රස පරිවර්තන නිමාණයෙන් දක්වන ලද විධිය අනුව ගණක පද්ධති
හෝ කිසිවිදය ස්වරූපයෙන් ශෝධනය කර අභ්‍යන්තර ප්‍රයෝජන
සඳහා යොදාගත යුතු වේ.

ගණක රසායනය

ශුද්ධ බලිගෝපයසා ක්‍රිවාරං තතභවතුර්ජාතගුඩුවිකාභි:
පට්ඨාකෘතාත්‍රි ඵලශාඛානීරෙරහිවෙය්' ඡට්වාරං පාඨගාර්ද්‍රක්ෂණ
සිද්ධෙ සිතාං යෝජ්‍ය තුල්‍යභාගාං රසායනං ගණක සංඥකං සහ
කුෂ්ඨානි සථානී නිහන්ති නාඩිවුණං තථා කෝෂ්ඨගතාංශව රෝගාත්
මාසෝන්මිතේ සේවිත ඒති මත්යෝර්විසම්ච පුෂ්ටිං බලමගති දීප්තිම්
ආ. ප්‍ර.

එළකිරෙන් තෙවරක් ශෝධනය කරන ලද ගණක බල්ලා
යන්ත්‍රයෙහි බහා වෙන වෙනම වූණකර හලාගන්නා ලද එන්සාල්,
කුරුදුපොතු, තේපපත්‍ර හා කොල්ලන්කොළ (වතුර්ජාත) සමඟ
එක්කොට එමෙන් දෙගුණයක් ජලයෙහි ගිල්වා රැයක් තබන්න.
පසුදින මිශ්‍රණය හොඳින් අතින් පොඩිකර රෙදි කඩකින්
පෙරාගන්න, රසකිඳ ස්වරූප, තිපල් කෂාය. කිසිවිදය සහ අමු ඉඟුරු
ස්වරූපයෙන් දින 8 බැගින් අඟරමින් භාවනා දිය යුතු වේ. පසුව
වියළා එම වූණයට සම ප්‍රමාණ සිනි වූණය මිශ්‍රකර විදුරු බඳුනක
බහා තබන්න.

- මාත්‍රා - රක්තිකා 4 - 8 දක්වා උදේ - සවස
අනුපාත - ජලය, කිරි, මීපැණි, මංජුකාදී කොපය හෝ
බදිරාරිභව අනුපාතයෙන්
ගුණ - සියලු කුෂ්ඨ, නාඩිවුණ, හගන්දර, ශුල, අග්නිමාන්දර
දුරු වේ. මාෂධය මසක් සේවනයෙන් වියම්, බල,
පුෂ්ටිමත් බව ඇති වේ. අග්නි දීප්තිය ඇති වේ.

අධ්‍යය 3- ලෝහ විඥාන

සවණී

සවණී නාම

සවණීං සුවණීං කනකං හිරණ්‍යං හේම භාටකම්
තපනීයං ශාතකුමභං ජාතරූපං ච කාඤ්චනම්
වාමීකරං වහනිබ්ජං රුකමං ජාමබ්‍රුනදං තථා

සිං. රත්රන්

සං. සවණී සුවණී, කනක, හිරණ්‍ය, හේම, භාටක, තපනීය,
ශාතකුමභ, ජාතරූප, කාඤ්චන, වාමීකර, වහනිබ්ජ,
රුකම, ජාමබ්‍රුනද

හිං. සෝනා

ල. Aurum

ඉං. Gold

රත්රන් වටිනා ලෝහයකි. කහ පැහැතිය. රත්රන් අන්‍ය ධාතුන්
හා සසඳන විට ප්‍රසරණශීල වේ. එහෙයින් ඉතා සියුම් පත්‍ර සකසා
ගත හැකි වේ. රත්රන් ශෝධන මාරණ සඳහා මෙම පත්‍ර උපයෝගී
කරගනු ලැබේ.

සවණී ගුණ

ශීතං කෂායං මධුරං විෂසනං වණ්‍යං ච මේධා සමාති වධීනං
ච රසායනීයං ලඝු රුකම මුක්තං.....

ර. වෛ. සු-

සනිගධං මේධ්‍යං විෂගරහරං වෘංහණං වෘෂ්‍යමග්‍ර්‍යං
යකෙෂමෝත්මාද ප්‍රශමන පරං දේහරෝග ප්‍රමාපී

මේධාබුද්ධියමාති සුබකරං සව්දෝෂාමයසනං
රූපං දීප්ති ප්‍රශමිතජරං සොද්දාකං සුවණ්ණම්

ර. වූ.

රත්රන් ගුණ

රත්රන් මධුරයි. කෂායයි. මධුරවිපාක, ශීතවීර්ය, සනිග්ධ හා ලඝු ගුණයෙන් යුතු වේ. ශරීර වණිය ඇති කරයි. රසායනයයි. ආහාර රූපිය හා අග්නි දීප්තිය ඇති කරයි. වෘංහණයි. උත්තම වාජිකරණ ද්‍රව්‍යයකි. බුද්ධිය හා සමරණ ශක්තිය වඩයි. කෂය රෝග. උත්මාද, වාත, පිත්ත හා කථජ රෝග ද, විෂ සහ ජරා ව්‍යාධි ද නසයි. සවණ්ණ හස්ම රසායන ගුණයි.

සවණ්ණදි ලෝහ සාමාන්‍ය ශෝධන විධි

සුවණ්ණ රූප්‍යතාම්‍රාය: පත්‍රාණ්‍යගෙනා ප්‍රතාපයේත්
කෘතවා කණ්ඩකවේධිති දෘෂ්ටවා වහනිසමානි ව
නිෂිඥෙවතතපතතභානි තෙලෙ තක්‍රෙ ගවාං ජලේ
කාඤ්ඤෙව කුලඤ්ඤාං කෂායේ සපතධා පාඨක්
ඒවං සවණ්ණදිලෝහානාං විශුද්ධි: සංප්‍රජායතේ

ආ. ප්‍ර.

සවණ්ණ, රිදී, තඹ සහ ලෝහ ආදී ද්‍රව්‍ය කටුවකින් විදිය හැකි ප්‍රමාණ තුනී පත්‍ර ලෙස සකස් කර, එම පත්‍ර ගින්නට අල්වා රත්පැහැ වන තෙක් ගිතියම් කරමින් තලතෙල්, මෝරු, ගවමුත්‍ර, විනාකිරි සහ කොල්ලු කෂායෙහි සත්වර බැගින් බහා නිවා ගැනීමෙන් ශෝධනය කෙරේ. ලෝකඩ, පිත්තල සහ පස්ලෝ (වකිලෝහ) ශෝධනය ද මෙසේම කරනු ලැබේ.

සවණ්ණ ශෝධනය

සුවිවේධ්‍යානි පත්‍රාණි සුවණ්ණසා සමාහරේත්
කතියඨා කතියේවාඨ කණාන් සුකෂමාංස්තු කාරයේත්

මාල්ලිකාං කාචපාත්‍රේ ච නාසේත් ස්වණිකණාංයනනා
 ත්‍රිපාදිකායාං විනයසා සුරාදීපාගනිනා පචේත්
 ලවණද්‍රාවකං තත්‍ර නික්ෂිපේත්තු ශනෙන ශනෙන
 සෝරක ද්‍රාවකං වාථ පූච්ඡී ද්‍රාවසා පාදිකම්
 විධිඥෝ නික්ෂිපේද්‍යාවද් ද්‍රවනාං යාති කාඤ්චනම්
 කිඤ්චිත්කාලං පචේච්චාථ ද්‍රාවාධිකානිවෘත්තයේ
 සජලං චණකාමලං ච තාවතතත්‍ර විනික්ෂිපේත්
 යාවත් බලු සුවණිසා චණකාමලසා යෝගනා
 අතිසුක්ෂමකණං වූණිං පාත්‍රාධි පතිතං භවේත්
 විනශාත්‍යමලතා යාවතතාවත් ප්‍රක්ෂාලයේජජලො
 සංශෝඡ්‍ය වාථ මතිමාන් විශුද්ධං ස්වණිමාහරේත්

ර. ත. ත.

කටුවකින් විදිය හැකි වන ප්‍රමාණයේ තුනියට තලාගත් රත්රන් පත්‍ර කතුරකින් සිහින්ව කපන්න. අඹරාගත් මැටි ආලේප කර වියලා ගන්නා ලද වීදුරු බෝතලයක රත්රන් පත්‍ර බහා ඒ මත හයිඩ්‍රෝක්ලෝරික් අම්ලය හා එයින් 1/4 ක් ප්‍රමාණ නයිට්‍රික් අම්ලය දමා ස්ප්‍රිතු ලාම්පුව මගින් රත් කරන්න. රත්රන් සම්පූර්ණයෙන් අම්ලයෙහි දිය වූ පසුව සියුම් වූණියක් වශයෙන් බෝතලය පහතට වැටේ. දැන් ජලයෙහි මිශ්‍රකරන ලද ඔක්සැලික් අම්ලය එක්කර බඳුන ගින්නෙන් ඉවත් කරන්න. බඳුන සිසිල් වූ පසුව කිහිප වරක් ජලයෙන් සෝදා එහි අම්ලතාව ඉවත් කරන්න. මේ ක්‍රමය මගින් රත්රන් අනෙක් ධාතුන්ගෙන් නිදහස්ව ඉතා සුක්ෂම තත්ත්වයකට පත්වේ. මෙම වූණිය හස්ම සැකසීම සඳහා යොදාගනු ලැබේ.

ස්වණි මාරණ විධි

ශුද්ධ ස්වණිහවං වූණිං තත්සමං ශවන මලකම්
 කාංචනාරද්‍රවේමීද්‍යං තුලසී ස්වරසෙසනථා
 විධාය චක්‍රිකාං ශුෂ්කාං තතො ලසුපුටේ පචේත්
 ආතියාදිපුටේ දේයං මල්ලං පාදමිතං බුධෙය
 අරුණාහං භවේආසම හේමිනසාදු දශහි පුටෙව

ඉහත සඳහන් අයුරු සකස් කරන ලද රත්රන් වූණි හා සම්ප්‍රමාණ ශුද්ධ පාෂාණම් ලෝහ බල්වයක බහා කොබෝලිල පොතු සහ

වත්පුරා සමරස්කර

මදුරුහලා ස්වරස සමඟ සත් දින බැගින් අඹරා පැතලි පක්ෂිකා සාදා
වියළා ශරාව බද්ධ කොට ලඟුපුට දහයක් දීමෙන් අරුණවණ් ස්වණ්
හස්ම ලබාගත හැක. පුට දීමේදී ක්‍රමයෙන් අග්නිය වැඩි කළ යුතු
වේ. දෙවැනි පුටයේ සිට පාෂාණම් රත්රන් ප්‍රමාණයෙන් $1/4$ බැගින්
එක්කල යුතු වේ.

සවණ් හස්ම මාත්‍රා - රත්තිකා $1/8$ - $1/4$ දක්වා

අනුපාත

- මී පැණි සමඟ හෝ රෝගයට සුදුසු පරිදි
යෙදිය යුතුවේ.

රජත - රිදී

රජත නාම

රෝප්‍යං තු රජතං තාරං චක්‍රාභිං කලධෝතකම්

- නාම-සං. රෝප්‍ය, රජත, තාර, චක්‍ර, කලධෝත
හි. වාංදි, රූපා
ල. Argentum
ඉ. Silver

පිරිසිදු රිදී සුදු පැහැයක් ගන්නා අතර දිළිසෙන සුලුය. රිදියෙහි වී. ගුරුත්වය 10.5 කි. උෂ්ණත්වය සෙ. ග්‍රේ 760 දී රිදී ද්‍රව බවට පත් වේ. රිදී උෂ්ණතාවාහක මෙන්ම විද්‍යුත්වාහකයක් ද වේ.

රජත ගුණ

රූප්‍යං ශීතං කෂයාමලං විපාකේ මධුරං සරම්
වයසා ස්වාපනං සනිග්ධං ලේඛනං වාතපිත්තජිත්
වෘෂ්‍යං බල ප්‍රදං රූච්‍යං හ්‍රමෝන්මාද විනාශනම්

රිදී රසයෙන් කෂාය සහ අම්ලයි. මධුරවිපාකයි. ශීතවීර්යයි. සනිග්ධයි. සාරකයි. වයාස්වාපනයි. බලය වඩයි. රුචිකරයි. ලේඛනයි. වාත, පිත්ත, හ්‍රම සහ උන්මාද දුරු කරයි.

සූතානී මත -

රිදී ශීතයි. රූක්ෂයි. බල වඩයි. වාචිකරයි. මස්තිෂ්ක, හෘදය සහ ආමාශය ශක්තිමත් කරයි. හෘත්ස්පන්දන, හ්‍රම, මත්බව, උන්මාද, ක්ෂණික මෝවන, ශුක්‍රතරලබව සහ ස්වප්න දෝෂ සඳහා උපයෝග කරනු ලබයි.

රජත ශෝධන

තෙල තකුදි ශුද්ධසා රජතසා විශේෂතා
ශෝධනං මුනිහි ප්‍රෝක්තං යථාචරතගතිදෙයනේ
පත්තිකාතං තු රජතං ප්‍රතපතං ජාතවේදසි
නිව්භිතමගසත්‍යසා රසේ වාරත්‍රයං ශුචි
තපතං වා'ථ ත්‍රිධා කෂිපතං තෙලේ ජ්‍යෝතිෂමතිහවේ

තෙල තකු ආදි විධි මගින් ශෝධනය කරන ලද රිදී පත්‍ර
ගිනියම් කරමින් කතුරුමුරුගා ස්වරසයෙහි හෝ ජ්‍යෝතිෂමති
තෙලයෙහි තෙවරක් ගිල්වීමෙන් විශේෂ ශෝධනය සිදුවේ.

රජත මාරණ

කණට වේධය තාරපත්‍රෙ ලිපතවා ද්විගුණ හිඩගුලම්
පාත්‍රයනෙත්‍ර රසො ග්‍රාහොයා වූණ්හං රජතං භවේත්
තවවූණ්. කනකකෂීරිරසෙමීදිං දිනාවධි
ශතපත්ති පුෂ්පරසෙමීදියේදවා දිනාවධි
කාතවා තු චක්‍රිකාං ශුෂ්කාං දද්‍යාලලසුපුටං හිෂත්
ඒකාදශපුටෙ රේවං තාරහසම් ප්‍රජායතේ

ශුද්ධ රිදී පත්‍ර මෙන් දෙගුණයක් බර සාදිලිංගම් දෙහි යුෂින් අඹරා
රිදී පත්‍ර වල ආලේප කර වියළා විද්‍යාධර යන්ත්‍රය මගින් රසදිය
උග්ධවීපාතනය කරන්න. පහත බඳුනෙහි රිදී වූණිය එක් වේ. එම
වූණිය නැවත එමෙන් දෙගුණයක් සාදිලිංගම් එක්කර දෙහි යුෂින්
අඹරා වියළා පෙර මෙන් උග්ධවීපාතනය කරන්න. පසුව එම වූණිය
නෙළුම් මල් යුෂින් හෝ රෝස මල් යුෂින් දිනක් අඹරා චක්‍රිකා කර
වියළා ලසු පුටයක් දිය යුතු වේ. මෙසේ ලසුපුට 11 ක් දීමෙන් රිදී
හස්ම වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1/2 - 1 දක්වා

අනුපාත - මී පැණි සමඟ හෝ රෝගයට අනුකූල පරිදි යෙදිය යුතු වේ.

තාමු - තඹ

තාමු නාම

තාමුං මෙල්වජමුබං ගුලබං රවිසඤ්චාදුමබරම්

නාම- සං. තාමු, ගුලබ, මෙල්වජමුබ, සුයිසඤ්, උදුමබර
හි - තාමබා
ල. Cuprum
ඉං. Copper

තාමු රක්ත වණ්ණ හා දිළිසෙන සුළු ධාතුවකි. මෙහි වි. ගු. 8 කි.
උෂ්ණත්වය සෙ. ග්‍රේ. 1080° දී තඹ දිය වේ. තඹ ඉතා තුනී පත්‍ර බවට
පත් කළ හැකි වේ.

තාමු ගුණ

තාමුං කෂායං මධුරං ලේඛනං ශීතලං සරම්

සු. අ. 46

තාමුං තික්ක කෂායකං ව මධුරං පාකේ ව වියෝහිෂණකං
සාමලං පිත්ත කථාපහං ජයිරරුක්කූපාම ජන්තවනන කාත්
උග්ධාධි පරිශෝධනං විෂහරං සෙථාලාපහං කෂුත්තරං
දුර්ගාමකෂය පාණඩු රෝගශමනං නේත්‍රයං පරං ලේඛනම්

ර. වු.

තාමුං කෂායං මධුරංව තික්ක මමලංව පාකේ කටුසාරකංව
පිත්තාපහං ශෝෂමහරං ව සෝෂණං තද්‍රෝපණං සහාලලසු ලේඛනංව
පාණඩුදරාශෝගර කුෂ්ඨකාසශ්වාසකෂයාන් පීනසමමලපිත්තම්
ශෝථං කෘමිං ගුලමපාකරෝති ප්‍රාහුූ පරේ වාංගණමලස මේකත්
ආ. ප්‍ර.

වික්ෂිප්තා සමරයේකර

තඹ තික්ත, කෂාය, කටු සහ මදුර රසයි. මදුර විපාකයි. උෂ්ණවිශ්කි. සාරක, ලඝු, ලේඛන, රෝපණ ගුණ යුක්තයි. ඇස්වලට හිතයි. දීපනයි. උෞධ්වී හා අධ්‍යාය ශෝධන ගුණ යුක්තයි. පිත්, සෙම්, විෂ, උදර, ආම, කෘමි, ස්වල්බව, අග්නිස්, කෂය, පාණ්ඩුරෝග, කුෂ්ඨ, කාස, ශ්වාස, පිනස, අමලපිත්ත, ශෝථ, ශූල මෙන්ම යකාත් පලිහා සහ ග්‍රහණී රෝග නසයි.

තාමු විශේෂ ශෝධන

පටුනා රවි දුගේගන තාමුපත්‍රාණි ලේපයේත්
අග්‍රො සංතාපා නිර්ගුණ්ඩිරසේ සිකෙඳවතතු සපතධා
ගෝමුත්‍රෙ වා පවේද්‍යාමං තාමුපත්‍රං දෘඩාගනිනා

තෙල - තතු ආදි ශෝධන විධි මගින් ශෝධනය කරන ලද තාමු පත්‍ර මත වරාකිරෙන් අඹරන ලද සහිදලුණු ආලේප කර ගිනියම් කරමින් නික කොළ යුෂයෙහි බහා නිවාගන්න. මෙසේ සත්වරක් කිරීමෙන් පසුව ගෝමුත්‍රයෙහි යාමයක් පැසවීමෙන් තාමු විශේෂ ශුද්ධිය ඇති වේ.

තාමු මාරණ

ජමබිරරසසංපිෂටරසග්‍රකලේපිතම්

තාමුපත්‍රං ශරාවසථං ත්‍රිපුටෙය්‍යානි භසමනාමි

තඹ හා සම ප්‍රමාණ ශුද්ධ පාරද සහ ශුද්ධ ග්‍රකල ගෙන කජ්ජලී තනා එය ඇඹුල් දොඩම් යුෂින් හොඳින් අඹරා තඹ පත්‍රවල ආලේප කර අවිච්ඡේදීය ලා ශරාව සංපුටයෙහි තබා සැකි ස්ථාන බද්ද කර ගජ පුටයක් දෙන්න. නැවත බඳුනෙන් ඉවතට ගත් තඹ වලින් අඩක් බරට ශුද්ධ ග්‍රකල ගෙන දෙහි යුෂ සමඟ අඹරා වක්‍රිකා කර විශ්ලා පෙර පරිදි පුට දෙන්න. තෙවැනි පුටයෙහිදී අග්නිය මඳක් අඩුවෙන් යෙදිය යුතු වේ. මෙසේ පුට 3 ක් දීමෙන් කළු පැහැති තාමු හස්ත සකසා ගත හැකි වේ.

තාම්‍ර හස්ම අමෘතිකරණ

අථ සංමාරිතං තාම්‍රං නිමබ්‍රතීරේණ මදියේත්
තද්ගෝලං ශූරණස්‍යාන්තා රුද්ධවා සංලේපයේන්මාදා
ශුෂකං ගජපුටේ පාච්‍ය මමෘතිකරණං හවේත්
වාන්තිත්‍රාන්තාදිදෝෂාංශව න කරෝති කදාචන

තාම්‍ර හස්ම දෙහි යුෂයෙන් අඹරා ගුලියක් තනා වියළා කිඩාරම් අලයක් දෙකට කපා තාම්‍ර ගුලිය රැඳවිය හැකි වන සේ අලය සාරා එතුළ තාම්‍ර ගුලිය තබා වසා කිඩාරම් අලය වටා අඟලක් පමණ සිනව මැටි ආලේප කර අවිච්චි වියළා ගජ පුටයක් දිය යුතු වේ. මෙය ස්වාභාවික වූ පසු තාම්‍ර ගුලියෙහි බාහිරින් ඇති අපද්‍රව්‍ය වෙතොත් ඉවත් කර ජලයෙන් සෝදා වියළා අසුරා තැබිය යුතුය. මෙය තාම්‍ර හස්ම අමෘතිකරණයයි. තාම්‍ර හස්ම අමෘතිකරණයෙන් එහි වාන්ති - හ්‍රාන්ති ආදි විෂ ලක්ෂණ ඇති නොවේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2

තාම්‍ර දෝෂ

දහ: සෙවදෝ'රු විච්ඡිද්‍රව්‍යන්තකල්ශෝ රේකෝ වම්භ්‍රිම:
අසමයක්ශෝධිතේ දේෂාසනාම්‍රෝ'සමයක් ව මාරිතේ

විධිමත්ව ශෝධන මාරණ නොකළ තාම්‍ර සිරුරට යෙදීමෙන් දාහ, ස්වේද, අරුචි, මුළුණ, උත්කලද, විරේචන, වමන සහ හුම යන දෝෂ ඇති වේ.

පිත්තල

පිත්තල නාම

ආරකුටමාරං ව පිත්තලං රිතිකා තථා

නාම- සිං. පිත්තල
සං. ආරකුට, ආර, පිත්තල, රිතිකා, රිති
හිං. පිතල්
මාගු. පිතල්
බං. පිතල්
ඉ. Brass

පිරිසිදු තඹ හාග දෙකක් යශඳ (තුත්තනාගම්) හාග එකක් සමඟ එකතු කර ද්‍රව කිරීමෙන් පිත්තල සකස් කර ගැනේ. පිත්තල මිශ්‍ර භාතුවකි. පිත්තල සුන්දර කහ පැහැයක් ගනී. දිළිසෙන සුළුය. තැලීමේදී කැඩෙන ස්වභාවයක් නැත. සිනිඳු මතුපිටක් ඇත.

පිත්තල ගුණ

රිතිසිකතරසා රුක්ඝා ශෝධනී සාප්‍රපිතතනුත්
කෘමි කුෂ්ඨරා සෝෂණා පාණ්ඩුසනී ලේඛනී තථා

පිත්තල තික්තයි. රුක්ඝයි. උෂ්ණවීර්යයි. ශෝධනයි. ලේඛනයි. රක්තවිකාර නසයි. පිත්ත, කෘමි, කුෂ්ඨ, සහ පාණ්ඩුරෝග දුරු කරයි.

පිත්තල විශේෂ ශෝධන

තප්තා සෂිප්තා ව නිර්ගුණධිරසේ ශ්‍යාමා රජෝ'නවිතේ
ඔෂධවාරේණ සංශුද්ධිං රිති රා යාති නිශ්චිතම්

තෙල තතු ආදී විධි අනුව ශෝධනය කරන ලද පිත්තල පත්‍ර ගිනියම් කරමින් කහ වූණය මිශ්‍ර කරන ලද නික කොළ ස්වරසයෙහි බහා නිවාගැනීමෙන් විශේෂ ශුද්ධිය සිදු වේ.

පිත්තල මාරණ

නිම්බරස ශිලාගන්ධ ලේපිකා ප්‍රටිකා ත්‍රිධා
රිතිරායාති හසමතථං තාම්‍රවද්වා'ථ මාරයේත්

සමභාග වූ ශුද්ධ මනෝශීල සහ ශුද්ධ ගන්ධක දෙහි යුෂින් අඹරා පිත්තල පත්‍රවල ආලේප කර වියළා ශරාවයක බහා සන්ධිසථාන බද්ධ කර ගජප්‍රථයක් දිය යුතු වේ. නැවත සතරෙන් එකක් ප්‍රමාණයේ ශුද්ධ මනෝශීල සහ ශුද්ධ ගන්ධක සමග පිත්තල අඹරා වක්‍රිකා කර අධි ගජප්‍රථයක් දිය යුතු වේ. මෙසේ ප්‍රථ 3 ක් දීමෙන් පිත්තල හස්ම වේ.

තාම්‍ර හස්ම නිමාණ විධි අනුවද පිත්තල හස්මය සාදා ගත හැකිය.

පිත්තල රසායන

මාතාර කුටං කාන්තං ච වෝයාමසතථං ච මාරිතම්
සමාංශං බාකුවීඛිජවෝෂජනතුසනමුසාකම්
බ්‍රහ්මඛිජාජමෝදාශ්ඨිහලලාතතිලසංයුතම්
සේවිතං නිෂකමාත්‍රං හි ජනතුසනං කුෂ්ඨනාශනම්
විශේෂාත් ශෛතකුෂ්ඨානං දීපනං පාචනං හිතම්

ර. වූ.

පිත්තල හස්ම, කාන්තලෝහ හස්ම, අභ්‍රකසතථ හස්ම, බාකුවී, වියළි ඉඟුරු, ගම්මිරිස්, හිප්පිලි, වළඟසාල්, කළාඳුරු අල, කැල ඇට, රත්තිටුල්, අසමෝදගම්, හල්ලාතක සහ තල සමභාගව ගෙන සියුම්ව කුඩු කර සියල්ල මිශ්‍ර කර දිනක් අඹරා වීදුරු බඳුනක බහා තබන්න. මෙම පිත්තල රසායනය දීපනයයි. පාචනයයි. කෘමි, කුෂ්ඨ නසයි. විශේෂයෙන් ශෛත කුෂ්ඨ නසයි.

කාංසය

කාංසය නාම

අභි භාගේන තාමෙණ ආභාගං කුට්ඨං යුනම්
ඒකත්‍ර ද්‍රාවිතං තත් ස්‍යාත් කාංසයං සෝඡං ච කංසකම්

තාමි භාග 8 ක් වංග භාග 2 ක් මිශ්‍රකොට ද්‍රව කිරීමෙන් කාංසය
තනාගනු ලැබේ.

නාම- සංකාංසය, සෝඡ

හිං. කාංසා

ම. කාංසේ

ශ්‍ර. කාංසු

ඉං. Bell metal

කාංසය ගුණ

කාංසයං ලඝු ච තිකේන්ද්‍රණං ලේඛනං දෘක්ථප්‍රසාදනම්
කෘමි කුෂ්ඨහරං වාතපිත්තසනං භාජනේ හිතම්

ර. වූ.

කාංසය තික්තයි. උෂ්ණවීර්යයි. ලඝුයි. ලේඛනයි. දෘඪය ඇති
කරන අතර වාත, පිත්ත, කෘමි සහ කුෂ්ඨ නසයි. කාංසය භාජන වල
ආහාර ගැනීම සිරුරට හිතකර වේ. නිරෝගී බව ලැබේ.

කාංසය ශෝධන මාර්ග

තප්තං කාංසයං ගවාං මුත්‍රෙ වාපිතං පරිශුද්ධයති
ම්‍රියතේ ගන්ධතාලාභ්‍යාං නිරුක්ථං පඤ්ච හි: පුට්ටෙ:

තෙල තක්ක ආදී විධි අනුව ශෝධනය කරන ලද ලෝකඩ පත්‍ර ගිනියම් කරමින් සත්වරක් ගෝමුත්‍රයෙහි දමා නිවා ගැනීමෙන් විශේෂ ශෝධනය සිදු වේ. ලෝකඩ හා සමබරක් ශුද්ධ ගෙන්දගම් සහ ශුද්ධ හරිතාල දෙහි යුෂින් අඹරා ලෝකඩ පත්‍රවල ආලේප කර වියළා ශරාව බද්ධ කර සන්ධිස්ථානය මැටි බැඳ අධි ගජප්‍රථයක් දිය යුතු වේ. මෙසේ ප්‍රථ 5 ක් දීමෙන් ලෝකඩ හස්ම තනාගත හැකි වේ.

මාකෂික නාම

මාකෂිකං ධාතුමාකෂිකං තාපිජං තාප්‍යකං තථා

- නාම- සං. මාකෂික, ධාතු මාකෂික, තාපිජ, තාප්‍ය, සුවච්ඡිමාකෂික
හිං. සෝනාමකි, සෝනාමානි
ම. දගච්ඡි, සෝනාමුනි
ගු. මාකෂික, සෝනාමනි
අ. මාරකශිශා
ඉං. Chalcopyrite, Copper Pyrite

මාකෂික වච්ඡිනා

මාකෂිකෝ ද්විවිධො හේමමාකෂිකසාරා මාකෂික:
තත්‍රාධ්‍යං මාකෂිකං කාන්‍යකුබෙජ්ජතථං සුවච්ඡිසන්නිහම්
තපතිතිරසංභූතං පඤ්චවච්ඡිසුවච්ඡිවත්
පාෂාණ ඛනල: ප්‍රෝක්තසාරාධ්‍යෝ'සො ගුණාලපක:
ර. වු.

මාකෂිකෝ ද්විරිහානිම: කනකරුග්ද්විච්ඡිවච්ඡෝ'පර:
කාංසයශ්‍රිකමුගනි කේවන පරං සවේඅපි පූච්ඡිත්විෂ:
නිෂේකාණා ගුරව: කිරනනි නිහාතං සාෂ්ටා: කරේ කාලිමාං
ර. ප.

සුවච්ඡිගෛල ප්‍රභවෝ විෂණුනා කාඤ්චනෝ රස:
තාප්‍යාං කිරාතවිනේෂු යවනේෂු ච නිර්මිත:
අ. සං.

හමෙග සුවච්ඡි සංකාගෝ මනාකකාෂණවිච්ඡිනි:
කපේ කනකවද්‍යාෂෝ මාකෂික: ශ්‍රේෂ්ඨ උපයනේ

ස්වණ් මාසික සහ රොපා මාසික හේදයෙන් මාසික ද්විප්‍රකාර වේ. ඇතැම් රසායානවරුන් මෙයට කාංසාමාසික යනුවෙන් තෙවැනි හේදයක් ද දක්වා ඇත. මෙම හේද තුන ඒ ඒ වණ් විශේෂතා අනුව හඳුනාගනු ලැබේ. එනම් සුවණ්මාසික රන් පැහැයෙන් ද, රජත මාසික රිදී පැහැයෙන් ද කාංසාමාසික ලෝකඩ පැහැයෙන් ද යුතු වේ. මාසික කෝණ රහිත, පැහැදිලි ආකාරයක් නොමැති බරින් යුතු බණිජ ද්‍රව්‍යයකි. මාසික බාහිරින් කළු පැහැති වණ්‍යයක් ගන්නා නමුදු එය කැඩූ පසු ඇතුළත රන් පැහැයක් දක්නට ලැබේ ද එමෙන්ම ගලක ඇතිල්ලු විට රන් පැහැති සලකුණු ඇතිවේද එම මාසික උසස් සේ සැලකේ.

මාසික ගුණ

හවේද්‍ය මාතමාසික. සව්ව්‍යාධි වින්ගනම්
 ක්ෂයං පාණ්ඩුං ච කුෂ්ඨානි ග්‍රහණිං ගුරුත රුජා
 මන්දාගනිං කාමලාං ශේෂං ස්වරහඛාමරෝචකම්

ර. වූ.

මාසික. තික්තමධුරං. මේහාශීකෘමිකුෂ්ඨානුත්
 කථපිතතහරං බලං යෝගවාහි රසායනම්

රසාණ්ඩ.

මධුරා කාශ්‍යානාභාසා සාමෙල් රජත සන්නිහා
 කිශ්කිත් කෂාය උභයා ශීතා පාකේ කටුර්ලසු

අ. සං.

සුවණ්මාසික. සවාදු තික්තං වෘෂ්‍යං රසායනම්
 වක්‍රසායං බස්ති හාතකණ්ඨ පාණ්ඩුමේහවිෂෝදරම්
 අශීං ශෝථමනිද්‍රාං ච ත්‍රිදෝෂමපි නාශයේත්

ආ. ප්‍ර.

සවණ් මාසික මධුරයි, තික්තයි. කෂායයි. කටු විපාකයි. ලසුයි.
 ශීත වීර්යයි. වාජිකර, රසායන, බලකාරක, යෝගවාහි ගුණ යුක්තයි.
 වක්‍රසායයි. කළු, පිත්ත, ක්ෂය, පාණ්ඩුරෝග, කෘමි, කුෂ්ඨ, ග්‍රහණි,
 55

වන්දනා සමරස්කර

අශ්ව, මන්ත්ර, කාමලා, රාජයක්ෂමා, ස්වරහංග, අරුචි, වස්ති,
තාදය සහ උගුරේ ආබාධ, පාණ්ඩු, මේහ, විෂ, ඉදිමුම (ශෝච) ලද
වාද්ධි, නින්ද නොයාම ඇතුළු තුන් දොසින් හටගන්නා රෝග,
අනුපාත විශේෂයෙන් යෙදීමෙන් දුරු කෙරේ.

මාක්ෂික ශෝධන

මාක්ෂිකසා ත්‍රයෝ භාගා භාගෙකං සෛන්ධවසා ව
මාතුලුඛගද්වෙච්චා'ථ ජම්බිරසා ද්වෙව් පචේත්
වාලයේලෝහජේ පාත්‍රෙ යාවත් සච්චි සුලෝහිතම්
ජලෙ: ප්‍රක්ෂාලයේත් පශ්චාත්ප්‍රදායං හවති මාක්ෂිකම්

මාක්ෂික වූණ් භාග 3, සවිද ලුණු භාගයක් සමඟ යකඩ තාවිචියක
බහා එයට ඇඹුල් දොඩම් යුෂ එකතු කරමින් ලීප තබා ගිනි දෙන්න.
මෙහිදී වූණ් ය සම්පූර්ණයෙන්ම රත් පැහැවෙන තෙක් හැඳිගාමින්
ඇඹුල් දොඩම් යුෂ එකතු කරමින් ගිනි දී ගත යුතුය. සිසිල් වූ පසුව
කිහිප වරක් ජලයෙන් සෝදා හැර සහිද ලුණු සියල්ල ඉවත් කළ
යුතු වේ. මෙසේ මාක්ෂික ශෝධනය කරගනු ලැබේ.

මාක්ෂික මාරණ

මාක්ෂිකසා වතුර්ථාංශං ගන්ධං දත්තවා විමදියේත්
කුමාරිසාරස්නෙව තත: කායර්සා වක්‍රිකා
ශරාවසංප්‍රවේ රුද්ධවා ප්‍රවේද්ගජප්‍රවෙන ව
ඵවං දශප්‍රවෙ: පක්ඵවං හසම මාක්ෂිකජං හචේත්
භූතියාදිප්‍රවේ වහති. ක්‍රමාදලපං ප්‍රදාපයේත්

ශුද්ධ මාක්ෂික භාග 4 ශුද්ධ ගන්ධක භාග 1 මිශ්‍රකර කෝමාරිකා
ස්වරසයෙන් අඹරා වක්‍රිකා කර වියළා ශරාව බද්ධ කර ගජ ප්‍රථයක්
දෙන්න. මෙසේ ප්‍රථ 10 ක් දීමෙන් ස්වණ් මාක්ෂික හස්ම ලබාගත
හැකිවේ. මාරණයෙහිදී දෙවැනි ප්‍රථයෙහි සිට ක්‍රමයෙන් ගින්න අඩු
කළ යුතු වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2

අනුපාත - මී පැණි, එළඟි තෙල්

තුරු

තුරු නාම

තුරු. සාදාදමානාසඩංගි. ශිඛිත්‍රිවං. ව සසාකම්

- නාම- සිං. පල්මානික්කම්
සං. තුරු, අමානාසඩංගි, ශිඛිත්‍රිව, මයුරත්‍රිව, සසාක
හි. නිලාථෝථා, තුරියා
ල. Cupri Sulphas
ඉං. Copper Sulphate, Blue Vitriol

පල්මානික්කම් නිල් පැහැති ස්වභාවික ද්‍රව්‍යයකි. තඹ වල උපධාතු වශයෙන් සලකනු ලබයි. පල්මානික්කම්, ස්වභාවිකව පොළවෙන් ලබාගත හැකි වුවද මෙකල එය කෘත්‍රිමව නිෂ්පාදනය කරනු ලබයි.

පල්මානික්කම් ගුණ

තුරු. තු කටුකං කෂාරං කෂායං වාමකං ලඝු
ලේඛනං හේදනං චෝෂණං වක්‍ෂ්‍යසං කථිපිත්තහාත්
විෂාභීකූෂකණ්ඩුති ශ්විත්‍රකාමිත්‍රණාපහම්

පල්මානික්කම් කටු විපාක, කෂාය රස, උෂ්ණවීර්ය හා ලඝු ගුණයි. වමනය ඇති කරයි. කෂාරකම් කරයි. ලේඛනය. හේදනය. ඇස්වලට හිත කරයි. කථි, පිත්ත, විෂ, අශීස්, කූෂය, කණ්ඩු, ශ්විත්‍ර, කාමි සහ මුත්‍ර නැති කරයි.

පල්මානික්කම් ශෝධනය

රක්තවඤ්ඤාමංජරියාවරාක්‍ෂාථේන භාවිතම්
සප්තවාරං ප්‍රයතෝන ශුද්ධිමායාති තුරුකම්
අභ්‍යා ක්‍රිථලාක්‍ෂාථේ භාවිතං පරිශෝෂිතම්

විමද්‍ය කෞතුකසර්වස්වර්ණාං තතෝ ලසුපුටේ පවේත්
ත්‍රිමෙවං ප්‍රටිකං ශුද්ධං වානති භ්‍රාන්ති විවර්ජනම්

රත්හඳුන්, වැල්මදට, තිපල් සමභාගව ගෙන සැදූ ක්‍රිකාටයෙන්
භාවනා දීමෙන් පල්මානික්කම් ශෝධනය කෙරේ. නැතහොත්
තිපල් ක්‍රිකාටයෙන් තුන් වරක් භාවනා දී වියළා සම ප්‍රමාණ ගිතෙල්
සහ මීපැණි සමග හොඳින් අඹරා ලසුපුටයක් දෙන්න. මෙසේ පුට
තුනක් දීමෙන් පල්මානික්කම් හොඳින් ශෝධනය වේ. වමනකාරක
සහ භ්‍රම කාරක ගුණ පහවී යයි.

නීලකණ්ඩ රස

ශුද්ධතුරුං පලමිතං පථ්‍යාවුණි පලාඡටකම්
බලෙව නිමිබ්බකනීරේණ ජේෂයේඳ්දිතසප්තකම්
වටිකා: කාරයේද්දෙවෙදොර් ශුංජාභිතයසංමිතා:
ඒකෙකාං වටිකාං නිත්‍යං සායං ප්‍රාතස්තු ශීලයේත්
ගෝපිතිමාත්‍ර පාතේන නීලකණ්ඩාහිධෝ රස:
විනිහන්ති ත්‍රිසප්තාහාත් වීරඛගමනිදාරුණම්
ශාලි ගෝධුමමුද්ගාජයං පථ්‍යමත්‍ර ප්‍රකීර්තිතම්

ශුද්ධ පල්මානික්කම් පලම් 1, අරළු වුණි පලම් 8 සමග බල්ව
යන්ත්‍රයෙහි අඹරා දෙහි යුෂයෙන් භාවනා 7 ක් දී රක්තිකා 2 ගුලි
සාදා පවතේ වියළා ගන්න. ගුලි 1 බැගින් උදේ/හවස ඉරමුසු
අනුපාතයෙන් දීමෙන් උපද්‍රව සහිත වීරංග රෝගය සුව වේ. මෙම
ඖෂධය සේවනය කරන කාලයේදී රෝගියා හට බත්, මුං පරිප්පු,
ගිතෙල් සහ එළකිරි පථ්‍ය වේ.

තුරුමලහර

දශකෂේ සිසුකෂෙලේ තුරුං විංශතිගුඤ්ජකම්
සංමිශ්‍රිතංපුලේපේන පාමාං හන්ති විරෝක්ඛිතාම්
සික්ක තෙල තෝලා දහයක ශුද්ධ පල්මානික්කම් රක්තිකා
විස්සක් එක්කර පැය 3 ක් මදිනය කර විදුරු බදුනක බහා තබන්න.
මෙම තුරුමලහර ආලේප කිරීමෙන් කල්ගත වූ පාමා කුෂ්ඨ සුව වේ.

වඩන

වඩන නාම

වඩනං රඩනං පිච්චං ච තුපු පයඝාය වාවකම්

- නාම- සිං. සුදු රියම්
සං. වඩන, රඩන, පිච්ච තුපු
හිං. රාංගා
ල. Stannum
ඉං. Tin

වඩන සුදු පැහැති දිලිසෙන සුළු ධාතුවකි. පිරිසිදු සුදු රියම් කුට්ටියක ඇති දිලිසෙන බව වාතයට විවෘතව තැබීමෙන් පහව නොයයි. වෙළඳපොළෙහි ඇතැම් විට වඩන වෙනුවට නාග (කළු රියම්) ද විකුණනු ලැබේ. එමෙන්ම වඩන සමඟ යකඩ, තඹ, පාෂාණම් ආදී අන්‍ය ධාතූන් මිශ්‍රව පැවතිය හැකි වේ.

වඩන හේද

බුරකං මිශ්‍රකං චේති අවිච්චං වඩන මුච්චානේ
බුරං තත්‍ර ගුණේෂ් ශ්‍රේෂ්ඨං, මිශ්‍රකං න හිතං මතම්
ධවලං ච මාදු සනිශ්ඨං දාතද්‍රාවං සගෞරවම්
නිශබ්දං බුරවඩනං ස්‍යානමිශ්‍රකං ශ්‍යාමගුහ්‍රකම්

ර. වූ.

අන්‍ය ධාතු සමඟ මිශ්‍ර නොවූ වඩන බුරක යනුවෙන් ද අන්‍ය ධාතු සමඟ මිශ්‍ර වූ වඩන 'මිශ්‍රක' යනුවෙන් ද වංග ද්වි ආකාර වේ. බුරක වඩන වඩා ගුණ සම්පන්න වේ. මිශ්‍රක වඩන ඖෂධ සඳහා සුදුසු නොවේ. බුරක වඩන ශ්වේත වණ්, මාදු, සනිශ්ඨ, ගින්නෙහි ගිසුයෙන් දියවන හා බරින් යුතු ද්‍රව්‍යයක් වන අතර ශබ්ද රහිත ද වේ. මිශ්‍රක වඩන ශ්‍යාම හා ගුහ්‍රක වණ්‍යයෙන් යුතු වේ.

වඩන ගුණ

වඩනං දීපනපාචනං රුචිකරං ප්‍රඥාකරං ශීතලං
සෞන්දර්යවික විවධිතං වුණහරං නිරෝගතාකාරකම්
ධාතුසෙව්‍යාලයකරං කෂයිකෂයහරං සවිප්‍රමේහාපහම්
වඩනං භක්‍ෂ්‍යතෝ නරස්‍ය න භවේත් සවපෙන හි ශුක්‍රකෂය;

ර. මා.

වඩනහසම දීපන, පාචන, රුචිකර, බුද්ධිවධික, ශීත වියරි, ශරීර
සුන්දරත්වය වඩන, වුණ නාශක, ආරෝග්‍ය කර, වියරිවධික, කෂයහර
මෙන්ම සවස්ත මොවන හර ද වේ.

වඩන විශේෂ ශෝධන

දාවයිකා නිශායකෙන් කෂිපතං නිර්ගුණවිකාරසේ
විශුද්ධාති ත්‍රිවාරේණ බුරවඩනං න සංශය;

ර. වූ.

තෙල තකු විධි අනුව ශෝධනය කරන ලද වංග, ලෝහ
පාත්‍රයක බහා ගිනි දී දියවූ පසු කහ වූණිය මිශ්‍ර කරන ලද නිකකොළ
ස්වරසයෙහි බහා නිවාගත යුතු වේ. මෙසේ තුන් වරක් උණුකරමින්
කහ මිශ්‍ර නිකකොළ ස්වරසයෙහි බහා ගැනීමෙන් ශෝධනය
සිදු වේ.

වඩන මාරණ

ශුද්ධං වඩනං කෂිපේලෝහේ කටාහේ සුදාසේ හිෂක්
තද්ධෝ ජ්වලයේදගති. දැනේ වඩන කෂිපේත් පුන:

අපාමාගිං චතුර්ථාංශං වූණිං සංචාලයේදිදම්
සපුලාග්‍රයා ලෝහ දවරි යාවහසම ප්‍රජායතේ
වූණිප්‍රකෂපණං කායරිං සවලං සවලං මුහුර්මුහු:

තතා ශරාවපිහිතං ස්වාපයේත්තත්‍ර තද්හිෂක්
රජා සවිං තතෝ ධසාත්තු යායරිදගති. තු තිව්‍රකම්
යාවදඩාරවණිං තදුජා සමුපජායතේ
සවාඩගභිතෙ තතො ග්‍රාහ්‍යං මාරණාය රජා ශුහම්

කුකුඨාණ්ඩ කපාලානාං මුක්තා ශුක්තාසාසාපේච ව
 වූණං පලාශප්‍රභාණාං වටාශවතථතවවාං තථා
 ඒෂාමේකේකයෝගේන වඩනවූණං ප්‍රකාරයේත්
 ස්වරසේන කුමායඝ්‍රාසතු වයඝ්‍රා: ක්ෂීර සරේණ වා
 විමද්‍ය වක්‍රිකා: කෘතවා හ්‍යධේහාබ්‍යෙ පුටේ පචේත්
 ඒවං සපතපුටේවිඩගං මෘතං හවති නිශ්චිතම්

ර. මෘ.

සවිමත් පිරිසිදු යකඩ භාජනයක ශුද්ධ වඩන බහා ලිප තබා ගිනි
 දී ද්‍රව බවට පත්වූ පසු වියළාගත් කරල්හැබ පංචාංගය. බිත්තර කටු,
 මුතුබෙලි කටු. කැලමල්, බෝ පොතු යන මේ එක් වර්ගයක වූණය
 වංග මෙන් සතරෙන් පංගුවක් ගෙන වූණය ස්වල්පය බැගින් වරින්
 වර දමමින් පැතලි හැන්දකින් හැඳි ගැ යුතු වේ. මෙසේ ගිනි දීමෙන්
 වඩන සම්පූර්ණයෙන් වූණ බවට පත්වූ පසුව එම කළු පැහැති වූණය
 රෙදි කඩකින් හලා කල්ව යන්ත්‍රයෙහි බහා හාතවාරිය යුෂ,
 කෝමාරිකා යුෂ හෝ කිරි යොදයෙන් අඹරා වක්‍රිකා තනා වියළා,
 ශරාව සම්පූට කර අධි ගජපුටයක් දිය යුතු වේ. මෙසේ නැවත
 නැවතත් පුට සතක් දීමෙන් ශ්වේතවණ් හස්මයක් ලබාගත
 හැකි වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2

අනුපාත - මී පැණි, ගිතෙල්

සවණ් වඩන

රුද්‍රංභාගමිතං වඩනං දව්‍යාං දත්තවා'නලේ න්‍යසේත්
 විද්‍රැනෙ තු තදධිං හි සුතං තත්‍ර විනික්ෂිපේත්
 ශීඝ්‍රං නික්ෂිප්‍ය බලෙව' ට නිමබ්‍ර නිරේණ පේෂයේත්
 දක්වා'ථ සෙසුධවං කිඤ්චිද් බහුශ: ක්ෂාලයේතතත:
 නරසාරං ගන්ධකං ව රසතුලයං ප්‍රදාපයේත්
 සංපේෂ්‍ය වාතියත්තෙන ශලක්ෂණවූණං තු කාරයේත්
 පාචයේත් සිකතායනෙත්‍ර වතුයඝ්‍රාමමතජ්‍යේත:
 නිධ්‍රීමෙ ජායමානෙ ව කාවකුපිමුබ්‍රෙ හිෂක්
 සංදංශේන ගෘහිත්වා ව කුපිං භූමෞතු වින්‍යසේත්

වත්දලතා සමරසේකර

කාචකුපිං විහිද්‍යාථ කුපිකාතලසංසිතම්
සවණ්ඩං සවණ්ඩං හිමග්‍යතනාත් සමාහරේත්
ජණකාසේ තථා ඥාසේ ප්‍රමේහේ ච ප්‍රයෝජයේත්

ර. මා.

ලෝහ බඳුනක ශුද්ධ වංග තෝලා 12 ක් දමා ගිනි දී වංග ද්‍රව වන විටදී ශුද්ධ පාරද තෝලා 6 ක් දමා ලෝහ හැන්දකින් මිශ්‍ර කර ලිපෙන් ඉවත් කරන්න. සිසිල් වූ පසුව මිශ්‍රණය බල්ව යන්ත්‍රයෙහි දමා ඊට සහිද ලුණු ස්වල්පයක් හා දෙහි යුෂ එක්කර හොඳින් අඹරන්න. ඉන්පසු කළු පැහැය ඉවත්වන තුරු හොඳින් ජලයෙන් සෝදන්න. පසුව ශුද්ධ ගඩුක තෝලා 6, නවසාරම් තෝලා 6 සමඟ එක්කර සියුම් කජ්ජලියක් බවට පත්වන තුරු හොඳින් අඹරන්න. මෙම කජ්ජලිය සත්වරක් මැටි බඳින ලද කවචී යන්ත්‍රයෙහි දමා එය වාලුකා යන්ත්‍රයේ බහා යාම 4 ක් ගිනි දෙන්න. පාක අවස්ථාවෙහිදී කවචී යන්ත්‍රයෙහි මුඛයෙන් ගෙන්දගම් සහ නවසාරම් දුම් වශයෙන් පිට වේ. රත්වූ ලෝහ ශලාකාවකින් කවචී යන්ත්‍ර මුඛයේ බැඳී ඇති ගෙන්දගම්, නවසාරම් මිශ්‍රණය සූරා නැවත කවචී යන්ත්‍රය තුළට වැටෙන්නට සැලැස්විය යුතුය. කවචී යන්ත්‍ර මුඛයෙන් දුම් පිටවීම නැවතුනු පසුව ලිපෙන් බඳුන ඉවත් කරන්න. කවචී යන්ත්‍රය ස්වාංග ශීත වූ පසුව පතුලේ ඇති ස්වණ් වණ් ස්වණ් වඩා ඉතා ප්‍රවේසමෙන් ඉවත් කර පිරිසිදු වීදුරු බඳුනක අසුරන්න.

මාත්‍රාව - රක්තිකා 1 - 2

අනුපාත - මීපැණි

ගුණ - ප්‍රමේහ, කල්ගතවූ කැස්ස, ශ්වාස

නාග

නාග නාම

නාගං සීසංච යෝගේෂටං ච ප්‍රං ච නාග නාමකම්

නාම- සිං. කළු ඊයම්

සං. නාග, සීසක, යෝගේෂට, ච ප්‍ර, නාගනාමක

හිං. සීසා

ල. Plumbum

ඉං. Lead

ශ්‍රේෂ්ඨ නාග ලක්ෂණ

දැන ද්‍රාවං මහාහාරං ඡෙදෙ කාෂ්ණ සමුස්ථලම්
චූතිගන්ධං බහිස කාෂ්ණං ශ්‍රේෂ්ඨං සීසං ප්‍රතිර්තිතම්

ර. වූ.

ගිනි දීමේදී පහසුවෙන් දියවන, බර, බාහිරින් කළු පැහැය හා කැපු පසු ඇතුළත අඳුරු සුදු පැහැයක් ඇති දුග්‍ර සහිත නාග, ඖෂධ සඳහා සුදුසු වේ.

නාග විශේෂ ශෝධන

හරිද්‍රාවුණි සංයුක්තේ රසෙ නිර්ගුණ්ඩිකෝද්භවේ
දැනං නිව්‍යාපයේනනාගං ත්‍රිවාරං ශුද්ධිමාවෂති

ර. මා.

තෙලෙ තබනු ආදී ක්‍රම අනුව ශුද්ධ කරන ලද නාග යකඩ තාවිවියක දමා ගිනි දී ද්‍රවකර කහ වූණිය මිශ්‍රකරන ලද නිකකොළ යුෂයෙහි බහා නිවාගත යුතු වේ. මෙසේ තුන් වරක් කිරීමෙන් නාග විශේෂ ශෝධනය සිදු කෙරේ.

නාග මාරණ

වහෙනා තු විදුලෙන් නාගේ පාදාංශං සුතකං කෂිපේත්
 තතසතු බාධසං වූණිං දතවා දව්‍යා ප්‍රචාලයේත්
 වූර්ණිභූතශිලාං තුලයාං දතත්වා'ටරූපපත්‍රපේ
 සවරසේ මදියේත් සමයක් තතෝ ලසුපුටේ පවේත්
 ආනිසාදිපුටේ දද්‍යාවස්ලාං පාදාංශිකාං බුධා
 ඒවං සපාපුටෙට්‍රනාගෝ භසමිභවති නිශචිතමි

ර. මා.

යකඩ තාවචියක දමන ලද නාග ගිනි දී ද්‍රව වූ පසුව නාග මෙන්
 සතරෙන් කොටසක් ශුද්ධ රසදිය එහි ලා කස බීජ වූණිය
 එක්කරමින් නාග වූණි තත්ත්වයට පත්වන තුරු හැදිගාමින් ගිනි
 දෙන්න. නාග සම්පූර්ණයෙන්ම වූණි බවට පත්වූ පසුව ශරාව බද්ධ
 කර භස්ම අගුරු පැහැයට පත්වන තුරු ගිනි දෙන්න. ස්වාංගශීත වූ
 පසුව තුනී රෙදි කඩකින් හලාගෙන සමභාග ශුද්ධ මනෝශීල එයට
 එක්කොට පාවට්ටා පත්‍ර සවරසයෙන් මර්දනය කර ලසු පුට
 දිය යුතුය.

දෙවනුව සතරෙන් කොටසක් මනෝශීල එක්කොට අග්නිය
 ක්‍රමයෙන් වැඩි කරමින් පුට 7 ක් දීමෙන් නාග භස්ම කරගත
 හැකිවේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1

අනුපාත - මීපැණි

නාග භස්ම ගුණ

මෘතං සීසං තු මධුරං ගුරු සනිගධං ච ලේඛනමි
 උෂණං සරං තථා වෘෂ්‍යං දීපනං වාතනාශනමි
 අසාගදරං තථා මේභ මශ්‍යාංසි විනිහනති චෛ

ර. මා.

නාග භස්ම මධුරයි. ගුරුයි. සනිගධයි. ලේඛනයි. උෂ්ණවීර්යයි.
 සරයි. වාතකරයි. දීපනයි. වාතරෝග, රක්තප්‍රදර, ප්‍රමේභ සහ අශීස්
 දුරු කරයි.

සින්දුර

සින්දුර නාම

සින්දුරං රක්තරේණුඤ්ච නාගගභීං ච නාගජම්

- නාම- සි. සින්දුර
සං. සින්දුර, නාගගභී, රක්ත රේණු, නාගජ
හිං. සිඤ්ජුර
ල. Plumbi Oxidum Rubrum, Red Oxide of lead
ඉං. Red lead

සිඤ්ජුර නාග වලින් තනනු ලැබේ. නාග, මුෂාවක හෝ ලෝහ බඳුනක දමා ගිනියම් කිරීමෙන් වායුවෙහි ඇති ඔක්සිජන් සමඟ සංයෝග වීමෙන් රක්තවර්ණ වුණයක් බවට පත්වේ. මෙය ප්‍රවේසමෙන් එකතු කරගත යුතුවේ. එය සින්දුර නම් වේ. මෙය ජලයෙන් සෝදා වියළා ගත යුතු වේ. රක්තවර්ණ, බර සහිත, මෘදු සින්දුර උත්තම ලෙස සලකනු ලැබේ.

සින්දුර ගුණ

සිඤ්ජුර මුෂණං වීසපීකුෂ්ඨකණ්ඩු විෂාපහම්
හග්ගා සක්කානජනනං වුණශෝධනරෝපණම්

ර. මා.

සින්දුර උෂ්ණ වියර්යි, වුණ ශෝධන සහ රෝපණය කරයි. හග්ගා සක්කානස ඇති කරයි. වීසපී, කුෂ්ඨ කණ්ඩු (කැසීම) සහ විෂ තහනම් කරයි.

සිඤ්ජුර බාහිර ප්‍රයෝගය සඳහා විවිධ ඖෂධීය ආලේප නිපදවීමේදී එකතු කරනු ලැබේ. සින්දුර අභ්‍යන්තර ප්‍රයෝග සඳහා නොයෙදිය යුතුය.

මාද්දාරශාඩග

සදලං පිතවණං ව හවේත්ගුජිරමණ්ඩලේ
අබ්බිදසා ගිරේ: පාශේ සමානං මාද්දාරශාඩගකම්

ඉන්දියාවේ ගුජරාත් ප්‍රාන්තයේ ආබ්‍ර ප්‍රදේශයෙහි පිත වණ හා
පතුරු සහිත වූ මාද්දාර ශාඩග දක්නට ලැබේ.

මාද්දාරශාඩග නාම

- නාම- සිං. රත් මැසි දෑ
සං. මාද්දාරශාඩග
හි. මුරදාසංග, මුරදාර සංඛග
ල. Plumbi Oxidum
ඉං. Lead Oxide, Litharge

මෙය කළු රියම් සහ ඔක්සිජන් සංයෝගයකි. මෙකල බොහෝ
විට වෙළඳපොළෙන් ලැබෙනුයේ කෘත්‍රිමව සැකසූ මාද්දාර ශාඩගය.

මාද්දාර ශාඩග ගුණ

කෘමිඝ්නං රේචනං වෛච වුණ ශෝධන රෝපනම්
මාද්දාරශාඩගකං ප්‍රෝක්තං ලේඛනං කේශරඤ්ජනම්
නාගසතවං ලිඛාදෝෂහරං ශෛෂම විකාරනුත්
රසබන්ධකරං සමයක් ශමශ්‍රැරඤ්ජන කෘත් පරම්

(ර. ප්‍ර. සු.)

මාද්දාර ශාඩග කෘමිඝ්නයි. රේචනයි. වුණ ශෝධනයි. ලේඛනයි.
වුණ රෝපණ ද කෙරේ. හිසකෙස් කළු කරයි. ලිංග දෝෂ (උපදංශ)
සහ කළු නසයි. රසදිය සමඟ වහා එක්වේ.

මාදාර ශාඛා ශෝධන විධි

මාදාර ශාඛා සියුම්ව වූණකර සහිද ලුණු හෝ මුහුදු ලුණු සමඟ වීදුරු බඳුනක දමා ඒ මත අඟල් 4 පමණ උසට ජලය දමා පසෙකින් තබන්න. දිනකට වරක් ලී කුරකින් හොඳින් මිශ්‍ර කරන්න. සතියකට වරක් සහිද ලුණු ජලය ඉවත් කරන්න. මෙසේ දින 40 ක් ලවණ ජලයෙහි බහා තබා පසුව පිරිසිදු ජලයෙන් සත් වරක් සෝදා වියළා වීදුරු බඳුනක තබන්න.

යුනානි වෛද්‍ය ක්‍රමයෙහි ශුද්ධ මාදාර ශාඛා විරේචන හා උදරගත කෘමීන් නැසීම සඳහා ප්‍රයෝග කරනු ලැබේ.

සෞවීරාඤ්ජන

සෞවීරං නීලවණං තු සනිගං ගුරුතරං සමානම්

සෞවීරාඤ්ජන කළු පැහැය ගනී. සනිගයි. ප්‍රොතෝඤ්ජන වලට වඩා බරින් අධිකයි.

සෞවීරාඤ්ජන නාම

නාම- සං. සෞවීරාඤ්ජන, නීලාඤ්ජන

හිං. සුරමා. කාලා සුරමා

ඉං. Sulphide of Lead, Galena

මෙය කළු ඊයම් හි ප්‍රධාන ඛනිජයකි. කළු ඊයම් හා ගෙන්දුම් සංයෝගයෙන් සෞවීරාඤ්ජන ලබාගත හැක.

සෞවීරාඤ්ජන ගුණ

සෞවීරං තු ගුරු සනිගං තේත්‍රං දෝෂත්‍රයාපහම්
රසායනං සුවණ්සනං ලෝහමාදීවකාරකම්

ර. වූ.

සෞවීරාඤ්ජන ගුරුයි. සනිගයි. ඇස්වලට හිතකරයි. රසායනය. සුවණ් මාරණය කරයි. ධාතුන් මෘදු කිරීමෙහි සමත් වේ.

සෞවීර ශෝධනය

සෞවීරං වූණ්ඩිකා තු ජමබීර රසභාවිතම්
දිනෙනකමාතපේ ශුෂකං ක්ෂාලිතං ශුද්ධි මාවප්ති

ර. මෘ.

සෞවීරාඤ්ජන වූණ්කර දෙහි යුෂ සමඟ දිනක් අඹරා, ජලයෙන් සෝදා හැර වියළා ගැනීමෙන් ශෝධනය වේ.

සෞවීරාඤ්ජන ඇස්වල ආලේපය සඳහා යොදාගනු ලැබේ. ශරීර අභ්‍යන්තරයට යොදනු නොලැබේ.

යශද

යශද නාම

යශදං රිති හේතුශ්ච තථා ඛජිර සත්ථකම්

- නාම- සිං. තුත්තනාගම්
සං. යශද, රිතිහේතු, ඛජිර සත්ථ (රසක සත්ථ)
හිං. ජසා, ජසා
ල. Zincum
ඉං. Zinc

ප්‍රාචීන රස ග්‍රන්ථයන්හි යශද පිළිබඳව දක්වා ඇත්තේ රසක සත්ථ හෝ ඛජිර සත්ථ යන නම් වලිනි. 'යශද' යන්න ප්‍රථමයෙන් සඳහන් කර ඇත්තේ භාව ප්‍රකාශ සහ ආයුර්වේද ප්‍රකාශ ග්‍රන්ථයන්හිය.

"ජසදං ර(ව)ඛසදාශං රිතිහේතුශ්ච තනමතම්"

ආ. ප්‍ර.

යශද ගුණ

යශදං තුවරං තික්තං ශීතලං කථිපිත්තභෘත්
වක්‍රෂ්‍යසං පරමං මේහාන් පාණ්ඩුං ශ්වාසං ච නාශයේත්

යශද කෂායයි. තික්තයි. ශීත වියයි. ඇස්වලට හිතකරයි. කළු, පිත්ත, ප්‍රමේහ, පාණ්ඩු රෝග සහ ශ්වාස රෝග සුව කරයි.

යශද ශෝධන විධි

යශදං ද්‍රාවිතං යත්නාද් ගවාං දුග්ධ නිෂේචයේත්
ත්‍රිසප්තවාරං යත්තේන ශුද්ධි මායාත්‍යනුත්තමාම්

ර. මෘ.

වන්දනා සමරසේකර

යශද යකඩ බඳුනක දමා ගිනි දී උණුකර එළකිරෙහි බහා නිවාගත යුතු වේ. මෙසේ නැවත නැවතත් 21 වරක් සිදු කිරීමෙන් යශද ශෝධනය සිදු වේ.

යශද මාරණ විධි

ප්‍රතපෙන යශදේ වහෙනා හඬගාපෝසොන්දහවං රජා
දතවා ප්‍රචාලයේද් දායනි යාවච්චුණ්ඤමාපනුයාත්
වස්තුපුතං තු තච්චුණ්. කුමාරීරසේමර්දිනම්
කාඤ්ඤා තු චක්‍රිකා ශුෂකාසනතෝ ගජපුටේ පචේත්
ඒවං සපාපුටෙව සමාග්ගයශදං මානිමාප්නුයාත්

ර. මා.

ශුද්ධ යශද යකඩ තාවච්චියක බහා ලිප තබා හොඳින් රත් වූ පසු අබිං සහ කංසා වූණ් දමමින් ලෝහ ශලාකාවකින් හොඳින් කළවම් කරන්න. යශද වූණ් බවට පත්වූ පසු මිශ්‍රණය තාවච්චිය මැදට එක් කරන්න. මුඛය ශරාවකින් වසා පහත බඳුනේ ඇති වූණ් ය කළු පැහැයට පත්වන තුරු ගිනිදී ස්වාංග ශීත වීම සඳහා තබන්න. ඉන්පසු වූණ් ය තුනී රෙදි කඩකින් හලා, කෝමාරිකා ස්වරසයෙන් දිනක් අඟුරා, චක්‍රිකා කර වියළා ශරාව සම්පූර්ණ කර ගජපුට දෙන්න. මෙසේ පුට 7 ක් දීමෙන් යශද හස්ම වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2

අනුපාත - මීපැණි, වෙඬරු, කිරි යොදය හෝ රෝගයට සුදුසු වෙනත් අනුපාත යෙදිය හැකි වේ.

ප්‍රඥාප්තිය

ප්‍රඥාප්තිය නාම

ප්‍රඥාප්තිය ව රිතිරි. රිති ප්‍රඥා. කපෙව ව

නාම- සිං. තුන්තනාගම්

සං. ප්‍රඥාප්තිය, රිතිරි, රිති ප්‍රඥා

හිං. ජපෙත්තා (ජපෙත් තා චුල්)

ඉං. Oxide of Zinc

ප්‍රඥාප්තිය බහිරි රූපයෙන් ලැබේ. ඉන්ද්‍රියාවේ ජයපූර් ප්‍රදේශයෙහි පිත්තල වලින් කෘත්‍රිම ලෙස සාදනු ලැබේ. ලෝහ තාවරියක තුන්තනාගම් දමා තිවු අග්නිය දීමෙන් ප්‍රඥාප්තිය සකසාගනු ලැබේ. බටහිර ඖෂධ වෙළෙඳසැල්වල මෙය Zinc Oxide නමින් විකුණනු ලැබේ. වරක වි. අ. 26 හි "මණයා පොළොමප්තිය" යනුවෙන් සඳහන් වේ.

ප්‍රඥාප්තිය ගුණ

ප්‍රඥාප්තිය සිතං සතිගං හිමං සථාසිරිතෙන්
අති දුර්ධරහිකකාසනං විෂ ජවර සහයා පහම්

ප්‍රඥාප්තිය සුදු පැහැතියි. සිතිදයි. ශීත වියර්යි. සියලු ආකාරයේ නේත්‍ර රෝග, දරුණු හික්කා, විෂ, ජවර සහ සහය දුරු කරයි.

රසක - බපිර

රසක නාම

රසක: බපිරඥාපි රිතිකාත් නාම රඤජක:

නාම- සිං. රිදී තුත්තමි

සං. රසක, බපිර, රිතිකාත්. නාමරඤජක, බපිරතුසු

හිං. බපරියා

ඉං. Calamine

රසක යශදයෙහි බනිජය හෙවත් ධාතුව වේ. රසක සත්ත්වපාතන කිරීමෙන් සත්ත්ව රූපයෙන් යශද ලැබේ. වරක සංහිතාවෙහි රසක හෝ බපිර ශබ්ද සඳහන්ව නොමැත. එහෙත් කුෂ්ඨ විකිත්සාව සඳහා කියැවුනු තික්තාලාබ්‍යකාදි තෛලයෙහි 'දො තුසු' යනුවෙන් සඳහන් වේ. "දො තුසු ඉති මයුරතුසු (නිලාතෝථා), කපිරිකාතුසු. (බපරියා රසක) ච" යැයි චක්‍රපාණිදත්ත සඳහන් කර ඇත. සුශ්‍රූත ඩල්හන ටිකාවෙහි, "තුත්තමුත්තම. මයුරග්‍රීවාඛ්‍යං, කේචිත් තුසුං බපිරිකාතුතමි, උත්තම. මයුරග්‍රීවාඛ්‍යතුසුමිති ව්‍යාඛ්‍යාතයනති." යනුවෙන් දක්වා ඇත. රස පද්ධතියෙහි - "ද්වි සතුසුං තු මයුරබපිරහිද" - මයුරග්‍රීව සහ බපිර හේදයෙන් තුසු ද්වි ප්‍රකාර වේ, යනුවෙන් ද සඳහන්වේ.

දකුණු ඉන්දියාවෙහි පාලතුංත් නමින් කහ පැහැයට හුරු සුදු පැහැති කැබලිති කටුවැති ද්‍රව්‍යයක් හමු වේ. නමුත් මේවා යශද සහිත බනිජ නොවන අතර කෘත්‍රිම ද්‍රව්‍ය ලෙස සැලකිය යුතු වේ. එහෙයින් බපිර නොමැති කල්හි යශද හස්ම හෝ ශුද්ධ යශද යොදා තනන ලද පුෂ්පාංජන යෙදිය යුතු වේ.

රසක හේද

මෘත්තිකා - ගුඩ - පාෂාණහේදතෝ රසකාසත්‍රිධා

පිතසතු මෘත්තිකාකාරෝ මෘත්තිකා රසකෝ වරා
ගුඩාහෝ මධ්‍යමෝ ඥෙයා පාෂාණහා කතිෂ්ටකා

රසාණ්ඩව

රසකෝ ද්විවිධා ප්‍රෝකතෝ දර්දුරා කාරවේල්ලකා
සදලෝ දර්දුරා ප්‍රෝකතෝ නිර්දලා කාරවේල්ලකා
සක්වපාතෝ වරා පූවෝ ද්විතිය ශෙව්‍යාෂධෙ හිතා

ර. වූ.

කහ පැහැති මැටි හා සමාන ස්වරූපයක් ඇති රසක, මෘත්තිකා රසක නම් වේ. එය ශ්‍රේෂ්ඨ ලෙස සැලකේ. උක් හතුරු පැහැති රසක, ගුඩාහ රසක නම් වේ. එය ගුණයෙන් මධ්‍යම වේ. ගල් වැනි ස්වරූපයක් ගන්නේ පාෂාණහ රසකයි. එය ගුණයෙන් හීන වේ.

රසක, දර්දුර සහ කාරවේල්ලක යනුවෙන් හේද දෙකක් ලෙසද සැලකේ. පතුරු ගැලවිය හැකි ස්වභාවයෙන් යුතු වූයේ දර්දුරයි. එය සත්වපාතනය සඳහා සුදුසු වේ. පතුරු වශයෙන් වෙන් කළ නොහැකි රසක කාරවේල්ලක නම් වේ. එය ඖෂධ නිපදවීම සඳහා වඩාත් උචිත වේ.

රසක ගුණ

රසකා සවීමේහඤා කථ පිත්ත විනාශනා
තේත්‍රරෝග කෂයසනශව ලෝහපාරද රක්ෂණා

ර. වූ.

බපිරං කටුකං කෂාරං කෂායං වාමකං ලසු
ලේඛනං හේදනං ශීතං වක්‍රසං කථ පිත්තනුත්
විෂාශම් කුෂ්ඨ කණ්ඩුනාං නාශනං පරමං මනම්.

රසක කටු, කෂාය, ශීත වියර්, ලසු, කෂාර, ලේඛන, හේදන ගුණ යුතු වේ. වමන ඇති කරයි. වක්‍රසයයි. කථ, පිත්ත හා සියලු ආකාරයේ ප්‍රමේහ, තේත්‍රරෝග කෂය, විෂ, අශමරී, කුෂ්ඨ සහ කණ්ඩු නසයි.

රසක ශෝධන

රසක: පරිසංතපා: සප්තවාරං නිමජ්ජිත:
බිජපුර රසසාග නිමිලකං සමග්නු තේ

රසක මූෂාවෙහි බහා හොදින් ගිනියම් කරමින් සත් වරක්
නස්නාරං යුෂයෙහි බහා නිවාගෙන ජලයෙන් කිහිප වරක් සෝදා
හැරීමෙන් ශෝධනය වේ. රසක යශදයෙහි බණිජ - ධාතුවක් වන
හෙයින් එය යශද ප්‍රකරණයෙහිම වණිනා කරන ලදි.

රසක මාරණ

බජිරං පාරදේනෙව වුණ්ඩිතවා දිනං පචේත්
වාලුකායනත්‍රමධාසං ශෝණං භසම ප්‍රජායතේ

ආ. ප්‍ර.

ශෝධිත රසක සහ ශෝධිත රසදිය සම ප්‍රමාණ ගෙන හොදින්
අඹරා වුණ් කර වාලුකා යන්ත්‍ර මගින් දිනක් ගිනි දීමෙන් ලා රතු
පැහැති භසම සාදාගනු ලැබේ.

රසක අඩංගු යෝග

ලක්ෂ්මී විලාස රස, කස්තුරිනෙරව රස, ප්‍රදරාන්තක රස,
වසන්ත මාලති රස, මහාභරාංකුශ රස

අයස් - ලෝහ

ලෝහ නාම

ලෝහෝ'සත්‍රී ශසත්‍රකං තිස්සණමයශව කාෂණලෝහකම්

නාම- සිං. යකඩ

සං. ලෝහ, ශස්ත්‍ර, තිස්සණ, කාෂණ ලෝහ

හිං. ලෝහා

ල. Ferrum

ඉං. Iron

ලෝහ හේද

මුණ්ඩං තිස්සණං තථා කාන්තමිති ලෝහං ත්‍රිධා සමානම්
මුණ්ඩාත් කථාහපාත්‍රාදි ජායතේ, තිස්සණලෝහතා:
බඩගාදි ශසත්‍ර හේදා: සපු: කාන්තලෝහං තු දුර්ලභම්
මුණ්ඩාතතිස්සණං තතා: කාන්තං ඥෙයං තු ගුණවත්තරම්
ඖෂධාටේ තතෝ යෝජ්‍යං තිස්සණං වා කාන්තමුත්තමං.

මුණ්ඩ (සාමාන්‍යලෝහ), තිස්සණ සහ කාන්ත යනුවෙන් ලෝහ ත්‍රිවිධාකාර වේ. මුණ්ඩ ලෝහ වලින් තාවිච්චි වැනි හාණ්ඩ සාදන අතර තිස්සණ ලෝහයෙන් කඩු පිහි වැනි අවි ආයුධ තනනු ලැබේ. කාන්ත ලෝහ දුර්ලභ වර්ගයකි. මුණ්ඩ ලෝහයට වඩා තිස්සණ ලෝහත් තිස්සණ ලෝහයට වඩා කාන්ත ලෝහත් ගුණාධික වේ. එහෙයින් ඖෂධ සඳහා තිස්සණ හෝ කාන්ත ලෝහ යොදාගැනීම කළයුතු වේ.

සැ. යු. - කාන්තලෝහ වෙළඳපොලෙන් ලබාගැනීම උගතවය. එහෙයින් හස්ම කිරීම සඳහා වෛද්‍යවරුන් විසින් බොහෝවිට තිස්සණ ලෝහ භාවිත කරනු ලැබේ.

ලෝහ විශේෂ ශෝධන

තෙලතකුදි සංශුද්ධං ලෝහං ශෝධ්‍යං විශේෂතා
ත්‍රිඵලාභගුණේ තෝයේ ත්‍රිපලාභෝධිං පලම්
කාථං පාදාවශෙෂේ තු ලෝහස්‍ය පලපඤ්ඤාමි
කාකා පත්‍රාණි තප්තානි සප්තවාරං නිෂේවයේත්

යකඩ තලා ඉතා සියුම් පත්‍ර සේ (කටුවකින් විදිය හැකි) සකස් කර තෙල තකු ආදී සාමාන්‍ය ශෝධන විධිය අනුව පළමුව ශෝධනය කළ යුතු වේ. දෙවනුව තිපල් වූණිය තෝලා 64 ක් දහසය ගුණයක් ජලය දමා $1/4$ සිඳුවා ගත් කෂායෙහි, ගිනියම් කර ගත් යකඩ පත් ඉරු ගිල්වා නිවාගත යුතුය. මෙසේ නැවත නැවතත් සත් වරක් කළ යුතු වේ.

මේ අයුරින් ලෝහ විශේෂ ශෝධනය කරනු ලැබේ. මෙසේ ශෝධනය කරන ලද ලෝහ පත්‍ර මැටි භාජනයක දමා එය වැසී යන සේ ගව මුත්‍ර එක්කර අවිච්ඡිත කරන්න. ගවමුත්‍ර සිඳී යන විට නැවත නැවතත් ගවමුත්‍ර එයට එක් කරන්න. මෙසේ මාසයක් ගවමුත්‍ර ද, එක් මාසයක් ත්‍රිඵලා කාථය ද තෙවනුව මාසයක් කුමාරි ස්වරසයද, එක් කරමින් අවිච්ඡිත කරන්න. අවසානයේදී ලෝහ පත්‍ර මෘදු තත්ත්වයකට පත්වේ. මෙය හස්ම නිමාණය සඳහා සුදුසු වේ.

ලෝහ මාරණ විධි I

ගෝමුත්‍රෙන දිනං මද්‍යං තික්ෂණවූණං ප්‍රයත්නතා
විධාය වක්‍රිකා ශුෂ්කාසාතෝ ගජපුටේ පචේත්
දද්‍යාත්‍රිණි පුපානෝපං තපේව ත්‍රිඵලාශාතො
කුමාරි ස්වරසෙසාදවඤ්ඤාභාසවරසේන ව
ත්‍රයෝදශේ පුටේ දත්තා දරදං ආ දශාංශතා
අක්කිරේණ සංමද්‍යන්‍යධේනාබෝ පුටේ පචේත්
ඒවං පුටත්‍රයං දද්‍යාලෝහ හස්ම ප්‍රජායතේ

ශුද්ධ ලෝහ වූණිය දිනක් ගෝමුත්‍රයෙන් අඟරා වක්‍රිකා කර වියළා ශරාව බද්ධකර ගජපුටයක් දෙන්න. මෙසේ ගෝමුත්‍රයෙන් අඟරමින් තුන් වරක් ද, ත්‍රිඵලා කාථයෙන් තුන් වරක් ද, කෝමාරිකා

සකස්
ලිවු
රසය
ගත්
සත්

මේ
යන
වන

ද,
යද,
බාද

ස්වරසයෙන් තුන් වරක් ද, පුනර්වර්තන ස්වරසයෙන් තුන් වරක් ද
අඟරමින් නැවතත් ගජපුට දෙන්න. 13 වන පුටයෙහිදී ලෝහ මෙන්
12 ගුණයක් ශුද්ධ සාදිලිංගම් එක්කර. වරා කිරෙන් අඹරා ගජ
පුටයකින් අර්ධයක් දෙන්න. මෙසේ නැවතත් පුට 2 ක් දෙන්න. මේ
අයුරින් පුට 15 ක් දීමෙන් උත්තම ලෝහ හස්ම සකසා ගත
හැකි වේ.

ලෝහ හස්ම විධි II

සුශුද්ධ ලෝහ වූණේ තු පල පඤ්චක සමමිතේ
ශාණමාණං රසවිදුං කමේකං ශුද්ධ ගන්ධකම්
දත්තවා කුමාරී ස්වරසයෙන් දිනමේකං විමදියේක්
විධාය චක්‍රිකා: ශුෂ්කා දශ ප්‍රසවනෝත්පලෙ:
පුට්ඨේවං චතුර්වාරං පුටා දේයා: ප්‍රයත්නත:
දරදසා ව මලලසා හරිතාලසා යෝගත:
චතුර්වාරං පුටාන් දද්‍යාදසතන්ත්‍ර විශාරද:
සමහාගේන්ද්‍රගෝපෙසතු මදියිත්වා දිනාවධි
තතෝ අගෙනා හස්මේක් කිඤ්චිද්හසම වාරිතරං හවේත්
ගුඤ්ජාමාත්‍රං තු මධුනා හසම දුග්ධානු පානත:
හක්ෂිතං වෘංහණං බලයං පරං වාජිකරං හවේත්

ශුද්ධ ලෝහ වූණේ තෝලා 20, ශුද්ධ ගන්ධක තෝලා 1 සහ ශුද්ධ
රස කර්පූර මාශ 3 ගෙන සියල්ල හොඳින් අඹරා ඉන්පසු
කෝමාරිකා ස්වරසයෙන් එක් දිනක් අඹරා චක්‍රිකා කර වියළා
ශරාවයක අතුරා සැකිස්ථාන බද්ධ කොට ගොම වැරටි ප්‍රස්ථ 10
මැද රඳවා ගිනි දෙන්න. මෙසේ ශුද්ධ ගන්ධක, ශුද්ධ හිංගුල, ශුද්ධ
පාසානම් සහ ශුද්ධ හරිතාල සමඟ අඹරමින් පුට 4 බැගින් දෙන්න.
මෙලෙස පුට 16 දීමෙන් පසුව ලෝහ හා සමබරක් ලුණුවිල
එක්කොට දිනක් බල්වයෙහි අඹරා ලිප තබා මද ගින්දරෙහි ලුණුවිල
දූවෙන තෙක් පිසගෙන නැවත බල්වයෙහි සියුම්ව අඹරා වීදුරු
බඳුනක අසුරා තබන්න.

- මාත්‍රා - රක්තිකා 1ක් මීපැණි සමඟ
- අනුපාත - උණුසුම් එළකිරි
- ගුණ - වෘංහණයි. බලකාරකයි. වාජිකරයි.

අයස්කෘති

නිකෂණලෝභ පත්‍රානි තනුනි ලවණ වගී ප්‍රදිගධානි ගෝමයාග්නි
තප්තානි ත්‍රිඵලා ශාලසාරාදිකෘයේණ නිව්භයේත් ෂෝඩාශවාරාත්
තතා ඛදිරාඛගාර තප්තානුපශානත තාපානි සුක්ෂමවූණානි

කාරයේද්ධනතාත්තව පරිප්‍රාචිතානි. තතෝ
යථාබලං මාත්‍රාං මධු සර්පිර්භ්‍යාං
සංසාප්තෝපසුකෘත. ජිණී යථාච්ඡාධ්‍යානමල මලවණමාහාරං
කුර්විත. ඒවං කුලාමුපසුජ්‍ය කුෂ්ටමේහමේදාශ්‍යප්‍රපාණ්ඩුං
රෝගෝන්මාදා පස්මාරානපහතා වෂීගතං ජීවති.
ඒවං සවිලෝභේෂවයසකෘතයෝ ව්‍යාධ්‍යාතා:

සු. චි.

ඉතා සියුම් නිකෂණ ලෝභ පත්‍ර මත ජලයෙන් අඹරාගත්
පංචලවණ ආලේප කර ගොමවැරටි ගින්නට අල්වා රක්ත තප්ත
කරමින් දහසය වරක් ත්‍රිඵලා ක්‍රිඵලා ක්‍රිඵලා සහ සාලසාරාදී ගණයේ
ක්‍රිඵලා දමා නිවාගත යුතු වේ. පසුව කිහිටි අඟුරු වලින් ගිනියම්
කර පෙර සේම නිවාගත යුතු වේ. සුක්ෂම වූණිය වස්ත්‍රයකින් හලා
රෝග, රෝගී බල අනුව සුදුසු මාත්‍රාවෙන් යෙදිය යුතු වේ. අනුපාත
ලෙස මිපැණි, ගිතෙල් යොදනු ලැබේ. ඖෂධය හොඳින් දිරවූ පසුව
අම්ල සහ ලවණ රස අත්හැර ඒ, ඒ, රෝග සඳහා සුදුසු ආහාර දිය
යුතු වේ. මෙසේ කුලාවක් දක්වා ඖෂධය වැළඳීමෙන් කුෂ්ඨ,
ප්‍රමේහ, මේදෝ වාද්ධි, ශෛථ, පාණ්ඩුරෝග, උන්මාද, අපස්මාර ආදී
රෝගයන්ගෙන් තොරව ශත වර්ෂයක් ආයුෂ විඳීමට හැකි වේ.
මෙම යෝග්‍ය අයස්කෘතිය නම් වේ. මෙම ක්‍රමය අනුව සුවණි,
රෝප්‍ය, තාමු නාග, වඩා ආදී අන්‍ය ධාතුන්හි ද අයස්කෘති නිපදවිය
හැකි වේ.

ලෝභ හස්ම අඩංගු යෝග

නවායසලෝභ, ප්‍රදරාන්කක ලෝභ, වන්දප්‍රභාවටි, ධාත්‍රිලෝභ,
ලෝභ පරිටි, ලෝභාසව ආදිය.

මණ්ඩුර

මණ්ඩුර නාම

ලෝහ කිට්ටං තු මණ්ඩුරං ලෝහ සිඛසාණකං තථා

- නාම- සං. ලෝහ කිට්ට (ලෝහමල), මණ්ඩුර
ලෝහ සිඛසාණක
හිං. මංඩුර, ලෝහකිට්, සිංධාර
ඉං. Iron Oxide

ප්‍රාචීන කාලයන්හි ලෝහ ආකරයන්හි තුබූ ලෝහ උණුවීමෙන් පසු කලක් ගතවී මණ්ඩුර හෙවත් ලෝහ කිට්ට ලෙස හමු වේ. පැරණි වූ ද, සිදුරු රහිත වූ ද, බර ඇති, සිනිඳු එහෙත් දැඩි, පහසුවෙන් කැඩිය නොහැකි, රත් පැහැයට හුරු මණ්ඩුර ඖෂධ සඳහා සුදුසු වේ. මණ්ඩුර සමඟ ඇතැම් විට ලෝහ සහ තාම කොටස් ද දැකිය හැකි වේ.

මණ්ඩුර ශෝධන, මාරණ

ගෝමුත්‍රෙස්ත්‍රිඵලා ක්වාථ්‍යා තත් ක්වාථේ සේවයේවජනෙහි
ලෝහකිට්ටං සුසංතප්තමේක විංශතිවාරකම්
කන්‍යාරසේන තවවුණිං මද්දිගිත්වා පුටේ පවේත්
ඵචං සප්තපුටේහිස්ම මණ්ඩුරසා ප්‍රජායතේ

තිපල් දල වූණිය එමෙන් අට ගුණයක් ගෝමුත්‍රයෙහි තම්බා පාදවශේෂ කොට පෙරා ගන්න. මණ්ඩුර යකඩ තාවිවියක දමා ගිනියම් කර ඉහත කී තිපල් කෞසෙහි ගිල්වා නිවාගත යුතුය. මෙසේ නැවත නැවතත් 21 වරක් ගිනියම් කරමින් නිවාගෙන කෝමාරිකා යුෂයෙන් දිනක් අඹරා ගජපුට දිය යුතු වේ. මෙලෙස යුට 7 ක් දීමෙන් මණ්ඩුර හස්ම වේ.

වන්දනා සමරණය

මණ්ඩුර තදින් ගිනියම් කරමින් ගෝලානුයෙහි සත්පරක්
නිවා ගැනීමෙන් ශෝධනය වන බව රස රත්න සමුච්ඡය දක්වයි.

වූර්ණකාතං තු මණ්ඩුරං ත්‍රිඵලාකවර්තාමහසා
සමෙප්පස සමපුටේ කාඨා ත්‍රිංශආරං තතා පුටෙත්.

ර. ත.

ශුද්ධ මණ්ඩුර වූණය ත්‍රිඵලා කවාචයෙන් අභරා වක්‍රිකා කර
වියළා ශරාව සම්පුට කර ගජපුට 30 ක් දීමෙන් රත් හඳුන් හා සමාන
රත් පැහැති මණ්ඩුර හස්ම ලැබේ.

මණ්ඩුර හස්ම ගුණ

මණ්ඩුර ශිශිරං වාමසං රත්ත වාදිකරං පරම්
පාණ්ඩුශ්වයථු පලිහසාං බාලානාමනිශ්චයෙන්

මණ්ඩුර හස්ම ශිතවියම්, වාමස, අතිශයින් රත්තය වඩන,
එමෙන්ම පාණ්ඩුරෝග, ශෝථ, ප්ලිහාවාද්ධි නසන ඔසුවකි. කුඩා
දරුවන් සඳහා ලෝහ හස්ම පෙනුවට මණ්ඩුර හස්ම යෙදීම වඩා
සුදුසු වේ.

මාත්‍රා - රත්තිකා 1/4 - 2

අනුපාත - මී පැණි

මණ්ඩුර හස්ම අඩංගු යෝග

පුතර්නවා මණ්ඩුර, ත්‍රිඵලා මණ්ඩුර, ශතාවරි මණ්ඩුර

විමල

නාම- සං. විමල
හිං. විමල
ඉං. Iron Pyrite

විමල ලක්ෂණ හා ප්‍රභේද

විමලස්ත්‍රීවිධ: ප්‍රොකෙතෝ හේමාද්‍යස්තාරපූච්ඤා:
තෘතීය: කාංසාවිමලසාතතත්කාන්තයාසලක්ෂ්‍යතේ
වර්තූල: කෝණසංයුක්ත: සනිශ්ඨශ්ව ඵලකාන්තිත:

ර. වූ.

විමල, හේම (සුවණ්ණ) විමල, තාර (රෝප්‍ය) විමල, හා කාංසාවිමල නමින් තුන් ආකාර වේ. මේවා ඒ ඒ වණ්ණ අනුව හඳුන්වනු ලැබේ. එනම් සුවණ්ණ විමල රන් පැහැ යුතු වේ. රෝප්‍යවිමල රිදී පැහැය ගනී. කාංසාවිමල ලෝකඩ පැහැය ගනී.

විමල සිහින්දු ස්පර්ශයක් ඇති වර්තූලාකාර කෝණ (ෂට්කෝණ හෝ ද්වාදශ කෝණ) සහිත සහ පැති සහිත වේ.

විමල ශෝධන

වාසාවරාජලසිනෙන් විමලෝ විමලෝ හවේත්
අඵවා මාක්ෂිකප්‍රෝක්ත විධිනා ශුද්ධාති ධ්‍රැවම්

විමල වූණිය වාසාවරාජල ස්වරස සහ ත්‍රිඵලා කොපයෙන් එක් ප්‍රහරය බැගින් දෝලායන්ත්‍රයේ තම්බා ජලයෙන් සෝදා ගැනීමෙන් විමල ශෝධනය කරගනු ලැබේ. එසේ නැතහොත් මාක්ෂික ශෝධන විධි අනුව ද විමල ශෝධනය කළ හැකි වේ.

විමල මාරණ

ඒවං ශුද්ධං තු විමලං දත්තං සුදාසබපීථේ
 ඒරණ්ඩසෙනහගව්‍යාපේරමාතුලුඛරසේන වා
 පරිපලතං දාසං පකචං ජායතේ ධාතුසනනිහම්

ශුද්ධ විමල වූණ් මැටි බඳුනක බහා එරඬුතෙල්, එළඟිතෙල් හෝ
 ලජ්‍යාරං යුෂ එයට එක්කර ලිප තබා ගිනි දිය යුතුය. මෙසේ රක්‍ෂා
 වණ් වූණ්‍යක් වන තෙක් ගිනි දීමෙන් විමල හස්ම වේ.

විමල ගුණ

මරුත්පිත්ත හරෝ වෘෂෙයා විමලෝ අති රසායනා:

ර. වූ.

විමලං කටු තිකේතෘෂණං ත්වග්දෝෂවුණ නාශනම්

රා. ති.

ලීඨෝ වෙයාෂවරාත්විතසානු විමලෝ යුකේතෘ සෘතො:

සේවිතෝ

හනාද්ධාතුගතාංජ්වරාත් ශවයප්පකං පාණ්ඩුප්‍රමේහාරුචි:

මූලාර්ථී ග්‍රහණීං ච ශූල මතුලං යක්‍ෂමාමයාත් කාමලාං

සථාත් පිත්තමරුද්භවාත් කිමපරං යෝගේරශේෂාමයාත්

ර. වූ.

විමල කටුයි. තික්තයි. උෂ්ණවීර්යයි. වාජිකරයි. රසායනයි. වාත,
 පිත්ත, සමේ රෝග සහ වුණ නසයි. විමල හස්ම ත්‍රිකටු, තිපල් සහ
 ගිතෙල් සමග මිශ්‍රකර සේවනය කිරීමෙන් ධාතුගත ජීණ් ජුර,
 ශෝථ, පාණ්ඩුරෝග, ප්‍රමේහ, අරුචි, අශීස්, ග්‍රහණී, ශූල, රාජයක්‍ෂමා,
 කාමලා සහ සියලු වාත රෝග සහ පිත්ත රෝග දුරු කරයි. අනුපාත
 හේදයෙන් සියලු රෝග දුරු කිරීමේ ශක්තියක් ද පවතී.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2

අනුපාත - මීපැණි, එළඟිතෙල්

විමල අඩංගු යෝග - ක්‍ෂයකේසරී රස, රසේන්ද්‍රවුඩාමනී රස,
 නවරත්නරාජමාගාංක රස.

සැ. යු. - විමල, ලෝහ අත්කරගත බනිජයක් හෙයින්
 ලෝහප්‍රකරණයෙහි විමල පිළිබඳ සඳහන් කර ඇත.

කාශීශ

කාශීශ නාම

අයෝ ගන්ධාමල සංභූතං කාශීශං බෙවරං බගම්

- නාම- සං. කාශීශ (කාසීස), බෙවර, බග
හිං. කසීස්, හිරාකසීස්
බං. හිරාකස්
ගුජ. හිරාකසී
ඉං. Sulphate of Iron

කාශීශ ප්‍රකෘති ස්වරූපයෙන් පොළවෙන් ලැබේ. මෙය කෘත්‍රිමව ද තනාගනු ලැබේ. බොහෝවිට කර්මාන්ත ශාලාවන්හි ලෝහ සහ ගන්ධකාමල (සල්ෆියුරික් අම්ලය) එකතු කර කාශීශ තනාගනු ලැබේ. රස ග්‍රහණයන්හි වාලුකා කාසීස සහ පුෂ්ප කාසීස වශයෙන් හේද දෙකක් දක්වා ඇත. සුශ්‍රුත සංහිතාවෙහි කාසීස වර්ග දෙක පිළිබඳව - "උෂක සෛන්ධව ශිලාජා කාසීස ආයතූත්ථකං චෙති." යනුවෙන් දක්වේ. මේ අනුව ප්‍රකෘති ස්වරූපයෙන් ලැබෙන වැලි වැනි අශුද්ධ කාසීස වාලුකා කාසීස ලෙසින් ද කෘත්‍රිමව නිපදවනු ලබන කාසීස පුෂ්ප කාසීස ලෙස ද නම් කරන ලද බව පෙනී යයි. බටහිර ඖෂධ වෙළඳ සැල්වල Sulphate of Iron නමින් පිරිසිදු කාසීස ලැබේ. එය ඖෂධ සඳහා යොදනු ලැබේ.

කාශීශ ගුණ

කාශීශමමලං තුවරමුෂණං ච කවරඤ්ජනම්
බලයං තේත්‍රයං විෂශ්විත්‍රපාණ්ඩු පලිහ විනාශනම්

කාසීස අම්ලයි, කෂායයි. උෂ්ණවීර්යයි. බලකාරකයි. කෙස් කළු කරයි. ඇස්වලට හිතකරයි. එසේම විෂ, ශ්විත්‍ර (සුදුකබර), පාණ්ඩු

වත්දුගතා සමරස්සකර

රෝග සහ ජලිතාවාද්ධි දුරු කරයි. කාශීය ආතීව ජනන ගුණයෙන් යුතු වේ.

කාශීය ශෝධන

කාශීයං භාවගනීරේණ ත්‍රිවාරං භාවිතං ශුචි

කාසීස කීකිරිදිය යුමින් තුන් වරක් භාවනා දීමෙන් ශෝධනය වේ. අභ්‍යන්තර ප්‍රයෝග සඳහා ඖෂධ සැකසීමේදී ශුද්ධ කාශීය යෙදිය යුතු වේ. බාහිර ප්‍රයෝග සඳහා ශෝධනය කිරීම අවශ්‍ය නොවේ.

කාශීය මාරණ

කාශීයං නිමුනුනීරේණ මදිසිත්වා තු වක්‍රිකා:

කායභී: ශුෂකා: සංප්‍රටසථා දශ ප්‍රස්ථ වනෝපලෙ:

පුන: පුන: පුටෝ දේයෝ යාවදහසම නිරමලකම්

තථා ගෞරිකවණ්. ච කාශීයසා ප්‍රජායතේ

ර. මෘ.

ශුද්ධ කාශීය දෙහි යුමින් අඹරා වක්‍රිකා සාදා වියළා ශරාව බඳු කර ලඝු පුට දෙනු ලැබේ. මෙසේ අම්ලතා රහිත හස්මයක් බවට පත්වන තුරු පුට දිය යුතුය. කාශීය හස්ම ස්වණ්ගෞරික හා සමාන රක්ත වණ් වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2

අනුපාත - ත්‍රිථලා වූණ් සහ මීපැණි

කාශීය ද්‍රව

සාර්ධඛිතෝලකමිතේ සලිලේ තු පරිප්‍රැතේ
පඤ්චගුඤ්ජප්ත්මිතං ශුද්ධං කාශීයං නික්ෂිපේද්බුධ:
විද්‍රැතේ ජායතේ ශීග්‍රං කාසීසද්‍රව උතතම:
කාසීසද්‍රවසංසික්තවසනාවඡාදිතෝ භාශම්
විසථි ශෝථ: ප්‍රශමං යාති නාසනිහ සංශය:
කාසීසසා ද්‍රවෝ බස්තියෝගේන විනියෝජ්න:
විනිහන්ති ශුද්‍රහ්‍රංශමශාංසි ච විශේෂතා:

ආයුර්වේද රස ශාස්ත්‍රය

පරිපූර්ණ ජලය තෝලා 2 ක ගුද්ධ කාසීස රක්තිකා 5 ක් දියකර කාසීස ද්‍රව තනාගනු ලැබේ. මෙම කාසීස ද්‍රවයෙහි රෙදි කඩක් පොඟවා එය විසඳීමෙන් මත එළීමෙන් සුවයක් ඇති වේ. කාසීස ද්‍රව තෝලා 5 ක් ග්ලිසරින් සිරින්ජයක් මගින් වස්ති කිරීමෙන් ගුදහිම සහ අශීස් රෝග සඳහා ප්‍රතිඵලදායී වේ.

කාසීස අඩංගු යෝග -

රජප්‍රවතීනීවටි, ලෝහරසායන, කාසීසාදි ගුවිකා, කාසීසාදි රස, කුමාරිකාවටි, ශ්විත්‍රාරි රස

ගෛරික

ගෛරික නාම

ගෛරික. රක්තධාතුව ගිරිජ. ධාතු සංඥකම්

- නාම- සං. ගෛරික, රක්තධාතු, ගිරිජ, ධාතු
 හිං. ගේරු
 බං. ගිරිමාවි
 ම. ගේරු, සෝනකාව
 ඉ. ගේරු, සෝනාගේරු
 අ. මග්‍ර, මග්‍රට
 ඉං. Ochre

ගෛරික භේද

පාෂාණ ගෛරික. තෙවක. ද්විතීය. ස්වණ් ගෛරිකම්
 පාෂාණ ගෛරික. ප්‍රෝක්ත. කඨින. තාම්‍රවණ්කම්
 අත්‍යන්ත ශෝණිත. සනිගධ. මසාණ. ස්වණ්ගෛරිකම්
 ර. වු.

ගෛරික දෙ ආකාර වේ. පාෂාණ ගෛරික හා ස්වණ් ගෛරික වශයෙනි. පාෂාණ ගෛරික ස්වණ් ගෛරික හා සැසැදීමේදී වඩා කඨින වේ. එමෙන්ම තඹ වැනි රතු පැහැයකින් යුක්ත වේ. ස්වණ් ගෛරික සිනිඳුයි. පහසුවෙන් කැඩේ. රතු පැහැයෙන් අධිකයි.

ගෛරික ගුණ

ගෛරික. මධුර. ශීත. කෂාය. වුණරෝපනම්
 විසෝධාශෝණිදාහසා. කණ්ඩු විසපි නාශනම්

රා. නි.

ස්වණ් ගෛරික, වමන විසපි නසයි.

ගෛරික (ගෛරික

ගෛරික (ගෛරික (අවශ්‍ය වේ

ගෛරික (ප්‍රදර්ශ ගෛරික

ආයුර්වේද රස මාස්ත්‍රය
 ස්වාද්‍ය සනිගධං හිමං තේත්‍රයං කෂායං රක්ත පිත්තානුත්
 හික්කාවම් විෂඝ්නං ච දාහඝ්නං ස්වණ්‍යං ගෞරිකම්
 පාෂාණ ගෞරිකං වාතාග්නි පූච්ඡමාදර්ශකං ගුණේෂා

ර. වූ

ස්වණ්‍ය ගෞරික මධුරයි. කෂායයි. සනිගධයි. හීන වියම්යි. රක්ත, හික්කා, වමන, විෂ, දාහ, විස්ථෝථ, අශීස්, අග්නිදග්ධ, කණ්ඩු සහ විසථි නසයි. පාෂාණ ගෞරික ගුණයෙන් අඩුයි.

ගෞරික ශුද්ධි

ගෞරිකං හි ගවාං දුගෞධර්භාවිතං ශුද්ධි මාවෂති

ර. වූ.

ගෞරික එළකිරි වලින් භාවනා දීමෙන් ශෝධනය වේ. ශෝධිත ගෞරික ඖෂධ සඳහා ප්‍රයෝග කෙරේ. ගෞරික හස්ම කිරීම අවශ්‍ය නොවේ.

ගෞරික අඩංගු යෝග.

ප්‍රදරාන්තක ලෞහ, කන්දථි රස, ජවරාංකුශ රස, ගෞරිකාද්‍යප්‍රලේප, ශෙල්ශම ශෙලේන්ද්‍ර රස

රික
වඩා
වණ්

අභ්‍රක

අභ්‍රක නාම

- නාම- සං. අභ්‍රක, ගගන, වෙයාම, අමීබර, වජ්‍ර
හිං. අභ්‍රක, අබරක, හෝඩල
බං. අභ්‍රක
අං. තලක්
ඉං. Mica

අභ්‍රක වර්ණනා

පිනාක නාග මණ්ඩුක වජ්‍ර මිත්‍යාහ්‍රකං මතම්
පිනාකං පාවකෝත්තප්තං විමුක්ඛවති දලෝචයම්
නාගාහුං නාගවත්තුයාද්ධං පාවකසංසරිතම්
උත්ප්ලකෝත්තප්ලකා මණ්ඩුකං ධමානං පතති වාහුකම්
වජ්‍රාහුං වහනිසත්තපාං විමුක්තාශේෂ චෛකාතම්
ශෛතං රක්තං ච පිතං ච කෘෂ්ණමේවං චතුර්විධම්
චතුර්විධං වරං වෙයාම යද්‍යප්‍රක්තං රසායනේ
තථා'පි කෘෂ්ණ වර්ණාහුං සචේතො හි ගුණාධිකම්
සනිශං පාඨුදලං වහනිසහං ස්‍යාද්භාරතෝ'ධිකම්
සුඛනිමෝච්‍ය පත්‍රං ච තදහුං ශඤ්ඤා මිරිතම්

ර. වූ.

පිනාක, නාග, මණ්ඩුක, වජ්‍ර යනුවෙන් අභ්‍රක වර්ග සතරකි.
පිනාක වර්ගය ගින්නෙහි දැව කල්හි දල-පත්‍ර ගැලවී වෙන්වී යයි.
නාග වර්ගය නාගයෙකු සේ පිඹින ශබ්දයක් ඇති කරයි. මණ්ඩුක
වර්ගය රත්වෙන විට දී මැඩියකු මෙන් පැන බිම පතිත වේ. මේ
සියලු විකෘතීන්ගෙන් තොර ගින්නෙන් වර්ණය වෙනස් වීමක් ද
නොවන අභ්‍රක වර්ගය වජ්‍රාහුක වේ. ශ්වේත, රක්ත, පිත සහ කෘෂ්ණ

ආයුර්වේද රස ගාස්තුව

වශයෙන් අහුක සතරාකාර වේ. මෙම අහුක වර්ග සතර රස හා රසායන යෝගනිර්මාණය සඳහා සුදුසු වේ. එසේ වුවද කළු පැහැති වජ්‍රාහු සියලු වර්ගයන්ට වඩා උතුම් වේ. සිනිඳු වූ ද, පැතලි පතුරු සහිත වූ ද, බරින් වැඩි, පහසුවෙන් ගැලවිය හැකි පතුරු ඇති අහුක ඖෂධ සඳහා සුදුසු වේ.

අහුක ශෝධන

ප්‍රතානං සපාචාරාණි නික්ෂිපාං කාඤ්ජකේ'හුකම්
නිර්දෝෂං ජායතේ තූනං නික්ෂිප්තං වා'පි ගෝජලේ
ත්‍රිඵලා කවචිතේ වා'පි ගවාං දුග්ධෙ විශේෂතා:

ර. වූ.

අහුක ගිනියම් කරමින් කාඩි, ගවමුත්‍ර, ත්‍රිඵලජ කාච හෝ එළකිරි යන මේ එක් ද්‍රවයෙක සත්වර බැගින් බහා නිවා ගැනීමෙන් ශෝධනය කෙරේ.

අහුක මාරණ

සුක්ෂමවූණිං තතා කාකා පලාණ්ඩුරසමර්දිතම්
වක්‍රාකාරං කෘතං ශුෂ්කං පචේදධි ගජාභයේ
ඒවං වාසාරසේනාපි නිර්ගුණ්ඩි ස්වරසේනව
ආර්ද්‍රක ස්වරසේනාපි ගුඩුවිස්වරසේන ව
මර්දයිත්වා පුටා දේශා යාවනනිශ්චිකං භවේත්

ර. මෘ.

ශුද්ධ අහුක ඉතා සියුම්ව වූණිකර රතු ලුනු ස්වරස සමඟ අඹරා වක්‍රිකා කර වියළා ගජ පුට දිය යුතුය. මෙසේ පාවට්ටා ස්වරස නික ස්වරස, අමු ඉඟුරු ස්වරස රසකිඳු ස්වරස, වරා කිරි, දළක් කිරි, කෝමාරිකා ස්වරස යන ද්‍රව සමඟ එකකින් සත්වර බැගින් අඹරමින් හස්ම නිශ්චිකරණය වන තෙක් පුට දිය යුතු වේ.

අහුක හස්ම ගුණ

මාතමත්‍රං හරේත් කාසං ශ්වාසං පාණ්ඩුං කෂයං තථා
ජිණි ජුරං ප්‍රමේහාංශව ශූලං ච පරිණාමජම්

වන්දනා සමරසේකර

අමල පිත්තං ච ග්‍රහණිං ප්‍රදරං ශ්වෙන සංඝර්ෂකම්.
අපචිං ගෝථමඤ්ඤාංසි ඤිතපිත්තං තථා හ්‍රමම්
අනුපාත විශේෂණ සචරෝගාංසානු නාශයේත්
බලං මේධං තථා වෘෂ්ඨං රසායනමනුත්තමම්

ර. මා.

අහුක හස්ම බලකාරකයි. බුද්ධි වර්ධකයි. වාජිකරයි. අහුක හස්ම
උත්තම රසායනයකි. එමෙන්ම කාස, ශ්වාස, පාණ්ඩු රෝග (රක්ත
උෞතතාවය) ක්ෂය. ජීර්ණජීවර, ප්‍රමේහ, පරිණාමශූල, අම්ලපිත්ත,
ග්‍රහණිරෝග, ශ්වෙනප්‍රදර, අපචි, ගෝථ, අර්ශස්, ඤිත පිත්ත සහ හ්‍රම
නසයි. අනුපාත විශේෂයෙන් සියලු රෝග නැසීමේ ගුණයක් අහු
හස්මයෙහි පවතී.

අහුක හස්ම අඩංගු යෝග.

අග්නිකුමාර රස, ආරෝග්‍යවර්ධනීවරී, පූර්ණවන්දරස,
සෞභාග්‍යවරී, වෘහත්වෘත වින්තාමණි රස, රසරාජ රස.

අයස්කාන්ත

අයස්කාන්ත නාම

නාම- සං. -	අයස්කාන්ත, කාන්තපාෂාණ, වුම්බකපාෂාණ, වුම්බක, ලෝහ වුම්බක
හින්දි -	වුම්බක, ලෝහ වුම්බක, වුම්බක පත්ථර
මරාති- ඉංග්‍රීසි-	කනාතීස් Magnetite, Load stone, Magnetic Iron Ore.

අයස්කාන්ත වුම්බක ගුණැති ලෝහ සහිත ඛනිජයකි. වුම්බක ගල්වලින් ලබාගන්නා ලද මෙම ලෝහ රස ශාස්ත්‍රයෙහි ශ්‍රේෂ්ඨ ලෙස සලකනු ලැබේ.

කාන්තපාෂාණ ශෝධන

කාන්තපාෂාණජං වූණිං නිම්බුකද්‍රවහාවිතම්
ක්ෂාලිතං බහුශෝ වාරා ශුද්ධිමායාති නිශ්චිතම්

ර. මා.

කාන්ත පාෂාණ වූර්ණය දෙහි යුෂ සමග සත්වරක් භාවනා දිය යුතු වේ. පසුව දෙහි යුෂයෙහි අම්ලතාව නැතිවන තෙක් ජලයෙන් සෝදා වියළා ගැනීමෙන් කාන්ත පාෂාණ ශෝධනය වේ.

අයස්කාන්ත (කාන්ත පාෂාණ) මාරණය

විශුද්ධං කාන්ත පාෂාණං ගෝමුත්‍රෙණ විමර්දිතම්
වරාජලේන කන්‍යායා: ස්වරසේන තපේව ච
අධේ භාබ්‍ය පූටේ පක්වං ත්‍රිවාරං මාති මාවජති

ර. මා.

ශෝධනය කරන ලද කාන්ත පාෂාණ ගවමුත්‍ර, ත්‍රිචලා කාන සහ කෝමාරිකා ස්වරසයෙන් අඹරා චක්‍රිකා කර වියළා අර්ධගජපුට

වන්දනා සමරසේකර

දීමෙන් හස්ම වේ. ඉහත කී ද්‍රව්‍යන්ගෙන් අඹරමින් පුටු 3 බැගින් දිය යුතු වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1- 2

අනුපාත - මීපැණි හෝ රෝගයට සරිලන අනුපාතයක් සමඟ

අයස්කාන්ත හස්ම ගුණ

අයස්කාන්තහවං හසම ශිශිරං වෘංහණං තථා
රක්ත සංජනනං බලයං මේධයං වෘෂයං රසායනම්
කාසං ශ්වාසං කෂයං පාණ්ඩුං ජුරං හෘද්වේපනං තථා
මූලජීං මෝහං රජෝදෝෂං රක්ත පිත්තං ච නාශයේත්

ර. මෘ.

අයස්කාන්ත හස්ම ශීත විරයයි. වෘංහණයි. රක්ත සංජනනයි. බලයයි. බුද්ධිවර්ධකයි. වාජිකරයි. රසායනයයි. එමෙන්ම කාස, ශ්වාස, කෂය, පාණ්ඩුරෝග, හෘද් ගැස්ම, මූලජී, මෝහ, රජෝදෝෂ සහ රක්තපිත්ත නසයි.

අධ්‍යය 4 - මලල විශ්ලේෂණ

ගෞරී පාෂාණ

ගෞරී පාෂාණ නාම

නාම- සං.	ගෞරීපාෂාණ, ඵෙතාශ්ම, මලල
හිං.	සබ්‍රියා
බං.	ශඩ්ධ, විෂ, ශංකෝවිෂ
ම.	සෝමල, සෝමලබාර
ගු.	සෝමල
ඉං.	Arsenic

ගෞරී පාෂාණ ශෝධනය

ගවාං දුශ්ශෝච්චා තවාපේ කාරවේලේ රසේච්චා
භියාමං ස්වේදිතං ශුද්ධෝ ගෞරී පාෂාණකෝ හවේත්

එළකිරි, එළකිරි හෝ කරවිල ස්වරසයෙන් දෝලායන්ත්‍රයෙහි
යාම 2 ක් සෙවද දීමෙන් පාෂාණම් ශෝධනය සිදු වේ.

ගෞරී පාෂාණ ගුණ

ගෞරීපාෂාණකා: ශුද්ධා මාත්‍රයා පරිශීලිතා:
කථවාතාමයහරෝ බලෙයා වාෂොයා රසායනා:
ශ්වාසං ශීතජීවරං පාණ්ඩුං පලිහවාදධිං වීරඩ්ගකම්
ශලීපදං සන්ධිවාතං ච තථා කුෂ්ඨානි නාශයේත්
අමලං ච කටුකං තික්ෂණං වජ්‍රයේන්මලෙ සේවකා:

ශුද්ධ පාෂාණම් නියමිත මාත්‍රාවෙන් සේවනය කිරීමෙන්
බලකාරක, වාජිකර රසායන ගුණ ඇති වේ. එමෙන්ම ශ්වාස, ශීත

ජීවර, පාණ්ඩු, ප්ලිතා වෘද්ධි, වීරංග, ශ්ලිපද, සන්ධිවාත ආදී රෝග නාශක ගුණය පවතී.

මාත්‍රාව - ශුද්ධ පාෂාණම් රක්තිකා 1/100 - 1/50 දක්වා
පාෂාණම් රක්තිකා 1 මාත්‍රාව මාරක විෂකි.

මලාවටී

ශුද්ධ පාෂාණම් භාග 1

රස සින්දූර භාග 1

රසකිඳු සත්ව භාග 100

සියල්ල රතු රෝස මල් පෙති වලින් පෙරා ගත් අකියෙන් (රෝස වතුරෙන්) අඹරා රක්තිකා 1 ගුලි තනා සෙවනේ වියළා ගන්න. මෙම ගුලි 1 - 2 උදේ සවස සුදුසු අනුපාතයකින් යෙදිය යුතු වේ. පාෂාණම් සේවනය කරන කාලය තුළ දී අම්ල සහ කටු රසැති ද්‍රව්‍ය මෙන්ම තීක්ෂණ ද්‍රව්‍ය සේවනය අත්හළ යුතු වේ. තිරිඟු, ගිතෙල්, කිරි සහ බත් පථ්‍ය වේ.

හරිතාල

හරිතාල නාම

- සං. හරිතාල, තාල, ආල
- හිං. හරතාල
- ම. හරතාල
- ගු. හරතාල
- ඉං. Yellow Arsanic, Orpiment

හරිතාල, පාසානම් සහ ගෙන්දගම් සංයෝගයකි. හරිතාල ප්‍රකෘති තත්වයෙන්ම ඛනිජයක් ලෙස පොළවෙන් ලැබෙන අතර කෘත්‍රිම ලෙස ද නිපදවනු ලැබේ. හරිතාල ප්‍රභේද දෙකකි. පත්‍ර හරිතාල සහ පිණ්ඩ හරිතාල වශයෙනි. රත්රන් පැහැය ඇති, දිලිසෙන සුළු, බරැති සහ තලාතු මිනිරන් මෙන් පතුරු වෙන් කළ හැකි හරිතාල පත්‍ර හරිතාල නම් වේ. මෙහි සත්ව අධිකව පවතී. ඖෂධ සඳහා මෙම හරිතාල වර්ගය වඩා සුදුසු වේ. කුඩා කැට වශයෙන් පවතින හරිතාල පිණ්ඩ හරිතාල නම් වේ. මෙහි සත්ව අල්ප ප්‍රමාණයක් පවතින අතර මෙය ඖෂධ සඳහා සුදුසු නොවේ.

හරිතාලං ආධි ප්‍රෝක්තං පත්‍රාබ්‍යං පිණ්ඩසංශ්‍රැකම්
සමික්ඛණං ගුරු සනිග්ධං තනුපත්‍රං ච භාසුරම්
තත් පත්‍රතාලකං ප්‍රෝක්තං බහුසත්වං රසායනම්
නිෂ්පත්‍රං පිණ්ඩසදාශං බල්පසත්වං තථා ගුරු
සත්‍රිපුෂ්පහරණං තත්තු ගුණල්පං පිණ්ඩතාලකම්

ර. වූ. අ. 11

හරිතාල ශෝධන

තාලකං කණශ්‍යා කෘත්වා බද්ධවා පෝට්ටලිකාං තතා
දෝලායන්ත්‍රෙණ යාමෙකං සවුණේ සලිලේ පවේත්

යාමෙකං දෝලයා තද්වත් කුෂ්මාණ්ඩ ස්වරූපේ පුනා
තිලතෙලේ පවේදයාමං යාමං ච ත්‍රෙථලේ ජලේ
දෝලායන්ත්‍රෙ වතුර්යාමං පක්වං ශුඛාති තාලකම්

හරිතාල කුඩා කැබලි වලට කඩා රෙදි කඩක පොට්ටනියක් සේ
ගැට ගසා හුණු දියකරගත් ජලය, අළු පුහුල් ස්වරූපය, තලතෙල් සහ
ත්‍රිඵලා කොට්ඨාසයන් එක් එක් ද්‍රව්‍යන්හි, එක් එක් යාමය බැගින් දෝලා
යන්ත්‍රයෙහි තැබීමෙන් ශෝධනය කරගනු ලැබේ. ශුද්ධ හරිතාල
උණුසුම් ජලයෙන් සෝදා අවිච්ඡින්න තබා විසළා, ඉතා සියුම්ව වූණ
කර ඖෂධ යෝග සඳහා එක් කළ යුතු වේ.

තාලක සත්වපාතන

තාලකං කුලසංක්වාථංකණ මහිෂියාතමධුසුක්තං හණ්ඩිකායාං
කෂිප්කෝපරි මලලං සවෂ්ඨං දත්තවා, සන්ධිලේපං කෘත්වා,
ක්‍රමේණ වහනිං යාමවතුෂ්ටයං දද්‍යාද්‍යාවන්තිලපීතෝ ධුමෝ
තිර්ගච්ඡති; තතා පාණ්ඩුරේ ධුමේ දෘෂ්ට්වේ සත්‍යකප්‍රහරමාත්‍රං
මලලං ගෝමයේනාවජාද්‍යා තිව්‍රවහනිං දද්‍යාත්, යාමානෙන්

පාණ්ඩුරේ

ධුමේ අදෘෂ්ට්වේ සත්‍යගනිං පූෂ්ණං කුයර්ෂාත්; පශ්චාත්තිතාං
සංචාලි මුත්තායෙර්ෂාර්ථව මලලලංගං සත්තවං ගෘහීයාත්

(රස පද්ධති ව්‍යාකෘත)

ශුද්ධ හරිතාල කොල්ලු කෂාය, පුස්කර, මීගව ගිතෙල් සහ
මීපැණි සමඟ අඹරා විසළා ශරාවයක බහා පතුලේ සිදුරක් සහිත
තවත් එවැනිම ශරාවක් මුඛය යටිතුරුව සිටින සේ තබා සන්ධි
ස්ථානය මැටි බැඳ විසළා ලිප තබා ගිනි දෙන්න. යාමයක් පමණ
වේලා ගිනිදීමේ දී ශරාවයෙහි ඇති සිදුරෙන් නිල් - කහ පැහැති දුම්
නික්මේ. යම් විටෙක සුදු පැහැති දුම් නික්මෙන කල එම සිදුර
ගොම වලින් වසා තිවු අග්නි දිය යුතුය. මෙසේ යාමයක් ගිනි දී
විවෘත කරන්න. සුදු පැහැති දුම් නැවතුනු කල්හි ගිනිම නැවැත්විය
යුතුය. යන්ත්‍රය ස්වාංගශීත වූ පසුව බඳුනේ බැඳී ඇති සත්‍ය රැස්
කරගනු ලැබේ. මෙම ක්‍රමය මගින් හරිතාල හා එක්ව තිබූ ගන්ධක
කහ පැහැති දුමක් ලෙස පිටවී ශුද්ධ පාෂාණම් සත්තව ලෙස ඉතිරි
වේ.

තාල සින්දුර

රසභාගා රසනා: පුනරේකේකස්තාලමලලගැකිකනා:
 කුප්‍යාං අයනං විපක්‍ය: පචනකපෝ හන්ති තාල සින්දුර:
 (සි. හේ. ම. මා.)

ශුද්ධ රසදිය භාග 6 ශුද්ධ හරිතාල භාග 1, ශුද්ධ ගැකික භාග 1 කජ්ජලී සාදා කවචී යන්ත්‍රයෙහි බහා රස සින්දුර නිර්මාන විධි අනුව වාද්‍යා යන්ත්‍රයෙහි දින දෙකක් ගිනි දීමෙන් තාල සින්දුර සාදාගත හැකි වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1/2 - 1

අනුපාත - මීපැණි සහ ගිතෙල්

ගුණ - තාල සින්දුර සියලු වාත සහ කථ රෝග නසයි.

රස මාණිකා

මාෂදවයෝනමිතං තාලං නායස්නමධෝ අනුපත්‍රයෝ:
 අඛාරාගෙනා නිධායාථ වඩකනාලේන ධුක්‍යයේත්
 මාණිකාහං හවේද්‍යාවත් පචේත්තාවත් ප්‍රයත්නනා:
 අඛාරානපසායනාථ රස මාණිකාමුද්ධරේත්
 (ර. ත.)

කාසං ශ්වාසං ජවරං ජීෂ්ං වීර්‍යමනිදාරුණම්
 වාතරක්තං ච කුෂ්ඨානි තථා නාඨි ව්‍රණං හරේත්

කුඩා කැබලිවලට කඩන ලද ශුද්ධ හරිතාල මාෂ 2 - 3 ක් තුනී සුදු මිනිරන් පතුරක් මත අතුරා ඒ මත තවත් මිනිරන් පතුරක් තබා එය පැතලි මැටි බඳුනක් මත තබා ගිනි දෙන්න. අහ්‍රක පතුරු අතර ඇති හරිතාල දියවී මාණිකා හා සමානව රත් පැහැයට දිස්වේ. ස්වාංගශීතල වූ පසුව රස මාණිකා එකතු කර සිහින්ව අඹරා වීදුරු බඳුනක අසුරා තැබිය යුතු වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1/2 - 1

අනුපාත - මීපැණි සහ ගිතෙල්

ගුණ - රස මාණිකා කථවාතජනාය කාස, තමක ශ්වාස, ජීර්ණ ජීවර, වීරංග රෝග, වාතරක්ත, කුෂ්ට සහ නාඨි ව්‍රණ නසයි.

මන:ශීලා

මන:ශීලා නාම

- සං. මන:ශීලා, ශීලා, නෛපාලී, කුනට්
- හි. මෛතසිල්
- ම. මනශීල්
- ගු. මනශීල්
- ඉං. Realgar

මනෝශීල පාෂාණම් සහ ගන්දගම් මිශ්‍රණයකි. මෙහි පාෂාණම් අනු 2 ක් සහ ගන්දගම් අනු 2 ක් මිශ්‍රව පවතී. මනෝශීල ධනිජයක් ලෙස ලැබෙන අතර කෘත්‍රිමව ද තනනු ලැබේ. ස්වභාවිකව ලැබෙන මනෝශීල තැඹිලි වර්ණ, බරින් යුතු මෙන්ම පහසුවෙන් වූණ කළ හැකි වේ. එම මනෝශීල ශ්‍රේෂ්ඨ ලෙස සලකනු ලැබේ.

මන:ශීලා ශෝධන

අගස්තාපත්‍රකෝශේන භාවිතා සජ්තවාරකම්
ශාඛගවේරරසෙච්චා'පි මාතලුඛරසේ නවා
භාඛග රාජරසෙච්චාපි විශුද්ධාති මන:ශීලා

ර. මෘ.

කතුරුමුරුංගා, අමු ඉඟුරු, නස්නාරං සහ කිකිරිදිය ස්වරසයෙන් සත්වර බැගින් භාවනා දී ජලයෙන් සෝදාගැනීමෙන් මනෝශීල ශෝධනය වේ. මෙසේ ශෝධනය කරගත් මනෝශීල ඖෂධ සඳහා ප්‍රයෝග කෙරේ. මනෝශීල හස්ම කිරීම අවශ්‍ය නොවේ.

ශුද්ධ මනෝශීල ගුණ

මන:ශීලා කපුසිකිකා හ්‍යුෂණවිසි රසායනි
හත්ති කාසං ජුරං ශවාසං කණ්ඩුං පාණ්ඩුං තපේව ව

ආයුර්වේද රස ශාස්ත්‍රය
ශුද්ධ මනෝශීල කටු, තික්ත, උෂ්ණවීර්, රසායන මෙන්ම කාස,
ශ්වාස සහ පාණ්ඩුරෝග නසයි.

මන:ශීලා ප්‍රධාන යෝග්‍යයක්

ශීලා සින්දූර

ශීලා රජේන්‍ර ගන්ධානාං ප්‍රත්‍යක්‍රාතු පලභයම්
චේදිත්වා කුමායාද්හි: කුයර්ත කජ්ජලිකාං ශුභාම්
විපචේද්වාලකායනෙත්‍ර යාමෂෝචශකං හිෂක්
ශීලා සින්දූර සංඥ: ස්‍යාත් කථවාතගදපහ:

ශුද්ධ මනෝශීල, ශුද්ධ පාරද, ශුද්ධ ගන්ධක, තෝලා 8 බැගින්
ගෙන පළමුව පාරද ගන්ධක එක්කර රස කජ්ජලි තනාගෙන එයටම
ශුද්ධ මනෝශීල එක්කර කුමාරී ස්වරසයෙන් අඟිරා සුක්ෂම වූණයක්
සකසාගත යුතුය.

වියළි වූණය කවචියන්ත්‍රයෙහි බහා එය වාලකායන්ත්‍රයෙහි තබා
රස සින්දූර නිපදවන විධිය අනුව පාකය දිය යුතුය. පාකය
අවසානයේදී ස්වාංගශීතල වූ පසු කවචියන්ත්‍රයෙහි ගෙලෙහි බැඳී
ඇති ඔෆ්ෂධය ඉවත් කරගනු ලැබේ. මෙම වූණය ඉතා සියුම්ව වූණ
කර වීදුරු බඳුනක දමා වසා තැබිය යුතු වේ. මෙය ශීලා සින්දූර නම්
වේ. අනුපාත විශේෂයෙන් මෙය සියලු ආකාරයේ කථ සහ වාත
රෝග දුරු කිරීමෙහි සමත් වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1/2 - 1 දක්වා

අනුපාත - මීපැණි සහ ගිතෙල්

අධ්‍යය 5 - සුධා විද්‍යා

සුධා - හුණුගල්

සුධා නාම

- සං සුධා, වුණි
- හිං වුනා
- බං වුණි
- ම. වුනා
- ගු. වුනෝ
- ඉං. Lime stone, Calcium

හුණුගල් (සුධාශම) බඳුනක දමා තැම්බීමෙන් හුණු සාදා ගනු ලැබේ.

වූණෝදක

රක්තිද්‍රව්‍යෝනමිතං වුණිං පඤ්චනෝලක සංමිතේ ජලේ පරිසාතේ ක්ෂිප්තවා ත්‍රියාමං ස්වාපයේ භූමි: තත: සාරකපත්‍රේණ සාරයේත් කාවහාජනේ වුණෝදකමිති බ්‍යාතං තපෙථ ච සුධෝදකමි වුණෝදකං දෘඪහරිතකාවකුප්‍යාං නිධාපයේත් වුණෝදකමිතිසාර මමල පිත්තං තථා කෘමීන් ශූලංච ග්‍රහණිං හන්ති විශේෂාද්දුගධ පාවනමි

ර. ත.

පිරිසිදු ජලය තෝලා පහක් වීදුරු බෝතලයකට දමා හුණු රක්තිකා 2 ක් එක්කොට හොඳින් සොලවා මිශ්‍රකර දිනක් නිශ්චලව තබන්න. පසුව එම ජලය පෙරහන් කඩකින් පෙරා පිරිසිදු බෝතලයකට චත්කර මුඛය හොඳින් වසා තබන්න. මෙම ජලය වූණෝදක හෝ සුධෝදක (Lime water) නම් වේ.

චූෂ්ණදක කිරි සමඟ මිශ්‍ර කර පානය කිරීමෙන් කිරි හොඳින් දිරවයි. අමිලපිත්ත, ක්‍රිමී රෝග, ශූල සහ ග්‍රහණි රෝග දුරු කරයි. චූෂ්ණදකයෙන් කවලග්‍රහ කිරීමෙන් මුඛපාක දුරු වේ. චූෂ්ණදක සහ පොල් තෙල් සමඟගව ගෙන විදුරු බඳුනක බහා විදුරු ශලාකාවකින් හොඳින් මිශ්‍ර කර ද්‍රවය සුදු පැහැයට පත් වූ විට විදුරු බෝතලයක අසුරා තබන්න. මෙය අග්නිදේශයෙහි දී දහය නැතිකිරීමෙහි සමත් වේ.

සුධා පථිට්

හුණු භාග 1 ක් ශුද්ධ ගෙන්දගම් භාග 2 ක් සමඟ යාමයක් අඹරා රස පර්පට් නිර්මාණය අනුව පර්පට් සාදාගනු ලැබේ. මෙය සුධා පර්පට් නම් වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2

අනුපාත - ජලය හෝ කිරි

ගුණ - සුධා පථිට් යොග්‍යවන පිඩකා (කුරුළු) කණ්ඩමාල, ප්‍රමේහ පිඩකා ආදී රෝග නසයි.

ගෝදන්ති

ගෝදන්ති නාම

සං. ගෝදන්ති

හිං. ගෝදංති

ම. ගෝදංති, ශිර්ගෝෆා

ගු. ගෝදංති, සාපාණ, විරෝච්චි

ඉං. Calcium Sulphate, Gypsum

ගෝදන්ති, සුදුපැහැති දීප්තිමත් ගල් විශේෂයකි. පතුරු සහිත ස්වභාවයක් ඇත. ගෝදන්ති, හුණු සහ ගතධකාමිල සංයෝගයකි.

මෙය ගෝදන්ති හරිතාල නමින් ඇතැම් විට හැඳින්වුවද ගෝදන්ති, හරිතාල හේදයක් නොවේ.

ගෝදන්ති ශෝධනය -

ගෝදන්ති උණුසුම් ජලයෙන් හොඳින් සේදීමෙන් ශෝධනය වේ.

ගෝදන්ති හස්ම -

ශුද්ධගෝදන්තිරං වූණං කුමාරී සචරසෙර්දිනම්
නිබ්බපත්‍රසෙව්වි මර්දිතං කාතවක්‍රිකම්
ශුෂ්කං ගජපුටේ පක්ඛං ශෙවතවණං ප්‍රජායතේ
ගෝදන්ති හස්ම ශිරිං ශිරිංගුල නිවාරණම්
ජවරේ ක්‍ෂයේ තථා කායේ පාණ්ඩුරෝගේ හූරුක්‍ෂයෙන්
ශසායෙන් බාලශෝෂේ ච ප්‍රදරේ ශෙවතවණකේ

ශුද්ධ ගෝදන්ති වූණය කෝමාරිකා හෝ කොහොඹ කොළ
සචරසයෙන් දිනක් අඹරා වක්‍රිකා කර, වියළා ගජපුටයක් දීමෙන්
ශෙවතවණ හස්මයක් ලබාගත හැකි වේ.

ගෝදන්ති හස්ම ශිරිංගුල, ජවර, ක්‍ෂය, කැස්ස, පාණ්ඩුරෝග,
උරුක්‍ෂය, බාලශෝෂ, සහ ශෙවත ප්‍රදර රෝගයට විශේෂයෙන්
ගුණදායී වේ.

මාත්‍රාව - මාශ 1- 2 දක්වා

අනුපාත - මීපැණි, එළකිරි හෝ එළඟිතෙල්

කාශිශ ගෝදන්ති හස්ම

භාගෙකං ශුද්ධකාසිසං ගෝදන්ති සප්තභාගකම්
කන්‍යානීරේණ සංමධ්‍ය තතෝ ගජපුටේ පචේත්
අරුණාභං භවේද්භසම පාණ්ඩුරෝගේ ප්‍රශසායෙන්

ශුද්ධ කාසිස භාග එකක් ශුද්ධ ගෝදන්ති භාග හතක් සමඟ
කෝමාරිකා සචරසයෙන් අඹරා වක්‍රිකා කර ගජපුටයක් දීමෙන්
අරුණ වණ හස්ම සකසා ගත හැකි වේ. මෙම හස්ම පාණ්ඩු
රෝගයෙහි ලාභදායී වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 4- 8

අනුපාත - එළකිරි

අධ්‍යය 6 - ලවණ, කෂාර විශ්ලේෂණ

සෛනධව ලවණ - සවිඳ ලුණු

සෛනධව නාම

සෛනධව. ස්වාච්ඡිකිව. මණ්මන. ව සිනුප්පම්

සං. සෛනධව, ශිතශිව, මණ්මන, සිනුප්ප, නාදේය.

හිං. සෛනධව නමක්, සේංධානෝන්, ලාහෙරි නමක්

බං. සෛනධව ලවණ, සේංධවනුන

ගු. සිංධාලුණ්

ඉං. Rock Salt

සෛනධව ලවණ බණ්ජයකි. සුදු සහ රතු වශයෙන් සෛනධව ලවණ වර්ග දෙකකි. සෛනධව, ලවණ අතර උතුම් බැව් "සෛනධව. ලවණෝත්තමම්" යනුවෙන් වරක සංහිතාව දක්වා ඇත.

සෛනධව ගුණ

රෝවන. දීපන. වෘෂ්. වක්ෂුසාමවිදහිව

ත්‍රිද්‍රෝෂණ. සමධුර. සෛනධව. ලවණෝත්තමම්

ව.සු.අ.27

වක්ෂුසා. සෛනධව. හෘද්. රුච්. ලක්ෂ්නිදීපනම්

සනිගධ. සමධුර. වෘෂ්. ශිත. දේෂණමුතනමම්

සු.සු.අ.46

සෛනධව. ශිශිර. සනිගධ. ලසු සොදු ත්‍රිදේෂ්ජන්

හෘද්. හාත්තේත්‍රරෝගණ. ප්‍රණාර්වකනාශනම්

සෛනධව. සොදු වක්ෂුසා. වෘෂ්. රෝවන දීපනම්

අවිදහි විබන්ධණ. සුබදං ස්වාත්ත්‍රිදේෂ්ජන්

ධ. නි.

සහිද ලුණු තරමක් මධුරයි. ශිත වියරියි. රුචිකරයි. දීපන, වෘෂ්, ඇස්වලට හිත, විදහ නසන, හෘද්, ලසු, සනිගධ, ගුණ යුතු වේ.

වත්තලා සමරස්කර

ආරෝග්‍ය ඇති කරයි. විබන්ධ, නේත්‍රරෝග, හෘදරෝග, මුත්, අශ්ම
සහ වාත, පිත්ත කළු ශමනය කරයි.

සාමුද්‍ර ලවණ - ලුණු

සාමුද්‍ර ලවණ නාම

- සං. සාමුද්‍ර, සමුද්‍ර ලවණ
- හිං. පාංගා, පාංගානෝන්, සමුද්‍රී නමක්
- බං. කරකව
- ම. මීයී

සාමුද්‍රං මධුරං පාකේ නාත්‍යූෂණමවිද්‍යති ච
හේදනං සනිගධමීෂච ශූලඝනං නාතිපිත්තලම්

(සු. සු. අ. 46)

සාමුද්‍රං ලසු හෘද්‍යං ච පලිතාසුද්‍යපිත්තලම්
විද්‍යති කළුවාතඝනං දීපනං රුචිකාත් පරම්

(රා. නි. 6 වර්ග)

සාමුද්‍ර ලවණ මධුරයි. මධුරවිපාක හා උෂ්ණ වියයි. විදහ ඇති
නොකරයි. හේදනයයි. තරමක් ස්නිග්ධයි. හෘද්‍යයයි. පලිත, රක්ත
විකාර, පිත් ඇති කරයි. දීපනයයි. රුචිය වඩයි. වාත සහ ශූල නසයි.

රෝමක ලවණ

රෝමක ලවණ නාම

- සං. රෝමක, ගඩලවණ, සාම්හර, ශාකම්හරිය
- හිං. සාබාර ලවණ
- බං. සාංහර මීයී
- ශු. සාමබර මීයුං
- රෝමක ලවණ රාජසානායෙහි උපදී

රෝමක ලවණ ගුණ

රෝමකං තීක්‍ෂණමත්‍යූෂණං ව්‍යවායි කප්‍රපාකි ච
වාතඝනං ලසු විශ්‍යන්දි සුක්‍ෂමං විධිහේදි මුත්‍රලම්

සාමාන්‍ය ලවණ ධ්‍යානං හේදනං දීපනං පරම
 අත්‍යුක්තං ලඝු තීක්ෂණං ච කටුපාකී ච පිතතලම්
 රෝමක ලවණ උෂ්ණවීර්යයි, කටු විපාකයි. තීක්ෂණ, ලඝු,
 විෂ්‍යන්දී ව්‍යවායී, මල හේදන, මුත්‍රල, පිත්ත වධික සහ වාතහර
 ගුණයෙන් යුක්තයි.

විඩි ලවණ

විඩිලවණ නාම

- සං. විඩි, විට්ලවණ, චුලලිකා ලවණ, තරසාර
- හිං. නොසාදර
- බං. නිශාදල
- ම. නවසාගර
- ගු. නවසාර, නවසාගර
- ඉං. Ammonium Chloride

විඩි ලවණ සම්බන්ධව වෛද්‍යවරුන් අතර විවිධ මතභේද
 පවතී. නොසාදර, මනුෂ්‍ය, ගව, එළු, බැටළු, ඔටු ආදීන්ගේ මල-
 මුත්‍රයෙන් ඇතිවූවක් බැවිද මතයකි. යුරෝපයෙහි මෙය මනුෂ්‍ය
 මුත්‍රයෙන් සාදන අතර ඒ හේතුවෙන් තරසාර නමින් හඳුන්වනු
 ලැබේ.

විඩිලවණ ගුණ

සකාර දීපනං සුකෂමං ශුලහාද්රෝගනාශනම්
 රෝවනං තීක්ෂණමූෂණං ච විඩං වාතානුලෝමනම්
 (සු. සු. අ. 46)

විඩි ලවණ කාර සහිත, දීපන, සුකෂම, රුචිකර, තීක්ෂණ,
 උෂ්ණවීර්යී, ව්‍යවායී මෙන්ම වාතානුලෝමන ගුණ යුතු වේ. ශුල
 සහ හෘද රෝග නාශයි.

තීක්ෂණසාදෝෂණසාදවය වායිතවාද්රීපනං ශුලනාශනම්
 උග්ධං වාධශ්‍ය වාතානාමානුලෝමකරං විඩම්
 ව. සු. අ. 27

සෞචර්‍ය ලවණ - සුවස ලුණු

සෞචර්‍ය ලවණ නාම

- සං. සෞචර්‍ය
- හිං. සෝංචර, ලාලානමක්
- බං. සංචල ලවණ
- ම. පාදේ ලෝණ
- ගු. සංචල

සෞචර්‍ය ගුණ

ලසු සෞචර්‍ය පාතේ වියෝර්ෂණං විශදං කටු
ගුලමගුලවිබන්ධනං හෘද්‍යං සුරහි රෝවනම්

සු.සු.අ.46

සෞඛ්‍යමයාදොෂණ්‍යාලලසුතවාචව සෞගන්ධ්‍යාචව රුචිප්‍රදම්
සෞචර්‍යං විබන්ධනං හෘද්‍යංමුද්ගාර ශෝධිව

ව.සු.අ.27

සෞචර්‍ය ලවණ කටු විපාකයි. උෂ්ණවියර්යි, විශද, හෘද්‍යය,
සුගන්ධ, රුචිකර, සුක්ෂම හා ලසු ගුණයෙන් යුතු වේ. උද්ගාර, ගුල්ම,
ගුල සහ විබන්ධ නසයි.

උද්භිද ලවණ

කෞර සහිත මැටි ජලයෙහි දියකර වස්ත්‍රයකින් පෙරා සුයර්
රශ්මියෙහි හෝ අග්නිය මගින් වියලා ගැනීමෙන් උද්භිද ලවණ
සකසා ගනු ලැබේ.

උද්භිද ලවණ ගුණ

සතික්තං කටු සකෞරං විද්‍යාලලවණමොද්භිදම්

සු. සු.

සතික්ත කටු සකෞරං තික්ෂණමුත්තෙල්දි වොද්භිදම්

ව.සු.

උද්භිද ලවණ මදක් තික්තයි. කෞරයුක්තයි. කටු, තික්ෂණ සහ
උත්තෙල්දි ගුණ යුක්තයි.

අයුර්වේද රස ශාස්ත්‍රය

ලවණ සාමාන්‍ය ගුණ

රෝවනං ලවණං සචීං පාකි සුංසානිලාපහම්

ව.සු.අ.27

ලවණෝපහිතා: සෙන්හා: සෙන්හයන්තා විරානනරම්

ව.සු.අ. 13

ලවණමනනද්‍රව්‍යරූපිකරාණම්

ව.සු.අ.25

සෑම ලවණයක්ම රෝවන, පාවන, සාරක මෙන්ම වාතනාශක දවේ. රූපිය වඩන ද්‍රව්‍ය අතරින් ලවණ ප්‍රධාන වේ. ලවණ උෂ්ණයි. තීක්ෂණයි. අතිශයින් ගුරු ද, අතිශයින් සනිශ්ඨ ද නොවේ. කෙල්දන ගුණ යුතුය. අනෙකුත් ද්‍රව්‍ය කෙරෙහි රූපි උපදවයි. සම හෝ උචිත ප්‍රමාණයෙන් ලවණ භාවිතය ලාභදායී වේ. ලවණ රෝවන, පාවන, උත්ක්ලේදන, සහ විප්‍රංසන කායයී සඳහා උපයෝග කරගනු ලැබේ. ලවණ අධික වශයෙන් සිරුරට යෙදීමෙන් මානසික මෙන්ම ශාරීරික දොබ්ලය සහ ශීරීල බව ඇතිවේ. ලවණ අධිකව භාවිතයෙන් බාලිතය, ඉන්ද්‍රප්පත, සහ පාලිතය ඇතිවේ.

යවකෂාර

යවකෂාර නාම

- සං. - යාවගුක
- හිං. - ජ්‍යොධාර, ජවාධාර
- බං. - යවකෂාර
- ම. - ජවධාර
- ගු. - ජවධාර

යවකෂාර ගුණ

හාත්පාණ්ඩුග්‍රහණීරෝග පලිහානාහගලග්‍රහාත්
කාසං කච්ඡමග්ධිංසි යාවගුකෝ ව්‍යපෝහති

ව.සු.අ.27

ශ්‍රේයෝ වහ්නිසමෝ කෂාරෝ ස්වර්ජකායාවගුකජෝ
ගුක්‍රශෙලජමවිබ්‍ධාරශෝගුල්මපලිහ විනාශනෝ

සු.සු.46

යවකෂාර: කටුමණ්ඩල කථාවාතෝදරාර්තිකත්
ආමගුලාශමරීකාවප්‍රවිෂදෝෂහර: සර:

ධ.ති.

යවකෂාර කටු, උෂ්ණවියරී, සර ගුණයෙන් යුක්තයි. කථ, වාත,
හෘද්රෝග, පාණ්ඩුරෝග, ග්‍රහණ්රෝග, ප්ලීහා වෘද්ධි, ආතාත,
ගලග්‍රහ, කථජකාස, අශීස්, උදර, ආමගුල, අශ්මරී, මුත්‍ර කෘච්ඡ,
විබන්ධ, ගුලම සහ විෂදෝෂ දුරු කරයි.

සවර්ජිකාකෂාර

සවර්ජිකාකෂාර නාම

- සං සවර්ජිකාකෂාර, සුවර්ජිකා
- හිං සජජී, සජජිධාර
- බං සාවිකෂාර, සාජිමාවි
- ම. සාජිධාර
- ගු. සාජිධාර

පංජාබි සහ සිත්ථු දේශයේ වැවෙන 'ලාතා' නමැති කෂාරයුක්ත
ශාඛයෙන් සවර්ජිකාකෂාර සාදනු ලැබේ.

සවර්ජිකාකෂාර ගුණ

තික්ෂණ්‍යෂණ්‍ය ලසුරුකෂණ කෙල්දී පකතා විදරණ:
දහනෝ දිපනශේක්ෂතා සවර්ජිකෂාරෝ'ගතිසනතිහ:

ව.සු.අ. 27

ශ්‍රේයෝ වහනිසමෝ කෂාරෝ සවර්ජිකායාවගුකපෝ
ගුක්‍රශෙලෂම විබන්ධාශෝගුලම පලිහ විනාශනෝ

ව. සු. අ. 46

සවර්ජිකාකෂාර තික්ෂණයි. උෂ්ණවියරීයි. ලසු, රුක්ෂ, කෙල්දක හා
පාචක ගුණයුක්තයි. ග්‍රහී සහ වූණශෝථ විදරණය කරයි. දහය ඇති
කරයි. දිපනයයි. ෂේදනයයි. කථ, විබන්ධ, අශීස්, ගුල්ම සහ ප්ලීහා වෘද්ධි
නසයි.

චෛකණාකෂාර - ප්‍රස්කර

චෛකණ නාම

- සං. චෛකණ, සෞභාග්‍ය
- හිං. සුභාගා
- බං. සෝභාගා
- ම. ටාංකණබාර
- ගු. ටංකණබාර, බඩියෝබාර
- ඉං. Borax

චෛකණ ගුණ

චෛකණ කපුරුෂණශ්‍රව රුක්ෂසතීක්ෂණශ්‍රව සාරක:
කථවිශේෂණෝ හාදෝ වාතාමයනිෂ්ඨන:
කාස ශ්වාස හර: කාමං ස්වාචරාදිවිෂාපහ:
අග්නිදීපතිකරශ්වාපි හෘශ්මාධ්මානනාශන:
සහි පුරුෂ ජනනෝ බලොයා විවිධව්‍රණසුදන:
පිත්තකෘච්ච සමාබ්‍යාතෝ මුඛගහිප්‍රවතික:

චෛකණ කපු, උෂ්ණවීර්‍ය, රුක්ෂ, තීක්ෂණ, සාරක, කථනි:සාරක
හාදයට හිත, ජඨිරාගනි වචන, ආතීව ඇති කරන බලය, පිත් වචන
ද්‍රව්‍යයකි. වාතරෝග, කාස, ශ්වාස, විස, ආධ්මාන සහ නානා විධ
ව්‍රණ නසයි.

නව්‍යමත - චෛකණ ශීත ගුණ යුක්තයි. මුත්‍රලයි. රජෝනි:සාරක,
ගහීශය සංකෝචක, අමලනාශක, ජීවාණුනාශක, ස්වාතික,
අවසාදක සහ පවනනිවාරක ද්‍රව්‍යයකි. මුඛයෙහි ඇති වන ව්‍රණ සඳහා
චෛකණ වූණිය මී පැණියෙන් මිශ්‍රකර ආලේප කිරීම සුදුසුය. එසේම
චෛකණ වූණිය උණු දියෙහි දිය කර කවලග්‍රහ යෙදීමද හිතයි. ශ්‍රේත
ප්‍රදරයෙහිදී චෛකණ ද්‍රව්‍ය උත්තර වස්ති සඳහා සුදුසුවේ. වත්සනාහ
අලයෙහි විෂ මැරීම සඳහා ද චෛකණ යොදාගනු ලැබේ.

සථික-සිනක්කාරම්

සථික නාම

- සං. සථිකා, තුවරී, කාබ්‍රි, සොරාඡ්ට්ටි
- හිං. චිට්තරී
- බං. චිට්තරී
- ම. චිට්තරී
- ගු. චිට්තරී
- ඉං. Alum

වෙළඳපොළෙහි සුදු සහ රතු වශයෙන් සිනක්කාරම් වර්ග දෙකක් හමුවේ. මුල් අවදියේ මෙය සොරාඡ්ට්ටි දේශයෙන් ලැබුණු හෙයින් සොරාඡ්ට්ටි නමින් හැඳින්විය. බාහිර ප්‍රයෝග සඳහා සිනක්කාරම් ශෝධනය කිරීම අවශ්‍ය නොවේ. අභ්‍යන්තර ප්‍රයෝග සඳහා සිනක්කාරම් යකඩ තාව්වියක දමා ගිනිදී පුපුරු ස්වභාවයකට පත් කරනු ලැබේ. සිනක්කාරම් සත්ව පාතනය කිරීමෙන් ඇලුමිනියම් ලෝහය ලැබේ.

සථික ගුණ

ඊෂ්ඨමලා සමධුරා කෂායා වුණරෝපණි
ශ්විත්‍රාපතා ග්‍රාහිණි ච රුධිර ස්‍රාවරෝධනි
මුඛරෝගහරා කේශා නථා සංකෝචකාරිණි

ස්ථික තරමක් අම්ල, මධුර, කෂාය රසයෙන් යුක්තයි. වුණ රෝපණය කරයි. ග්‍රාහීය, රක්තස්‍රාව වළක්වයි. කෙස්වලට හිතකරයි. ශ්විත්‍ර සහ මුඛරෝග සුව කරයි.

ගුදග්‍රංඨ සහ යෝනිග්‍රංඨ රෝගයන්හිදී සිනක්කාරම් ද්‍රවයෙන් පිටු යෙදීම හිතකරය. නේත්‍රාභිෂන්ද රෝගයන්හිදී සිනක්කාරම් රෝසවතුර සමඟ මිශ්‍ර කර බිංදු 2 - 4 දක්වා ඇසට වත් කිරීමෙන් රත් පැහැය සහ වේදනාව නැති වේ. කක්කල් කැස්ස රෝගයේදී සිහින්ව අඹරාගත් ශුද්ධ සිනක්කාරම් වූණය රක්තිකා 2 - 3 මිපැණි සමඟ මිශ්‍රකර ලේහ කිරීම හිතකර වේ. ශීත ජවරයේදී ශුද්ධ සිනක්කාරම් වූණය රක්තිකා 5 ක් සිනි සමඟ යෙදීම ගුණදායක වේ.

කපුර ශිලාජතු

ආයුර්වේද රස ශාස්ත්‍රය

නාම

- සං. සෞරකාර, සුයම්කාර, කරපුර ශිලාජතු, ශෝක ශිලාජතු
- හිං. කලමීශෝරා, ශෝරා
- ම. සෝරාබාර්
- ගු. සුරෝබාර්
- ඉං Potassium Nitrate

කපුර ශිලාජතු සුදු පැහැති දිලිසෙන සුළු පැති 6 ක් සහිත දිගටි හැඩයේ ස්ථිතිකයකි. මෙහි කාරීය රසයක් පවතී. දිවේ තැබූ කල්හි සිසිල් බවක් දැනේ. කපුර ශිලාජතු ගින්නෙහි දැවේ. එහෙයින් ගිණිකෙළි කර්මාන්තයෙහි ද උපයෝගී කරගනු ලැබේ.

කපුර ශිලාජතු ගුණ

පාණ්ඩුරං සිකතාකාරං කපුරාද්‍යං ශිලාජතු
මුත්‍රකාච්ශ්‍රාශමර්මේහකාමලා පාණ්ඩුනාශනම්
ඵලාතෝයේන සංහින්නං ශුෂ්කං ශුඬ්‍යම් මුප්පෙති තත්
නෛතසා මාරණං සත්ව පාතනං විහිතං බ්‍රුධෙධි:

ර. වූ.

කපුර ශිලාජතු මුත්‍ර කාච්ශ්‍ර, අශ්මරී, ප්‍රමේහ, කාමලා සහ පාණ්ඩුරෝග දුරු කරයි. විදුරු බඳුනක දැමූ සිහින් එන්සාල් වූණියට සතර ගුණයක් ජලය දමා එම දියෙහි කරපුර ශිලාජතු වූණිය බතා පැය 4-6 ක් තබන්න. පසුව බඳුනේ මතුපිට ඇති ජලය වෙන් කර බඳුනක පෙරා ගන්න. එය අවිච්චි වියළා ගැනීමෙන් ශුද්ධ කපුර ශිලාජතු වූණියක් ලැබේ. මෙය ඖෂධ සඳහා සුදුසු වේ. කපුර ශිලාජතු මාරණය හෝ සත්ව පාතනය කිරීම අවශ්‍ය නොවේ.

ගුණ - මුත්‍ර විරේචන, සෝදි ජනන, ශෙලෂ්ම හර හා ශෝථහර ගුණ පවතී.

අධ්‍යය 7 - රත්න, උපරත්න විලෝහ රත්න

මාණික්‍ය

මාණික්‍ය නාම

- නාම. සං. මාණික්‍ය, පද්මරාග, සෞගන්ධික
හිං. මානික
බං. මාණික, වුණි
ම. මාණී
ගු. මාණේක
ඉං. Ruby

බුරුමය, ශ්‍රී ලංකාව, සියම ආදී රටවල මාණික්‍ය ඉල්ලම් ඇත. මාණික්‍ය රත් පැහැතිය, දෙළුම් ඇට හෝ රත් නෙළුම් මල් පැහැයට සමාන වේ. ස්පර්ශයෙන් සනිගබයි, නොබිඳුණු මාණික්‍ය උත්තම සේ සැලකේ. මාණික්‍ය සුය් ග්‍රහයාට හිමි රත්න වර්ගයක් ලෙස සලකනු ලැබේ.

මාණික්‍ය ගුණ

මාණික්‍යං මධුරං සනිගං වෘෂ්‍යං හෘද්‍යං ච දීපනම්
මේධ්‍යං රසායනං බලයං වෘත්තීන්ත ක්‍ෂයාර්තිනුත්

මාණික්‍ය මධුරයි. සනිගබයි. වෘෂ්කරයි. හෘදය ශක්තිමත් කරයි. දීපනයි. මේධ්‍යයි. බලකාරකයි. රසායනයි. වෘත්ත, පිත්ත සහ ක්‍ෂය දුරු කරයි.

නිල් මැණික්

- නාම සං. නීල
හිං. නීලම්
ගු. නීලම්, ශනි
ඉං. Sapphire

ශ්‍රී ලංකාව, කාශ්මීරය, බුරුමය සහ සියලු ආදී රටවල නිල් මැණික් හමු වේ නිල් මැණික් ප්‍රභේද දෙකකි. ඔක්තෝබර් නිල සහ ජල නිල වශයෙනි. ඔක්තෝබර් නිල සහ නිල් පැහැයෙන් අධික වේ. එය ශ්‍රේෂ්ඨ ලෙස සැලකේ. බරිත් සහ පැහැයෙන් අඩු වූයේ ජලනිල වේ. නිල් කැට ඇලුමිනියම් සහ ඔක්සිජන් සංයෝගයකි. අල්පමාත්‍රාවෙන් කොබෝල්ට් එක්වීම නිසා නිල් පැහැය ගනී. ගැඹුරු නිල් පැහැති, පිරිසිදු ස්පර්ශයෙන් සිනිඳු වූ නිල්කැට උත්තම වේ. නිල් කැට සෙනසුරු ග්‍රහයාට හිමි මැණික් ලෙස සැලකේ.

නිල ගුණ

කාසශාස හරං වෘෂ්‍යං ත්‍රිදේශසනං සුදීපනම්
බලයං මේධයං විෂහරං හෘදයං වෛව රසායනම්

නිල් කැට වාජිකරයි. දීපනයයි. බලකාරකයි. මේධයයි. හෘදයයි. විෂහරයි. රසායනයයි. තුන් දොස් නසයි. ශ්වාස, කාස දුරු කරයි.

පුෂ්පරාග

නාම සං. පුෂ්පරාග
හිං. පුබරාජ
ම, ගු. පෝබරාජ
ඉං Topaz

උතුරු ආසියාව සහ බුරුමය පුෂ්පරාග ලැබෙන රටවල් වේ. පුෂ්පරාග ඇලුමිනියම් සහ සිලිකා සංයෝගයකි. පුෂ්පරාග සපුමල් පැහැය ගනී. පිතවර්ණයි. ස්පර්ශයෙන් සනිගඩයි. සිදුරු රහිතයි. පුෂ්පරාග ගුරු ග්‍රහයාට හිමි රත්න වර්ගයක් ලෙස සලකනු ලැබේ.

පුෂ්පරාග ගුණ

පුෂ්පරාගං විෂවෂර්දි කථවාතාගති මාන්‍යානුත්
දහ කුෂංච්‍රශමනං දීපනං ලසු පාවනම්

පුෂ්පරාග දීපනයි. ලසුයි. පාවනයි. විෂ, වමන, කළු, පාන,
අග්නිමාන්ද්‍ය, දාහ සහ කුෂ්ඨ ශමනය කරයි.

ගෝමේද

- නාම- සං. ගෝමේද
හිං. ගෝමේද
ඉං. Cinnamon stone, Hessonite

ගව මේදය හා සමාන වර්ණය ඇති හෙයින් ගෝමේද නමින් හැඳින්වේ.

ගෝමේද: සමරාගත්වාද්ගෝමේදං රත්නමුවානේ

ර.වු.

මෙය රාහු ග්‍රහයාට හිමි රත්නයක් ලෙස සැලකේ. ගෝමුත්‍ර හා සමාන වර්ණය ඇති, ස්පර්ශයෙන් සිනිඳු, සිදුරු නොමැති ගෝමේද උත්තම ලෙස සැලකේ.

ගෝමේද ගුණ

ගෝමේදං කථපිත්තඝනං කෂය පාණ්ඩු කෂයඛාරම්
දීපනං පාවනං රුවං තවං බුද්ධිප්‍රබෝධනම්

ර.වු.

ගෝමේද දීපනයි. පාවනයි. රුවිකරයි. සමට හිතයි. බුද්ධි වර්ධනය කරයි. කළු, පිත්ත, කෂය සහ පාණ්ඩු රෝග දුරු කරයි.

වෛද්‍යයී

- නාම- සං. වෛද්‍යයී, බිඩාලකෂ
හිං. ලහසුනියා
ම. ලසණ්‍යා, මාජාරනේත්‍රී
ඉං. Cat's eye

වෛද්‍යයී පැහැය සහ හැඩය බ්ලූකැමගේ ඇසට සමාන වේ.

එහෙයින් එයට බිඩාලක්ෂ (බෙලාගේ ඇස) නම යෙදී ඇත. අළු පැහැයට හුරු කොළ පැහැය සහිත සුදු පැහැති, සිදුරු රහිත, දිළිසෙන සුළු, මධ්‍යයෙහි නූල් වැනි රේඛා දිස්වෙන වෛරෝඨි ශ්‍රේෂ්ඨ වේ. වෛරෝඨි කේතු ග්‍රහයාට හිමි රත්නයක් ලෙස සැලකේ.

වෛද්‍ය ගුණ

වෛද්‍යං රත්තපිත්තඝනං ප්‍රඥායුබ්ලවධිනම්
පිත්ත ප්‍රධාන රෝගඝනං දීපනං මලමෝචනම්

වෛද්‍යී දීපනයි. සාරකයි. බුද්ධි, ආයුෂ සහ බලය වඩයි.
රත්තපිත්ත සහ පිත්ත ප්‍රධාන රෝග දුරු කරයි.

තාක්ෂරී (මරකත)

නාම- සං. තාක්ෂරී, මරකත
හිං. පනතා
ම. පාව
ඉං. Emerald

මරකත කොළ පැහැතියි. මරකත බුබු ග්‍රහයාට හිමි රත්නයක් ලෙස සලකනු ලැබේ. මෙය සිලිකා, ඇලුමිනියම්, බෙරිලියම් සහ ඔක්සිජන් සංයෝගයකි. කෙසෙල් දළ පැහැති, සිදුරු හෝ බුබුළු රහිත, ස්පර්ශයෙන් සිනිඳු මරකත ප්‍රශස්ත වේ.

තාක්ෂරී ගුණ

භූරවෂර්දි විෂශ්වාස සන්තිපාතාග්නිමාන්ද්‍යානුත්
දුතීමපාණ්ඩු ශෝඨඝනං තාක්ෂරීමෝජෝවිවධිනම්
ර.වු.

මරකත ඕෂ්ඨ වඩයි. ජීවර, වමන, විෂ, ශ්වාස, සන්තිපාත, අග්නිමාන්ද්‍ය පාණ්ඩුරෝග සහ ශෝඨ නසයි.

වප්‍ර

- නාම- සං. වප්‍ර, කුලිඟ, හිරක, හිදුර
හිං. හිරා
ම. හිරා
ගු. හිරෝ
ඉං. Diamond

දියමන්ති ශුක්‍ර ග්‍රහයාට අයත් රත්නයකි.

වප්‍ර වූණ විධි

හිරකං පරිසංතපාං සුධාකෘතේ නිෂේවිතම්
ශතවාරං ප්‍රයතෙන්න කුලථානාං ශාතේ තථා
තතසතු වාපිකං ශුද්ධ සුතේ වූණ්නවමාප්‍රායාත්

ර.මා.

දියමන්ති කැබලි මූෂාවක බහා අගුරු පැහැ ගන්නා තෙක් ගිනි දී එළකිරි, කොල්ලු කෂාය සහ ශුද්ධ රසදිය යන මේ ද්‍රව තුනෙහි සියවර බැගින් බහා නිවා ගැනීමෙන් වූණ සකසා ගනු ලැබේ. ඉන්පසු එය තුනී රෙදිකඩකින් හලාගනු ලැබේ.

වප්‍ර මාරණ විධි

හිරකං රසසින්දුරං ශිලා ගන්ධං ච කාලකම්
කුලථ කථාථ සංපිෂටං ත්‍රිදිනං කෘතගෝලකම්
සංශුෂකං තු ශරාවසථං රුද්ධං ගජපුටේ පචේත්
චතුර්දශපුටේ ථේවං හිරකං මෘතිමාප්‍රායාත්

ර.මා.

ඉහත සඳහන් අයුරින් තනාගත් වප්‍ර සුක්ෂම වූණය, ලෝහ බල්වයක සමභාග රසසින්දුර, ශුද්ධ මනෝශීල, ශුද්ධ හරිතාල සහ ශුද්ධ ගන්ධක සමග දින 3 ක් කොල්ලු කෂායෙන් මර්දන කර ගුලියක් සාදා විශලා ශරාවසංපුට කර සක්‍රිස්ථානය මැටි බැඳ ගජපුටයක් දිය යුතුය. මෙසේ පුට 14 ක් දීමෙන් වප්‍ර හස්ම සකසා ගත හැකි වේ.

රත්න ශෝධන විධි

අම්ලේන වෛ ශුද්ධානි මාණිකාඛයං ජයන්තිකායා:
 ස්වරසේන මොක්තිකම්
 ක්ෂාරේණ සවේණ හි විද්‍රැමංච ගෝද්‍රුග්ධකස්තාක්ෂරිමුපෙති
 ශුද්ධිම්
 ධාන්‍යසයාමෙල: පුෂ්පරාගසා ශුද්ධිං කොලකේ වෛ
 ක්වාථ්‍යමානං හි වජ්‍රම්
 නිලං නිලීපත්‍රජාතෙන රසෙශභ ගෝමේද වෛ
 රෝචනාහිසනපේච
 වෛද්‍යරීං වේද්‍යතමාක්වාථ යුක්තං යාමෙකං වෛ සොදිතං
 ශුද්ධිමේති

ර. ප්‍ර. සු.

මාණිකා දෙහි වැනි අම්ලවර්ගීයක ස්වරසයෙන්ද, මුතු ජයන්ති ස්වරසයෙන්ද, ප්‍රවාල සර්ජකක්ෂාර හෝ යවක්ෂාරවලින්ද මරකත ගවමුත්‍රයෙන් ද, පුෂ්පරාග කාචියෙන් ද, දියමන්ති කොල්ලු කෂායෙන් ද, නිල් කල නිල් අවරිය කොළ යුෂයෙන් ද ගෝමේද ගෝරෝචන දියකර ගත් ජලයෙන් ද, වෛශිරෝචි ත්‍රිඵලා කෂායෙන්ද යාමය බැගින් දෝලායන්ත්‍ර මගින් සොද දීමෙන් ශෝධනය වේ.

රත්න මාරණ විධි

ලකුචද්‍රාවසංපිෂ්ටශීලාග්‍රාමක තාලකේ:
 වජ්‍රං විනා'න්‍යරත්නානි ම්‍රියන්තේ අෂට ප්‍රථම: බද්‍ර
 ර.වු.

ශුද්ධ මන්තේශීල, ශුද්ධ ග්‍රාමක, ශුද්ධ හරිතාල සහ හස්ම කිරීම සඳහා සියුම්ව සකස් කරගත් වූර්ණය ඇඹුල් දොඩම් යුෂින් දින 3 ක් අඹරා වක්‍රිකා කර වියළා ශරාව බඬ කර මැටි බැඳ ගජපුට දෙනු ලැබේ. මෙසේ පුට 8 ක් දීමෙන් දියමන්ති හැර අනෙක් සියලු රත්න වර්ගයන්හි හස්ම සිදු වේ. රත්න හස්ම වන්දිකා රහිත හා ඉතාමත් සුක්ෂ්ම වූර්ණයක් විය යුතුය.

උපරන්ත

රාජාවතී

නාම- සං. රාජාවතී, නිලාශමා

ඉං. Lapis Lazule

රාජාවතී මධ්‍ය ආසියාවෙහි උපදී. නිල් පැහැති, බැති පිරිසිදු මෙන්ම දීප්තිමත්, ඇතුළත ගල් සහිත නොවූ රාජාවතී ප්‍රශස්ත වේ.

රාජාවතී ගුණ

ප්‍රමේහක්‍ෂයදුතීමපාණ්ඩුශෙලෂමානිලාපන:

දීපන: පාවනෝ වෘෂ්‍යා රාජාවතී රසායන:

ර. වු.

රාජාවතී දීපනයි. පාවනයි. වෘෂ්‍යයි. රසායනයි. එසේම ප්‍රමේහ, ක්‍ෂය, අශීප්, පාණ්ඩුරෝග, කළු සහ වාත නසයි.

යුනාතී මත - ශෝධනය කරන ලද රාජාවතී ශීතයි. ග්‍රාහීය. හෘදයයි. රක්තශෝධකයි. ආතීවජනනයි. බාහ්‍ය ප්‍රයෝග වශයෙන් ලේබනයි. රූක්‍ෂයි. රාජාවතී උන්මාද, නේත්‍රාභිෂ්‍යඤ චීරගෙ, උපදංශ ආදී රෝග සඳහා ගුණයි.

රාජාවතී ශෝධන

ගෝමුත්‍රේණාථ ක්‍ෂාරරෙශව තථාඅමෛල: සෙවදිනා: බලු
ත්‍රිවාරේණ විශුද්‍යනති රාජාවතීදිධාතව:

ගෝමුත්‍ර, ක්‍ෂාර සහ ඇමුල් වර්ගයන්හි ස්වරසයෙන් එක් ප්‍රහරය බැගින් දෝලායන්ත්‍රයෙහි සෙවද දීමෙන් රාජාවතී ශෝධනය වේ.

රාජාවතී මාණ

ආයුර්වේද රස මාස්තූලය

ආයුර්වේදායුක්තෝ රාජාවතී විමර්ශනා
සජ්ජනාං හි පුටිතෝ රාජාවතී මාතෝ හවෙත්

ර. පු.

ශුද්ධ රාජාවතී සහ ශුද්ධ ගන්ධක සමභාවය හෙත කිකිරිදිය
ස්වරසින් අඟුරා වක්‍රිකා කර ගජපුටයක් දිය යුතුය. මෙසේ පුට
සතක් දීමෙන් රාජාවතී හස්ම වේ.

අධික්

නාම. හි. අධික්
ඉං. Agate
සිං. අගස්ති

මෙය පැහැපත් විදුරු වැනි ගල් විශේෂයකි. විවිධ වර්ණවලින්
පවතී. රක්ත වර්ණ අගස්ති උත්තම ලෙස සැලකේ. අගස්ති පිෂ්ටි
හෝ හස්ම ලෙස ඖෂධ සඳහා යොදනු ලැබේ.

අගස්ති ගුණ

ශීතෝ රුක්ෂශ්විතා දෝෂේෂු හීතෝ
රක්තසාමගි දධිකාරී අවිජානාමි
හේමා සාතං සාධිතෝතිව වාමා
ශුක්ෂණා ශෝණා ශමාතේ තෝණාකිකා

සි. හෙ. ම. මාලා

අගස්ති ශීත වියද්ධි. රුක්ෂයි. රක්තස්මිහනයි. දත් ශක්තිමත්
කායි. මානසික රෝග සඳහා ගුණ ලබාදේ. අගස්ති පිෂ්ටි ස්වර්ණ
හස්ම සමග මිශ්‍රකර යෙදීමෙන් වාමා ගුණ ඇති වේ.

ස්ඵටික

- නාම- සං. ස්ඵටික, ශිවරත්න
හිං. ස්ඵටික
ම. කාවමණි
ගු. එටක, බිලෝර
ඉං. Rock Crystal, Pebal

ස්ඵටික ඡටිකෝණ යුක්ත වේ. විදුරු මත ඇතිල්ලීමෙන් විදුරු කැපිය හැකි වේ. සුදු පැහැතියි. ඇතැම් විට වෙනත් වර්ණ මිශ්‍ර වූ ස්ඵටික ද දැකිය හැක.

ස්ඵටික ගුණ

ස්ඵටිකෝ මධුරෝ බලාසතුෂාර සම ශීතල:
රක්ත පිත්තප්‍රශමනෝ ජූර දාහාදිනාශන:

ර.ක.

ස්ඵටික මධුරයි. බලකාරකයි. ඉතා ශීතලයි. රත්පිත්, ජීවර, දාහ ආදිය නසයි.

ස්ඵටික හස්ම හෝ පිෂ්ටි ලෙස උපයෝග කරනු ලැබේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 2 - 4

සූර්‍යස්තීකාන්ත

- නාම- සං. සූර්‍යස්තීකාන්ත, අග්නිගනි
හිං. සූර්‍යස්තීකාන්ත මණි
ම. සූර්‍යස්තීකාන්ත මණි
ඉං. Sun Stone

සූර්‍යස්තීකාන්ත ස්ඵටික හා සමාන උපරත්නයකි.

සුයර්කාන්ත ගුණ

රවිකාන්තෝ හවේද්‍යෂණෝ නිම්ලශ්ව රසායනා
වාතශෛෂමහරෝ මේධො ධාරණාද්‍රවිකුෂ්ටදා

ආ. ප්‍ර.

සුයර්කාන්ත උෂ්ණවීර්යයි. මේධයි. රසායනයි. සිරුරෙහි
දුර්වලත් සුයර් ප්‍රසන්න වේ. වාත කළු නාශකයි.

සුයර්කාන්ත හස්ම හෝ පිෂ්ටි ලෙස උපයෝගී කරනු ලැබේ.

චන්ද්‍රකාන්ත

නාම- සං. චන්ද්‍රකාන්ත

සිං. පුනක්කන්

ඉං. Moon Stone

මෙය ඉන්ද්‍රියාවේ ඇතැම් පෙදෙස්වල ගෝදන්තා නමින්
ව්‍යවහාර වේ. ස්ථිටික හා සමාන උපරත්නයකි.

චන්ද්‍රකාන්ත ගුණ

චන්ද්‍රකාන්තෝති ශිශිරා සනිඟ්‍ධා පිත්තාපහා පරම්
රක්තපිත්ත ප්‍රශමනෝ හෘදො දහ ජීරාපහා

ර. මා.

චන්ද්‍රකාන්ත ශීත වීර්යයි. සනිඟ්‍ධයි. හෘදයි. දහ, පිත්තවිකාර,
ජීවර සහ රක්තපිත්ත ශමනය කරයි.

ටූර්මාලින්

නාම- සං. ටූර්මාලින්

හිං. තුරමුරි

සිං. තෝරමල්ලි

ම. තුරමලි, තෝරමලි

ඉ. තරමරි

ඉං. Tourmaline.

වත්දලතා සමරසේකර

රස හෘදය තන්ත්‍ර ග්‍රන්ථයෙහි වෛක්‍යාන්ත වලින් ලෝහ සදෘශ සත්වයක් වෙන් කළ හැකි බැව් දැක්වේ.

"පතති වෛ සත්වම් අහ්‍ර වෛක්‍යාන්ත කාන්ත ප්‍රභෘතීනාං තත්‍ර ලෝහනිහම්"

වෛක්‍යාන්ත ලක්ෂණ සහ හේද

අභ්‍යාප්‍රශ්වාෂට ඵලක: ඡටිකෝණෝ මසාණෝ ගුරු:
ශ්‍වෙතෝ රක්තශ්ව පිතශ්ව නීල: පාරාවතවෂ් ටි:
ශ්‍යාමල: කෘෂ්ණවණ්ශෝ කඤ්චර: සප්තධා සමාත:
ශුද්ධ මිශ්‍රිතවණ්ශෝ ශ්ව යුක්තෝ වෛක්‍යාන්ත උච්චතෝ

ර. වූ.

වෛක්‍යාන්ත පැති අටක් සහ දාර අටක් සහිත සය කොන්, බැටිනි ද්‍රව්‍යයකි. සුදු, රතු, කහ, නිල්, අළු, කළු ආදී වර්ණ වලින් ද මිශ්‍රිත වර්ණයෙන් ද දැකිය හැකි වේ. මේ අතරින් ඖෂධ සඳහා යොදාගත යුතු වනුයේ කළු පැහැති වෛක්‍යාන්තයි.

වෛක්‍යාන්ත ශෝධන මාර්ග

කුලකුචාචසංසිතෝ වෛක්‍යාන්ත: පරිශුද්ධාති
ම්‍රියතේ'ඡට පුටෙට්ඨිකුනික්කුද්ව මර්දිත:

වෛක්‍යාන්ත කොල්ලු කෂාය සමඟ දෝලායන්ත්‍රයෙහි එක් යාමයක් කැමිබීමෙන් ශෝධනය වේ. වෛක්‍යාන්ත සමභාග ශුද්ධ ගණක හා එක්කර දෙහි යුෂින් අඹරමින් අටවරක් අර්ධ ගජපුට දීමෙන් හස්ම වේ.

වෛක්‍යාන්ත ගුණ

වෛක්‍යාන්තයානු ත්‍රිදෝෂහන: ඡප්‍රසෝ දේහ දැඩියකාත්
පාණ්ඩුදර ජලර ශ්වාස කාසයකෂම ප්‍රමේහනුත්

ආ. ප්‍ර.

ආයුර්වේද රක්ෂක ආයතනය
වෛකුණාත්ත තුන්දොස් නසයි. ඡවිරසයෙන් යුක්තයි. දේහය
ශක්තිමත් කරයි. පාණ්ඩු රෝග, උදර රෝග, ජීවර, ශ්වාස, කාස,
රාජයක්ෂම සහ ප්‍රමේහ දුරු කරයි.

කහරුබා (අම්බර)

නාම- සං. තෘණකාන්ත මණි, තෘණකාන්ත
ගු. කේරබෝ
ම. කේරවා, කහරෝබා
ඉං. Amber

කහරුබා කහ පැහැතියි. දුම්මල විශේෂයකි.

කහරුබා ගුණ

තරමක් ශීත ගුණයෙන් යුතුයි. රුක්ෂයි. සිතට සතුට දනවයි.
හෘදය, අන්ත්‍ර සහ ආමාශය ශක්තිමත් කරයි. සංග්‍රාහීය.
රක්තස්තම්භනයි. හෘදය දුර්වලතා, හෘද කම්ප, රක්තජීවින,
රක්තාතිසාර, රක්තාශීස්, රක්තප්‍රදර සහ උරුක්ෂන සඳහා තනිව හෝ
වෙනත් ඖෂධ සමඟ යෙදීමෙන් ගුණ දේ. සදාචාරයන්හි ලේ
ගැලීම නවත්වයි. එම තුවාල වියළවයි.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2

අම්බර හස්ම කිරීමෙන් ව්‍යවහාරයේ නොමැත. රෝසමල් අක්කිය
හෝ වන්දනාදී අක්කිය සමඟ පිෂ්ටි තනා විකිත්සාවේදී උපයෝගී
කරගනු ලැබේ.

රත්නප්‍රධාන යෝගයක් - ජවාහර මෝහරා

- ද්‍රව්‍ය - මාණික්‍ය පිෂ්ටි තෝලා 2
මරකත පිෂ්ටි තෝලා 2
නිල් මැණික් පිෂ්ටි තෝලා 2
මුක්තා පිෂ්ටි තෝලා 2
හජිරුල් යහුද් තෝලා 4
අම්බර පිෂ්ටි තෝලා 4
රිදීපත්‍ර තෝලා 2
රත්රන් පත්‍ර තෝලා 1
පොල් වූණිය තෝලා 4
අත්‍ර හස්ම තෝලා 1
මාග ශාඛා හස්ම තෝලා 4
ඇත් දත් හස්ම තෝලා 2

සියලුම පිෂ්ටි වර්ග ගල් බල්වයක ඉතා සියුම්ව අඹරා ශෝධිත රත්රන් හා ශෝධිත රිදී පත්‍ර එකතු කරමින් හොඳින් වූණිකර රෝස වතුර එකතු කරමින් දින හතක් අඹරා ගන්න. අටවැනි දින අම්බර පිෂ්ටි එකතු කර රෝස වතුරින් දිනක් අඹරා රත්තිකා 1 ප්‍රමාණ ගුලි තනා පවතේ වියළා ගන්න.

ගුණ - හෘදය සහ මොළය ශක්තිමත් කරයි. හෘද් ගැස්ම, නාඩි දුබල බව, නාඩි අක්‍රමිකතා, අතිසෞඛ්‍ය, හෘදය දුබල බව නිසා ඇතිවන හතිය සහ ශ්වාසය මානසික දුබලතා, හුම, සිහිමද බව ආදී රෝගාවස්ථා සඳහා උසස් ඖෂධයකි.

අධ්‍යය 8 - රස යෝග

(1) අග්නිකුමාර රස

පාරදංච විෂං ගන්ධං ධ්වනිණං සමභාගතා:
මරිවාදානුභාගා: සපුර්දෙව්‍ය දෙව්‍ය ශ්වකවරාටයෝ:
පක්ව ජමබිරච්ඡෙතීභිං රසෙස: සපා විභාවයේත්
ගුඤ්ජාදවයමිතෝ දේයෝ රසෝ භ්‍යග්නි කුමාරක:
කථවාත සමුද්භූත මජ්ඣේ ගුලමේව ච
ගුලමං තථා විධං චෛව හන්ති මන්‍යාග්නිමේව ච

ශුද්ධ පාරද, ශුද්ධ ගන්ධක භාග 1 බැගින් ගෙන කජ්ජලී කර එහි
ශුද්ධ වච්චනාවි, ශුද්ධ පුස්කර භාග 1 බැගින් ගම්මිරිස් වූර්ණය භාග
8, ශංඛ සහ වරාට භස්ම භාග 2 බැගින් එක්කර ඇඹුල් දොඩම් යුෂ
හෝ දෙහි යුෂින් 7 වරක් භාවනා දෙන්න. පසුව රක්තිකා 2 ප්‍රමාණ
ගුලි තනා පවතේ වියළා වීදුරු බඳුනක අසුරා තබන්න.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2 උදේ සවස දෙවැනි යුෂ, මීපැණි සමග

ගුණ - කථ, වාතජ අජීණ, උදර ගුල, ගුල්ම, අග්නිමාන්‍ය දුරු
කරයි.

(2) අග්නිකුණ්ඩි වර්

ශුද්ධං සුතං විෂං ගන්ධමජමෝදං එලත්‍රිකම්
සර්ජ්කාරං යවකාරං වහ්නි සෛඤ්ඤවජ්ජරකම්
සොවච්චං විඛඛානි සාමුද්‍රං තුෂ්‍යණං විඛම්
විෂමුෂටිං සවිසමාං ජමබිරාමෙල්න මද්දේත්
මරිවාහාං වරිං බාදේ දවහ්නි මාන්‍යප්‍රශානනයේ

ශුද්ධ පාරද, ශුද්ධ ගණක, ශුද්ධ වචනාවි, අසමෝදගම්, අරභ, බුළු, නෙල්ලි, සර්පිකාර, යවකාර, රත්තිවුල් මුල්, සවිද, පුළු, සුදුරු, සුවස ලුණු, බලල් ලුණු, දිය ලුණු, ඉඟුරු, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, නවසාරම් හාග 1 බැගින් ද ශුද්ධ ගොඩකදුරු වූර්ණ සියල්ල බරට ගෙන, පළමුව ශුද්ධ පාරද සහ ගණකයෙන් කප්පලි තනා එයට සියලු ද්‍රව්‍යයන්හි වූර්ණ මිශ්‍ර කර ඇඹුල් දොඩම් හෝ දෙති යුමිත් අඹරා ගම්මිරිස් ඇට ප්‍රමාණ ගුලි තනා පවතේ වියළා විදුරු බඳුනක අසුරා තබන්න.

මාත්‍රා- ගුලි 1-2 මෝරු සමඟ රෝගාවස්ථාවට අනුකූල පරිදි ගුණ - ගින්න වැඩේ. ආහාර හොඳින් පැසවයි. අග්නිමාන්ද්‍ය, අජිණ, උදරවේදනා, ආධිමාන නසයි.

(3) අජිණාරි රස

ශුද්ධ. සුත. ගණක. ව විත්ත. පලසංමිතම් හරිතකී ව අවිපලා ත්‍රිකපු ත්‍රිපලං සමානම් සොවච්චං ව සිකුකුං පාචග්දේයං පලත්‍රයම් ඡවිච්චා විජයා දේයා මද්දේනනිමුක්කද්‍රවෙ: භාවනා: සප්ත දාතව්‍යා සම්මධෝ පුන: පුන: අජිණාරිරසං ප්‍රෝක්තා: සද්‍යො දීපන පාචන: හක්‍ෂයේද්විගුණං හක්‍ෂයං පාචයේත් සාරයේද්වි

ශුද්ධ පාරද, ශුද්ධ ගණක, ශුද්ධ රත්තිවුල් මුල් පලම් 1 බැගින් අරභ වූර්ණ පලම් 1, ඉඟුරු, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, සුවස ලුණු සහ සහිද ලුණු පලම් 3 බැගින්, කංසා වූර්ණ පලම් 6 ගෙන පළමුව පාරද ගණක එක්කර කප්පලි තනා එහි අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි ඉතා සියුම් වූර්ණය එක්කර දෙති යුමයෙන් භාවනා 7 ක් දී අඹරා රක්තිකා 2 ගුලි පවතේ වියළා අසුරා තබා ගත යුතුය.

මාත්‍රා - ගුලි 2 - 4
අනුපාත - ජලය හෝ මෝරු
ගුණ - දීපනය. පාචනය. බඩගින්න වැඩි කරයි. ආහාර හොඳින් පැසවයි.

(4) අතීසාරහරී වර්

දරදං විජයාං බිලවං ජාතිපත්‍රිං ලවණකම්
 ධනකණාතිවිෂේ මෝවරසං බදිරසාරකම්
 ශුණ්ධිං ජාතිඵලං වජ්‍රං ශත පුෂ්පාර සෛර්දිනම්
 මද්‍යිත්වා වරි කායභී ගුඤ්ජා ත්‍රිතයසංමිතා
 දේශා සචාතිසාරේෂු හානිසාරහරී සමාතා

ශුද්ධ සාදිලිංගම්, ශුද්ධ කංසා, බෙලි, වසාවාසි, කරාබුනැටි, ශුද්ධ පුස්කර, අතිවිඛයන්, මෝවරස (ඉඹුල් මැලියම්) කිහිරිය, වියළි ඉඟුරු සාදික්කා, කපුරු සමභාගව ගෙන වූර්ණය ශත පුෂ්ප තම්බාගත් දියෙන් දිනක් අඟුරා රක්තිකා 3 ගුලිකර පවනේ වියළා ගන්න.

මාත්‍රා - ගුලි 2 - 3

අනුපාත - සිසිල් දිය, මෝරු, දෙළුම් යුෂ ආදිය සමඟ

ගුණ - සියලු අතීසාර නසයි.

(5) අශවකඤ්චුකී රස

පාරදං ධංකණං ගන්ධං විෂං ව්‍යාෂං ඵලත්‍රයම්
 තාලකං ව සමං සවේජීයපාලං සමාංශකම්
 මද්‍යේත් හාඩානිරේණ හොකවිංශද්දිනාවධි
 ද්විගුංජාං වරිකාං කෘත්වා ඡායායාං ශෝෂයේද්බ්‍රධා
 අශ්වාරෝහී රසෝ දේයෝ ජවරෝ ශ්වාසේ විබන්ධකේ

ශුද්ධ පාරද, ශුද්ධ ගන්ධක, ශුද්ධ පුස්කර, ශුද්ධ වච්චනාවි, ඉඟුරු, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, අරළු, බුළු, නෙල්ලි, ශුද්ධ හරිතාල හෝ මාණික්‍ය රස හාග 1 බැගින් ද ශුද්ධ ජයපාල හාග 11 ක් ද ගත යුතුය. පළමුව පාරද සහ ගන්ධක කප්පලි කර අනෙක් ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වූර්ණය සමඟ මිශ්‍ර කර කීකිරිදිය ස්වරසයෙන් මර්දනය කරමින් 21 දිනක් භාවනා දී රක්තිකා 2 ගුලි තනා පවනේ වියළා ගත යුතුය.

මාත්‍රා - ගුලි 1 - 2 දක්වා

අනුපාත - අමු ඉඟුරු ස්වරස හෝ ජලය

ගුණ - ජීවර, උදර රෝග, ශ්වාස, විබ්ධ ආදී රෝගයන්හිදී
විරේචන යෙදීමේ අවශ්‍යතා ඇති වූ කල්හි මෙය ප්‍රයෝග කළ
හැකි වේ.

(6) ආරෝග්‍යවධිනී ගුටිකා

රස ගන්ධක ලෝහාහුශුලබ හස්ම සමාංශකම්
ත්‍රිඵලා භිගුණා ප්‍රෝක්තා ත්‍රිගුණං ච ශිලාජතූ
චතුර්ගුණං පුරං ශුද්ධං චිත්‍රමූලංච තත්සමම්
තික්තා සවීසමා ඥෙයා සවීං සංවූණ්‍ය යත්තතා
නිම්බවාක්‍ෂදලාමෙහා නිමීදියේ දිව සත්‍රයම්
තතඤ චටිකා කායරී ත්‍රිගුඤ්ජා ඵලමානතා
මණ්ඩලං සේවිතා සෛෂා හනති ශෝථානශේෂතා
ජිණ් ජීවරං යකාද්වාදධිං පලිහවාදධිං ජලෝදරම්
පාචනී දිපනී පථ්‍යා හාද්‍යා මේදෝවිනාශිනී
මලශුද්ධිකාරී නිත්‍යං දුර්ධිං කෞත්‍රචරිනී
ආරෝග්‍යවධිනී නාමිනා ගුටිකෝයං ප්‍රකීර්තිතා

ර. ර. සමු.

ශුද්ධ රසදිය, ශුද්ධ ගන්ධක, ලෝහ හස්ම, අහ්‍රක හස්ම හා තාමු
හස්ම භාග 1 බැගින් අරළු, බුළු, නෙල්ලි භාග 2 බැගින් ශුද්ධ
ශිලාජතූ භාග 3 ශුද්ධ ගුගුල් ශුද්ධ රත්නිපුල් මුල් භාග 4 බැගින්
කටුකරෝසන භාග 22 ගෙන පළමුව රසදිය ගන්ධක කජ්ජලී කර
අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වූරණය එයට මිශ්‍ර කරන්න. ශුද්ධ ගුගුල්
කොහොඹ කොළ ස්වරසයෙහි පැය 6 ක් පොඟවා හොඳින් දියකර
පෙරා අනෙකුත් ද්‍රව්‍ය සමඟ මිශ්‍රකර කොහොඹ පත්‍ර ස්වරසයෙන්
දින 3 ක් භාවනා දී අඹරා රක්තිකා 3 ගුලි තනා පවතේ විශ්ලා
ගන්න. මෙය වූරණ ස්වරූපයෙන්ද යෙදිය හැකිවේ.

මාත්‍රා - ගුලි 1 - 2 (රක්තිකා 3 - 6)

ආයුර්වේද රස ශාස්ත්‍රය

රෝගයට සුදුසු පරිදි ජලය, කිරි, පුනණ්ඩා කෂාය, දශමුල කෂාය හෝ මුත්‍රල කෂාය වර්ග සමඟ.

ගුණ - ආරෝග්‍ය වධීනී උත්තම පාචන ඖෂධයකි. දීපනයි. ප්‍රොතස් ශෝධනය කරයි. හෘදය ශක්තිමත් කරයි. මේදහරයි. මල ශුද්ධිය ඇති කරයි. යකාත්, පලිහා, වස්ති, වෘක්ක, ගර්භාශය, අන්ත්‍ර, හෘදය ආදී ශරීරයේ අන්‍යන්තර අවයවයන්හි ශෝථ, ජලෝදර, ජිණිජීවර සහ පාණ්ඩු රෝග සඳහා ගුණ ලබාදේ. සවාංග ශෝථ සහ ජලෝදරාදී උදර රෝග සඳහා එළකිරි හෝ එළකිරි සමඟ යෙදිය යුතු වේ. යකාත් වෘද්ධිය නිසා ඇතිවන ශෝථ රෝගයේදී පුනණ්ඩාශයක කොප් සමඟ ගුණය. ජිණිප්‍රප්ප්‍රසධරා කලාශෝථයේදී ආරෝග්‍යවධී නී ගුටිකා සමඟ ශෘංඛා හස්ම එක්කර දීම සුදුසු වේ. මේදස අඩු කිරීම සඳහා ශාරඛාධරයෙහි දැක්වෙන මංජිෂ්ටාදී කොප් අනුපාතයෙන් දීම සුදුසු වේ. මෙහිදී එළකිරි පථ්‍ය වේ.

(7) කස්තුරි හෙරව් රස

හිඩුලංචකණං කෂෙවඩං ජාතිකෝෂථලේ තථා
මරිචං පිප්පලී චෛව කස්තුරිං සනසාරකම්
නාගවලලී දලරසෙර්දිනමේකං විමදියේත්
ගුඤ්ජාමිතාං වට්ටිං දද්‍යාත් සන්නිපාතේ සුදුරුණේ
කථවාතාධිකේ ඛ්‍යාතා කස්තුරිහෙරවෝ රසා
(හෙ. රත්. ජුරාධිකාර)

ශුද්ධ සාදිලිංගම්, ශුද්ධ පුස්කර, ශුද්ධ වච්චනාවි, ශුද්ධ ජයපාල, සාදික්කා, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, කස්තුරි, කපුරු සමඟාග ගෙන සියුම්ව වූණ් කර බුලත් යුමින් දිනක් අඹරා රක්තිකා 1 ප්‍රමාණ ගුලි තනා පවන් විසළා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - ගුලි 1 බැගින් බුලත් ඉස්ම, මිපැණි සමඟ

ගුණ - වාත ජුර, කථ ජුර, වාත කථ ප්‍රධාන සන්නිපාත ජුර, සන්නිපාත ජවරයෙහිදී අධිකව දහඩිය දමා සිරුර ශීත වීම, අත් පා

සිත විම, නාඩි මන්ද විම, හා ප්‍රලාපය ඇති විටදී ද මෙය ඉතා සුදුසු වේ.

මෙම යෝගයෙහි ශුද්ධ වච්චනාවී වෙනුවට ශුද්ධ ගොඩකදුරු සහ අම්බර භාග 1 බැගින් යොදා සකසා ගත් කල්හි නාඩි දුබලතා හෘදය දුබලතා සහ වාත රෝග සඳහා විශේෂයෙන් ගුණ ලබා දේ. එමෙන්ම වාජිකර ගුණ යුක්ත වේ.

(8) කාම දුධා රස

විශෝධිතං ගවාං දුග්ගෙඛිචයේත් සංචිතං ගෞරිකම්
ධාත්‍රී ඵල රසෙසෙසමයශේකවිංශද්දිනාවධි
සකං ගුඩුවිකෝද්භූතං ශුෂ්ක වූර්ණිකාතේ කෂිපේත්
සිතාං සවිසමාං දත්තවා මාෂමාත්‍රං තු හකෂයේත්
ශීතතෝයානුපාතේන රසෙ කාමදුධාහිධි:
රක්තපිත්තං තෘෂාං දාහං හ්‍රමං මූවජ්ජාං ච නාශයේත්

එළකිරි වලින් ශෝධනය කරගත් ස්වර්ණ ගෞරික තෙල්ලි යුෂින් භාවනා 21 දී වියළා වූර්ණ කර එයට සමභාගව රසකිඳු පිටි ගෙන එම දෙවගයට සමානව සීනි මිශ්‍රකර පැය 3 ක් එසේම අඹරා විදුරු බඳුනක අසුරා තබන්න. මෙය කාමදුධාරස නම් වේ.

මාත්‍රා - මාශ 1 - 2

අනුපාත - සිසිල් දිය, හාල්පානුදිය හෝ වැද්දුනාදී අකියයි.

ගුණ - මෙම ඖෂධය සේවනයෙන් රත්පිත්, පිපාස, දාහ, හ්‍රම සහ මූවජ්ජා අදි පිත්ත ප්‍රධාන රෝග දුරු වේ.

(9) කාමලාහර රස

පලං රසං පලං ගන්ධං ත්‍රිඵලාකුඩවං තථා
සාර්ජිකාරං යවකාරං නරසාරං තපෙච්චව
ප්‍රත්‍යෙකං අභිපලං දත්තවා දිනමේකං විමදියේත්
කාමලාහර ඉත්‍යෙෂ තක්‍රෙණ පරිශීලිත:
පාචන: සාරක: ප්‍රොක්ත: කාමලාගදනාශන:

ශුද්ධ රසදිය හා ශුද්ධ ගන්ධක තෝලා 4 බැගින් ගෙන කජ්ජලී කර එයට ශුද්ධ ස්වර්ජකාර තෝලා 8, යවකාර තෝලා 8 සහ ධමරයන්ත්‍රය මගින් උඛ්ඛිපාතනය කරන ලද නවසාරම් තෝලා 8, ඉතා සියුම්ව සකසා ගත් ත්‍රිඵලා වූණ් තෝලා 16 මිශ්‍රකර එක් දිනක් අඹරා විදුරු බෝතලයක අසුරා තැබිය යුතු වේ.

මාත්‍රා - මාශ 1

අනුපාත - වෙඬරු / බටර්

ගුණ - පාවනයි. සාරක ගුණය පවතී. කාමලා රෝගය දුරු කරයි.

(10) කාලාරි රස

ත්‍රිශාණං පාරදං චෛව ගන්ධකං ටංකපඤ්චකම්
ත්‍රිශාණං වත්සනාහං ච පිප්පලී දශ ශාණිකා
ලවංගං ච චතුූ ශාණං ත්‍රිශාණං කනකාභයම්
ටංකණං වහ්නිශාණං ච පඤ්ච ජාතිඵලාත් කෂිපේත්
මරිචං පඤ්චශාණං ස්වාදාකලලං ච ත්‍රි ශාණකම්
කරීරාදිකතිර්ගුණ්ඩි ස්වරසෙර්දිවසත්‍රයම්
කාලාරිභාවිතෝ'යං ස්වාත් සවිචර විනාශනා

ශුද්ධ රසදිය භාග 3, ශුද්ධ ගන්ධක භාග 3, ශුද්ධ වච්චනාවි භාග 3, තිප්පලි භාග 10, කරාබුනැටි භාග 4, ශුද්ධ අත්තන බීජ භාග 3, පුස්කර අලු භාග 3, සාදික්කා භාග 5, කළු ගම්මිරිස් භාග 5, සහ ආකාරකර්ම භාග 3 ක් කිරාගන්න.

පළමුව රස, ගන්ධක දෙක කජ්ජලීකර අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්ගේ සියුම් වූර්ණය කජ්ජලියට මිශ්‍රකර උණගොබ යුෂ, නික කොළ යුධ සහ අමු ඉඟුරු යුෂින් දින 3 බැගින් අඹරා රක්තිකා 2 ගුලි තනාගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - ගුලි 2

අනුපාත - අමු ඉඟුරු යුෂ, මදුරුතලා කොළ යුෂ,

ගුණ - වාත ජීවර, කළු ජීවර, වාත කළාධික සන්නිපාත ජීවර රෝග සඳහා යෙදේ.

(11) කාස කවීරී වටිකා

රස: කෘෂ්ණා'භයා කවිකෘතං වාසා භාර්ගි ක්‍රමෝත්තරම්
තත්සමං බාදිරං සාරං බබ්‍රූලක්වාථ භාවිතම්
ඒකවිංශතිවාරාංශෙ මධුනා'ක්ෂමිතා වටී
කාසං ශ්වාසං ක්ෂයං හික්කාං හනනාශා කාසකර්තරී

රස සින්දූර 1
තිප්පිලි භාග 2
අරළු භාග 3
බුළු භාග 4
ආඩතෝඩා භාග 5
කිකිරිදිය භාග 6
සියල්ල බරට රත්කිරිය

රස සින්දූර සියුම්ව අඹරා අනෙකුත් ද්‍රව්‍ය සියුම්ව වූණකර හලා
සියල්ල මිශ්‍රකර බබ්‍රූල පොතු ක්වාථයෙන් 21 වරක් භාවනා දී
වියළා නැවත සිහින්ව අඹරා මීපැණි මිශ්‍රකර රක්තිකා 2 ගුලි
තනාගත යුතුය.

මාත්‍රා - රක්තිකා 2 - 4
අනුපාත - මීපැණි
ගුණ - කාස, ශ්වාස, හික්කා නසයි.

(12) කෘමිකුධාර රස

රසං ගන්ධං විඛංගං ච රාමයේන්ද්‍රියවෞ වචාම්
කම්පිලලකං කුබේරාක්ෂං පාලාශං බීජමේව ච
ද්‍රවිමාඛග්නිත්වවාං පුගං නාඩිහිඛං රසෝනකම්
සොවච්චං සමාංශංව යවානීසත්ව සංයුතම්
කුමාරිසාරසේනාථ ත්‍රිවාරං භාවයේත්තනා:
මාෂමාත්‍රං සමාදාය මුස්තාක්වාථෙත හක්ෂයේත්
රස: කෘමිකුධාරෝ'යං හනාත් සවොදරත්‍රිමිත්

අපගේ මුල් අරමුණ වන්නේ සමහරුන්ගේ සේවා තනාගත් කපීරලිය
සහ අනෙකුත් පොදුකාර්යයන්, කෙලිඳුතල්, වදකන, කම්පිල්ල,
කපුරු, ආදිය, කැල ඇට, දෙරම් මුල් පොතු, පුවක්
සහ අනෙකුත් ස්ථාන, සුවස ලුණු, අසමෝදගම් සමහරුන්ගේ
සුවස සහ සාගත් පුණ්ණ මිශ්‍රකර කෝමාරිකා ස්වරසයෙන් භාවනා
3 ක් දී කෙරිනා 3 මැදි සාදා පවතේ වියළා ගත යුතුය.

පාත්‍ර - 2 - 4

දෙවන - කළාදුරා කොටය සමග

ආයතන - කළාදුරා සමාජය සමය
 අංක - මෙම පාඨය දින 21 සේවනයෙන් සියලු ආකාරයේ
 දැනගත ක්‍රීම් නැසේ.

(13) **චතුර්භූත රස**

මහාසූතසංඝාතො දේවා භාග්ගෙකං හේමභසම ච
 ඩිලා කස්තුරිකා කාලං කන්තාරසවිමර්දිනම්
 ථරණ්ඩපත්තෙරාවේෂ්ටං ධාන්තගහේ දිනත්රයම්
 සංඝාතං තන උද්ධාතං සචිරෝගේෂු යෝජයේත්
 ථතදරසායනවරං ත්‍රිඵලාමධුමර්දිනම්
 අපස්මාරේ ථිවරේ කාසේ යෝජයං මන්දානලේ කෂයේ
 භක්ඛාපාදා ශිරා කමොප පක්ඛසානේ විශේෂතා

ରଥ ଶିକ୍ଷକର ଗାଥା 2

କୃଷି ପଦ୍ମ ।

ඉදා වනෝච්චි ।

ಪಟ್ಟಕ್ಕುರಿ ।

മുഹ്ല രാജകുടുംബം ।

පියල්ල කෝමාරිකා ස්වරසයෙන් දින 3 ක් අඟිරා ගුලි කර වියළා එබරා පත්‍රවල ඔතා වී මධ්‍යයෙහි දින 3 ක් තබන්න. සිවුවන දිනයෙහි මාංශය ගෙන එබරා පත්‍ර ඉවත් කර බල්වයන්ත්‍රයේ දමා දිනක් අඟරා වීදුරු බඳුනක අඹුරා තබන්න.

මාත්‍රාව - රත්තිකා 1

අනුපාත - ත්‍රිඵලා වූණි සහ මීපැණි සමඟ යෙදීමෙන් රසායනි ගුණ ලැබේ.

ගුණ - අපස්මාර, කළු වාත ප්‍රධාන සන්තිපාත ජීවර, කැස්ස, මන්දාග්නි, ක්ෂය, අත් පා සහ සිරසෙහි වෙව්ලීම සහ පක්ෂාභ්‍යාත රෝගයන්හිදී වතුරතුප රස සුදුසු අනුපාතයකින් යෙදිය යුතුවේ.

(14) වතුර්මුඛ රස

රස ගතක ලෝහාත්‍රං සමං සුතාඛ්‍රි හේම ව
සථං ඛලො විනික්ෂිප්‍ය කන්‍යාමෙහෝ හිරිවිමර්දයේත්
තතෝ අමානාවරාමුසා ශ්‍රාහමි මාංසිල වංගපේ:
පුනන්වාචිත්‍රකපේ රසෙසර්ගාඨං විමදියේත්
තතෝ ගෝලං විධායාථ රවිතාපේ විශෝෂයේත්
ඒරණ්ඩ පත්‍රොරාවේෂ්ට්‍ය ධාන්‍යාරාගො දිනත්‍රයමි
සංසථාප්‍ය තත් උද්ධාත්‍ය සථිරෝගේෂු යෝජයේත්
ඒතද්රසායන වරං ත්‍රිඵලාමධුයෝජිතමි
ක්ෂයමේකාදගවිධං පාණ්ඩුං වෛවමල පිත්ත කම්
අපස්මාරං තපොන්මාදං හුමං මූවණිං ප්‍රමේහකම්
ක්‍රමේණ ශීලිතං හන්ති වාක්ෂමිත්‍රාගනිශ්ඨා
දියතේ රස සින්දුරං කජ්ජලිස්ථානකේ යදා
තදා රසෝයං විධ්‍යාතභින්නාමණිවතුර්මුඛ:

ශුද්ධ රසදිය හාග 1

ශුද්ධ ගෙන්දගම් හාග 1

ලෝහ හස්ම හාග 1

අභ්‍රක හස්ම හාග 1

සාණි හස්ම හාග 1/4

පළමුව ශුද්ධ රසදිය හා ගෙන්දගම් කජ්ජලි කර එයට අනෙකුත් හස්මද මිශ්‍රකර අඹරා කෝමාරිකා, ත්‍රිඵලා, කළාදුරු, ලුනුවිල, ජවාමාංසි, කරාබුනැටි, සාරණ රත්තිවුල් මුල් යන මේවාහි ස්වරස හෝ ක්වාථයෙන් දින 1 බැගින් අඹරා එක් ගුලියක් තනා අවිචේ

වියලා ගත යුතුය. පසුව එම ගුලිය අමු එඬරු පත්‍රවලින් ඔතා තුලකින් ගැටගසා ධාන්‍ය රාශියක් මැද දින 3 ක් රඳවන්න. ඉන්පසුව එය පත්‍ර ඉවත් කර බල්වයන්ත්‍රයෙහි හොඳින් අඹරා විදුරු බඳනක ඔතා තබන්න. මෙය වතුරමුඛ රස නම් වේ. මෙහි සඳහන් කප්පලි වෙනුවට රස සින්දුර හාග 2 ක් එක්කර සාදාගත් යෝග්‍ය විත්තාමණි වතුරමුඛ නම් වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2

අනුපාත - ත්‍රිඵලා වූණ් මාග 1 - 3 සහ මීපැණි

ගුණ - රාජයක්‍ෂමා, පාණ්ඩුරෝග, අම්ලපිත්ත, අපස්මාර, උත්තාද, හුම, මූවණ, ප්‍රමේහ, වාතරෝග, මෙන්ම මානසික දුච්චතාවනට ගුණ දේ.

(15) වන්දනාදිලෝහ

රක්තවන්දනාදිවේරපායෝගිරකණාශිවා

නාගරෝත්පලධාත්‍රිහිස්ත්‍රිමදේනසමන්විත:

ගුඩුවිසාරිවාරේණුමුසනාරසවිභාවිත:

ලොහෝ නිහන්ති විවිධාන් සමසනාන් විෂමජරාන්

රක්තදුන්, ඉරිවේරිය, දියමිත්තමුල්, සැවැන්දරා, තිප්පිලි, අරළු, වියළි ඉඟුරු, මානෙල් මල්, තෙල්ලි කළාදුරු අල, වළගසාල්, රත්තිටුල් මුල් යන මේ ද්‍රව්‍යයන්හි වූණ් සමභාගව ගෙන සියල්ලෙහි බරට ලෝහ හස්ම එක්කර රසකිඳු ස්වරස, ඉරමුසු ස්වරස, පත්පාඩගම් සහ කළාදුරු අල කොටයෙන් වෙන වෙනම එක් භාවනාව බැගින් දී අඹරා පවනේ වියලා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 2

අනුපාත - මීපැණි

ගුණ - සියලු පුරාණ විෂම ජීවර, කුසගින්න වැඩේ. රක්තය වැඩේ.

(16) ව්‍යාකූල රස

ප්‍රත්‍යක්‍ෂං කම්මානං හි සුතමහං ව විද්‍රැමම්
 අභිග්‍රහං ගතකං මුක්තං දත්තා කුය්‍යාතා කප්පලම්
 තික්තං ගුඩුවිකාසනවං පඨවෝගිරමාගධි:
 වජ්‍රං සාරිවාං වෛව වාමිජේයං ව සුචුර්ණිතම්
 මුස්තාදාඩිමද්‍රව්‍යානෙථ: කේතකිකමලද්‍රව්‍ය:
 සහදේව්‍ය: ශතාවය්‍යා: පඨංසා ව වාරිණා
 භාවයිකා ප්‍රයතෙන්න දිනමේකං පෘථක් පෘථක්
 ද්‍රාක්‍ෂාඵලකෂායේණ සප්තධා පරිභාවයේත්
 තත: පෝතාශ්‍රයං දත්තා වට්‍ය: කාය්‍යාශවණෝපමා:
 අයං ව්‍යාකූලා නාම රසේඤ්‍යා: පරිකීර්තිත:
 අන්තර්බාහ්‍යමහාදහවිධංසනමහාසන:
 හ්‍රමං මූවජ්‍යං රක්තකාසං රක්තවානිං විශේෂත:
 උඤ්චාධෝරක්ත පිත්තං ව ජිහ්වාරමසාගුරම්
 මුත්‍රකාච්‍යුණි සචාණි නාශයේනනාත්‍ර සංශය:

ශුඬ රසදිය තෝලා 1
 අහ්‍රක හස්ම තෝලා 1
 ප්‍රවාල පිෂ්ටි තෝලා 1
 ශුඬ ගෙන්දගම් තෝලා 2
 මුතු පිෂ්ටි තෝලා 2

කටුකරෝසන. රසකිද පිටි, පත්පාඩගම්, සැවැන්දරා, තිප්පිලි, සුදු හඳුන්, ඉරමුසු මුල්, නාමල් රේණු යන මේවාහි සියුම් වූණය තෝලා 2 බැගින් ගත යුතුය. පළමුව ශුඬ රසදිය, ශුඬ ගෙන්දගම් කප්පලි කර අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි වූණය එයට මිශ්‍රකර කළාඳුරු අල, දෙළුම්, රිතණ, වැටකේ, අරළු, නෙළුම්, මොණරකුඩුම්බිය, භාතවාරිය සහ පත්පාඩගම් යන මේවායේ ස්වරස, අකි හෝ ක්වාට් සමඟ වෙන් වෙන්ව එක් එක් භාවනා බැගින් දිය යුතුය. පසුව මුද්දරප්පලම් කෂායෙන් භාවනා 7 ක් දිය යුතු වේ. අනතුරුව කපුරු තෝලා 12 ක් එක්කර අඹරා රක්තිකා 2 ගුලි තනා සෙවනේ වියළා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - ගුලි 1 - 2

අනුපාත - සිසිල් ජලය, උගිරාසව, අශෝකාරිෂ්ට.

ගුණ - සිරුරේ දාහය, හුම, මුවහීම, රක්තය කාරා දූමිම, ලේ
පමනය, රත්පිත්, රක්තප්‍රදර, ජීර්ණ ජීවර සහ මුත්‍රකාවශ්‍ර යන
රෝගයන්හිදී ගුණ ලබා දේ.

(17) වන්දකලා වට්

ඵලා සකප්පිරශිලාජධාත්‍රි ජාතිඵලං ශාලමලි ගෝක්ෂුරෝච
සුතේන්ද්‍රවඩ්‍යාහ්‍රකහසම සඵමේතත් සමානං පරිභාවයේත්තු
ගුඩුවිකාශාලමලි කාකෂායෙයිනිෂ්කාධිමානා මධුනා තතශච
බද්ධා වට් වන්දකලේතිසංඥා සඵප්‍රමේහේෂු නියෝජනියා

ර. ස. ක.

එතසාල්, කපුරු, ශිලාජතූ, නෙල්ලි, සාදික්කා, ඉඹුල්, ගොකටු,
රස සින්දූර, වංග හස්ම, අහ්‍රක හස්ම සමභාගව ගත යුතුය. පළමුව
රස සින්දූර බල්වයෙහි සියුම්ව අඹරා එයට ශිලාජතූ, හස්ම වර්ග
සහ අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි ඉතා සියුම්ව හලාගත් වූණිය ක්‍රමයෙන්
එක් කරමින් මිශ්‍රකර ගත යුතුය. පසුව රසකිඳු ස්වරස සහ ඉඹුල් මුල්
සවරසයෙන් දින 3 බැගින් මර්දනය කර රක්තිකා 3 ගුලි සාදා
සෙවනෙහි වියළා තැබිය යුතු වේ.

මාත්‍රා - ගුලි 2

අනුපාත - ගුලි මිපැණියෙන් දියකර දී එළකිරි පානයට දිය
යුතුය.

ගුණ - සියලු ප්‍රමේහ, ගුක්‍රමේහ සහ සාප්ත දෝෂ සඳහා
ගුණ දේ.

(18) වන්දප්‍රභාවට්

වන්දප්‍රභා වවා මුෂාං හුනිශ්‍යාමාන දාරුකම්

හරිද්‍රා'තිවිෂා දර්වි පිප්පලිමුලවිත්‍රකෝ

යානාකං ත්‍රිඵලා වචාං විඩ්‍යගං ගජ පිප්පලි

වෙසාම මාසිකයාතුඤ්ඤා දොඬු කෂාරො ලවණතුයම්
 ඵලාබ්ජං ච කඬුකාලං ගෝක්ෂුරා ඤෙත වජ්‍රනම්
 ඵතානි ශාණමානානි ප්‍රත්‍යෙකං කාරයේද්බුධා
 ත්‍රිවිද්දන්ති පත්‍රකං ච තවගේලාවංශලෝචනා
 ප්‍රත්‍යෙකං කම්මාත්‍රාණි කුර්වාදේනානි බුද්ධිමාත්
 ථිකම් හතලෝහං ස්‍යාවචතුෂකම් සිතා හවේත්
 ශිලාජතවෂටකම් ස්‍යාදෂෝචා කම්භාව ගුහගුලෝ
 ඵහිරේකත්‍ර සංක්ෂුණේණා කතීව්‍යා ගුටිකා ශුභා
 වජ්‍රප්‍රහේති විබ්‍යාතා සචරෝගප්‍රණාශිනී
 ප්‍රමේහාන් මුත්‍රකාවත්‍රාංශව මුත්‍රාසාතාංසනාපා'ශරීම්
 ජයේද්ධිංසි ශුලානි කාමලාං පාණ්ඩුමේව ච
 පුංසාං ශුක්‍රගතාන් දෝෂාන් සත්‍රිණාමාත්වජාං රුජම්

හරංකත, වදකත, කළාදුරු අල, බිංකොහොඹ, රසකිඳ,
 දේවදාර, වියළි කහ, වෙනිවැල්ගැට, අතිවිඩයන්, තිප්පිලි මුල්,
 රත්තිටුල් මුල්, කොත්තමල්ලි, අරළු, බුළු, තෙල්ලි, සිවිය මුල්,
 වළඟසාල්, තිප්පිලි, ගජතිප්පිලි, වියළි ඉගුරු, ගම්මිරිස්, මාසික
 හස්ම, ස්වර්ජ්කාර, යවකාර ලුණු, සහිඳ ලුණු, සුවස ලුණු, දිය ලුණු,
 බළල් ලුණු, එනසාල්, වාල්මොලගු, ගොකටු, සුදුහඳුන් එකින්
 තෝලා 1/4 බැගින් (ශාණ 1) තිරුස්සවාලු, දත්තමුල්, කුරුඳු,
 හින්ඵන්සාල් සහ උණ කපුරු තෝලා 1 බැගින් ද ලෝහ හස්ම
 තෝලා 2, සීනි තෝලා 4, ශිලාජතු තෝලා 8 සහ ගුගුල් තෝලා 8
 ක් ද ගත යුතුය. ශුඬ ගුගුල් දියකර, ශිලාජතු, හස්ම වර්ග සහ
 අනෙකුත් ඖෂධ ද්‍රව්‍යයන්හි ඉතා සියුම් වුණිය එක්කර දින 3 ක්
 රසකිඳ ස්වරසයෙන් අඹරන්න. ඉන්පසුව රක්තිකා 3 ගුලි තනා
 වියළා විදුරු බඳුනක බහා තබන්න.

මාත්‍රා - ගුලි 2 බැගින්

අනුපාත - උණදිය, කිරි හෝ ඒ ඒ රෝගයට උචිත
 අනුපාතයක් සමඟ

ගුණ - සියලු ප්‍රමේහ, මුත්‍රකාවත්‍ර, මුත්‍රාසාත, අශීස්, ශූල, කාමලා,
 පාණ්ඩු රෝග, ශුක්‍ර දෝෂ, ප්‍රදර ආදී රෝග සඳහා සුදුසු වේ.

(19) ව්‍යාධිමාන රස

ත්‍රිකටු ත්‍රිඵලා වව්‍යං ධාන්‍යජීරක සෛෂ්‍යවම්
 රසගන්ධකරෝහාත්‍රං ප්‍රත්‍යෝකං කාර්ෂිකං ශූහම්
 ටක්කණාභිපලං දත්තවා වාසානීරේණ මදියේත්
 ගුඤ්ඤාත්‍රයප්‍රමාණේන වටිකාං කාරයේද්‍රිහික්
 කාසං පශ්‍යවිධිං වාපි ශවාසං ජුරසමන්විතම්
 අනුපාන විශේෂේණ හනති ව්‍යාධිමානෝ රසා
 කාසේ සරකෙන් දාතවෙයා රකෙන්ත්පලරසාපද්‍රතා

ඉඟුරු, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, අරළු, බුළු, නෙල්ලි, සිවිය,
 කොත්තමල්ලි, සුදුරු, සහිද ලුණු යන මේවා තෝලා 1 බැගින්, ශුඬ
 රසදිය, ශුඬ ගෙන්දගම්, ලෝහහස්ම සහ අනුක හස්ම තෝලා 1
 බැගින් ද ශුඬ පුස්කර තෝලා 8 ක් ද ගත යුතු වේ.

පළමුව ශුඬ රසදිය සහ ශුඬ ගෙන්දගම් කජ්ජලි කර අනෙකුත්
 හස්ම වර්ග එක්කර ඉන්පසු ඉතිරි ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වූණය ද මිශ්‍රකර
 ආධතෝඩා කොළ යුෂින් භාවනා 3 ක් දී අඹරා රක්තිකා 3 ගුලි සාදා
 පවනේ වියළා විදුරු බඳුනට අසුරා තැබිය යුතුය.

මාත්‍රා - ගුලි 1 බැගින්

අනුපාන - මීපැණි සමඟ මිශ්‍රකර ලේහකිරීමෙන් පසුව එළකිරි
 පානය කිරීම සුදුසුයි. ආධතෝඩා, රසකිද, සිරිතේක්කු, කළාදුරු අල,
 කටුවැල්බටු යන මේ ද්‍රව්‍යයන්හි කෂායද අනුපාන සඳහා සුදුසු වේ.

ගුණ - සියලු ආකාරයේ කැස්ස, ඇදුම හා කල්ගත වූ උණට
 ගුණ ලබා දේ. කැස්ස සමඟ ලේ මිශ්‍රව පවතින විට නාමල් රේණු
 වූණය හා රත්තෙළුම් මල් යුෂ සමඟ ව්‍යාධිමාන රස යෙදීම සුදුසු වේ.

(20) ජීර් සංහාර රස

තිබ්බ කවං ත්‍රිකටුකං කුෂටං මුසනාං ට ටක්කණම්
 සම්පේනද්‍රායවො රක්තවජ්‍රනං වන්‍යජීරකම්
 තික්තාමතිවිෂාං වෛව සමහාගානි කාරයේත්
 රසං සින්දුරනාමානං සච්ඡුලයං ප්‍රදාපයේත්

නිර්ගුණවි සුරසාදනී ශාඛාවේර රසෙසා කුමාත්
භාවයින්වා ආගුඤ්ජාං තු වටිංකාතවා ප්‍රදාපයේත්
සවිච්චරේත්‍ර ශඤ්ජායං ජුර සංභාරකෝ රසා

කොහොඹ පොතු, ඉඟුරු, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, සුවඳ කොට්ටන්,
කළාදුරු අල, පුස්කර අලු, වල් අබ, කෙළිදහල්, රත්හඳුන්, කළුදුරු,
කටුකරෝසන, අතිවිඩයන් සමභාගව ගෙන සියල්ල බරට රස
සින්දුර ගන්න.

පළමුව රස සින්දුර සියුම්ව අඹරා අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි සුක්ෂම
වූණය හා මිශ්‍රකර නිකකොළ, මදුරුතලා, අත්තන කොළ සහ අමු
ඉඟුරු ස්වරසයෙන් භාවනා එක බැඟින් දී අඹරා රක්තිකා 2 ගුලි
සාදා පවතේ වියලා ගත යුතුය.

මාත්‍රා - ගුලි 1 - 2 දක්වා

අනුපාත - මීපැණි සහ ජවරනාශක කෞශක අනුපාත සමඟ
වාත ජවර සහ කළු ජවරයට විශේෂයෙන් ගුණ දේ. ගෝදන්ති හස්ම
සමඟ යෙදීම වඩාත් සුදුසුය.

ගුණ - අනුපාත විශේෂයෙන් සියලු උණ රෝගයන්ට හිතයි.
කළු ජවරයෙහි - මාග ශාඛග හස්ම, මීපැණි සමඟ ශාසනක
ජවරයෙහි - මාගශා ඛග හස්ම රක්තිකා 4 සහ අහ්‍රක හස්ම රක්තිකා
1 සමඟ.

(21) තාම්‍රපථිට්

මෘතං තාම්‍රං ත්‍රිභාගං ව රසං ගන්ධං තයෝ සමම්
භාගමේකං වත්සනාහං දත්තවා කුයාරාතතු කජ්ජලිම්
තතා පාකවිධානඥා පථිට් කාරයේද්බුදධා
තතෝ ගුඤ්ජාආයං දද්‍යාදේලාජීරක සංයුතම්
ත්‍රිසප්ත රාත්‍රයෝගේන විරජාං ග්‍රහණිං ජයේත්
ත්‍රිඵලා මදු සංයුක්තා මේහ පාණ්ඩු විනාශිනී
වාතාරිකෙල සංයුක්තා සවිශුලනිවාරිණී
බාකුච්චිප සංයුක්තා දදාශ්විත්‍රවිනාශිනී
තාම්‍රපථිට්කා හොෂා යකාත්පලිහෝදරාපහා

තාම්‍ර හස්ම භාග 3, ශුද්ධ පාරද භාග 3, ශුද්ධ ගන්ධක භාග, ශුද්ධ වව්භාවි වූණ් භාග 1.
පළමුව රස, ගන්ධක කජ්ජලිකර අනෙක් ද්‍රව්‍යය ද එක්කර හොඳින් දිනක් අඹරා රසපථිය තනන විධි අනුව පථි සාදන්න.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 3
අනුපාත - කල්ගත වූ ග්‍රහණි රෝගයට - හීන් එන්සාල්, සුදුරු වූණ් හා මිපැණි සමඟ
ප්‍රමේහ රෝගයට - ත්‍රිඵලා වූණ් සහ මිපැණි සමඟ
සියලුආකාරයේ ශූල රෝගයට - එරඬු තෙල් සමඟ
ශවිත්‍ර රෝගයට - බාකුච්චි වූණ්, මිපැණි සමඟ
ගුණ - තාම්‍ර පථියකාත් රෝග, පලිහා වෘද්ධි සහ උදර රෝග සඳහා උත්තම ඔසුවකි.

(22) තික්තාද්‍ය ලෝහ

තික්තාං නිශේ වජ්‍රපථිචාබ්දපාඨාකණාදාරු පටෝලපත්‍රම්
ත්‍රායනති මූවේජ්‍යවාන් කිරාතං විවුණ්‍ය සුක්ෂමං ච රජෝ
විදධ්‍යාත්
ඒතත්සමං ලෝහරජෝ විධාය ක්ෂොද්‍රණ සාපේයන හජන්
හිතාශී
ජයේජුරාන් ධාතුගතාංඤිරෝත්ථාන් පලිහානමග්‍රොහ
මෘදුතාං ච කාශීයම්

කටුකරෝසන. වියළි කහ, දාරුහරිද්‍රා, සුදු හඳුන්, පත්පාඨගම්,
කළාදුරු අල, දේවදාර, තිජ්පිලි, දුම්මැල්ල පත්‍ර, කිණිහිරි, මුරුවාමුල්,
කෙළිදාහල්, බිංකොහොඹ මේ ද්‍රව්‍ය සමභාව ගෙන සියුම්ව
වූණ්කර සියල්ල බරට ලෝහ හස්ම එක්කර කීකිරිදිය ස්වරසයෙන්
භාවනා 3 ක් දී වියළා විදුරු බඳුනක අසුරා තබන්න.

මාත්‍රා - රක්තිකා 2 - 4
අනුපාත - මිපැණි, එළඟිතෙල්
ගුණ - ධාතුගත ජීණ් ජීවර. පලිහා වෘද්ධි, අග්නි මාන්ද්‍ය සහ කාශබව දුරු කරයි.

(23) තිනේත්තු රස

රසගන්වානු හසමානි පාච්චාසනවගමුනා
ඒකං විංශතිධා සමේ භාවිතානි විධානනා
මාෂමාත්‍රමිදං වූණං මධුනා සහ ලේහයේත්
හෘද්රෝගං විවිධං හනති බලාකවාථානුපානනා

ශුද්ධ රසදිය, ශුද්ධ ගෙන්දගම් සහ අනුක හස්ම සමභාව
ගෙන පළමුව රසදිය ගෙන්දගම් කප්පලි කර එයට අනුක හස්ම
එක්කර කුඹුක් පොතු කවාටයෙන් 21 වරක් භාවනා දී අවිච්චි වියළා
සියුම්ව වූණකර වීදුරු බඳුනක බහා තබන්න.

මාත්‍රා - රක්තිකා 4 - 8

අනුපාත - මීපැණි සහ බැවිල මුල් කෂාය

ගුණ - සියලු හෘද රෝග

මෙම ඖෂධය සමඟ ජීවාහරමෝහරා පිෂ්ටි මිශ්‍රකර යෙදීම
හෘද රෝග සඳහා වඩාත් සුදුසු වේ.

(24) ත්‍රිභුවන කීර්ති රස

හිංගුලංච විෂං චෝරෂං ටඛකණං මාගධිඤ්චාමි
සංවූණ්‍ය භාවයේත්ත්‍රේධා සුරසාදිකන්මහි
නිර්ගුණ්ඩි ස්වරසේනාපි, රසසෛත්‍රලෝකාස් කීර්තිකා
විනාශයේඡායාත් සචානනුපාත විශේෂනා

ශුද්ධ සාදිලිංගම්, ශුද්ධ වච්චනාවි, වියළි ඉඟුරු, ගම්මිරිස්,
තිප්පිලි, ශුද්ධ පුස්කර, තිප්පිලි මුල් යන මේවාහි ඉතා සියුම් වූණය
සමභාව ගෙන එම වූණ මදුරුකලා කොළ, අමු ඉඟුරු, අත්තන
කොළ හා නික ස්වරසයෙන් එක් එක් වර්ගයකින් භාවනා 3 බැගින්
දී අඹරා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2

අනුපාත - අමු ඉඟුරු යුෂ, මීපැණි

ගුණ - තරුණ ජීර, වාත ජීර හා කප් ජීර සඳහා විශේෂයි.

(25) නවායස වූණි

ත්‍රස්තූණත්‍රිඵලාමුසාච්චිධිගදහනා: සමා:
නවායෝරජසෝ හාගාසනවවුණිං මධුසර්පිෂා
හක්කයෙන් පාණ්ඩුහාද්රෝග පලිහාගී:කාමලාපහම්
නවායසමීදං වූණි කෘෂණාත්‍රෝයේන හාෂිකම්

එ. සංහිතා

වියළි ඉඟුරු, ගම්මිරිස්. තිප්පිලි, අරළු, බුළු, තෙල්ලි, කළාඳුරු
අල, වළඟසාල්, රත්තිටුල් මුල් යන මේවාහි ඉතා සියුම් වූණය
සමභාගව ගෙන ලෞහ හස්ම හෝ මණ්ඩුර හස්ම සමබරක් සමඟ
මිශ්‍රකර කීකිරිදිය ස්වරසයෙන් අඹරා අවිච්චි වියළා ගන්න.

මාත්‍රා - රක්තිකා 2 - 4

අනුපාත - එළකිරි

ගුණ - ජීවරයෙන් පසු ඇතිවන පාණ්ඩුරෝග අවස්ථාව, හෘද
රෝග, ජීර්ණවිෂම ජීවර, ප්ලීහා වෘද්ධි.

(26) නාගවලලහ රස

කෂිමානා තු කස්තුරි කච්චා ටඩකණං තථා
කාශමීරජනමදරද පිප්පලා: ස්වර්දධිකාර්ෂිකා:
ආකාරකරහෝ ජාතිපත්‍රි ජාතිඵලං විෂම්
ප්‍රත්‍යෙකං පලමානානි වතවායිථ සුබලවකේ
අභිවලලී දලරසෙමීදියේච දිනත්‍රයම්
මුඛ ප්‍රමාණා වටිකා ලීඨා මධ්‍යාදිකද්‍රවෛ:
හනති වාතං කථං කාසං ශ්වාසං ශූලං ප්‍රමේහකම්
යෝ. ර.

කස්තුරි, කුරුඳු පොතු, ශුද්ධ පුස්කර තෝලා 1 බැගින්,
කුංකුමප්පු, ශුද්ධ සාදිලිංගම්, තිප්පිලි තෝලා 2 බැගින් හා
ආකාරකරහ, සාදික්කා වසාවාසි, ශුද්ධ වච්චනාවි තෝලා 4 බැගින්
ද ගත යුතුය.

පළමුව සාදිලිංගම් සියුම් ව වූණිකර අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වූණිය එයට එක්කොට දින 3 ක් බුලත් කොළ යුෂින් අඹරා මුං ඇට පමණ ගුලි තනා පවනේ වියලා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - ගුලි 1 - 2

අනුපාත - අමු ඉඟුරු යුෂ සහ මීපැණි

ගුණ - වාත සහ කථි ප්‍රධාන රෝග, කාස, ශ්වාස, ශරීරයේ, වේදනා මධුමේහ සඳහා ගුණයි.

නාගවලලහ රස උත්තම වාණිකර සහ බලවර්ධක ඖෂධයකි.

(27) නෘපති වලලහ රස

ජාතීඵල ලවණාබ්‍යවගේලාටකරාමයම්
ජීරකං තේජපත්‍රං ව යවාතීවිඤ්ඤාසෙකවම්
ලොහමත්‍රං රසෝ ගන්ධසාමුං ප්‍රත්‍යාකශා පලම්
මරිචං ආපලං ධාත්‍රායා ඝූර්ණේන විමදීයේත්
අග්නිමාන්ද්‍යභවාන් රෝගාන් යකාදේශ්ඡභවාංසනථා
ග්‍රහණීං ව තථා හනති රසො නෘපතිවලලහා

(හෙෂජ්‍ය රත්නාවලි ග්‍රහණී අධිකාර)

සාදික්කා, කරාබුනැටි, කළාඳුරු අල, එන්සාල්, කුරුඳුපොතු, පුස්කර අලු, පෙරුම්කායම්, සුදුරු, කොල්ලන්කොළ, අසමෝදගම්, වියළි ඉඟුරු, සවිඳි ලුණු, ලෝහ හස්ම, අභ්‍රක හස්ම, ශුඬ රසදිය, ශුඬ ගන්ධක සහ තාම්‍ර හස්ම තෝලා 4 බැගින් ගම්මිරිස් තෝලා 8 ක් ගත යුතු වේ. පළමුව රසදිය සහ ගෙන්දගම් කජ්ජලි කර එයට උද්භිද ද්‍රව්‍යන්හි වූණිය සහ හස්ම වර්ග එක්කොට හොඳින් අඹරා නෙල්ලි ස්වරසයෙන් භාවනා 7 ක් දී රක්තිකා 3 ගුලි තනා පවනේ වියලා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - ගුලි 1 - 2

අනුපාත - ජලය හෝ මෝරු

ගුණ - අග්නිමාන්ද්‍ය, යකාත් දේශ්ඡ, ග්‍රහණී, අතීසාර

(28) පංචාමෘතපජීටි

රසලෝහාභ්‍රතාම්‍රාණි සමභාගානි කාරයේත්
ගන්ධකං සචතුලසං තු දත්තවා කුය්‍යාඛි කජුලිම්
තතා පජීටිකාං කාත්වා දද්‍යාදෝග්‍යානුපාතතා
පඤ්චාමෘතා පජීටිකා සමාතා වහනිප්‍රදීපනී
ග්‍රහණිමතිසාරංච පාණ්ඩුරෝගමථාරුචිම්
ශ්වාසං මන්දානලං හනති ශූලං වෛවාමල පිත්තකම්

ශුද්ධ පාරද, ලෝහ හස්ම, අභ්‍රක හස්ම සහ තාම්‍ර හස්ම භාග එක බැගින් ද ශුද්ධ ගන්ධක භාග 4 ක් ද ගත යුතු වේ. පළමුව පාරද, ගන්ධක කජුලි කර එයට අනෙකුත් හස්ම වර්ග එක්කර දිනක් අඹරා රස පජීටි නිර්මාණ විධි අනුව පජීටි සාදා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 3 දිනකට 2 වරක්
අනුපාත - සුදුදුරු වූණි සහ මීපැණි සමඟ ඖෂධය ගෙන මෝරු හෝ දෙළුම් යුෂ පානය කිරීම සුදුසුය.
ගුණ - අතීසාර, ග්‍රහණි, පාණ්ඩු රෝග, අරුචි, ශ්වාස, මන්දාග්නි, ශූලරෝග සඳහා ගුණයි. ගින්න වැඩේ.

(29) පංචාමෘතලෝහ ගුගුලු

රස ගන්ධක තාරාභ්‍රමාක්ෂිකාණාං පලං පලම්
ලෝහස්‍ය ද්විපලං වාපි ගුගුලෝ පලසන්නාමි
මද්දියේදායසේ පාත්‍රෙ දණ්ඩනාපායසේන ව
කටුතෙලසමායෝගාද්‍යාමද්වයමතන්ද්‍රිතා
මාෂමාත්‍රප්‍රයෝගේණ ගාඨුසීමව බාහ්‍රකම්
සොයුජාන් වාතජාංශවාතානනාශයේනනාත්‍ර සංශයා
(නෙ. ර.)

ශුද්ධ පාරද, ශුද්ධ ගන්ධක, රජත හස්ම, අභ්‍රක හස්ම සහ ස්වර්ණමාක්ෂික හස්ම තෝලා 4 බැගින්, ලෝහ හස්ම තෝලා 8 සහ ශුද්ධ ගුගුල් තෝලා 28 ගත යුතුය. ගුගුල් යකඩ තාවිවියක බහා

වත්දලතා සමරසේකර

දියකර එයට කප්පලි සහ අනෙක් හස්ම වර්ග එක්කර පැය 6 ක් අඹරා රක්තිකා 4 ගලි තනා වීදුරු බෝතලයක අසුරා තැබිය යුතු වේ.

මාත්‍රා - ගලි 1 බැගින් උදේ / සවස

අනුපාත - කිරි සමඟ හෝ වීන අල, අමුක්කරා, එරඬු මුල්, කෙළිඳ හාල්, වියළි ඉඟුරු කෂාය සමඟ

ගුණ - ගුට්‍රපී, අවබාහුක, ත්‍රික ශූල මෙන්ම ස්නායු ගත ආබාධ දුරු වේ.

(30) පිත්තාන්තක රස

ජාතීකෝෂපලේ මාංසී තාලිශං වෘද්ධං තථා
මාක්ෂිකං විදුමං ලෝහමහුවෘද්ධං සමාංශිකම්
සචිතුලයං මෘතං තාරං භාවිතං ධාන්‍යාකාමබ්‍රිතා
භිගුඤ්ජාභාවටි කායඝී පිත්ත රෝග විනාශිනී
කෝෂයාශ්‍රිතං ච යත් පිත්තං ශාඛාශ්‍රිතමථාපි චා
ශූලං වෛවාමල පිත්තං ච පාණ්ඩුරෝගං හලිමකම්
දුතීම වාන්තිත්‍රාන්තිව කෂිප්‍රමේව විනාශයේත්
රස: පිත්තාන්තකෝ හෙයෂ වෘද්ධාමබ්‍රිනිෂේවිත:

වසාවාසි, සාදික්කා, ජටාමාංසී, තලිස්පතුරු, සුදුහඳුන්, සුවර්ණ මාක්ෂික හස්ම, ප්‍රවාල පිෂ්ටි, ලෝහ හස්ම, අහුක හස්ම සහ කපුර හාග 1 බැගින් ද, සියල්ල බරට රජත හස්ම ද ගෙන කොත්තමල්ලි කවාටයෙන් අඹරා රක්තිකා 2 ගලි තනා පවනෙහි වියළා වීදුරු බෝතලයක අසුරා තබන්න.

මාත්‍රා - ගලි 1

අනුපාත - සුදුහඳුන් අර්කය හෝ සුදුහඳුන් පොඟවා ගත් ජලය

ගුණ - කෝෂයාශ්‍රිත සහ ශාඛාශ්‍රිත පිත්ත අවස්ථා, අම්ලපිත්ත, පාණ්ඩුරෝග, හලිමක, අර්ශස්, වමන, හුම ආදි සියලු ආකාරයේ පිත් ප්‍රධාන රෝග දුරු කරයි.

(31) පිඤ්ඤාවල්ලි රස

සුනකං ගන්ධකං වාහුං තාරං ලොහං සංඛකණ්ණම්
 රසාඤ්ජනං ව මාක්ෂිකං ජාතීපත්‍රී යවානිකා
 ලවණං වජ්‍රනං මුසාං පාඨා ජීර්ණධාන්‍යකම්
 සමඛ්‍යා'තිවිෂා ලෝධ්‍රං කුටජේන්ද්‍රයවතවම්
 ජාතීඵලම් බිලවනිමබං කනකං දාඨිමච්ඡදම්
 අභයා ධාතකී කුෂ්ඨං ප්‍රත්‍යෙකං සමභාගිකම්
 භාවයේත් සච්ඡේදකත්‍ර භාඛගරාජ රසෙසා පුනා
 භාවනා සප්ත දානව්‍යාඥාණකාහං වටීං වරේත්
 පක්වා පක්වමතීසාරං නානාවණ්ණං සවේදනම්
 ග්‍රහණීං විරජාං හනති රක්තාතීසාරමුලකණ්ණම්
 රසා පිඤ්ඤාවල්ලියාඛ්‍යා සංග්‍රාහී පාවනසාඨා

හෙ. රත්නාවලී ග්‍රහණී අධිකාර.

ශුද්ධ රසදිය, ශුද්ධ ගන්ධක, අහු හස්ම, රෝප්‍ය හස්ම, ලෝහ හස්ම, පුස්කර අළු, රසාඤ්ජන, මාක්ෂික හස්ම, සාදික්කා, අසමෝදගම්, කරාඛුනැටි, සුදුහඳුන්, කළාඳුරු අල, දියමිත්ත, සුදුදුරු, කොත්තමල්ලි, නිදිකුම්බා මුල්, අතිවිධියන්, ලොත්සුශුද්‍ර, කෙළිඳ පොතු, කෙළිඳ හාල්, එන්සාල්, සාදික්කා, බෙලිමුල්, කොහොඹ කොළ, ශුද්ධ අත්තන බීජ, දෙළුම් ගෙඩියේ පොතු, අරළු, මලිත මල් සහ සුවඳ කොට්ටන් සමභාගව ගත යුතු වේ.

පළමුව රසදිය ගෙන්දගම් කජ්ජලී කර එයට අනෙකුත් හස්ම වර්ග සහ වියළි ඖෂධ ද්‍රව්‍යයන්හි සිඤ්ඤාමි වූර්ණය මිශ්‍රකර කීකිරිදිය ස්වරසයෙන් දින 7 ක් මර්දනය කර කඩල ඇට ප්‍රමාණ ගුලි තනා පවනේ වියළා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රාව - ගුලි 1 - 2

අනුපාත - සිසිල් දිය හෝ බෙලි යුෂ

ගුණ - පිඤ්ඤාවල්ලි රස පාවනයි. ග්‍රාහී ගුණයි. සියලු ආකාරයේ අතීසාර සහ ග්‍රහණී සුව කරයි.

(32) ප්‍රථමකව විෂමචරාන්තක රස

හිංගුල සංභවං සුතං ගන්ධකේන සුකජ්ජලම්
පඨවි රසවත් පාච්‍යං සුතාඛ්‍යි හේම හසම ව
ලෝහ මහුකතාම්‍රං ව රසස්‍ය ද්විගුණං කෂිපේත්
ටඛකණං ගෞරිකං වඛං ප්‍රචාලං ව රසාධිකම්
මුකතා ශඛිං ශුක්තිහස්ම ප්‍රදේයං රසපාදිකම්
නිර්ගුණ්ඩි සුරසාද්‍රාවේ: කාලමේසරසේන ව
භාවයිත්වා ප්‍රකුයාත්තු ගෝලං සංශෝඡයේත්තත:
මුකතාගෘහේ ව සංස්ථාප්‍ය ප්‍රථපාකේන සාධයේත්
ප්‍රාත්‍ර සායං හක්‍ෂයේත්තු ද්විගුණ්‍යාචලමානත:
චුරමඡට විධං හන්ති රාජයක්‍ෂමාණමේව ව
පලිහානං යකෘතං ශෝථ කාසං ශ්වාසමථාරුචිම්
ග්‍රහණිමාමදෝෂං ව මේහං පාණ්ඩු තපේව ව
ප්‍රථපකෙව් රස: ප්‍රෝකේත් විෂමචරාන්තාශන:

හෙ. ර.

හිංගුලොත් පාරද තෝලා 1 සහ ශුඬ ගන්ධක තෝලා 1
කජ්ජලි කර එයින් පඨවිය සාදා බල්ව යන්ත්‍රයේ හොඳින් අඹරා
සුක්‍ෂ්ම තත්වයට පත් වූ පසු ස්වර්ණ හස්ම තෝලා 1/4, ලෝහ
හස්ම තෝලා 2, අභ්‍රක හස්ම තෝලා 2, තාම්‍ර හස්ම තෝලා 2, ශුඬ
ලංසි පුස්කර තෝලා 1/2, ශුඬ සිවංගුරු තෝලා 1/2, වංග හස්ම
තෝලා 1/2, ප්‍රචාල හස්ම තෝලා 1/2, මුතු හස්ම තෝලා 1/4, ශංඛ
හස්ම තෝලා 1/4, මුතු බෙලිකටු හස්ම තෝලා 1/4, නිකකොළ
යුෂ, මදුරුතලා කොළ යුෂ, සහ කාලමේස කොළ යුෂින් වෙන්
වෙන්ව එක් දින බැගින් අඹරා මුතුබෙලිකටු දෙකකට මැදි කොට
මැටි වලින් ආවරණය කොට වියළා මැටි රත් පැහැ වන තෙක්
ප්‍රථපාක දී මෙය ස්වංගභීත වූ පසුව මැටි ඉවත් කර ඖෂධය බල්ව
යන්ත්‍රයේ හොඳින් අඹරා විදුරු බෝතලයක අසුරා තැබිය යුතු වේ.
මෙය ප්‍රථමකව විෂමචරාන්තක රස නම් වේ.

මාත්‍රාව - රක්තිකා 1 - 2

ගුණ . ජීරණ ජීවර. යකාත් ජලිතා වෘද්ධිය සමඟ ඇතිවන
ජීව. රාජයකමා, පාණ්ඩු රෝග සහ ප්‍රමේහ රෝග සඳහා රසකිඳ
සාරය සමඟ, කාස සහ ශ්වාසයෙහි ආධිතෝඩා පත්‍ර සාරය සමඟ,
ආමදෝශ සහ ග්‍රහණී රෝගයෙහි සුදුදුරු වූර්ණය, මීපැණි සමඟ

(33) පුනනීවා මණ්ඩුර

පුනනීවාත්‍රිවෘතෝ විධිමතං දාරු චිත්‍රකම්
කුෂ්ඨං හරිද්‍රේ ත්‍රිඵලා දන්ති ව්‍යං කලිංගකා:
කටුකා පිප්පලිමූලං මුසාං චෙති පලෝන්මිතං
මණ්ඩුරං තු සමං වූණාද්ගෝමුත්‍රෙ අභ්‍යගුණේ පචේත්
කෝලවද්වටිකා: කාත්වා තක්‍රෙණාලෝඩ්‍ය නා පිබේත්
තා: පාණ්ඩුරෝගාත් පලිතානමශිංසි විෂමඤ්ජරම්
යකාද්විකාරං ශවයජ්‍රං හනාපු: කුෂටං කාමිංසතවා

ව. වි. 16

සාරණ මුල්, තිරුස්සවාලු, ඉඟුරු, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි,
වළඟසාල්, දේවදාර, රත්නිටුල් මුල්, සුවඳ කොට්ටන්, වියළි කහ,
වෙනිවැල්ගැට, අරළු, බුළු, නෙල්ලි, දුන්නමුල්, සිවියමුල්,
කෙළිඳසාල්, කටුකරෝසන, තිප්පිලි මුල්, කළාඳුරු අල යන මේ
සියල්ලෙහි සියුම් වූණි තෝලා 4 බැගින් ද ඒ හා සමබරක් (තෝලා
80) මණ්ඩුර හස්ම ද ගත යුතු වේ. පළමුව මණ්ඩුර හස්ම අට
ගුණයක් ගෝමුත්‍ර සමඟ ලිප තබා ගිනි දී පැසවන්න. එය සහ වූ
පසු ලිපෙන් බා අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි වූණිය එක් කර පැය කිහිපයක්
මර්දනය කර රක්තිකා 4 ගලි තනා වියළා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රාව - ගලි 1 - 2

අනුපාත සහ ගුණ - පාණ්ඩු රෝග, මඤ්ඣානි සහ අර්ශස්
රෝග සඳහා මෝරු සමඟ,

ජලිතා, යකාත් වෘද්ධි සහ ශෝඨයෙහිදී පුනනීවා ක්‍රොම සමඟ
කාමි රෝගයන්හි දී මුස්තාදි ක්‍රොම අනුපාතයෙන් යෙදිය
හැකිවේ.

(34) ප්‍රචාර පඤ්චාමාන රස

ප්‍රචාර මුක්තාචල ශක්තිශුක්ති කපර්දිකානාං ච සමාංගහාගම්
ප්‍රචාර මාත්‍රං භිගුණං ප්‍රයෝජ්‍යං සචේ: සමාංශං රවි
දුගධමේව

ඒකීකෘතං තත් ඛලු භාණ්ඩමධෝ කෂිප්තවා මුඛෙ ඛණ්ඩනමත්‍ර
යෝජ්‍යම්

ප්‍රථං විද්‍යාත් ඛලු නාගසංඥමුද්ධාත්‍ය තද්වසම කෂිපෙත්
කරණෙඩි

නිත්‍යං භිවාරං මධුනා සාතේන වලලප්‍රමාණං හි නරේණ
සේව්‍යම්

ග්‍රහණිං රාජ්‍යක්‍ෂමාණං ශ්වාසං කාසං හෘදමයම්

පඤ්චාමාන: ප්‍රචාරාදෝර් හන්ති ශූලං තපෙවච

ප්‍රචාර හස්ම භාග 2, මුත්‍ර, ශංඛ, මුත්‍ර බෙලි කටු හා කවඩි හස්ම
භාග 1 බැගින් ද ගෙන වරා කිරෙන් දිනක් අඹරා වක්‍රිකා සාදා වියළා
ශරාවබද්ධකර ගජප්‍රථයක් දිය යුතු වේ. ස්වාංග ශීතල වූ පසු
අඹරාගත් වූර්ණය වීදුරු බඳුනක බහා තැබිය යුතු වේ.

මාත්‍රාව - රක්තිකා 2 - 4

අනුපාත - මීපැණි සහ ගිතෙල්

ගුණ - ග්‍රහණී, රාජ්‍යක්‍ෂමා, ශ්වාස, කාස, හෘද රෝග සහ
පරිණාමශූල රෝග සඳහා ගුණ දේ.

(35) බාලාකී රස

රසකං විද්‍රැමං චෛව ශෘඩ්‍ය හස්ම ච හිඩගුලම්
ගෝරෝවනාං ච කවුරං කේශරං ච සමාංශකම්
බ්‍රාහ්මීරසේන සංමදීය කුය්‍යාද්ගුඤ්ජා මිතාං වටිම්
වාතශෙල්ෂමානිසාරඝ්‍නා: කෘමිකාසජ්වරාපහ:
වම්‍යමාකෙෂ්පකේ චෛව යෝජේර් බාලාකී සකඤ්ඤා:

රසක හස්ම, ප්‍රචාර හස්ම, මුත්‍ර අං හස්ම, ශුද්ධ සාදිලිංගම්,
ගෝරෝවන, හරංකහ හා නාමල් රේණු සමභාගව ගත යුතුය.

පළමුව සාදිලිංගම් හොඳින් අඹරා වුණි කර එයට නාමල්රේණු සහ අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි වුණිය ක්‍රමයෙන් එක්කර ලුණුවිල ස්වරසයෙන් දිනක් අඹරා රක්තිකා 1 ගුලි සාදා ගන්න.

මාත්‍රා - ගුලි 1 බැගින් දිනකට තුන් වරක්

අනුපාත - අමුඉඟුරු ස්වරස, බුලත් යුෂ, ලුණුවිල ස්වරස, ආඛණ්ඩා ස්වරස යන මේවායින් එක් ස්වරසයක් සහ මීපැණි.

ගුණ - ළදරුවන්ගේ වාත කප්‍රධාන අතීසාර, කෘමිවිකාර, කැස්ස, ජීවර, ආක්‍ෂෙපක.

(36) භාගෝත්තර රස

රස භාගෝ හවේදේකෝ, ගන්ධකෝ අවිගුණෝ හවේත්

ත්‍රිභාගා පිප්පලී, පථ්‍යා චතුර්භාගා, විහිතකා:

පක්‍ෂාභාගසතථා වාසා ෂඩ්භාගා සප්තභාගකම්

භාර්‍යශීමුලං, තථා යජ්ටිමධුකං වාෂට්භාගකම්

තතා සවිම්ඳං වුණිං භාවයං බබ්බලච්ඡේද්‍රවේ:

ඒකවිංශතිවාරාංසා දද්‍යාද්‍යාග්‍යානුපාතකා:

කාසං ශ්වාසං නිහන්තාශ්භ භාගෝත්තරරසා ශුභා:

ශුඬ රසදිය භාග 1, ශුඬ ගන්ධක භාග 2, තිප්පිලි භාග 3, අරළු භාග 4, බුළු භාග 5, ආඛණ්ඩා මුල් හෝ මල් භාග 6, කීකිරිදිය භාග 7, වැල්මි භාග 8 ක් අවශ්‍ය වේ.

පළමුව රසදිය ගන්ධක කප්පලී කර අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වුණිය එයට එක්කර සිනිද්ද පොතු ක්‍රමයෙන් 21 වරක් භාවනා දෙන්න. පසුව වියළා ඉතා සියුම් වුණිය බෝතලයක අසුරා තබන්න.

මාත්‍රාව - රක්තිකා 2 - 4

අනුපාත - මීපැණි සමඟ ඖෂධය ලේහකර ගෝජ්ඣවාදී ක්‍රමයෙන් ද්‍රාක්‍ෂාරිෂ්ටය පානය කළ යුතු වේ.

ගුණ - සියලු ආකාරයේ කැස්ස, ශ්වාස.

(37) මධුමේහ විනාශිනී වටිකා

පලමේකං ත්‍රිවංශං ස්‍යාත්ත්‍රිපලං මධුනාශිනී
ත්‍රිපලං නිම්බපත්‍රාණාං ශිලාජතුපලානි ඡවි
සථිං සංකූට්‍ය වටිකා කායනී ගුහ්‍යාත්‍රයෝන්තිතා
මධුමේහේ ප්‍රයෝක්තව්‍යා මධුමේහවිනාශිනී
භස්ම හේමනාසතු කචේකං යෝගේආසමිත් දීයතේ යදි
දාශ්‍යතේ හි ගුණාධිකාං මධුමේහ විනාශනේ

ත්‍රිවංග භස්ම තෝලා 4, මස්බැද්ද කොළ වූණි තෝලා 12,
කොහොඹ කොළ වූණි තෝලා 12, ශුඬ ශිලාජතු තෝලා 24 ගෙන
සියල්ල මිශ්‍රකර අඹරා රක්තිකා 3 ගුලි තනාගත යුතුයි. ගුලි 3 බැගින්
දිනකට 4 වරක් ජලය හෝ කහ මිශ්‍ර නෙල්ලි යුෂ සමඟ පානයෙන්
මධුමේහයට ගුණ දේ. මෙම යෝගය ස්වණි භස්ම තෝලා 1 ක්
මිශ්‍රකර ගැනීමෙන් විශේෂ ගුණ ලබාගත හැකි වේ.

(38) මහාගන්ධක යෝග

රසගන්ධකයෝ කායනී කචේකං සුශෝධිතම්
තයෝ කජ්ජලිකාං කෘතවා මෘදුපාකේන සාධයේත්
ජාතායා ඵලං තවා කෝශෝ ලවණාරිෂ්ට පත්‍රකේ
ඵලාබිජං තවා කචිං නිර්ගුණධි රස මර්දිනම්
මුක්තාගාහේ තු සංසථාප්‍ය පුටපාකේන සාධයේත්
ගුහ්‍යාෂටක ප්‍රමාණේන තෝයේන සහ භක්ෂයේත්
මහාගන්ධක මේතද්ධි සථිකීසාරනාගනම්
දුචාරං ග්‍රහණිරෝගං ජයේවෛව ප්‍රවාහිකම්

හෙ. ර. අතීසාරාධිකාර

ශුඬ පාරද, ශුඬ ගන්ධක, සාදික්කා, වාසාවාසි, කරාබුනැටි, හීන්
එන්සාල්, කොහොඹ කොළ සමඟාගව ගත යුතු වේ. පළමුව ශුඬ
පාරද හා ශුඬ ගන්ධක කජ්ජලි කර එය ලෝහ බඳුනක බහා මද
ගින්නෙහි ද්‍රව කර සිසිල් වූ පසු බල්වයෙහි දමා කොහොඹ කොළ
සමඟ හොඳින් අඹරා අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි සුක්ෂම වූණිය ද එයට

ආයුර්වේද රස ශාස්ත්‍රය

එක්කොට තික කොළ ස්වරසයෙන් අඹරා ගුලියක් තනා එය
 පතුබෙලිකටු දෙකක් අතර රඳවා මැටි බැඳ පුටපාක දිය යුතු වේ.
 ඉන්පසු ඖෂධය ඉවතට ගෙන අඹරා රක්තිකා 3 ගුලි තනා
 සෙවනේ වියළා වීදුරු බඳුනක බහා තබන්න.

මාත්‍රා - ගුලි 1 - 2

අනුපාත - ජලය, දෙළුම් යුෂ, හාල්පානු දිය

ගුණ - උත්තම පාචන ගුණැති ඖෂධයකි. දීප්තයි. ග්‍රාහීයි.
 අතීසාර, ප්‍රවාහිකා සහ ග්‍රහණි රෝග සඳහා ගුණ ලබා දේ

(39) මහාවාතරාජ රස

මදනබීජබලීශජලෝහජෛර්ඛිපිචුහි: පෘථගේකපිචුනම්තො:
 ගගනදාරුසිකාසුමජාතිකා එළදලතෘට්චන්ද්‍ර මරීචකො:
 ශශිභුජා මකරධවජරක්ෂාත්තෙ රවියුජා එණිචේනසමක්ෂවි තො:
 මදනජේන රසේන සුපේෂිතො:

පුනරනාතපමදාච්ඡෝෂිතො:

විජයතේ හරිමන්සහෝදරෝ රසවරෝ බහුරෝගහරො

නාණාමි

සිද්ධංගෙන. ම. 32.

ශුඬ අත්තන ඇට, ශුඬ ගන්ධක, ශුඬ පාරද සහ ලෝහ හස්ම
 තෝලා 2 බැගින්, අභ්‍රක හස්ම, කුරුඳු පොතු, කරාබුනැටි, සාදික්කා,
 වසාවාසි, හීන් එන්සාල්, කපුරු, ගම්මිරිස් සහ මකරධවජ තෝලා 1
 බැගින් ද, ශුඬ අබ්බං තෝලා 12 ක් ද ගත යුතු වේ. පළමුව ශුඬ පාරද
 සහ ශුඬ ගන්ධන එක්කොට කජ්ජලී තනා පිළිවෙළින් මකරධවජ,
 ලෝහ හස්ම, අභ්‍රක හස්ම එක්කරමින් එක් දිනක් අඹරා අබ්බං සහ
 අනෙකුත් උද්භිද ද්‍රව්‍යයන්හි වූණය එක්කොට දින තුනක් අත්තන
 කොළ යුෂින් හෝ අමු ඉගුරු යුෂින් අඹරා ඉක්බිති කපුරු මිශ්‍රකර
 රක්තිකා 1 ගුලි තනා පවනේ වියළා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - ගුලි 1 - 2

වන්දනා සමරස්කර

අනුපාත - ඔටුමේතයේදී බෙලි පත්‍ර යුෂ සමඟ
පාශවිශුලයේදී රත්නෙළුම් අල කෂායෙන්
අභිසාරයෙහිදී බිල්වාදී වූණ සමඟ
වාතරෝගයන්හි අමුක්කරා සහ එරඬු මුල් කෂාය සමඟ
ප්‍රතිශ්‍යාවෙහි ඉගුරු ඉස්ම සමඟ

(40) මහා ශඩ්ධවට්

පටුපඤ්චකහිංගුශංඛ විඤ්චාහසිතවෝෂබලීශවරාමානාහි
ශිබිශෙඤ්චරිකාමලවර්ථවාරා භාශභාවයාහි යථා'මලතාං ව්‍යුජනහි
මහා ශඩ්ධවට් බයාතා භෝජනානෙන් ප්‍රහස්මිතා
දීපනි පරමා හනති මඤ්ඤාගති ග්‍රහණිමුඛාන්
නෙ. ර. අග්නිමාන්ද්‍යාධිකාර.

සහිද ලුණු, කළු ලුණු, මුහුදු ලුණු, සුවස ලුණු, නවසාරං,
ගිතෙලෙහි පොඟවන ලද පෙරුම්කායම්, ශංඛ හස්ම, සියඹලා
කාරය, ඉගුරු, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, ගුඬා වච්චනාවි සමභාගව ගත
යුතු ය. පළමු ව පාරද, ගඤ්ඤ කජ්ජලී කර අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි
සියුම් වූණය එයට මිශ්‍රකර රත්නිටුල් මුල් ක්‍රොමයෙන් හා කරල්හැඩ
පත්‍ර ස්වරසයෙන් භාවනා 1 බැගින් දී නස්නාරං, දෙළුම්, දෙහි, ආදී
අමිල පලතුරු යුෂයන් ගෙන් 7 වරක් භාවනා දී රක්තිකා 2 ගුලි
තනා වියලා ගන්න.

මාත්‍රා - ගුලි 2 බැගින් ආහාරයට පසු ව ජලය සමඟ
ගුණ - මහාශංඛවට් සේවනයෙන් ආහාර හොඳින් පැසවයි.
ශින්න වැඩේ. අග්නිමාන්ද්‍ය, අජීණ, උදර වේදනා, වාත - කළු
ප්‍රධාන ග්‍රහණි රෝග දුරු කරයි.

(41) මුක්තාපඤ්චාමාන රස

මුක්තාප්‍රචාලබුරවඩගකකමුගුකතිභුති.

වසුදධිදාගිත්දසුධාංගුභාගාමි
ඉක්කා රසේන සුරහේ පයසා විදාරිකනාචරී

සුරසනංසපදීරසෙශව

සංවිද්‍යා යාමසුගලං ව චන්ද්‍රාපලාහිදිද්‍යාත් පුටං සුමාදුලං
 හිමජාං වරිෂටා
 පඤ්චාමාතං රසවිභං හිමජා ප්‍රසුකතං ගුණාවතූෂ්ටයමිතං
 වපලාරජශව
 පාත්‍ර නිධාය විරසුතපයසිනිනාං දුගේධන ව ප්‍රපිබතා ඛලු
 පථ්‍යභෝක්තූ
 ජිණි ජීර්‍යා ක්‍ෂයමියාදථ රාජයක්‍ෂමා කාසාදිලිඛා සහිතශා
 ක්‍ෂයං ප්‍රයාති
 යෝගරත්නාකර - ජිරාධිකාර

මුතු හස්ම භාග 8, ප්‍රවාල හස්ම භාග 4, වංග හස්ම භාග 2,
 ශංඛ හස්ම භාග 1, මුතුබෙලි කටු (ගුක්ති) හස්ම භාග 1 බැගින් ගෙන
 බල්වයෙහි දමා උක් ස්වරසය, එළකිරි, කිරිබදු අල, කෝමාරිකා,
 හාතවාරිය අල, මදුරුතලා සහ හංසපදී ස්වරසයෙන් පැය 6 බැගින්
 අඹරා ශරාවබද්ධ කර ලඝු පුටයක් දිය යුතු වේ.

මාත්‍රා - රක්තිකා 2 - 4 දක්වා උදේ, සවස

අනුපාත - එළකිරි සමග

ගුණ - ජිණි ජීර්‍යා සහ කාසාදී ලක්‍ෂණ සහිත රාජයක්‍ෂමා සඳහා
 ගුණයි.

මෙම ඖෂධය සමග ස්වර්ණ හස්ම රක්තිකා 1/16 ක් මිශ්‍රකර
 ප්‍රයෝග කිරීමෙන් ගුණ අධික වේ.

(42) මාගාචෙක්ඛි රස

සාද්‍යසේන සමං හේම මොක්තිකං ද්විගුණං තතා

ගන්ධකං ව සමං තේන රසපාදං තු ටඛනණම්

විමද්‍යා කාඤ්ඤිකේනාථ ගෝලං කාත්වා විශේෂයේත්

දතවා ශරාවේ සංමුද්‍රය පචේල්ලවණයන්ත්‍රකේ

අභයාමං ප්‍රයත්තේන මාගාචෙක්ඛි ජායතේ රසා

ගුඤ්ජාමිතා කණාචුණිනවනිතමධුපලතා

නිහනති රාජයක්‍ෂමාණමාජමාංසරසාශිතා

සුවණි හස්ම භාග 1, ගුඤ්ජා පාරද භාග 1, මුතු චුණි භාග 2, ගුඤ්ජා
 ගන්ධක භාග 2, ගුඤ්ජා පුස්කර භාග 1/4 බැගින් ගෙන පළමුව පාරද

වන්දනා සමරණය

ගණක කප්පල සකසා අනෙකුත් ද්‍රව්‍ය එයට එක්කොට දිනක් කාඩියෙහි බහා තබා අඟරා ගලියක් තනා අවිච්චි වියළා ශරාව බද්ධ කර ලවණ යන්ත්‍ර මගින් යාම 8 ක් ගිනි දෙන්න. යන්ත්‍රය ස්වාංග ශීත වූ පසුව ඖෂධය පිටතට ගෙන දිනක් අඟරා වීදුරු බඳුනක අසුරා තබන්න.

මාත්‍රා - රක්තිකා 2 - 4

අනුපාත - තිප්පිලි වූණය, වෙඳුරු සහ මීපැණි

පථය - එළුමාංස රස හෝ එළුකිරි

උපයෝග - මෙම ඖෂධය රාජකෂමා රෝගය සඳහා අතිශයින් ගුණ වේ.

(43) යෂ්ට්‍යාදිලෝහ (ධාත්‍රි ලෝහ)

යෂ්ට්‍රපෝ ලෝහරපෝට ධාත්‍රි සමුදායවං වූණිමිහ ප්‍රවාදාමි
චිරාතරං සප්තදිනානි සමයග්‍රාච්චිකා සොඩගරසේන භාවයම්
තතෝක් සන්තාප විශෝෂිතං පුනර්විච්චර්ණිතං

කෞශ්ඨසාතාන්විතං හපන්

නිවාරයතොව හි ශුලමුලාණං හිතානනාහෝජ් පරිණාමසමහවම්
ලෝහසව්සව්

වැල්මි වූණය හාග 1, ලෝහ හස්ම හාග 2, නෙල්ලි වූණය හාග 4, එක්කොට බල්ව යන්ත්‍රයෙහි රසකිඳු ස්වරසයෙන් හොදින් අඟරමින් භාවනා 7 ක් දී අවිච්චි වියළා ගන්න.

මාත්‍රා - මාශ 1 - 3 දක්වා මීපැණි සමඟ ද මාශ 6 ක් එළුගිතෙල් සමඟ ද කෑමෙන් පරිණාමශුල සුව වේ. මෙම යෂ්ට්‍යාදි ලෝහය වෙනත් ග්‍රන්ථයන්හි ධාත්‍රි ලෝහ නමින් ද සඳහන් වේ.

(44) යෝගරාජ ගුග්ගුලු

නාගරං පිප්පලි වව්‍යං පිප්පලිමූල වික්‍රකෝ
 කුපිලුශ්වාජමෝද ව සමීපා ජීරකද්‍රව්‍යම්
 රාසනා ශක්‍රයවා: පාඨා විඩංගං ගජපිප්පලි
 කටුකා'තිවිෂා භාර්‍යගී වාජ්ගධා වවා තථා
 ප්‍රත්‍යාකං කාර්මිකාණි සපුර්ද්‍රව්‍යාණිමානි විංශති:
 ආකෂිං රාමයසාපි පලං දද්‍යාද්‍රසෝනනා:
 ද්‍රව්‍යාණා: සකලේන්‍යශ්ච ත්‍රිඵලා ආගුණා හවේත්
 ජිහ්‍යුර්ණිකාතො: සවේ: සමෝ දේශශ්ච ගුගුලු:
 ගුඩුව්‍යා දශමූලසා ස්වාපේ පකේවා නව: ශුභ:
 වඛං රෝප්‍යං ව නාගං ව ලෝහං තාප්‍යමථාහ්‍රකම්
 මණ්ඩුරං රස සින්දුරං ප්‍රත්‍යාකං පලසංමිතම්
 රක්තිත්‍රයමිතා: කාය්‍යා වටීර්දේශා යපෝවිතො:
 ගුගුලුයෝගරාජෝ'යං ත්‍රිදෝෂඝ්‍නෝ රසායනා:
 රාසනාදිස්වාථසංයුක්තෝ විවිධං හන්ති මාරුතම්
 මේදෝවාදිං තතා කෂයං මඤ්ජ්‍යාදියුක්තෝ හරේත්
 ස්වාපේන නිම්බනිර්ගුණ්ධෝ: සවිවුණනිෂ්ඨනා:
 ශාරඛගධර සංහිතා

වියළි ඉඟුරු, තිප්පිලි, සිවිය, තිප්පිලි මුල්, රත්තිටුල් මුලේ
 පොතු, ශුඳා ගොඩකදුරු, අසමෝදගම්, එල අබ, සුදුදුරු, කළුදුරු,
 අරත්ත අල, කෙළිඳ හාල්, දියමිත්ත, වළගසාල්, ගජතිප්පිලි,
 කටුකරෝසන, අතිවිඩයන්, කිකිරිදිය, අමුක්කරා, වදකහ යන මේ
 ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වූණය තෝලා 1 බැගින් ද, පෙරුම්කායම් තෝලා
 2, සුදුලුණු තෝලා 4, ත්‍රිඵලා වූණය තෝලා 46, ශුඳා ගුගුල් තෝලා
 92, වංග හස්ම, රෝප්‍ය හස්ම, නාග හස්ම, ලෝහ හස්ම, මාක්ෂික
 හස්ම, අහ්‍රක හස්ම, මණ්ඩුර හස්ම, රස සින්දුර තෝලා 4 බැගින් ගත
 යුතු වේ. පළමුව රසකිඳ සහ දශ මූල වූණ තෝලා 40 ගෙන ජලය
 අව ගුණයක් සමඟ 1/8 සිඳුවා පෙරාගත් කෂායෙහි ගුගුල් දමා පැය
 4 - 6 ක් තබන්න. පසුව අතින් හොඳින් පොඩිකර රෙද්දකින් පෙරා
 ගත යුතුය. පසුව එය මදගින්තේ පිසගත යුතු වේ. ඉන්පසු එයට
 සියුම්ව කුඩුකර ගත් රස සින්දුර සහ අනෙකුත් හස්ම වර්ග

එක්කොට හොඳින් බල්ව යන්ත්‍රයෙහි අඟිරා රක්තිකා 3 ගලි තනාගන්න. මෙය මහායෝගරාජ ගුහ්ගුලු නමින් ද හැඳින්වේ. හස්ම වර්ග එක් නොකර තනාගත් විට දී එය ලඝුයෝගරාජ ගුහ්ගුලු නම් වේ.

මාත්‍රා - මහායෝජරාජ ගුහ්ගුලු ගලි 1 - 2 දක්වා
ලඝුයෝගරාජ ගුහ්ගුලු 2 - 4 දක්වා

උපයෝග - රාස්නාදී ක්‍රොම හෝ කිරි සමඟ වාතරෝග සඳහා මහා මංජුරියාදී ක්‍රොමය සමඟ මේදෝවාද්ධි, කණ්ඩ රජස් සඳහා කොහොඹ සහ නික ක්‍රොමය සමඟ සියලු වුණ සඳහා යෝගරාජ ගුහ්ගුලු ත්‍රිදෝෂ නසයි. රසායනයයි.

(45) රත්නපිත්තකුලකණ්ඩන රස

ශුඬපාරදබලිප්‍රවාලකං හේමමාක්ෂික හුජ්ඣරඛගකම්
මාරිකං සකලමේතද්‍රතමං භාවයේදප් පෘථග්‍රවේසත්‍රිශ්ඃ
වජ්‍රනසාස කමලසා මාලනිකෝරකසා වෘෂපලලවසා ව
ධාන්‍යවාරණ කණාශතාවරී ශාලමලිවට ජටාමලසා ව
රත්න පිත්ත කුලකණ්ඩනානිධෝ ජායතේ රසවරෝ

අස්ත්‍රපිත්තිනාම්
ප්‍රාණදෝ මධුවාෂද්‍රවේරයං සේවිතස්තු වසුරක්තිකාමිතඃ
යෝගරත්නාකර.

ශුඬ රසදිය, ශුඬ ගන්ධක, ප්‍රවාල හස්ම, සුවණ්මාක්ෂික හස්ම, නාග හස්ම සහ වංග හස්ම සමඟ ගෙන පළමුව පාරද ගන්ධක එක්කොට කජ්ජලී තනා එයට අනෙකුත් හස්ම වර්ග මිශ්‍ර කළ යුතු වේ. සුදුහඳුන්, නෙළුම් මල්, සමන් මල් හා ආධිතෝධා පත්‍ර ස්වරස, කොත්තමල්ලි සහ ගජනිප්පලි ක්‍රොම, හාතවාරිය, ඉඹුල් මුල්, නුග, තෙල්ලි යන මේවායේ ස්වරසයෙන් වෙන් වෙන්ව භාවනා 3 තබන්න.

මාත්‍රා - රක්තිකා 4 - 8 දක්වා
අනුපාත - ආධිතෝඩා ස්වරස සහ මීපැණි අළුපුහුල් ස්වරසය
උපයෝග - මෙම ඖෂධය ශරීර අභ්‍යන්තර රක්ත ප්‍රාචයන්හිදී
ශ්‍රේෂ්ඨ ඔසුවකි.

(46) රක්ත පිත්ත හර රස

මුක්තා ප්‍රචාලං ශුක්තිශ්‍ව කමබු ලාක්ෂා ච ගෞරිකම්
ගෝදන්තී රක්තබෝලශ්ව රසහසම සමාංශකම්
ද්‍රවේන්ද්‍රවරකුෂ්මාණ්ඩ ස්වරසේන විභාවිකම්
චතුර්ගුඤ්ජාමිතං ලිඨං මධුනා රක්තපිත්තජිත්

මුතු ප්‍රචාල, මුතු බෙලිකටු, හක්, ලාකඩ, ශුඬ සිවංගුරු,
ගෝදන්තී, රක්තබෝල, රස සින්දූර යන මේ ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වූණය
සමභාව ගෙන, ඊතණ, රතු නෙළුම් හා අළු පුහුල් ස්වරසයෙන්
භාවනා තුන බැගින් දී වියළා විදුරු බඳුනක අසුරා තබන්න.

මාත්‍රා - රක්තිකා 4
අනුපාත - මීපැණි
උපයෝග - රක්තපිත්ත රෝගය සඳහා උත්තම යෝග්‍යයි.

(47) රසරාජ රස

පලෙකං රස සිංදූරං ව්‍යොමහස්ම ච කාර්ෂිකම්
තදධිං කාඤ්චනං දද්‍යානමුක්තාං විදාමමේව ච
ලෞහං රෝප්‍යං මෘතං වඩං වාජගන්ධාං ලවඩකම්
ජාතීකෝෂළේ ක්ෂීරකාකෝලිං තගරං තථා
කන්‍යායා: කාකමාච්ඡාශ්ව රසෙ: පිෂ්ටා වටිං වරේත්
ගුඤ්ජා ද්‍රව්‍යෝන්මිතාං දත්තවා ගෝක්ෂීරමනුපායයේත්
පක්‍ෂාසාතේ'ර්දිතේ වාතේ හනුස්තමෙහ'පතනත්‍රකේ
ආක්ෂෙපකේ කණ්ණාදේ තපේව ශ්‍රමස්තකත්‍රමේ
සව්වාතවිකාරේෂු රසරාජ: ප්‍රතිර්තිත:

රස සින්දුර තෝලා 4, අභ්‍රක හස්ම තෝලා 1, සුචණ්ඩ හස්ම, මුක්තා පිෂ්ටි, ප්‍රවාලහස්ම හෝ ප්‍රවාල පිෂ්ටි, ලෝහ හස්ම, රෝප්‍ය හස්ම, වංග හස්ම, අමුක්කරා, කරාබුනැටි, සාදික්කා, වසාචාසි, ක්ෂීරකාකෝලි සහ තුවරලා තෝලා 1/2 බැගින් ගෙන පළමුව රස සින්දුර හොඳින් අඹරා වුණි කර අනෙකුත් හස්ම සහ උද්භිද ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වුණිය එයට එක්කොට එක් දින බැගින් කෝමාරිකා සහ කළුකැමීමේරිය ස්වරසයන්ගෙන් අඹරා රක්තිකා 2 ගුලි තනා සෙවනේ වියළා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - ගුලි 1 බැගින්

අනුපාත - මීපැණි සමඟ ඖෂධය ගැනීමෙන් පසු එළකිරි පානය හිතයි.

උපයෝග - සියලු ආකාරයේ වාත රෝග, පක්ෂාන, අර්දිත, අපතත්ත්‍රක, ආකේෂ්පක, කණ්ණාද, භ්‍රම ආදී රෝගයන්හිදී යොදනු ලැබේ.

(48) රසාදි ප්‍රලේප

රසභිජ්ජරභිජ්ජරාමරිචසින්දුරදෙතොසුරාමනාශිලානාම
මුර්ණිකානානාං සාතමිශ්‍රිතානාං ත්‍රිතිං ප්‍රලේපෙරපයාති පාමා
වෛද්‍යජීවන.

රසදිය, සුදුදුරු, කළුදුරු, කහ, හරංකහ, ගම්මිරිස්, සින්දුර, ගණ්ඩක සහ මනාශිලා සමභාගව ගෙන පළමුව පාරද ගණ්ඩක එක්කොට කජ්ජලිය තනා අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වුණිය එයට මිශ්‍රකර ගිතෙල් සහ සික්ත තෙල සමබරක් ද එක්කර දින තුනක් බල්වයේ දමා අඹරා ගන්න.

උපයෝග - කණ්ඩු, පාමා, විවර්චිකා රෝගයන්හි දී උණුසුම් ජලයෙන් සෝදා ඖෂධ ගැල්වීම සුදුසු වේ.

(49) රසාදි වුණි

රසබලිසනසාරකෝලමජ්ජාමරකුසුමාමුධරප්‍රියඛලාජා,
ලෙයජමගධාතවගේලපත්‍රං දලිතමිදං පරිභාවා ව්‍යුනාද්හි,
මුමුර්වපුනං රජෝ'සස මාෂං ජයති වමි. ප්‍රබලාං විලිහ්‍යමතීය,
යෝ. ර. වමනාධිකාර

ශුඬ පාරද, ශුඬ ගන්ධක, කපුරු, මසන් ඇට මද, කරාබුනැටි, රුක්මල්, විපොරි, සුදුහඳුන්, තිප්පිලි, කුරුඳු, හින් එන්සාල් සහ කොල්ලන් කොළ සමභාව ගත යුතුය. පළමුව පාරද, ගන්ධක කජ්ජලි කර අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වූණිය එයට එක්කොට සුදුහඳුන් අකිය හෝ සුදුහඳුන් වූණිය හා 1 ක් ජලය දෙකොටසක බහා පැය 12 ක් තබා පෙරාගත් ජලයෙන් දිනක් අඹරා පවත්විය යුතුය.

මාත්‍රාව - රක්තිකා 2 - 6 දක්වා දිනකට දෙවරක්
අනුපාත - මීපැණි, සිසිල් දිය, වී පොරි තම්බාගත් දිය
උපයෝග - වමන, අම්ලපිත්ත, හික්කාව, විදග්ධ අජීර්ණ සඳහා යෝග්‍ය වේ.

මෙම ඖෂධය තනිකරව හෝ මෙය සමඟ ජහර්මෝහරා පිෂ්ටි මිශ්‍රකර යෙදීම ද ලාභදායක වේ.

(50) රසාදි වට්

රසබලිසනසාරව්‍යුනානාං සනලදස්ව්‍යපයෝදජ්වනානාමි
අපහරති වට්මුඛසට්ඨෝයං සකලසමුත්තදාහමශ්‍රමේණ
යෝ. ර. දාහාධිකාර

ශුඬ පාරද, ශුඬ ගන්ධක, කපුරු, සුදුහඳුන්, ජටාමාංස, කළාඳුරු අල සහ බසබ්ජ සමභාව ගෙන පළමුව පාරද, ගන්ධක කජ්ජලි කර එයට ඉතිරි ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වූණිය මිශ්‍රකර ගන්න. මෙම මිශ්‍රණය රෝස අකිය හෝ ව්‍යුනාදි අකියෙන් දින 2 - 3 ක් අඹරා රක්තිකා 2

වත්තලා සමරයේකර

ගුලි තනා පවතේ වියළා විදුරු බඳුනක අසුරන්න. මෙය වූණියක් ලෙසින් ද යෙදිය හැකි වේ.

මාත්‍රාව - ගුලි 1 - 2 (රක්තිකා 2 - 4)

අනුපාත - ජලය, රෝසමල් අකිය, වඤ්ඤාදී අකිය හෝ විපෝරී තම්බාගත් දිය.

උපයෝග - සියලු ආකාරයේ දාහ, පිපාස, හික්කා, විසුචිකා, වමන

(51) රෝගීතක ලෞහ

රෝගීතකසමායුක්තං ත්‍රිකත්‍රයයුතං තචයා

යකාත්පලිතභවං ශෝථං පාණ්ඩුරෝගං ච නාශයේත්

අරථ, බුළු, නෙල්ලි, ඉඟුරු, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, රත්තිවුල් මුලේ පොතු, කළාදුරු අල, වළඟසාල් හාග 1 බැගින් රෝගීතක පොතු හාග 9 ගෙන සියල්ල සියුම්ව වූණ කර එයට ලෞහ හස්ම හෝ මණ්ඩුර හස්ම හාග 9 ක් එකතුකර රෝගීතක පොතු කෂායෙන් අඟරමින් හාවනා 7 ක් දී පවතේ වියළා අඟරාගත් වූණිය විදුරු බෝතලයක අසුරා තබන්න.

මාත්‍රාව - රක්තිකා 3

අනුපාත - මෝරු

උපයෝග - යකාත්, ප්ලිහා වෘද්ධි, ශෝථ, පාණ්ඩුරෝග, කල්ගතවූ විෂම ජීවර,

(52) ලක්ෂම් විලාස රස

අග්‍රහසම් පලෙකං ස්‍යාත්තදධෝ රසගන්ධකෝ තත්සමං වාපි කජීරං ජාතීකෝෂඵලේ තථා වාඛ්ඛදුරුකබීජං ච බීජං ධනතුරකස්‍ය ච ත්‍රේලෝකස විජයාබීජං විදුරිකන්දමේව භතාචරී තථා නාගබලා වාතීබලා තථා

ගෝක්ෂුරං ශුක්ලිමිබි ව නෛපුලං බීජමේව ව
 ඵණේෂාං කාර්ෂිකං වූණිං නාගවලලීරසෙය් පුනා
 තිෂ්ඨිෂ්‍ය වටිකා කායසී ත්‍රිගුණාණා ඵලමානතා
 තිහනති කථවාතෝස්ථාන් රෝගාන් සෝරානශේෂතා
 ප්‍රතිශ්‍යායං ජීවරං කාසං ශ්වාසං යක්ෂමාණමේව ව
 ලක්ෂ්මිවිලාසසඤ්ජයං බලෙයා වෘෂෝගනිදීපතා

අභ්‍රක හස්ම තෝලා 4, රසදිය තෝලා 2, ගන්ධක තෝලා 2,
 කපුරු තෝලා 2, සාදික්කා, වසාවාසි, වෘද්ධදාරු ඇට, ශුඬ කථ
 අත්තන ඇට, කංසා ඇට, කිරිබදු අල, හාතවාරිය අල, නාගබලා,
 අතිබලා, ගොකටු, වදුරුමැ ඇට, දියමිදෙල්ල ඇට යන ද්‍රව්‍යයන්හි
 වූණිය තෝලා 1 බැගින් ගත යුතු වේ. පළමුව පාරද හා ගන්ධක
 කප්පලි කර අනෙක් ද්‍රව්‍යයන්හි වූණිය ද එයට මිශ්‍රකර දින 3 ක්
 බුලත් යුෂින් අඹරා රක්තිකා 3 ගුලි තනා පවනේ වියළා ගන්න.
 සෙවනේ වියළා අඹරා ගත් වූණිය වීදුරු බෝතලයක අසුරා
 තබන්න.

මාත්‍රාව - දිනකට 3 - 4 වරක් ගුලි 1 බැගින්

අනුපාත - පාවට්ටා යුෂ, අමු ඉඟුරු යුෂ.

ගුණ - කථ වාත ප්‍රධාන ප්‍රතිශ්‍යාය, ජීවර, කාස, ශ්වාස,
 රාජයක්ෂමා රෝග සඳහා ගුණයි.

ලක්ෂ්මිවිලාස රස බලකාරකයි. වාජිකරයි. දීපනයි.

(53) ලෝහාසව

ගුඩුවිකාං ත්‍රිකටුකං ත්‍රිඵලාං ව යවානිකාමි
 විඩංගං මුස්තකං විත්‍රං වූර්ණිකං කුඩවං කෂිපේත්
 ලෝහවූණිං ආකුඩවං වාතූර්ජාතං පලආයම්
 කෞදුං ප්‍රසව්මිතං දද්‍යාද්ගුඩමේකතුලෝනමිතම්
 මාසමාත්‍රං සථිකං භාණෙඩ වවාකුෂ්ඨප්‍රලේපිතේ
 ලෝහාසවමමුං මනීයා පිබේද්වග්නි කරං පරම්
 පාණ්ඩුකෂයප්‍රගුලමානි ජයිරාණ්‍යශීසාං රුජම්
 පලිභාමයං ජීවරං ජිණිං කාසං ශ්වාසං හගන්දරම්
 අරෝවකං ව ග්‍රහණිං හෘද්රෝගං ව විනාශයේත්

රසකිඳ, ඉඟුරු, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, අරළු, බුළු, තෙල්ලි, අසමෝදගම්, වළඟසාල්, කළාදුරු අල, රත්තිවුල් මුල්, තෝලා 16 බැගින් ද, ශුද්ධ ලෝහ වූණිය තෝලා 32, හීන් එන්සාල්, කුරුඳු, කොල්ලන් කොළ සහ නාමල් රේණු යන මේවායේ වූණිය තෝලා 8 බැගින් ද, මීපැණි තෝලා 64, උක්හකුරු තෝලා 400, ජලය තෝලා 1025 සියල්ල අරිෂ්ට ආසව පරිභාෂා අනුව කඩ මැටි බැඳ මසක් තබා පෙරා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - තෝලා 2 බැගින් ජලය මිශ්‍රකර උදේ, සවස පානයට උපයෝග - පාණ්ඩු රෝග, ශෝථ, ගුල්ම, උදර රෝග, අර්ශස්, ජලිහා වෘද්ධි, ජීර්ණ ජීවර, කැස්ස, ශ්වාස, හගන්දර, අරුවි, ග්‍රහණි රෝග සහ හෘද රෝග නසයි.

(54) වසන්ත කුසුමාකර රස

සාමාන්‍ය භාගමිතං අවිභාගමමලං රූපයං ත්‍රිභාගං පූනර්භාගං
වඩ්ඛමයෝරජෝ'ත්‍රහසිතං මුක්තාප්‍රචාලං රසම්
ශුද්ධං භාගවතුෂ්ටයං සුමාදිතං භාවයං පූනා පෞණ්ඩ්‍රකෝ
ශ්‍රී වාසාජලරාත්‍රිශාල්මලිහවෛද්‍රාවෛ පෘථක් සප්තධා
මාලතායා කුසුමෙසනථා මාගමදේරමලානපුෂ්පෝද්ගවෛ
රමහාකුඩකුමපේ පූනර්විලලිතා සිද්ධො වසන්තාහිධා
වලලෙකප්‍රමිතෝ රසායනවරා ශුක්‍රායුෂෝවිධිතා
සත්‍රිපුංසෝ කෂයකාසබීජජනිතං දෝෂං නියවේජ්න් පරම්

සුවණ්භස්ම භාග 1, රෝප්‍යභස්ම භාග 2, නාග භස්ම භාග 3, වංග භස්ම, ලෝහ භස්ම, අභ්‍රක භස්ම, මුක්තා පිෂ්ටි, ප්‍රචාල පිෂ්ටි සහ රස සින්දුර භාග 4 බැගින් බල්ව යන්ත්‍රයෙහි බහා උක් යුෂ, සුදුහඳුන් ගල ගා දියකරගත් ජලය, ආඩතෝඩා පත්‍ර යුෂ, අමුකහ යුෂ, ඉඹුල් මුල් ස්වරසය හෝ ක්වාථය, සමන් මල් ස්වරසය, තෙළුම් මල් යුෂ සහ කෙසෙල් බඩ යුෂෙන් භාවනා 7 බැගින් දී රෝස වතුරෙන් අඹරා ගන්නා ලද නාමල් රේණු සහ කස්තුරි භාග 2 බැගින් මිශ්‍රකර අඹරා රත්තිකා 3 ගුලි තනා පවනේ වියළා ගත යුතු වේ.

මාත්‍රා - එක් ගුලිය බැගින් උදේ හවස
අනුපාත - මිපැණියෙන් දියකර ලේහකර එළකිරි පානය කිරීම
සුදුසු වේ.

ගුණ - මධුමේහයෙහි අමුකහ සහ නෙල්ලි ස්වරස සමඟ
සෙදීම සුදුසු වේ. වසන්ත කුසුමාකර උත්තම රසායනයකි.
වාර්තරයි. ස්මරණ ශක්තිය වඩයි. හෘදය ශක්තිමත් කරයි. මොළය
ශක්තිමත් කරයි. මධුමේහ, රාජයකෂ්මා, ස්වප්න දෝෂ, හෘදය
දුර්වලතා, වාතරෝග, හතිය, හුම ආදී රෝගයනට ගුණ දේ.

(55) වසන්ත මාලති රස

සමෂං මුක්තා ච දරදං මරිචං භාගවෘද්ධිතා
බජිරාෂෙටා කලාංශං සායනනවතීතං පයෝහවම්
නිමුකෙකම්දියේතනාවද්‍යාවත් සෙන්හෝ ලයං වුජේත්
මාලති ප්‍රාග්‍රසනෙන්යං රසෝ ධාතුජිරං ජයේත්
මාත්‍රා ගුණආ දායෝන්මානා කණාමධුසමන්විතා
ප්‍රකාශ්‍යපශ්‍යකේ පශ්‍යනවතිර්නිමුකානාලම්
සිද්ධා හෙෂජ්‍ය මණිමාලා

ස්වර්ණ හස්ම තෝලා 1, මුක්තා පිෂ්ටි තෝලා 2, ශුද්ධ
සාදිලිංගම් තෝලා 3, සියුම් ව වූර්ණ කර ගත් ගම්මිරිස් තෝලා 4,
සහ ශුද්ධ රසක, හෝ යශද හස්ම තෝලා 8 බැගින් ගන්න. පළමුව
සාදිලිංගම් වූණකර ස්වර්ණ හස්ම හැර අනෙකුත් ද්‍රව්‍ය එක්කර පැය
3 ක් හොඳින් අඹරා එයට ස්වර්ණ හස්ම මිශ්‍ර කර අඹරන්න. පසුව
එළකිරි සහ වෙඬරු තෝලා 2 ක් දමා දිනක් අඹරාගන්න. ඉන්පසු
දෙහි යුෂයෙන් හොඳින් අඹරා ගත යුතුය. වෙඬරු එක් කිරීම නිසා
ඇති වූ තෙල් ස්වභාවය ඉවත් වන තුරු දෙහි යුෂයෙන් ඇඹරීම කළ
යුතු වේ. පසුව රක්තිකා 1 ගුලි තනා පවතේ වියළා ගන්න.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 2 දක්වා
අනුපාත - තිප්පිලි වූර්ණ රක්තිකා 2 සහ මිපැණි සමඟ
උදේ, හවස

වත්දුලතා සමරණේකර

උපයෝග - අභ්‍රක හස්ම රක්තිකා 1, ප්‍රවාල පිෂ්ටි රක්තිකා 2, මාග ශාඛග හස්ම රක්තිකා 4, රසකිඳු පිටි මාග 1, සහ සිතෝඵලාදී වූණ මාග 1 මිශ්‍රකර මීපැණි සහ එළකිරි අනුපාතයෙන් යෙදීමෙන් ජීරණ ජීවර, රාජයක්ෂමා, පුප්ඵසකලාශෝථ, මාන්දම් රෝග සඳහා විශේෂ ගුණ ලබා දේ.

මෙම ඖෂධය ජයරාග්නි සහ ධාතවාග්නි විකෘති නිසා ඇතිවන සියලු රෝග දුරුකර ශරීරබල, වර්ණ සහ පුෂ්ටිය ඇති කරයි.

(56) වාතකුලාන්තක රස

මාගනාහි: ශිලා නාගකේශරං කලිවාක්ෂජම්
පාරදෝ ගන්ධකෝ ජාතීඵලමේලා ලවඩාකම්
ප්‍රත්‍යාකං කාර්මිකං චෛව ශලක්ෂණ වූණානි කාරයේත්
බ්‍රාහ්මී රසේන සංමද්‍ය වටිං කුය්‍යාද් ආරක්තිකාම්
අපස්මාරේ මහාසෝරේ මුළුජ්‍යායෝගේ ව ශස්‍යතෙ
වාතජාන් සචිරෝගාංශෙ හන්‍යාද්වාත කුලාන්තක:

කස්තුරි, ශුඬ මනෝශීල, නාමල් රේණු, අරඵ, ශුඬ පාරද, ශුඬ ගන්ධක, සාදික්කා, හීන් එන්සාල් සහ කරාබුනැටි සමභාගව කිරා ගන්න. පළමුව පාරද, ගන්ධක කජ්ජලි කර එයට කස්තුරි ද එක්කර බ්‍රාහ්මී ස්වරසයෙන් පැය 3 ක් අඹරා ගත යුතු වේ. පසුව අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි ඉතා සියුම් වූණය ද එක්කර බ්‍රාහ්මී ස්වරසයෙන් දිනක් අඹරා රක්තිකා 2 ගුලි තනා පවතේ වියළා ගන්න.

මාත්‍රා - එක් ගුලිය බැගින් දිනකට 3 වරක්

අනුපාත - ලුනුවිල, ඒකාවේරිය, කරාබුනැටි, ජටාමාංසි, ක්වාථය සමග

උපයෝග - අපස්මාර, මුළුජ්‍යා, හිස්ටිරියා, ආකෂේප ආදී වාත රෝගයන්හි යෙදේ.

(57) වාතවින්නාමණි රස

භාගමේකං සාමිහසම ආභාගං රෝප්‍යමහ්‍රකම්
මොක්තිකං විද්‍රුමං ලොහං භාගත්‍රයමිතං හචේත්

අක්ෂයාං ලවංගං ව තගරං කුෂ්ඨමේව ව
කාකෝලිමග්නිජාරං ව භාගමේකං විනිකෂිපේත්
වජ්‍රෝදයං සජ්තභාගං කන්‍යාරසවිමර්දිතම්
භීශුකයා වටිකා කායනා දේයා යෝග්‍යානුපාතනා
වාතවින්තාමණිහිත්‍යාද්වාතරෝගානශේෂතා

සර්ණ හස්ම භාග 1, රෝප්‍ය හස්ම භාග 2, අනුක හස්ම භාග 2, මුක්තා පිෂ්ටි භාග 3, ප්‍රවාල හස්ම හෝ ප්‍රවාල පිෂ්ටි භාග 3. අමුක්කරා, කරාබුනැටි, සුවදකොට්ටන්, කාකෝලි වූණි, අම්බර භාග 1 බැගින් ද, වජ්‍රෝදය භාග 7 ක් ද ගෙන පළමුව වජ්‍රෝදය හොඳින් අඹරා එයට හස්ම වර්ග සහ අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි සුක්ෂම වූණිය එකතුකොට කෝමාරිකා යුෂින් දිනක් අඹරා රක්තිකා 1 ගුලි තනා පවත්විය යුතුය.

මාත්‍රා - ගුලි 1 බැගින් දිනකට 3 වරක් මීපැණි සමඟ

ගුණ සහ උපයෝග - මෙම ඖෂධය හෘදය සහ මොළය ශක්තිමත් කරයි. වාත කථනාශකය. වාජිකරයි. සියලු වාත රෝග සඳහා ගුණය. ආකෂේපක, අපතන්ත්‍රක (හිස්ටීරියා) සඳහා ද ගුණය. සන්තිපාත ජීවරයෙහිදී ඇතිවන ප්‍රලාප, මෝහ, නාඩි, දුර්වලතා, අත් පා වෙවිලීම හා අධික දහඩිය නිසා ඇතිවන සිරුර ශීත වීමේදී ද වාත වින්තාමණි රස ගුණ දේ.

(58) ශිරු: ශූලාදිවත්‍ර රස

පලං රසං පලං ගන්ධං පලං ලෝහං පලං රවේ
ගුගුලෝ: පලවත්වාරි තදධිං ත්‍රිඵලාරජ:
යෂ්ටිමධු කණා ශුණ්ඨි ගෝක්ෂුරං කෘමිනාශනම්
දශමූලං ව ප්‍රත්‍යෙකං තෝලකං වස්ත්‍රශොධිතම්
කාචේන දශමූලස්‍ය තථා භෘෂ්ඨාමබ්‍රිතා'පි ව
භාවයිත්වා ප්‍රකතීච්ඡා මාෂෙක ප්‍රමිතා වටි
ජාග්දිශ්‍යෙන සා සේව්‍යා මධුනා පයසා'ථවා
ශිරු:ශූලාදිවත්‍රෝ'යං ශිරෝරෝගවිනාශනා

ශුද්ධ පාරද තෝලා 4, ශුද්ධ ගණක තෝලා 4, ලෝහ හස්ම තෝලා 4, තාමු හස්ම තෝලා 4, ශුද්ධ ගුණිත තෝලා 16, ත්‍රිඵලා පුණි තෝලා 8 සහ වැල්ලි, තිප්පිලි, විසළි ඉඟුරු, ගොකපු, පළහසාල්, ගැලපර්ණි, පාෂණ පර්ණි, හින් කපුටාල්බපු, මහ කපුටාල්බපු, හින් ගොකපු, බෙලිපුල්, හින් මිදි පුල්, තොටිල පුල්, පලොල් පුල්, ඇද්දෙමප පුල් තෝලා 1 බැගින් ගත යුතු වේ.

පළමුව ශුද්ධ පාරද, ශුද්ධ ගණක මිශ්‍ර කරමින් කප්පලිය තනා එයට ලෝහ හස්ම, තාමු හස්ම සහ අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් පූර්ණය ක්‍රමයෙන් එක් කරන්න. අවසානයේදී ශුද්ධ ගුණිත එකතු කර හොඳින් මිශ්‍ර කර දඹුල්ල ස්වභාව සහ කිකිරිදිය ස්වරසයෙන් භාවනා 3 බැගින් දී අඟුරා රක්තිකා 4 ගුලි තනා පවතේ විසළා ගන්න.

මාත්‍රා - ගුලි 2 බැගින් උදේ / සවස

අනුපාත - එළකිරි, එළකිරි සමඟ හෝ සුදුසු කමායක් සමඟ

උපයෝග - සියලු ශිරා ශූල සදහා තනිව හෝ ගෝදන්ති හස්ම වාශ 1 මිශ්‍රකර යෙදිය හැකි වේ.

(59) ශුලවප්‍රිතිවට්

රස ගණක ලෝහානං පලාධිං ගඤ්ඤසමනා
 ඵසාණං රාමධිං ශුණ්ඨි ත්‍රිකපු ත්‍රිඵලා ගට්
 ත්‍රිශේලාපත්‍රතාලිශං ජාතිඵල ලවණකම්
 යවානි ජීර්ණං ධාන්‍යං ප්‍රතෝෂකං තෝලකං ශුභම්
 වතුර්ගුඤ්ජාමිතා වටේවා ධාත්‍රී ස්වරස පේෂිතා
 ගිතතෝයාත්‍රපාතේන ඡාගිද්‍රශ්‍යෙන වා පුනා
 ශුලමංඝවිධං හන්ති හක්ෂිතා ශුලවප්‍රිති

නෛ. ර.

ශුද්ධ පාරද තෝලා 2, ශුද්ධ ගණක තෝලා 2, ලෝහ හස්ම තෝලා 2, ගංඛ හස්ම තෝලා 2, ශුද්ධ පුස්කර තෝලා 1, පෙරුංකායම් තෝලා 1, ඉඟුරු, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, අරළු, බුළු, තෙල්ලි, හිඟුරුපියලි, කුරුඳුපොතු, එන්සාල්, කොල්ලන්කොළ, තලිස් පතුරු, සාදික්කා, කරාබුනැටි, අසමෝදගම්, සුදුරු, කොත්තමල්ලි තෝලා 1 බැගින් ගන්න.

පළමුව පාරද, ගණක කප්පලි කර අනෙක් හස්ම වර්ග සහ උද්භිද ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වූණිය එයට මිශ්‍රකර, දින 3 ක් නෙල්ලි බෝතලයක අසුරන්න.

මාත්‍රා - ගුලි 1 බැගින් උදේ / සවස

අනුපාත - එළකිරි සමඟ හෝ ආහාරයට පසුව සිසිල් දිය සමඟ

උපයෝග - සියලු උදර වේදනාවන්ට යෙදිය හැක. පරිණාම ශූලයට විශේෂයි.

(60) සප්තාමාතලෝහ

ත්‍රිඵලායාසනවචෝ යථා මධුකං ච පාඨක් පලම්
ලෝහ හස්ම අවිකම්භ සචේ සංමදියේඤ්ඤිතම්
මාෂෙකප්‍රමිතං වූණිං සාතකෂ්‍යාද්‍යසමන්විතම්
ශයනාද්‍යා ලිහේත් සමයග්‍රහව්‍යං කෂීරං පිබ්බෙත්තු
සථාන්තේත්‍රගදාන් හන්ති දෘශෝඤ්ඤා කුරුතේ බලම්

අරළු, බුළු, නෙල්ලි, වැල්මී යන මේ ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වූණිය තෝලා 4 බැගින් ගෙන ලෝහ හස්ම තෝලා 2 ක් සමඟ මිශ්‍රකර හොඳින් අඹරා වීදුරු බඳුනක බහා තබන්න. මෙම වූණිය මාශ 1 ක් මීපැණි මාශ 3 ක් සහ ගිතෙල් මාශ 6 ක් සමඟ මිශ්‍රකර රාත්‍රි නින්දට පෙර අනුභව කොට එළකිරි පානයෙන් ඇසට පෝෂණය අඩුවීම නිසා ඇතිවන සියලු නේත්‍ර රෝග සුව වේ. එසේම ඇස් පෙනීම දියුණු වේ. ඇස් සඳහා සුදුසු විකිත්සාවක් බාහිරින් කරන අතර ම මෙම යෝග්‍ය අභ්‍යන්තර වශයෙන් යෙදීමෙන් රෝගාබාධ ඉක්මනින් සුව වේ.

(61) සවිතෝහද රස

නිශ්චන්ද්‍රං ගගනං ග්‍රාහ්‍යං ආකෂිං ශුද්ධගන්ධකම්
 තෝලකං තෝලකාධිං ච හිංගුලෝඤ්ඤාසං තථා
 කපූරං කේශරං මාංසී තේජපත්‍රං ලවණකම්
 ජාතිකෝෂඵලේ චෛව සුකෂේමලා කර්පිප්පලී
 කුෂ්ඨං තාලිසපත්‍රං ච ධාතකී චෝචමුස්තකම්
 හරිතකී මරීචං ච ශාඛාවේරවිහිතකම්
 පිප්පලාමලකං චෛව ශාණ්භාගං විචුර්ණිතම්
 නාගවල්ලී රසෙසු පිෂට්වා වටීං කුශ්ඤ්ඤාඤ්ජකාම්
 හක්ෂයේත් පණ්ඩුණ්ඩෙන මධුනා සිතයා'පි චා
 හන්තයජ්ණිං විදග්ධං ච තෘෂ්ණාමාමං විසූචිකාම්
 අරුචිං මුත්‍රකාචුෂ්‍රං ච මූලණිං ච ග්‍රහණිං චමිම්
 අම්ලපිත්තං ශීත පිත්තං රක්ත පිත්තං විශේෂතා:
 සවිතෝහදනාමා'යං රසෝ දීපනපාචනා:

ර. සා. සං. ජිවරාධිකාර

අභ්‍රක හස්ම තෝලා 2, ශුද්ධ ගන්ධක තෝලා 1, හිංගුලෝඤ්ඤාසං
 පාරද තෝලා 1/2, කපුරු, නාමල් රේණු, ජටාමාංසී, කොල්ලන්
 කොළ, කරාචුනැටි, සාදික්කා, වසාවාසී, හින් එන්සාල්, තිප්පිලි
 සුවද කොට්ටන්, තලිස් පතුරු, මලිතමල්, කුරුඳු, කළාඳුරු අල,
 තිපල්, ත්‍රිකටු, තෝලා 1/4 බැගින් ගෙන පළමුව පාරද ගන්ධක
 කප්පලී කර, එයට අභ්‍රක හස්ම සහ නාමල් රේණු එක්කර බුලත්
 යුෂ සමග මිශ්‍ර කරන්න. අනතුරුව අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම්
 වුණිය ද එක්කර බුලත් යුෂින් දිනක් අඹරා රක්තකා 3 ගුලි තනා
 පවනේ වියළා ගන්න.

මාත්‍රා - ගුලි 1 - 2

අනුපාත - සිසිල් දිය, තැඹිලි හෝ කුරුම්බා චතුර, දෙළුම් යුෂ

උපයෝග - විදග්ධාජ්ණි, පිපාසය, ආමදෝෂ, විසූචිකා, අරුචි,
 මුත්‍රකාචුෂ්‍ර, මූලණි, ග්‍රහණි රෝග, වමන, අම්ල පිත්ත, ශීත පිත්ත සහ
 රක්ත පිත්ත රෝග සඳහා ගුණ දේ. පිත්ත ප්‍රකෘතියනගේ ආහාර
 පරිපචනයේ විෂමතාවනට ගුණ ලබා දේ.

(62) සුතශේඛර රස

ශුඬං සුතං මෘතං සංඝං ධර්මාණං රෝප්‍යහස්මකම්
වේශාමුත්තමත්තනීජං ව ගතං තාම්‍රහස්මකම්
වාතුර්ජාතං ශක්ඛහස්ම නිල්වමජා කචෝරකම්
භාඝාරාජරසෙමිද්ධං ත්‍රිසජ්ජදිවසාවධි
ගුණජාමාත්‍රාං වට්ඨං කෘත්වා දද්ධාදොග්ගානුපාතනා
භාද්දහත්‍රමමුවජ්ජාසොත් වාන්ති ශුලාමයාපහා
අම්ලපිත්තහරඤ්ච රසෝයං සුතශේඛරා

යෝ. ර.

ශුඬ පාරද, ස්වර්ණ හස්ම, ශුඬ පුස්කර, රජත හස්ම, ගම්මිරිස්, තිප්පිලි, ශුඬ අත්තන ඇට, ශුඬ ගතං, තාම්‍ර හස්ම, කුරුඳුපොතු, කුරුඳු කොළ, හීන් එන්සාල්, නාමල් රේණු, ශංඛ හස්ම, බෙලිගැට මද සහ හරංකහ සමභාගව ගන්න.

පළමුව පාරද-ගතං කජ්ජලි කර එයට හස්ම වර්ග සහ අනෙකුත් ද්‍රව්‍යයන්හි සියුම් වූර්ණය එක්කර දින 21 ක් කීකිරිදිය ස්වරසයෙන් අඹරා රක්තිකා 2 ගුලි තනා පවනේ වියලා ගන්න.

මාත්‍රා - ගුලි 1 බැගින් පැය 3 - 4 වරක්
අනුපාත - මීපැණි සහ ගිතෙල්, දෙවැනි යුෂ
උපයෝග - අම්ලපිත්ත, උදර දාහ, භ්‍රම, මූර්ඡා, වමන, උදර ශුල
ආදි පිත්ත විකෘති ප්‍රධාන රෝග සඳහා ගුණ ලබා දේ.

(63) සවණී පට්ටි

ශුඬං සුතං පලමිතං පාදංශං සංඝපත්‍රකම්
මද්දියේන්තිමුනිරේන යාවදේකත්තමාගතම්
ප්‍රකෂාලෝඡණාමිබුතා පඤ්චාත් පලමාත්‍රං සුගතකම්
දත්තවා ප්‍රමද්දියේත්තාවද්ධාවත් කජ්ජලතාං ව්‍රජේත්
තතා පාකවිධානඥා පට්ටිං කාරයේද්ධං
දේයා දුග්ගානුපාතේන රක්තකාදික්‍රමේණ හි
බලපුෂ්ටිකරී ශුක්‍රවධිනී වන්තිදිපනී
ග්‍රහණී රාජයක්‍ෂමාණං හන්ති පාණ්ඩ්‍යාමයං තවා
සංඝං පට්ටිකා බ්‍යාතා තමක ඤාප නාගිනී

සෞඛ්‍ය සම්ප්‍රදාය

ගලින් නිමවන ලද බල්ව යන්ත්‍රයක ශුද්ධ රසදිය තෝලා 4 ක් දමා ශුද්ධ ස්වර්ණ පත්‍ර තෝලාවක් එක් එක් පත්‍රය බැගින් බහා දෙහි යුෂින් එක් දිනක් මර්දනය කරන්න. පසුව එය උණුවතුවරින් සෝදා එහි ශුද්ධ ගඩුක තෝලා 4 ක් දමා අඟුරා කප්පලි තනා රස පඨවි තිර්මාණ විධි අනුව පඨවි සාදා වීදුරු බෝතලයක අසුරා තබන්න.

මාත්‍රා - රක්තිකා 1 - 3 දිනකට දෙවරක්

අනුපාත - මීපැණි සමඟ ලේහකර කිරි පානයට දෙන්න. ක්ෂයරෝගයෙහි දී ස්වර්ණ පඨවි රක්තිකා 1 - 4 දක්වා මුක්තා පිෂ්ටි සංයෝග කර දීමෙන් විශේෂ ගුණ ලැබේ. ඇතැම් වෛද්‍යවරු පාරද වෙනුවට රස සින්දුර යෙදීමෙන් රක්ත වර්ණ ස්වර්ණ පඨවි තිර්මාණය කරති.

ගුණ සහ උපයෝග - ස්වර්ණ පඨවි ජයරාගනිය වඩයි. බලකාරකයි. ශරීරය පුෂ්ටිමත් කරයි. ග්‍රහණී රෝග, සියලු ක්ෂය රෝග, පාණ්ඩු රෝග සඳහා විශේෂයෙන් ගුණයි.

පරිශිෂ්ට - 1

යන්ත්‍රෝපකරණ

'යන්ත්‍ර' ශබ්දයෙහි නිරූපිත

* සෛදන ආදී කම් කිරීම සඳහා මෙන්ම ඛනිජ ආදියෙන් රසදිය වෙන්කර ගැනීම ඇතුළු රස කම් සඳහා යොදා ගනු ලබන විවිධ වූ උපකරණ යන්ත්‍ර නමින් හැඳින්වේ.

**සෛදදී කම් නිර්මාතූ වාර්තාකේන්ද්‍රය ප්‍රයත්නා
යන්ත්‍රයතෙ පාරදෝ යස්මාත්තස්මාද්‍යන්ත්‍ර මිනි සමානම්
ර. ර. සමු.**

* යමක් උපයෝගී කොටගෙන රසදිය ලබාගනී ද එය යන්ත්‍ර නම් වේ.

**රසො නියන්ත්‍රයතෙ යෙන යන්ත්‍රං තදිති උපයතෙ
ආ. ක.**

* රසදිය, උපරස, මහාරස, සාධාරණ රස, ධාතු ආදීන්හි ශෝධන මාරණාදී ක්‍රියාවන්හිදී යොදාගනු ලබන උපායයන් හා උපකරණාදිය යන්ත්‍ර නමින් හඳුන්වනු ලැබේ.

**රසෝපරස ලොහාද්‍යා මාරණද්‍යර්සිද්ධයේ
යන්ත්‍රයන්ත'නේන යස්මාත්තු තස්මාත් යන්ත්‍රං ප්‍රකීර්තිතම්**

පාරද (රසදිය) සංස්කාර මෙන්ම රසාදී ද්‍රව්‍යයන්හි විවිධ කම් යන් යන්ත්‍ර උපකරණ ආධාරයෙන් සිදු කරනු ලැබේ. ප්‍රධාන කාර්යයන් සඳහා අවශ්‍ය වෙන යන්ත්‍ර මෙහි විස්තර කරනු ලැබේ. යන්ත්‍ර පිළිබඳ මනා අවබෝධයක් ඇති වූ කල්හි අවශ්‍යතාවන්ට උචිත වන පරිදි මෙම යන්ත්‍ර පහසුවෙන් නිර්මාණය කර ගත හැකි වේ.

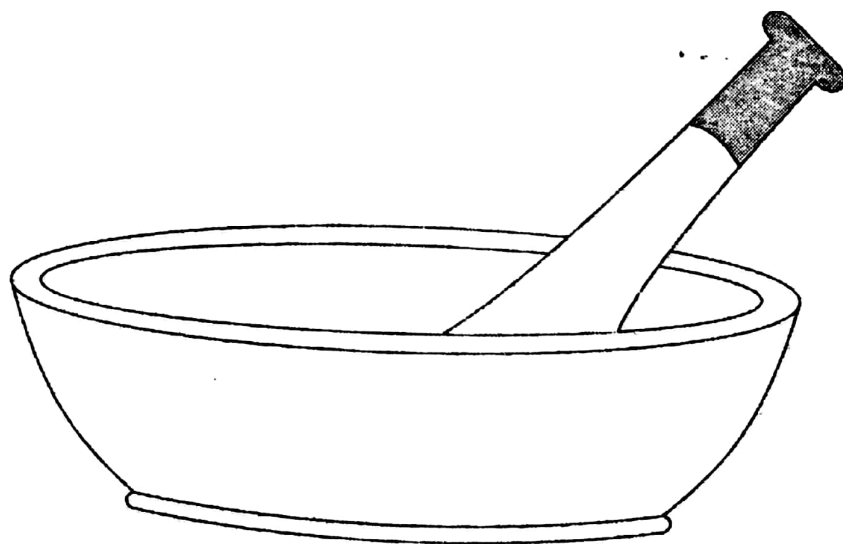
බල්ව යන්ත්‍ර

බල්ව යන්ත්‍ර ත්‍රිවිධාකාර වේ.

1. අධිවජ්‍රාකාර (ද්‍රෝණ්‍යාකාර) බල්වය
2. වක්‍ර බල්වය
3. තප්ත බල්වය

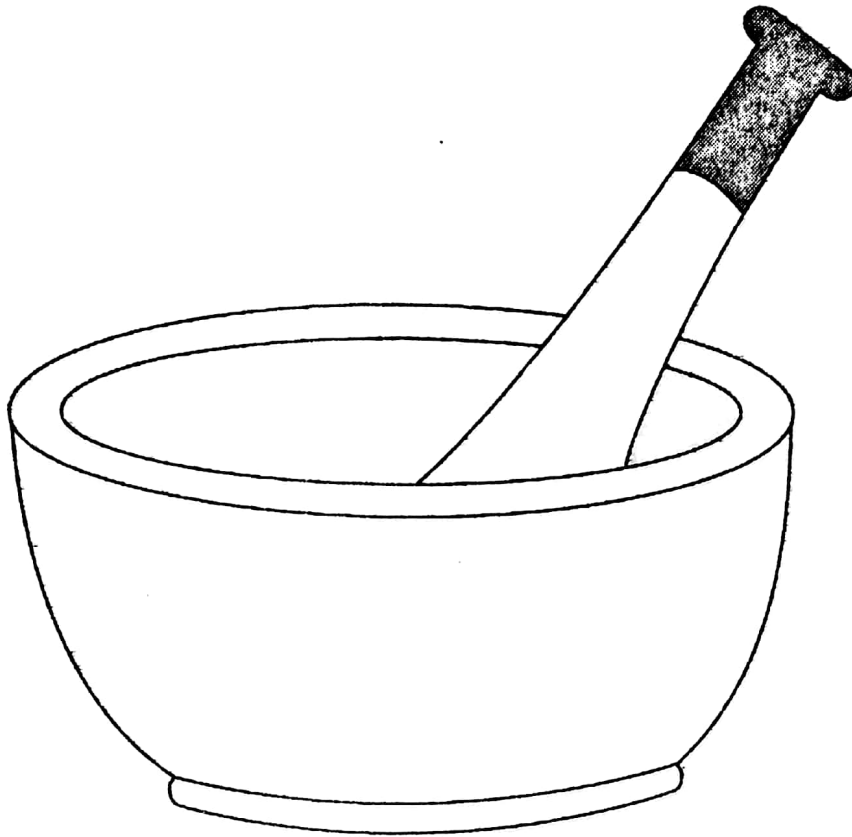
බල්ව යනු අත්ගලක් සහිත ඇඹරුම් ගලකි. මේ සඳහා සිතියු එතෙත් දඩ, ශක්තිමත් ගල් වර්ග උපයෝග කරගනු ලැබේ. රසදිය ආදී ඖෂධ ද්‍රව්‍ය හොඳින් ඇඹරිය හැකි වන සේ අධිවජ්‍රාකාර සහ වක්‍ර බල්වය ගල්වලින් ද තප්ත බල්වය ලෝහයෙන්ද නිර්මාණය කරගනු ලැබේ.

අධිවජ්‍රාකාර බල්වය

මෙම බල්වය අඟල් 7 1/2 උස අඟල් 12 දිග, අඟල් 7 1/2 පළල, අඟල් 5 1/2 ගැඹුර හා අඟල් 1 1/2 ඝනකම ඇතිව සාදාගනු ලැබේ. බල්වයෙහි ඇතුළත ඔපමට්ටම් කරන ලද පෘෂ්ඨයක් තිබීම අවශ්‍ය වේ.

චක්‍රික බල්වය

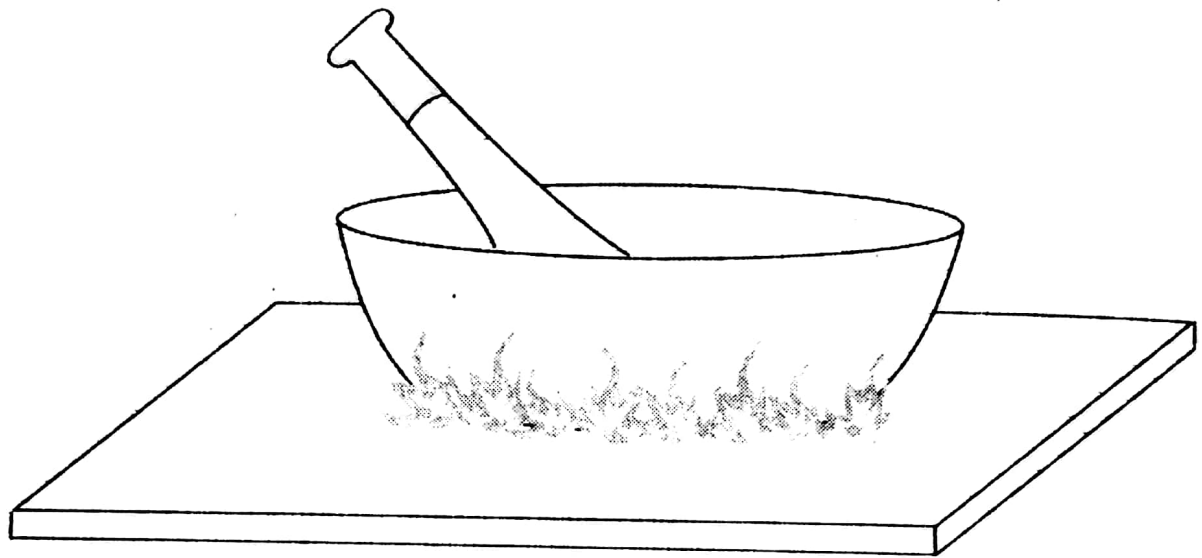
චක්‍රික බල්වය අඟල් 9 පළල හා අඟල් 4 ගැඹුරුව හා ඇතුළත සිනිඳුව සාදාගනු ලැබේ. අත්ගල සකස් කිරීමේ දී එහි අඩක් බල්වය තුළ රැඳෙන ප්‍රමාණයට සැකසිය යුතු වේ.

ආදශාඛගුලවිස්තාර: බලෝ'තිමසාණෝපල:
චතුරඛගුලතිමාශව මධ්‍යෝ'තිමසාණිකාත:
මදිකශ්විපිටෝ'ධසානාත් සුග්‍රාහශවශිකෝපරි
අයංතු චක්‍රික: බලෝ මදිනෝ'ති සුඛ ප්‍රද:

ර. ර. ස.

වන්දනා සම්ප්‍රදාය

තප්ත බල්වය

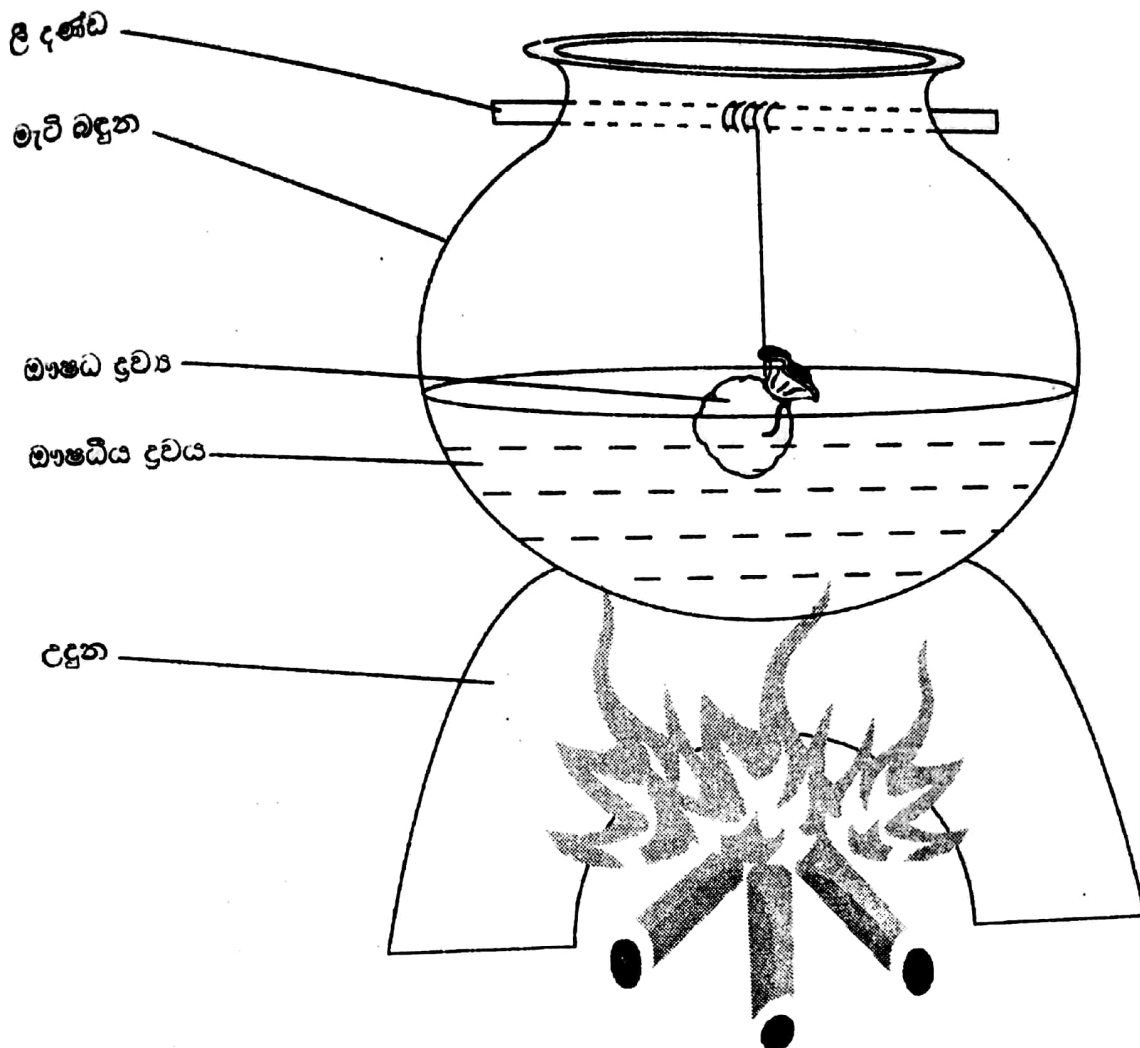

තප්ත බල්වය ලෝහයෙන් තනනු ලැබේ. මෙහි ඇතුළත පළල අඟල් 9 සහ ගැඹුර අඟල් 8 විය යුතු වේ. මෙම බල්වය මගින් පාරද සඳහා ගිනි දෙමින් මදිනය කළ හැකි වේ. තප්ත බල්ව යන්ත්‍ර තැනීම සඳහා කාන්ත ලොහ ඉතා සුදුසු වේ

ලොහෝ නවාඩුල: බලෝ නිමනතෙව ච ඡඩඩුල:
මදිකෝ'ඡවාඩුලකෙව තප්ත බල්වයෝ'පායමි

ර. ර. ස.

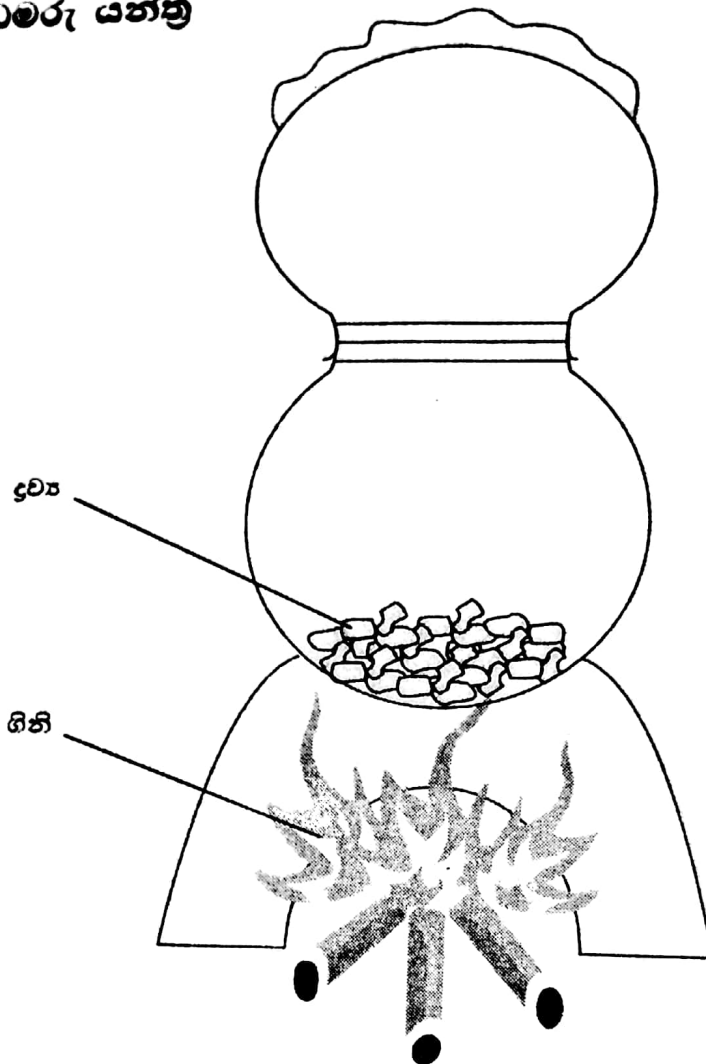
දෝලා යන්ත්‍ර

මැටි භාජනයක (හැලියක) මුඛයෙහි දෙපසින් සිදුරු කර එතුළින් සවිමත් සිහින් ලී කැබැල්ලක් රඳවන්න. මැටි බඳුනෙහි අඩක් නියමිත මාෂධීය ද්‍රවයෙන් පුරවා සෙවද දිය යුතු ද්‍රව්‍ය සහිත පොට්ටනිය ද්‍රවයෙහි මඳක් ගිලෙන සේ එම ලී කැබැල්ලෙහි මැද ගැටගසන්න. අනතුරුව බඳුන ලීප තබා නියමිත කාලයක් මද ගිනි දෙන්න. විවිධ මාෂධ ද්‍රව්‍ය ශෝධනය සඳහා යොදාගනු ලබන මෙම උපකරණය 'දෝලා යන්ත්‍ර' නමින් හඳුන්වනු ලැබේ.

ද්‍රව ද්‍රව්‍ය භාණ්ඩ සහ පූර්ණාධික සහ ව
මුඛසෝහයතෝ ආරඳය. කාත්වා ප්‍රයත්නතා
තයෝස්තු නිකෂිපේද්දණ්ඩ. තනමධෝ රස පෝට්ටලිම
බඳවාතු සෙවදයේදේදෝලායන්ත්‍ර මිනි ස්මානම්
ර. ර. ස.

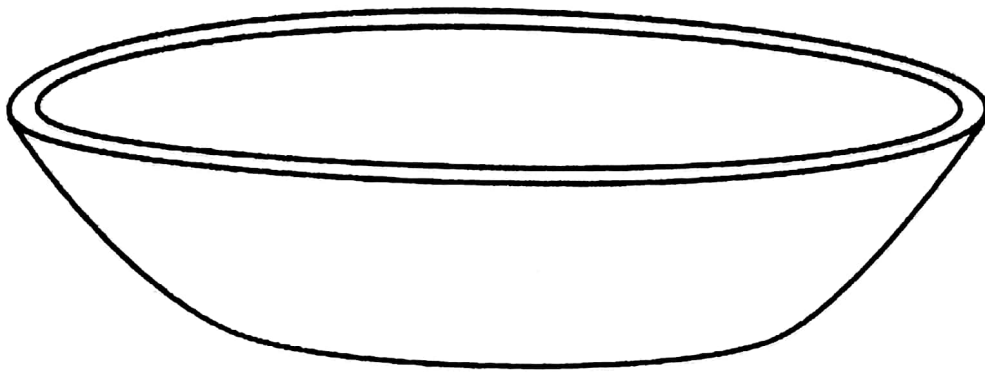
ඩමරු යන්ත්‍ර

රසදිය ආදී ද්‍රව්‍ය උෞධවිපාකනය කර ගැනීම සඳහා ඩමරු යන්ත්‍ර භාවිත කරනු ලැබේ. එක හා සමාන මැටි භාජන දෙකක් ගෙන එක් භාජනයකට ඔහුම ද්‍රව්‍ය දමා දෙවැනි භාජනයෙහි මුඛය පළමුවැන්නෙහි මුඛයට සම්බන්ධ වන සේ තබා සන්ධි ස්ථානය හොඳින් මැටි බැඳ විසළා ගනු ලැබේ. මෙය ලිප මත තබා ගිනි දෙනු ලැබේ. මෙහි උඩ බඳුන මතුපිට සිසිල් වන සේ තෙත් රෙදි කඩකින් වසා තැබිය යුතුය.

යන්ත්‍රසාලපරි සාලිං නුබුණාං දත්තවා නිරුඳයේත්
යන්ත්‍රං ඩමරුකාබ්‍යං තද්‍රසහසමකෘතේ ගිතම්

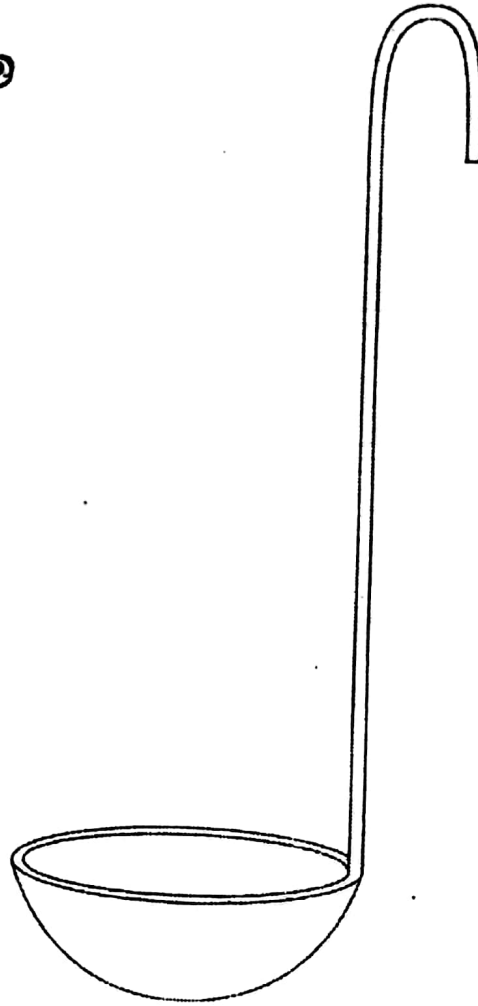
සාලි යන්ත්‍ර

තඹ ආදී ධාතුන් විවිධ ඖෂධීය ද්‍රව්‍ය සමඟ මිශ්‍රකර අඹරා බඳුනක බහා තවත් එවැනිම බඳුනකින් වසා සන්ධි ස්ථානය මැටිබැඳ උදුනක තබා ගිනි දෙනු ලැබේ. එම කාර්යය සඳහා උපයෝගී කරගනු ලබන මැටි බඳුන සාලි යන්ත්‍රය නමින් හඳුන්වනු ලැබේ.

සාලයාං තාම්‍රාදි නික්ෂිප්‍ය මලේනා'අසං නිරුධ්‍යව ප්‍රච්ඡන් සාලිකා ධනාත්සාලි යන්ත්‍රමිදං සමානම්
ර. ර. ස.

පාලිකා යන්ත්‍ර

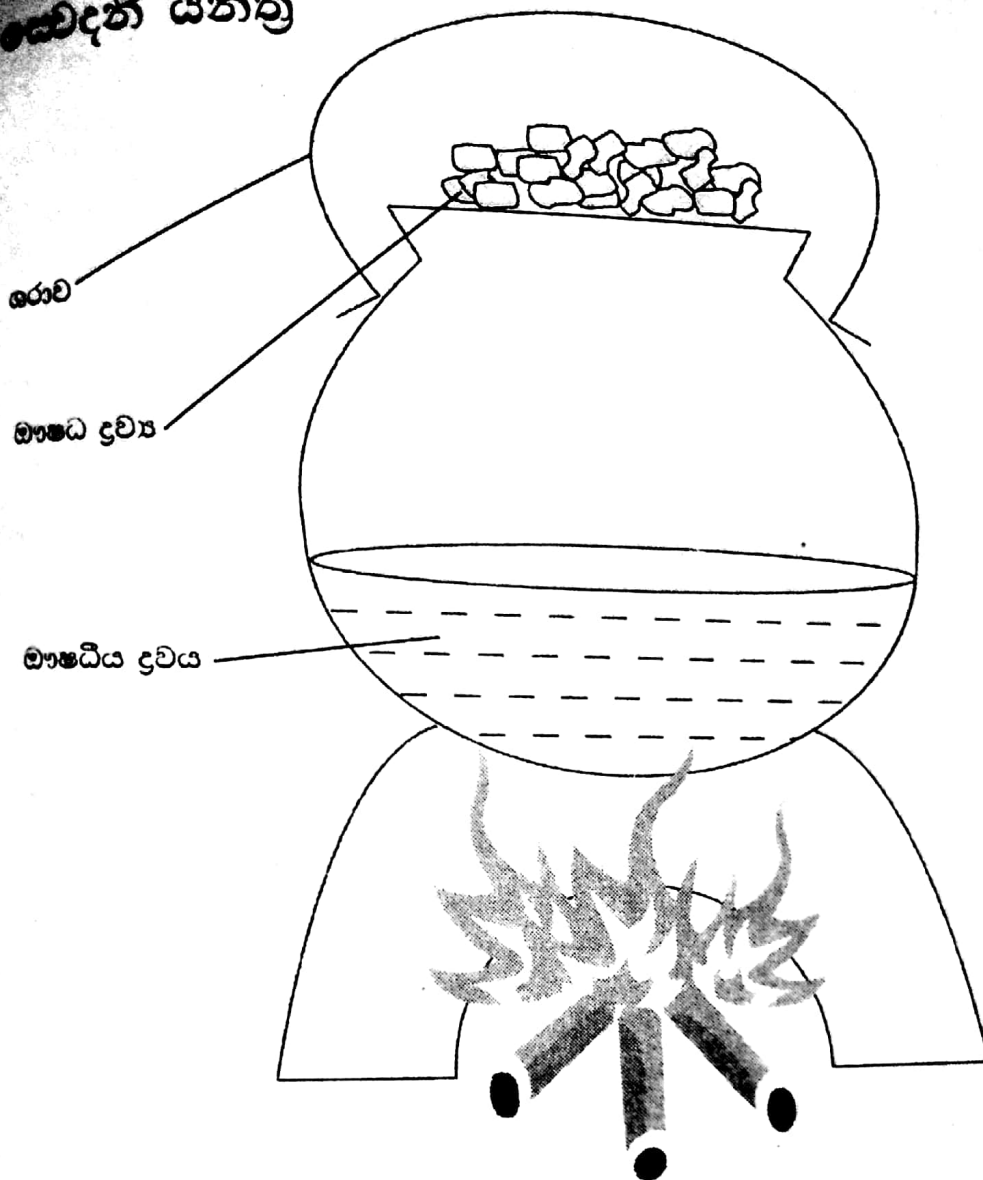

පොල්කටුවක හැඩැති ලෝහ බඳුනට කෙළවර මඳක් නවන ලද දිගු ලෝහ දණ්ඩක් සවිකර තනාගත් උපකරණය පාලිකා යන්ත්‍ර නම් වේ. මෙම යන්ත්‍රය හැඩයෙන් තෙල් ගැනීම සඳහා යොදාගනු ලබන හැන්ද හා සමාන වේ. ගනුක ජාරණය සඳහා පාලිකා යන්ත්‍රය උපයෝග කරගනු ලැබේ.

වෘකං වතුලං ලෝහං විනතාග්‍රෝධවිදණ්ඩකම්
ඒතඬි පාලිකායන්ත්‍රං බලිජාරණහේතවේ

ර. ර. ස.

සෝදනී යන්ත්‍ර

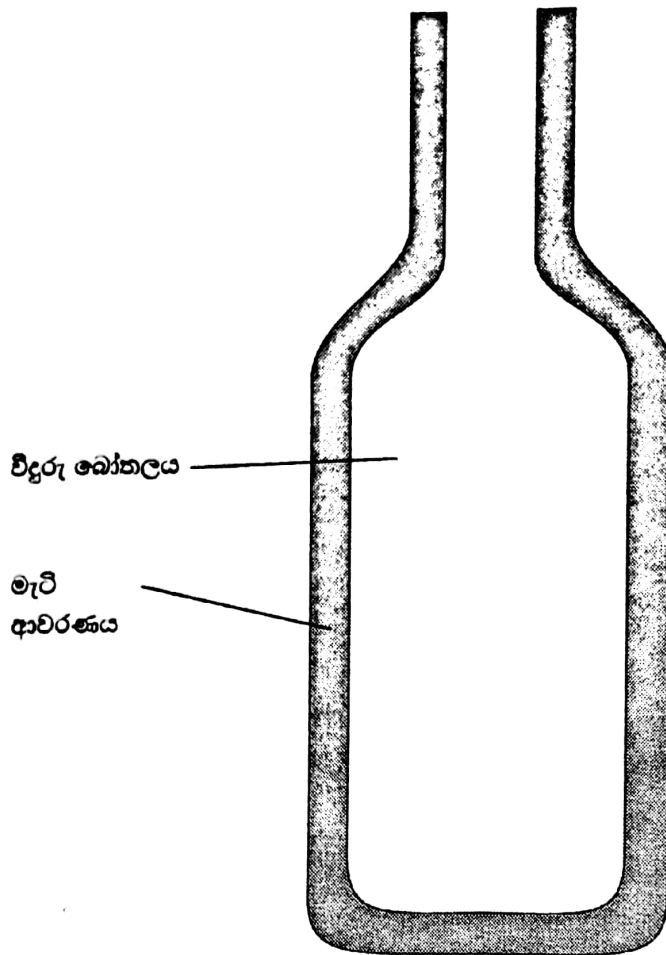

කට පළල් මැටි බඳුනක අඩක් මාෂධීය ද්‍රව්‍ය හෝ ජලය බහා එහි කට වැසෙන සේ තුනී සවිමත් රෙදි කඩක් බැඳ එය මත සෝද දිය යුතු ද්‍රව්‍ය අසුරන්න. ඉන්පසු එම ද්‍රව්‍ය වැසෙන සේ සුදුසු ශරාවයක් පළමු භාජනයේ මුඛය වැසෙන සේ තබන්න. මෙම උපකරණය ලිප මත තබා ගිනි දීමෙන් කඩ වැස්ම මත ඇති මාෂධ ද්‍රව්‍ය, වාෂ්ප සෝද මගින් ශෝධනය වේ. මෙම උපකරණය සෝදනී යන්ත්‍ර නම් වේ.

සාමුද්‍රස්ථාලී මුඛාබද්ධ වසෙණු පාකරං නිවේශයෙන්
විධාය පවරනේ යනු සෝදනීයන්ත්‍රමුවසනේ

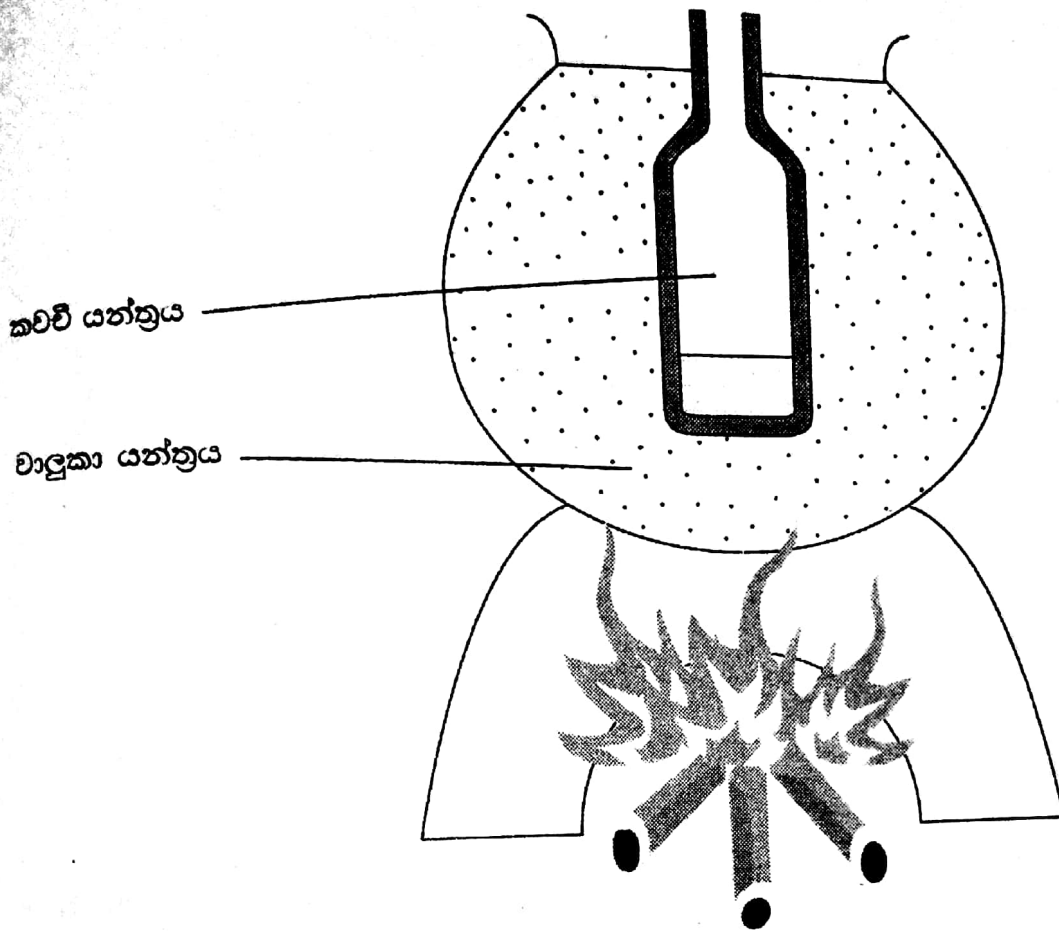
ර. ර. ස.

කවචි යන්ත්‍ර

අධික තාපය ඉසිලිය හැකි රූපයේ දැක්වෙන ආකාරයේ හැඩය ඇති බෝතල මේ සඳහා සුදුසු වේ. බෝතලය පිරිසිදු කර අඟල් 1/2 ක් ඝනකමට මැටි ආලේප කොට වියළා ගත් කල්හි රස ඖෂධ නිර්මාණය සඳහා සුදුසු වේ. රස ශාස්ත්‍රයෙහි මෙය කවචි යන්ත්‍රය නමින් හැඳින්වේ.

කුපි පක්ව රසායන නිර්මාණ සඳහා කවචි යන්ත්‍රය යොදාගනු ලැබේ.

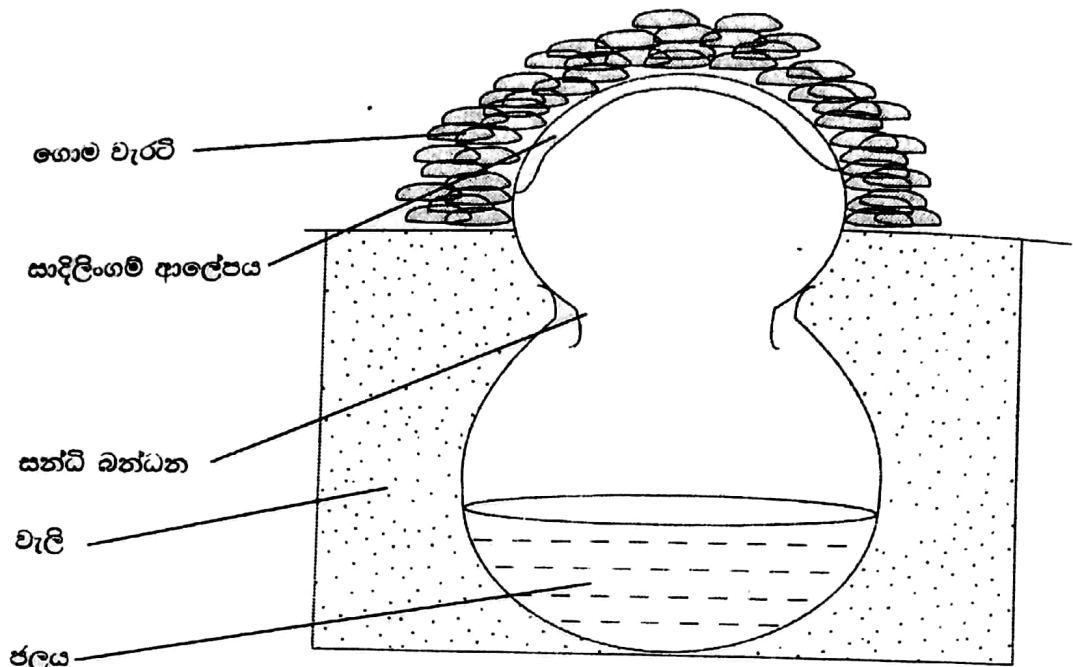
අගල් 18 ක් පමණ ගැඹුරු මැටි බඳුනක තුනෙන් කොටසක් වැලි පුරවා ඖෂධ ද්‍රව්‍ය සහිත කවචී යන්ත්‍රය එහි මැද තබා කවචී යන්ත්‍රයෙහි ගෙල වැසී යන සේ වැලි දමා සකස් කරන්න. මෙය වාලුකා යන්ත්‍රයයි. වාලුකා යන්ත්‍රය ලිප මත තබා ගිනි දෙනු ලැබේ.

සරසා ගුඩවකත්‍රාං මාද්වස්ත්‍රාඛගුලසනාවාතාම්
ශෝෂිතාං කාවකලයිං තිෂ්‍ර භාගේෂ්‍ර පූරයේත්
භාණ්ඩ විතසති ගමිතේර් බාලුකාස්‍ර ප්‍රතිෂ්ටිතාම්
තත් භාණ්ඩං පූරයේත්ත්‍රිතිරන්‍යාතිරවගුණ්ඩයේත්
භාණ්ඩවකත්‍රං මණිකයා සන්ධිං ලිමෙස්තමාදා පවේත්
පුලයාං තාණසා වාදහානමණිකාපාෂවර්තිනා
ඒතද්ධි වාලුකායන්ත්‍රං තද්යන්ත්‍රං ලවණාශ්‍රයම්
පඤ්චාස්ත වාලුකාපූණිං භාණ්ඩ නික්ෂිප්‍යා යත්තතා
පවෙයත රසගෝලාදාං වාලුකායන්ත්‍රමිරිතම්

ර. ර. ස.

වන්දුලතා සමරසේකර

භූමර යන්ත්‍රය

සාදිලිංගම් වලින් රසදිය ලබාගැනීම සඳහා යොදාගනු ලබන මෙම යන්ත්‍රය අධ: පාතන යන්ත්‍රය සහ ඩමරු යන්ත්‍රය නමින්ද හඳුන්වනු ලැබේ.

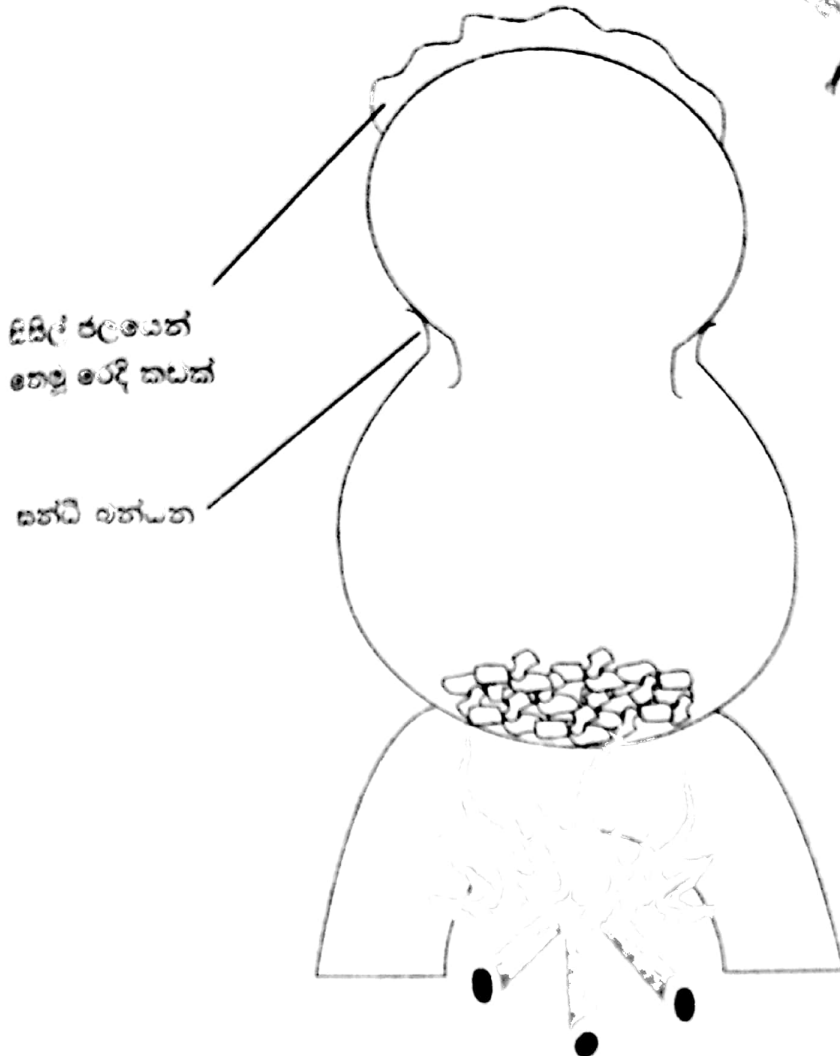
මේ සඳහා මැටි බඳුනක් ගෙන එහි ඇතුල්පස පතුලේ නියමිත ද්‍රවයකින් අඟරන ලද සාදිලිංගම් ආලේප කර තවත් බඳුනක ජලය වත්කොට එය මත්තෙහි සාදිලිංගම් ආලේපිත බඳුන යටිකුරු කොට රඳවා සන්ධි ස්ථානය මැටි බැඳ පොළවෙහි සාරන ලද වලක යට බඳුන වැසෙන සේ වළලා උඩ බඳුන මතුපිට ගොම වැරටි වලින් ගිනි දල්වන්න.

මෙය භූමර යන්ත්‍රය නමින් හැඳින්වේ.

වාලුකාගුප්තසච්ඡායා ගර්තේ මූෂාං රසාන්විතාම
දිනොපලෙ: සංවාණ්‍රයාදයන්ත්‍රං තද්භූමරාභවයම්
යන්ත්‍රං ඩමරුවද්වාථවාධ: පාතන යන්ත්‍රවත්
භූගතේ තත් සමාධාය වොධ්වමාකීයං වහනිතා
අධ: ස්ථාලයාං ජලං කෂිප්තවා සුතකං තත්‍ර පාතයෙන්
එතාභූමර යන්ත්‍රං ස්‍යාත් සුතසංසකාර කම්ණි

පාතන යන්ත්‍ර

උඩවි පාතන යන්ත්‍ර

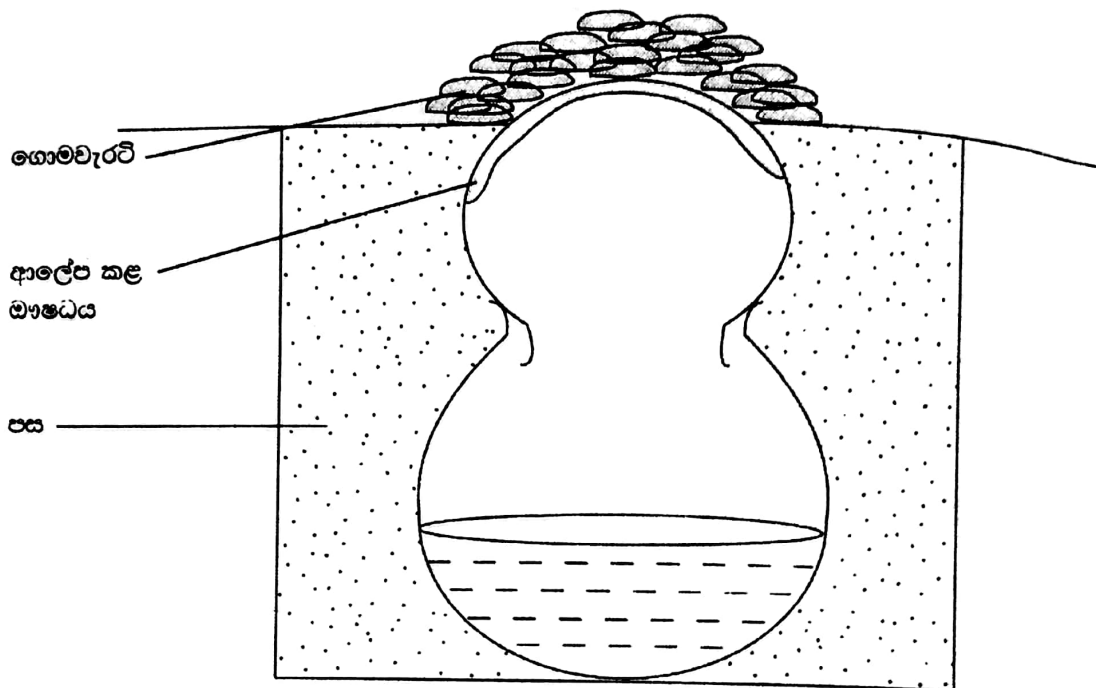

මෙම යන්ත්‍රය මගින් සාදිලියම් වලින් රසදිය වෙන් කරගත හැකි වේ. වික්‍රයේ දක්වෙන පරිදි පහත මැටි බඳුනෙහි අඟරාගත් සාදිලියම් දමා දෙවැනි මැටි බඳුනෙහි මුඛය පළමුවැන්නෙහි ඇතුළත රැඳී සිටින සේ සකස් කර සකියෙහි ඉතා ශක්තිමත් ලෙස මැටි ආලේප කර වියළා ලිප මත තබන්න. උඩ ඇති මැටි බඳුනේ පතුල මත සිසිල් රෙදි කඩක් හෝ සිසිල් දිය නිරතුරුව ගලා යාමට සලස්වන්න. සාදිලියම් කිලෝ 1 ප්‍රමාණයක් සඳහා පැය 6 ක් පමණ නොකඩවා ක්‍රමයෙන් මාද, මධ්‍ය, තීක්‍ෂණ අග්නිය යෙදිය යුතු වේ. ගිනි දීමෙන් පසුව බඳුන සිසිල්වීමට හැර ඉතා ප්‍රවේසම් සහිතව බඳුන විවෘත කර බැඳු කල්හි උඩ මැටි බඳුනෙහි ඇතුළු පස රසදිය බුබුළු රැඳී පවතිනු දකගත හැකි වේ.

මෙම යන්ත්‍රය විද්‍යාඥ යන්ත්‍රය නමින් ද හැඳින්වේ.

වන්දනා සමරසේකර

අධ්‍යයන පාඨමාලා

එක් බඳුනක් තුළ ප්‍රවේශ කළ හැකි මුළු ඇති මැටි බඳුනක් ගෙන එහි පතුලෙහි පාතනය සඳහා අවශ්‍ය ඖෂධය ආලේප කොට යට බඳුනෙහි අඩක් ජලය පුරවා පළමු බඳුන යටිකුර කොට තබා සන්ධි ස්ථානය මැටි බැඳ වියළා ගන්න.

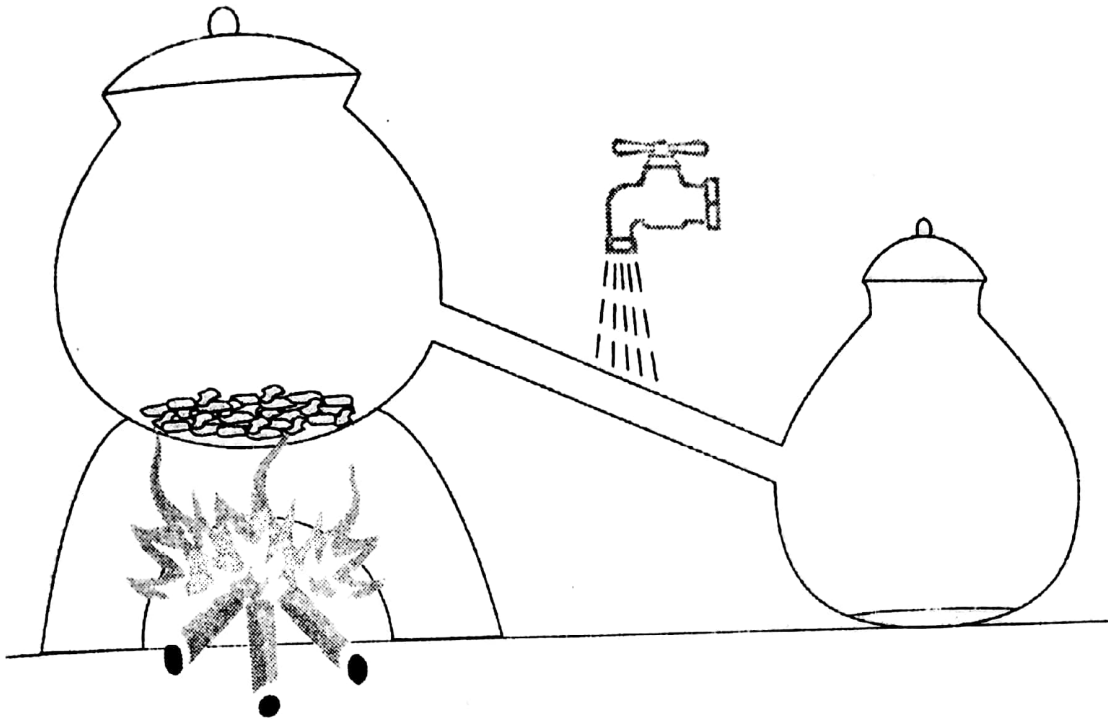
ඉන්පසුව උඩ බඳුනෙන් අඩක් වැසෙන පමණට පොළවෙහි වළලා උඩ බඳුනෙහි මතුව ඇති පතුල වැසෙන පමණ ගොමවැරටි අතුරා තද ගිනි දෙන්න. මෙහි දී පාතනය වන ද්‍රවය ජලයට පතිත වේ. මෙය අධ්‍යයන පාඨමාලා යන්ත්‍ර නම් වේ.

අපේක්ෂා කළ පරිදි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සෑදිය යුතුය:

දිනෙන් දින ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සෑදිය යුතුය:

ර. ර. ස

තියයික් පාතන යන්ත්‍ර

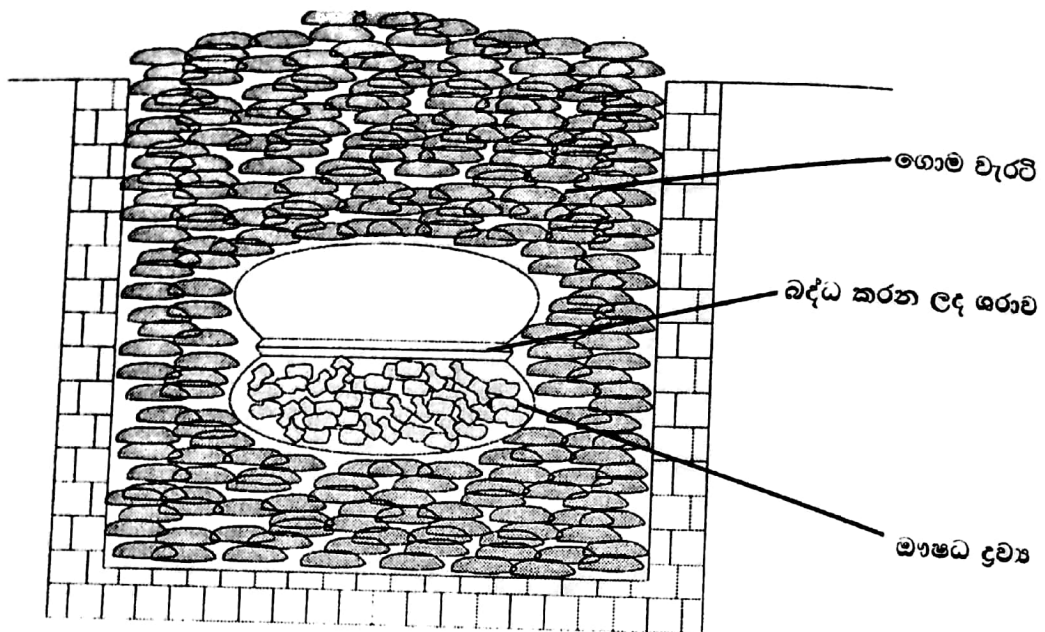

ප්‍රමාණ දෙකක මැටි බඳුන් දෙකක් ගෙන ලොකු බඳුනෙහි පාතනය කළ යුතු ඖෂධ ද්‍රව්‍ය බහා එම මැටි බඳුනෙහි බඳෙහි සවිකර ඇති නලය දෙවැනි බඳුනෙහි බඳට සවි කරන්න. මෙම බඳුන් දෙකෙහිම මුළු හොඳින් වසා මැටි බැඳිය යුතු අතර දෙවැනි බඳුනෙහි මදක් පමණ ජලය පුරවා තැබිය යුතු වේ. අනතුරුව ඖෂධය අඩංගු බඳුනට තදින් ගිනි දීමේ දී පාතනය කර ගැනීමට අවශ්‍ය ද්‍රවය නලය ඔස්සේ දෙවැනි බඳුනෙහි ජලයට පාතනය වේ. සාදිලිංගම් වලින් රසදිය පාතනය කර ගැනීම මේ අයුරින් සිදු කළ හැකි වේ. මෙය තියයික් පාතන යන්ත්‍ර නම් වේ.

ක්ෂිපෙද්‍රසං සටෙ දීර්ඝේනතාධොනාලසංයුතෙ තනනාලං නික්ෂිපෙද්‍රසංසටකුක්ෂ්‍යනතරෙබ්‍ර තත්‍ර රුධ්වා මාදා සමයග් වදනෙ සටයොරථ අධසනාද්‍රස කුමහසා ජාලයෙන් තිව්‍ර පාවකම් ඉතරසම්. සටෙ තොයං ප්‍රක්ෂිපෙන් සවාද්‍රිලතම් තියයික් පාතන මෙතඬි වාති කෙරෙහිධියතෙ ර. ර. ස.

වත්දුග්‍රතා සමරසේකර

පුට යන්ත්‍ර

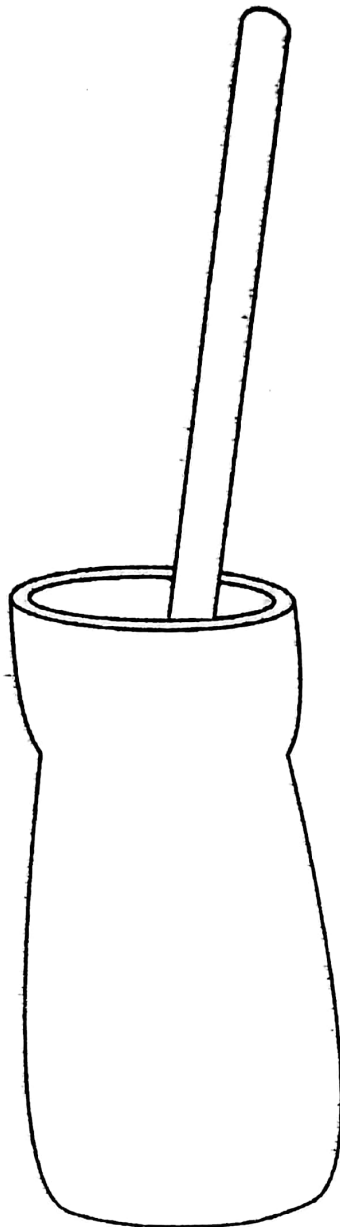
මාරණ යෝග්‍ය වන ද්‍රව්‍යයන් හස්ම කිරීම සඳහා අග්නිය (උෂ්ණත්වය) ලබා දීමේ ක්‍රියාව පුට යන්ත්‍රවෙන් හඳුන්වනු ලැබේ. ඒ ඒ ද්‍රව්‍ය සඳහා සුදුසු පාකයන් ලබාදීම සඳහා එක සමාන වූ පැතලි මැටි ශරාව (ඇතිලි) දෙකක් ගෙන එක් ශරාවක් තුළ ද්‍රව්‍ය තැන්පත් කර අනෙක් ශරාවෙන් වසා, ශරාව දෙක සම්බන්ධවන ස්ථානය අඟල් 1/2 ක් සනකමට මැටි ආලේප කර වියලා සකස් කරගත යුතු වේ. මාරණය කරන ද්‍රව්‍යයන් අනුව ගජපුට, මහාපුට, ලඝුපුට, කුක්කුට පුට ආදී වශයෙන් පුට වර්ග විවිධ වේ.

ශරාව සම්පූර්ණයෙන් සකස් කිරීමෙන් පසුව
පවේළුලයාං ආයාමං වා රසං තනපුටයන්ත්‍රකම්

ර. ර. ස.

උලුබල යන්ත්‍ර

ආයුර්වේද රස ගාස්ත්‍රය

උලුබල යන්ත්‍ර යනු වංගෙඩියයි. වංගෙඩි ප්‍රමාණ කිහිපයකින් සකසා ගැනීම සුදුසු වේ. යකඩ, ලී, ගල් ආදියෙන් තනාගත් වංගෙඩි රස ඖෂධ නිෂ්පාදන කටයුතු සඳහා යොදා ගනු ලැබේ.

යකඩ වංගෙඩිය අඟල් 16 උස, අඟල් 10 පළල, අඟල් 13 ගැඹුරු මෙන්ම ඇතුළත පෘෂ්ඨය මට්ටම්වූ විය යුතු අතර වංගෙඩිය තද ද්‍රව්‍ය කුඩු කිරීමට හැකි වන සේ සවිමත් විය යුතු වේ. යකඩ මෝල්ගස අඟල් 20 දිග හා ඔපමට්ටම තැනුවත් විය යුතුය. උලුබල යන්ත්‍රය මාකෂික, ප්‍රචාල ආදිය කැඩීමෙහි සහ වූණ කිරීමෙහි උපයෝග කරනු ලැබේ.

දැශාඩාදා විස්තාරේ තුනෙස්සේ භෝධශාඩාදාමි
 ත්‍රයෝදාශාදාදා වෙව නිමනනෙවින ව සන්දායමි ආ. ර.
 189

මූෂා

රස ඔෟෂධ නිෂ්පාදනයෙහි දී ඒ, ඒ ද්‍රව්‍ය සඳහා මෘදු, මධ්‍ය හා තීව්‍ර වශයෙන් විවිධ තාප ප්‍රමාණ යෙදීමට සිදු වේ. තාප හෙවත් අග්නිය මඟින් පැසවීමෙන් ද්‍රව්‍යයන්හි අපේක්ෂිත ස්වරූපය සහ ගුණ ළඟාකර ගත හැකි වේ. විවිධ ද්‍රව්‍ය අග්නිය හා එක්වරම මිශ්‍ර නොවී යම් විශේෂ පාත්‍රයක හෙවත් බඳුනක රඳවා අග්නිය ලබාදිය හැකි වේද, එසේම ඉතා අධික උෂ්ණත්වයකට භාජනය කළ හැකි වේද, එම පාත්‍ර විශේෂය මූෂා නමින් හඳුන්වනු ලැබේ.

මූෂා - නිරුක්ති

යමෙකින් පාරද ආදි ද්‍රව්‍යයන්හි දෝෂ දුරු කෙරේද, විනාශ කෙරේද, එම යන්ත්‍ර විශේෂය මූෂා නම් වේ. මූෂා ප්‍රධාන වශයෙන් මැටි සහ ලෝහයෙන් නිර්මාණය කරනු ලැබේ.

මූෂණාති දෝෂාන්මුෂේයාන් සාමූෂේති නිගද්‍යතේ
උපාදානං භවේත්තසා මාත්තිකා ලොහ මෙවච

ර. ර. ස.

මූෂා පයථාය

මූෂා
කොංචිකා
කුමුදි, කුමුදිකා
කරහාටිකා
පාචනී
චන්තිමිත්‍රා

මූෂා ප්‍රයෝග

මූෂා මඟින් ධාතුන් දිය කිරීම, ස්වර්ණ රජත ආදි ධාතුන් හස්ම කිරීම, වෙනත් යන්ත්‍ර නිර්මාණයේ දී උපයෝගී කර ගැනීම සහ

සරද හා අනෙකුත් ධාතුන් ගේ ගුණ වැඩි කිරීම සඳහා ද යොදා ගනු ලැබේ. එමෙන්ම රස සිද්ධි, ධාතූන්හි සත්ව පාතන, මිශ්‍රව පවතින ධාතූන් දෙකක් වෙන් කිරීම, දියමන්ති වැනි කඩිණ ද්‍රව්‍ය දිය කිරීම හා කඩින ද්‍රව්‍යයන්හි සත්ව පාතනය සඳහා ද මූෂා අවශ්‍ය වේ.

මූෂා සකස් කිරීමේ දී පාණ්ඩුවර්ණ වැඩි වේලාවක් අග්නිය ඉසිලිය හැකි මැටි යොදාගත යුතු වේ. එසේ නොමැති කල්හි සුදුගල්, ගල් අඟුරු, කළු මැටි එකතු කර මූෂා සකසා ගනු ලැබේ.

මූෂා වර්ග

සාමාන්‍ය මූෂා
 වජ්‍ර මූෂා
 යෝග මූෂා
 වජ්‍ර ද්‍රාවණී මූෂා
 ගාර මූෂා
 වර මූෂා
 වර්ණ මූෂා
 විඩි මූෂා
 රූප්‍ය මූෂා
 ගර්භ මූෂා
 ශුෂ්ක මූෂා
 වෘත්තාක මූෂා
 ගෝස්තනී මූෂා
 මල්ල මූෂා
 පක්‍ඛ මූෂා
 ගෝල මූෂා
 මහා මූෂා
 මංචුක මූෂා (මංජුසා මූෂා)
 මුසලාඛ්‍ය මූෂා
 අංඨ මූෂා
 හස්ම මූෂා

පරිශීෂ්ට - 2

හස්ම විධි පිළිබඳව සැලකිය යුතු කරුණු

ස්වර්ණ ආදි ලෝහ මෙන්ම මාකෂික ආදි ධාතුන්හි හස්ම නිපදවීම සඳහා පළමුව ඒ, ඒ ද්‍රව්‍ය සඳහා දක්වා ඇති සාමාන්‍ය සහ විශේෂ ශෝධන විධි අනුව ශෝධනය කර නිසි පරිදි වූර්ණ කර ගත යුතු වේ. ඉන්පසු එම ද්‍රව්‍ය මාරණය සඳහා දක්වන ලද පාරද, ගැටක, හිංගුල, හරිතාල, මනෝශීල ආදි නියමිත ද්‍රව්‍යයන් සමඟ මිශ්‍ර කළ යුතු ය. කිසියම් ද්‍රව්‍යයක ස්වරස, ක්වාථ ආදිය සමඟ ඇඟරීම නියමිත වූ අවස්ථාවන්හි දී එම ද්‍රව සමඟ හොඳින් අඹරා වක්‍රිකා කර වියළා ගත යුතු වේ. එක් වක්‍රිකාවක් තෝලා 1 - 2 ප්‍රමාණයට සකසා ගත යුතු අතර එම වක්‍රිකා පැතලි හැඩයට තැනීම වඩාත් උචිත වේ.

මෙම වක්‍රිකා හොඳින් වියළා පිරිසිදු මැටි බඳුනක (ශරාවයක) හෙවත් ඇතිලියක $3/4$ ප්‍රමාණය අතුරා තවත් එවැනිම මැටි බඳුනක් මුනින් නවා ඒ මත තබා වසා සන්ධි ස්ථානය හොඳින් මැටි බැඳිය යුතු වේ. මැටි බැඳීම සඳහා අඹරාගත් හුඹස්මැටි අ''2 පළල රෙදි පට්ටල ආලේප කර එය සන්ධි ස්ථානය වටා ක්‍රමවත්ව ඔතන්න. අ'' $1/2$ පමණ සණකමට මැටි ආලේප කර, සන්ධි බද්ධ කළ ශරාව දෙක අවිච්ඡින්නව හොඳින් වියළා ගන්න.

මෙම බඳුන, අඩක් ගොමවැරටි අතුරා ගත් පුට වලෙහි මැද තබා එය හාත්පසින්ද මතුපිටින්ද ගොමවැරටි අතුරා ගිනි දෙන්න. යොදන ලද සම්පූර්ණ ගොමවැරටි ප්‍රමාණය සම්පූර්ණයෙන් දැවී බඳුන ස්වාංග ශීතල වූ පසුව පුටවලෙන් ඉවත් කරනු ලැබේ. දෑත් ශරාව වටා ඇති හුඹස් මැටි ආලේපය ඉවත් කර හස්ම වෙන් කර ගත හැකි වේ.

ඒ, ඒ ලෝහ සහ ධාතූන් සඳහා දිය යුතු අග්නි ප්‍රමාණය පිළිබඳව එම ද්‍රව්‍යයන්හි හස්ම නිර්මාණ විධි විස්තර කිරීමේ දී දක්වන ලදී. අභ්‍රක, ලෝහ, මණ්ඩුර, තාමු සහ මාකෂික සඳහා පුට

දීමේ දී ආරම්භයෙහි අධික ගින්නක් ලබා දී පසුව ක්‍රමයෙන් අග්නිය
අඩු කරමින් පුට දිය යුතු වේ. සුවණ්, රජත සහ නාග හස්ම කිරීමේ
දී පළමුව මෘදු අග්නි දී පසුව ක්‍රමයෙන් අග්නිය වැඩි කළ යුතු වේ.

හස්ම නිර්මාණය කිරීමෙන් පසුව එය ඉතා සුක්ෂ්ම වූර්ණයක්
බවට පත්වන තුරු බල්ව යන්ත්‍රයෙහි ඇඟරිය යුතු වේ. රේඛාපුණ්,
වාරිතර, අප්‍රනර්භව, නිශ්චක්‍ර සහ අංජන සද්‍රශ යනු ප්‍රශස්ත හස්ම
ලක්ෂණ වේ. මනාව සකස්කරන ලද හස්මය කිසිදු රසක් ඇති
නොකරයි.

ශිලාජතූ

ශිලාජතූ නාම

- සං. ශිලාජතූ, අශ්මජතූ, ශෛලනියඝ්‍රාස, ගිරිජ
- හිං. ශිලාජත
- ම. ගු. ශිලාජත
- ඉං. Black Bitumen, Mineral pitch

ඉන්ද්‍රියාවේ සහ නේපාලයේ පවතින ආශ්‍රිත ව බොහෝ විට ශිලාජතූ හමු වේ. ග්‍රීෂ්ම කාලයන්හි දී අධික සුයඹ් තාපය හේතුවෙන් ගල් පවතින උණු වී වැගිරෙන ලාකඩ වැනි ස්‍රාවය ශිලාජතූ නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. බොහෝ විට මේ ස්‍රාවය කළු හෝ දුඹුරු පැහැයක් ගනී. කළු පැහැති, බර, සනිගඩ, මැටි හෝ අපවිත්‍ර දෑ මිශ්‍ර නො වූ, ගව මුත්‍ර ගඳින් යුතු ශිලාජතූ ඖෂධ සඳහා සුදුසු බැව් සුශ්‍රැත සංහිතාවෙහි දක්වා ඇත.

යම් පවිත්‍රයන්හි රන්, රිදී, ලෝහ ආදී බන්ධන - ධාතු අන්තර්ගත ව පවතී ද ඒ පවිත්‍ර ග්‍රීෂ්ම කාලයෙහි පවතින අධික හිරු රැසින් දවීම නිසා ලාකඩ වැනි මෘදු ඇලෙනසුලු, පිරිසිදු (මැටි හා අපවිත්‍ර ද්‍රව්‍ය රහිත) ද්‍රවයක් බැහැරට ගලා යයි ද එය ප්‍රශස්ත ශිලාජතූ වශයෙන් වරක දක්වා ඇත. ලෝහ පවිත්‍ර ආශ්‍රිත ව පවතින ශිලාජතූ අනෙක් වර්ගයකට වඩා උත්තම ලෙස සැලකේ. ලෝහ ශිලාජතූ ගුගුල් වැනි ස්වභාවයක් ගනී. තික්ත රස හා මඳ ලවණ රසයකින් ද යුතු වේ. මේ ශිලාජතූ කටු විපාක හා ශීත වීර්‍ය වේ.

වරක හා සුශ්‍රැත සංහිතාවන්හි සුවණ්, රෝප්‍ය (රිදී) හා තාමු (තඹ) ශිලාජතූ පිළිබඳ ව ද දක්වා ඇත. එහෙත් මෙකල සුවණ් ආදී ශිලාජතූ ලබා ගැනීම දුෂ්කර වේ. ඖෂධ සඳහා යොදා ගනු ලබන්නේ ලෝහ ශිලාජතූ ය.

ශිලාජතූ ගුණ

තත් සථිං තික්ත කටුකං කෂායානුරසං සරම්
 කටුපාකෂුණ වීයඝිං ච ශෝෂණං ඡේදනං තථා
 මේහං කුෂ්ඨමපස්මාර මුත්මාදං ශලීපදං ගරම්
 ශෝෂං ශෝථාශීසී ගුල්මං පාණ්ඩුතාං විෂමජීවරම්
 අපෝහතාපිරාත් කාලාච්ඡිලාජතූ නිෂේවිතම්
 ශක්රං විරසං භූතාං නිහන්ති ච තථා'ශමරීම්

සු. වි. අ. 13

අනමලං ච කෂායං ච කටු පාතේ ශිලාජතූ
 තාත්පර්‍යණශීතං.....
 ජරාව්‍යාධිප්‍රශමනං දේහදඩ්ඛිකරං පරම්
 මේධාස්මාතිකරං වෛච කෂීරාශී තත් ප්‍රයෝජයේත්
 වාත පිත්ත කථසෙනාහු නියුජ්‍යෙනෙහාත් සුභාවිතම්
 විරයෝත්කෂීං පරං යාති සවෛරේකෙකශෝපිවා
 ච. වි.

ශිලාජං කටුතිකෙතාෂණං කටුපාකං රසායනම්
 ඡේදි යෝගාවහං හන්ති කථමේහාශම ශක්රා
 මුත්‍රකාචුෂ්‍රං කෂයං ශ්වාසං වාතාසුරාශීංසි පාණ්ඩුතාම්
 අපස්මාරං තථෝනමාදං ශෝථකුෂෝධර ක්‍රමීන්
 අ. ප්‍ර

ශිලාජතූ කටු, තික්ත, කෂාය අනු රස, කටු විපාක හා උෂ්ණ වීයඝියෙන් යුතු වේ. ශෝෂණ, ඡේදන, රසායන, යෝගවාහී, මෙන් ම ශරීර ශක්තිය වඩයි. බුද්ධි වධිකයි. ස්මරණ ශක්තිය වඩවයි. ජරා ව්‍යාධි, සියලු සාධ්‍ය රෝග, කුෂ්ඨ, අපස්මාර, උත්මාද, ශලීපද, ගරවිෂ, ශෝෂ, ශෝථ, අශීස්, ගුල්ම, පාණ්ඩු රෝග, විෂමජීවර, මුත්‍රශක්ර, අශ්මරී, මුත්‍රකාචුෂ්‍ර, කෂය, ශ්වාස, වාතරක්ත, උදර රෝග සහ කෘමි රෝග නසයි. ප්‍රමේහ රෝග සඳහා විශේෂ ගුණ යුතු වේ. ශිලාජතූ වාත, පිත්ත සහ කථහර උද්භිදයන්හි කෂාය සමග භාවනා දීමෙන් අධික ගුණ ලබා ගත හැකි වේ.

ශිලාජතූ අනුපාත

ඒ ඒ රෝගාවස්ථාවන්ට උචිත පරිදි දේහ ශක්තිය සහ ස්වාස්ථ්‍ය ඇති කිරීම සඳහා ශිලාජතූ කිරි, මාංසරස, යූෂ, ජලය සහ

කෂාය ආදිය සමඟ මිශ්‍ර කර ප්‍රයෝග කරනු ලැබේ. ශිලාජතූ යෙදීමට පෙර සුදුසු පරිදි වමන විරේචනාදිය මගින් ශරීරයේ දෝෂ නිර්හරණය කළ යුතු වේ. සාලසාරාදීගණයේ කෂායෙන් භාවනා දී ගත් ශිලාජතූ එම කෂාය සමඟ උදෑසන සේවනය කිරීම එලදයි බැව් සුශ්‍රූතයෙහි සඳහන් වේ.

ශිලාජතූ ශෝධනය

පචිත ප්‍රාන්තයන්හි රැස්වන ශිලාජතූ බොහෝ විට මැටි හා සතුන් ගේ මලමුත්‍ර මිශ්‍ර ව, අපවිත්‍ර තත්ත්වයෙන් හමු වේ. එහෙයින් ඖෂධ සඳහා යෙදීමට පෙර ශිලාජතූ නිසි අයුරු ශෝධනය කර ගත යුතු වේ.

ශිලාජතූ බඳුනකට දමා එහි බර මෙන් සිවු ගුණයක් උණු දිය එක්කර විනාඩි කිහිපයක් තබා සිසිල් වූ පසු ව අතින් පොඩි කර ශිලාජතූ සමඟ මිශ්‍ර ව ඇති මැටි සහ අපවිත්‍ර දෑ ජලයෙහි දියවීමට හැර ඒ ජලය ඉවත් කරන්න. මෙසේ කිහිපවරක් ශිලාජතූ සමඟ මිශ්‍ර ව ඇති මැටි ඉවත් වන තුරු උණු දියෙන් සෝද හැරිය යුතු වේ. අනතුරු ව මැටි සම්පූර්ණයෙන් ඉවත් වූ පසු ව නැවත තද උණුසුම් ජලයෙහි දියකර අවිච්ඡිත කරන්න. එවිට ජලය මතුපිට එකතු වන ශිලාජතූ ස්ථරය වෙන් කර වීදුරු බඳුනකට දමන්න. මෙසේ දිනපතා එකතු වන ශිලාජතූ එයට ම එක්කර තෙතමනය ඉවත් කර ඖෂධ නිෂ්පාදනය සඳහා යොදා ගත යුතු වේ. මෙසේ සකසා ගනු ලබන ශිලාජතූ 'සුයෂ් තාපී' ශිලාජතූ නමින් ද හැඳින්වේ.

ශිලාජතූ ශෝධනය සඳහා තද උණුසුම් දිය වෙනුවට උණුසුම් තිපල් කෂාය ද සුදුසු වේ.

ශුද්ධ ශිලාජතූ පරීක්ෂා

සුදු පැහැති වීදුරු බඳුනකට ජලය පුරවා ශිලාජතූ ස්වල්පයක් ජලය තුළට එක් කරන්න. ශිලාජතූ දූම් වළාවක් ලෙසින් ජලයෙහි විසිරේ ද ඒ ශිලාජතූ මැටි රහිත ශුද්ධ ශිලාජතූ ලෙස සැලකිය හැකි වේ. ගින්නෙහි දූමි කල්හි ලිංගාකාරව දූවෙන නිර්ධූම සහිත ශිලාජතූ ශුද්ධ ශිලාජතූ බැව් ද ආචායෂ් මතය වේ.

පරිශිෂ්ට - 4

ශෝධන - මාරණය නො වූ ලෝහ - ධාතු භාවිතයෙහි දෝෂ

අශෝධිත හා මාරණය නො වූ සවණ් දෝෂ -
බල වියහි හින කරයි. ශරීර සැපය නැති කරයි.
විවිධ රෝගා බාධ ඇති කර මරණය ළඟා කරයි.

ර. ර. ස

අශෝධිත හා මාරණය නො වූ රජත දෝෂ

ශරීර සංතාප, මල අවරෝධ ඇති කරයි.
ගුක්‍ර, ආයු, බල සහ ශරීර පුෂ්ටිය නැති කරයි.

ආ. ප්‍ර

ශෝධන මාරණය නො වූ වංග දෝෂ

ප්‍රමේහ, ගුල්ම, හෘද රෝග, ශූල, අශීස්, කාස, ශ්වාස, වමන ආදී
රෝග උපදී.

ආ. ප්‍ර

ශෝධන මාරණය නො වූ නාග දෝෂ

ප්‍රමේහ, ක්ෂය, කාමලා, ගුල්ම, පාණ්ඩු රෝග, අග්නිමාන්ද්‍ය, ශූල
සහ හගන්දර ආදී රෝග ඇති කරයි.

ශෝධන මාරණය නො වූ යශද දෝෂ

අගුද්ධ සහ මාරණය නොකරන ලද යශද භාවිතයෙන් අශෝධිත
හා අමාරිත වංග සේවනයෙන් ඇති වන දෝෂ තත්ත්වයන්
ඇති වේ.

ආ. ප්‍ර

වත්දලතා සමරසේකර

ශෝධන මාර්ගය නො වූ ලෝභ දෝෂ

ආලය, අග්නිමාන්දය, අරුචි, ශුච්ඡ, ශෝථ ආදී රෝග උපදවයි.
ර. වූ.

අශුද්ධ ගන්ධක දෝෂ

ශරීර වණය, සැප, විශබ්, බල නසයි. කුෂ්ඨ, සන්තාප, හුම සහ
පිත් දෝෂ උපදවයි.

ආ. ප්‍ර

අශුද්ධ හිංගුල දෝෂ

අක්ම බව, ශරීර ක්ෂීණතා, අධික වෙහෙස, හුම මුවපිා සහ ප්‍රමේහ
රෝග ඇති කරයි.

ආ. ප්‍ර

අශුද්ධ අහුක දෝෂ

කුෂ්ඨ, ක්ෂය, පාණ්ඩු රෝග, ශෝථ, අග්නිමාන්දය, හෘද පීඩා,
පාශ්ඨශුල ඇති කරයි.

අශුද්ධ හරිතාල දෝෂ

ආයුෂ නසයි. වාත, පිත්ත ප්‍රකෝප කරයි.
ප්‍රමේහ සන්තාප, අත් පා වකුටු වීම් ඇති කරයි

ආ. ප්‍ර.

අශුද්ධ මන:ශිලා දෝෂ

අශ්මරී, මුත්‍රකෘච්ඡ, අග්නිමාන්දය සහ මලාවරෝධ ඇති කරයි
ර. ර. ස

අශුද්ධ ටඩකණ දෝෂ

වමන සහ හුම ඇති කරයි.

අ. ප්‍ර.

ආයුර්වේද රස ශාස්ත්‍රය

අශෝධිත හා මාරණය නොකළ මාංශික දෝෂ

තේදග්නි, බලහානි, විෂටම්භ, තේත්‍රරෝග, කුෂ්ඨ සහ ගණ්ඩමාලා ඇති කරයි.

ආ. ප්‍ර.

අශෝධිත තුෂ් (පල්මානික්කම්) දෝෂ

වමන සහ හුම ඇති කරයි.

අශෝධිත ශිලාජතූ දෝෂ

දහ, මුළුණ, හුම, පිත්ත විකාර, රක්තවිකාර, ශෝෂ, අග්නිමාන්ද්‍ය සහ මලාවරෝධ ඇති කරයි.

අශුද්ධ වජ්‍ර දෝෂ

පාශවී පිඩා, පාණ්ඩු රෝග, උද්ගාරය, දහය සහ විවිධ රෝග උපදී.

පරිශීල - 5

සත්ත්ව පාතන විධි

ශිලාජතු සත්ත්ව පාතනය

ශුද්ධ ශිලාජතු සහ ද්‍රාවණවර්ගයට අයත් ද්‍රව්‍ය සමභාවය ගෙන දෙහි යුෂින් භාවනා දී ගෝලයක් තනා වියලා මුෂාවෙහි තැන්පත් කර ගිනි දීමෙන් ශිලාජතුවෙන් ලෝහ සමාන සත්ත්ව ලැබේ.

ර. වු.

තාලක සත්ත්වපාතන

ශුද්ධ හරිතාල ගෙන කොල්ලු කෂාය, පුස්කර, මී ගිතෙල් සහ මීපැණි සමඟ මර්දනය කර වියලා මැටි බඳුනක මධ්‍යයෙහි තබා මැද සිදුරක් ඇති තවත් මැටි බඳුනකින් වසා සන්ධිස්ථානය මැටි බැද වියලා ලිප තබා බඳුනෙහි සිදුරෙන් නිල් - කහ වර්ණ දුම් නගින තෙක් ක්‍රමයෙන් වැඩි කරමින් ගිනි දෙන්න. සුදු පැහැති දුම් පිට වන විට ඒ සිදුර ගොම පිඩකින් වසා තිවු අග්නි දෙන්න. මෙසේ යාමයක් ගිනි දී සුදු පැහැති දුම නතර වූ විට ගිනි දීම අවසන් කළ යුතු ය. යන්ත්‍රය ස්වාංගශීතල වූ පසු බඳුන විවෘත කර එතුළ ඇති සත්ත්ව වෙන් කර ගත යුතු වේ.

මනූශිලා සත්ත්වපාතන විධි

මනූශිලා සත්ත්ව පාතනය හරිතාල සත්ත්ව පාතනය මෙනි.

ආ. ප්‍ර

සසරක සත්ත්වපාතන විධි

සසරක පුස්කර අළු සාල්පයක් සමඟ මිශ්‍ර කර දෙහි යුෂින් අඹරා වක්‍රිකා කර වියලා මුෂාවෙහි බහා ගිනි දීමෙන් තඹ වැනි සත්ත්ව ලබා ගත හැකි වේ.

ආයුර්වේද රස ශාස්ත්‍රය

ගෞරීපාෂාණ සත්ත්වපාතන විධි

ගෞරීපාෂාණ සත්ත්ව පාතනය හරිතාල සත්ත්ව පාතනය
මෙනි.

ර. ර. ස

හිංගුල සත්ත්වපාතන විධි

හිංගුල (සාදිලිංගම්) උගධච්ඡාතන හෝ තියෂික් පාතන
යන්ත්‍රය මගින් පාතනය කිරීමෙන් රසදිය සමාන සත්ත්ව ලබා ගත
හැකි වේ.

ර. ර. ස.

පරිශිෂ්ට - 6

විෂ-උපවිෂ

උද්භිද ද්‍රව්‍යයන්හි ශෝධන විධි

වත්සනාභ ශෝධන විධි

විෂං තු බණ්ඩාය: කෘත්වා වස්ත්‍රබණ්ඩන බන්ධයේත්
ගෝමුත්‍රමධෝ නික්ෂිප්‍ය ස්වාපයේද්‍යතපේ ත්‍ර්‍යනම්
ගෝමුත්‍රං තු ප්‍රද්‍යතව්‍යං නූතනං ප්‍රත්‍යහං බුධෝ:
ත්‍ර්‍යහේතිතේ තද්‍රථාත්‍ය ක්‍ෂාලයින්වා විශෝෂයේත්

ර. මා.

වත්සනාභ අල කුඩා කැබලිවලට කපා රෙදි කැබැල්ලක බහා
පොට්ටනියක් බැඳ එය හාගයක් පමණ ගවමුත්‍ර පුරවන ලද බඳුනක
මුඛයෙහි එල්වා අවිචේ තබන්න. දිනපතා ගව මුත්‍ර ඉවත් කරමින්
අලුත් ගව මුත්‍ර එකතු කරන්න. තුන් දිනක් මෙසේ තබා සිටුවූ වැනි
දින පොට්ටනිය තුළ ඇති වච්චනාවි වෙන් කර ගෙන ජලයෙන්
සෝද අවිචේ වියලා ගන්න.

තවත් ක්‍රමයක් -

වච්චනාවි අල ගෝමුත්‍රයෙහි බහා යාමයක් (පැය 3 - 4) තම්බා
පෙරා ගෙන පිටපොත්ත ඉවත් කර සිහින් පෙති කපා අවිචේ වියලා
ගන්න.

අභිචේන ශෝධන විධි

අභිචේනං ශාඛගචේරරසෙහිච්ච්‍යං ත්‍රිසප්තධා
ශුධ්‍යත්‍යුකේන්ත්‍ර යෝගේත්‍ර යෝජයේත්තථිධානත:

අබිං අමු ඉඟුරු ස්වරසයෙන් 21 වරක් භාවනා දීමෙන් ශෝධනය වේ. මෙහි දී පළමු ව යොදන ලද අමු ඉඟුරු ස්වරසය සම්පූර්ණයෙන් සිඳී ගිය පසු නැවත ස්වරස එක් කිරීම කළ යුතු වේ.

ධන්තුරබීජ ශෝධන විධි

ධන්තුර බීජං ගෝමුත්‍රෙ චතුර්විංශොෂිතං පුන:
ගවො පයසි දෝලායාං යාමෙකං පාවිතං තත:
කණ්ඩිතං නිසතුෂං කෘත්වා ශුද්ධං යෝගේෂු යෝජයේත්

අත්තන බීජ මැටි හෝ වීදුරු බඳුනක ගෝමුත්‍රයෙහි ගිල්වා දිනක් තබා, පසු දින ජලයෙන් සෝද හැර එළකිරි සමඟ දෝලායන්ත්‍රයෙහි යාමයක් තම්බා උණු දියෙන් සෝද වියලා මඳක් තලා සියුම් වූ පිට පොත්ත ඉවත් කළ කල්හි ශෝධනය වේ.

ජයපාල ශෝධන විධි

ජෙපාලං නිසතුෂං කෘත්වා දුග්ධෙ දෝලායුතං පචේත්
අත්තර්ජනවාං පරිත්‍යජ්‍ය නිම්බුනිර්ණ භාවයේත්
ඒවං ශුද්ධං තු ජෙපාලං රසයෝගේෂු යෝජයේත්

ජයපාල බීජයන්හි පිට පොත්ත ඉවත් කර රෙදි කඩකින් පොට්ටනියක් බැඳ එළකිරෙහි බහා යාමයක් දෝලායන්ත්‍රයෙහි තම්බා ගන්න. පසු ව උණු දියෙන් සෝද බීජයෙහි පියළි දෙක වෙන් කර එහි අතර ඇති අංකුරය ඉවත් කරන්න. අනතුරුව දින තුනක් දෙහි යුෂයෙහි බහා තබා අවිච්චි වියලා ගැනීමෙන් ශෝධනය වේ.

ගුඤ්ජා ශෝධන විධි

ගුඤ්ජා කාඤ්ජකසංස්චින්නා ශුද්ධිමායාති යාමත:

මලිඳ ඇට කාඩි හෝ එළ කිරෙහි දෝලායන්ත්‍ර මගින් යාමයක් තම්බා පිටපොත්ත ඉවත් කර ජලයෙන් සෝද ගැනීමෙන් ශෝධනය වේ.

කුපිල ගොඩන විධි

ගමාං මුත්‍රෙ කුපිලං තු සථාපයේත් සපාරාත්‍රකම්
තත උද්ධාතා ගෝද්‍රග්‍රෙ දෝලායනෙත්‍රවිපාචයේත්
යාමමාත්‍රං තතා කාත්වා තවගඛකුරවිවර්ජනම්
තිරේණ ක්‍ෂාලයින්වා'ථ රසයෝගේෂු යෝජයේත්

ගොඩකදුරු ඇට මැටි හෝ වීදුරු බඳුනක බහාලූ ගෝමුත්‍රයෙහි සත් දිනක පොඟවන්න. දිනපතා ගෝමුත්‍ර ඉවත් කර නැවත ගෝමුත්‍ර එකතු කළ යුතු වේ. අට වැනි දින ජලයෙන් සෝද එළකිව්වලින් යාමයක් තම්බා උණු දියෙන් සෝද හැර පිටකින් ඇති පොත්ත ගලවා පියලි දෙක මැද ඇති අංකුරය ඉවත් කර සිහින් කැබලිවලට කපා අවිච්ඡේදිතව වියලා අසුරා තබන්න.

විජයා ගොඩනාය

විජයාං වස්ත්‍රබද්ධාං තු ජලෙ: ප්‍රක්‍ෂාලයේද්බුධා:
හරිභික්‍ෂං ජලං යාවතතා: ශුෂ්කාං ප්‍රයෝජයේත්

කංසා රෙදිකඩක ගැට ගසා ජලයෙහි බහා ජලය කොළ පැහැ ගැන්වෙන තෙක් සෝද ඉවත් කර පවනේ වියලා ගැනීමෙන් ශෝධනය වේ.

උපවිෂ හා එහි සාමාන්‍ය ගොඩනාය

අක් සෙත්‍රණඩ ධුස්තුර ලාභාලී කරවිරකා:
ගුක්ඛානිචේණ මිත්‍රෙතා: සපොපවිෂ ජාතය:

වරාකිරි, දලුක් කිරි, අත්තන, නියගලා,
කන්තේරු, ඔලිද, අබ්බ යන මේ වර්ග
උපවිෂ සප්තකය වේ. වරා කිරි ආදී
සියලු උපවිෂ හෙවත් අප්‍රධාන විෂ දෝලායන්ත්‍රයෙහි
එළකිරෙන් තැම්බීමෙන් ශෝධනය වේ.

- නිමි -

රස ශාස්ත්‍රය පුළුල් විෂයයකි. වත්මන් ආයුර්වේද සිසු පරපුරට මෙම විෂයය පිළිබඳ ලැබෙන දැනුම ඉතාමත් අල්ප බැව් පෙනේ. රස ශාස්ත්‍ර විෂයය නිබඳව ගුරු ඇසුරෙහිම පුරුදු පුහුණු කළ යුත්තකි. රසදිය ඇතුළු ඛනිජ, ධාතු, විෂ, උපවිෂ, රත්න, උපරත්න, ආදීන්හි ශෝධන මාරණාදිය හා විශේෂ ඖෂධ සංස්කරණ විධි පිළිබඳ දැනුමද, කර්මාභ්‍යාසයෙන්ම ලබාගත යුතුවේ.

රස ශාස්ත්‍රයෙහි නිෂ්ඨිම වූ භාරතයෙහි හින්දු, වංශ හා සංස්කෘත භාෂාවෙන් ලියැවුණු වටිනා රස ශාස්ත්‍ර ග්‍රන්ථ රාශියකි. එහෙත් එම පොත් පරිශීලනය සඳහා අප වෙද සිසුනට ඇති ඉඩප්‍රස්ථාවන ද සීමිතය. වෙද සිසුනට මෙම විෂයය හැදෑරීම සඳහා සිංහල භාෂාවෙන් සැකසූ රස ශාස්ත්‍ර ග්‍රන්ථයන්හි අඩුවක් ද පැහැදිලිව පෙනේ. එම අඩුව අල්ප මාත්‍රයකින් හෝ පිරිමසාලීම සඳහා දායකවීමෙහි අභිප්‍රායයෙන් මෙම කෘතිය සකස් කෙරිණ.

මෙය ආයුර්වේද විෂය හදාරණු ලබන සිසුන් සඳහා රස ශාස්ත්‍රය පිළිබඳ පාඨ්‍ය ග්‍රන්ථයක් මෙන්ම, ආයුර්වේද වෛද්‍යවරුන් සඳහා රස ඖෂධ ද්‍රව්‍යයන්හි ශෝධන මාරණාදිය සහ රස සංස්කරණයන් හි නිර්මාණ විධි පිළිබඳ මාර්ගෝප-දේශක ග්‍රන්ථයක් ද වෙයි.

022413

GWAIL

SHOP